

דף ה מפאן אָמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל פדי שיחזרו בהם בתשובה.

כתבו שם התוספות ונ"ל פדי שיחזרו בהם בתשובה לאו טעמא דקרא קא דריש אלא נותן טעם לדבר כו'. רבים מן המעיינים נתקשו בהבנת דבור זה מה ראו על פכה ומה הגיע אליהם לומר דבר הנראה נגד האמת ועוד מאי נפקא מינה בין טעמיה דקרא קא דריש לבין נותן טעם לדבר.

ונראה לי דהכי פירושו משום דלא שייך למימר טעמא דקרא קא דריש אלא דוקא היכא דנפקא לן מינה מידי שאינו עוקר הפתוב לגמרי בינדים רק שעושה הקרא לאו דוקא פגון לא תחבול בגד אלמנה דמשמע בין ענייה בין עשירה דקרא סתמא פתיב וכולל ואפ"ה קאמר רבי שמעון בפירק המקבל דעשירה ממשכנין אותה וקרא לאו דוקא וזה מפתח דקא דריש טעמא דקרא שהוא מתוך שאתה ממשכנה אתה חייב להחזיר לה אתה משיאה שם רע בשכנותיה ויגון והשביע אותה הכהן דמשמע אותה לבדה ולא שתי סוטות פאחת אע"ג שהיא רותמת דקרא סתמא פתיב ואפילו הכי קאמר רבי שמעון בפירק קמא דסוטה שאם היא רותמת משקין שתי סוטות פאחת וזה מפתח דקא דריש טעמא דקרא שהוא פדי שלא יהא לבה גס בתכרתה וכהנה רבות אשפחן בגמרא.

וכן במקום שהטעם מפורש בקרא לא קא דריש טעמא דקרא לעקור הפתוב בינדים פגון פי יסיר את בנה דאייתר ליה לרבי שמעון דבלאו פירושא דקרא הנה דרשינו ביה טעמא ואתא לרבנות כל המסירים אפילו שאר אומות ע"א פדאייתא בקדושין פרק האומר ודכנותה אמרינו בסנהדרין פרק כ"ג גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו ואם איתא דכאן טעמא דקרא קא דריש א"כ בהכרח צריך אתה לומר דס"ל דדוקא מן הסתם מקבלין קרבנות מפושעי ישראל אבל אם אנו יודעים בנדאי שלא יחזרו בהן בתשובה אין מקבלין מהן קרבנות אע"ג דקרא סתמא פתיב וכולל וזה מפתח דקא דריש טעמא דקרא שהוא פדי שיחזרו בהם בתשובה דאל"כ למאי נפקא מינה קא דריש טעמא דקרא ובאמת הא ליתא דאם פן אנו עוקרין הפתוב לגמרי בינדים מפתח דקא דריש טעמא דקרא וזה לא שייך כמו שנתבאר ועוד מדיליף רבי שמעון בסמוך דאין מקבלין קרבן מן מומר לכל התורה כולה מקרא אשר תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו וכו' אלמא דמקבלין קרבנות מפושעי ישראל דהיינו מומר לדבר אחד אע"ג שאנו יודעין בנדאי שלא יחזרו מאותה עבירה דדוקא כשמביא קרבן על אותה עבירה עצמה אין מקבלין ממנו הלכך כתבו התוספות לאו טעמא דקרא קא דריש אלא נותן טעם למה מרבה טפי מומר לדבר אחד מן מומר לכל התורה כולה.

שוב מצאתי כה"ג בתוספות בסוטה ריש פרק המביא גבי פדי ליגעה פדי שתחזור בה ונ"ל ולא שייך למימר דריש טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן מינה מידי דמרבי מינה וקרא סתמא פתיב וכולל וכו'.

ונ"ל ביאור דבריהם על דרך שפירשתי לעיל דמה לי אם נאמר פדי שיחזרו בהם בתשובה או אם נאמר פדי שתחזור בה ור"ל דאם איתא דטעמא דקרא קא דריש א"כ בהכרח צריך אתה לומר דס"ל דדוקא מן הסתם הנה נותנה את מנחתה על ידה פדי ליגעה אבל אם אנו יודעין בנדאי שלא תחזור בה לא הנה נותנה את מנחתה על ידה אע"ג דקרא סתמא פתיב ונתן על פניה את מנחת הזכרון וזה מפתח דקא דריש טעמא דקרא שהוא פדי

שפתחזור בה דאל"כ למאי נפקא מינה קא דריש טעמא דקרא ובאמת הא ליתא דא"כ אנו עוקרין הפתוב לגמרי בינדים מפת דקא דריש טעמא דקרא ותדע דהא בסוף פרק ארוסה אמרינו דגדמת לא היתה שותה דבעינו ונתן על כפיה אלמא דבעינו על כל פנים ונתן על כפיה אלא בעל פרקה צריה אפה לומר דאע"ג שאנו יודעין בנדאי שלא תחזור בה אפ"ה נותן את מנחתה על ידה דגזירת הפתוב הוא.

כן נראה לי: ע"ב אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. תימה מה צריה קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא וי"ל דאיצטריוה להיכא דחזר בתשובה אחרי כן ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו פה כתבו התוספות וקשה לי על דברייהם שהרי נפקא לן מקרא מכם ולא פולקם להוציא את המומר לע"א שאין מקבלין ממנו קרבן עולה א"כ מאי משגי התוספות לקושיותם הים גבי עולה מה צריה קרא למעט הא הוי זבח רשעים תועבה ובפרט לפי מה שפירש רש"י בהדיא הטעם שאין מקבלין ממנו עולה משום דכתיב זבח רשעים תועבה א"כ מה צריה קרא למעט.

לכן נ"ל ליישב קושיותם של התוספות עם הצריכותא דעביד הגמרא דאיצטריוה קרא למעט מומר לע"א שאינו מביא חטאת אע"ג שאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו משום דסד"א הואיל דחיובא הוא אימא לקבל מיניה פדי שלא יהא חוטא נשפר והא דכתיב זבח רשעים תועבה היינו בקרבן נדבה קמ"ל דאפילו חטאת שהוא חיובא לא מקבלין מיניה כן נ"ל: ואמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדים איפא בינייהו.

מה שיש להקשות פאן פתבתי באריכות בפרק בתרא דהוריות: דף טו המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל וכו'. בקל המקומות דמיייתי הגמרא ברייתא זו פירש רש"י כדפירש פאן זולת בכתובות פרק אלו נערות פרש"י כמה שכתב פאן בשם ואית דמפרשי ונ"ל דטעות סופר הוא בכתובות דאל"כ אי אפשר דהווי שתקי התוספות מלהשיג עליו פמנהגם ואיפא למידק על הא דפרש"י פאן דאילו רב יהודה שרי ליה לאורתא אפילו לדידה דלא קניס שוגג אטו מזיד והא ליתא דהא בגיטין פרק הניזקין מיייתי הגמרא ברייתא זו ומוכיח מינה דרבי יהודה קניס שוגג אטו מזיד וי"ל דלהכי קאמר רש"י דרבי יהודה לא קניס שוגג אטו מזיד בערה ר' יוחנן אבל בערה ר"מ נדאי קניס ועל מה שכתבו התוס' דאי במזיד לא יאכל דר"מ עולמית קאמר א"כ היינו מזיד דרבי יהודה קשה לי הלא יש לדחות ולומר שיש חילוק ביניהם באחרים פי לדעת רבי יהודה אסור לאחרים בו ביום מדקאמר עולמית אבל לדעת רבי מאיר שלא הנפיר עולמית נוכל לומר דמותר לאחרים אפילו בו ביום וצל"ע: ע"ב אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא כו'.

כתב הר"ן וז"ל ומהא שמענו דבשר חי לאחר הדחה אפילו בלא מליחה שרי וכו'. ונהביאו בית יוסף בטור י"ד סימן ע"ו וכתב עליו וז"ל נראה דהדחה מיהא בעי משום דם שעל פניו ואפשר דהוא הדין לצלי ויש לדחות דצלי שאני דנורא מישב שייב ליה ע"כ.

ואני תמיה טובא עליו היאך אשתמיטתיה מה שכתב הר"ן בפרק השוחט גבי השוחט בהמה ועוף ולא יצא מהן דם וכו' והילך לשונו ומקשו הכא נהי שלא הוכשרו בדם על פרחין קודם אכילה הוכשרו במים דאי לקדירה הרי הוכשרו במים שבה ואי לצלי

הַנִּכְשָׁרָה נְמִי בַּהֲדָחָה דְּוֹדַי אִפִּי לְצַלִּי הַדָּחָה בְּעֵי מִפְּנֵי הַדָּם שֶׁעַל פְּנֵי הַבֶּשֶׁר דְּכִי אֶמְרִינוּ דְּנוֹרָא מִשְׁאָב שְׁאֵיב הֵינִי מִלִּיל דָּם הַנִּבְלָע בְּאַבְרִים אֲבָל דָּם שֶׁהוּא בְּעֵין אֵינוּ יוֹצֵא עַל יְדֵי הָאֵשׁ דְּאַדְרָבָה מִתְיַבֵּשׁ הוּא שָׁם וּלְאַנְמָצָא נְמִי וְדַאי בְּעֵי הַדָּחָה מִפְּנֵי הַדָּם שֶׁעַל פְּנֵיו דְּלֹא מִיְקָרִי דָּם הָאֲבָרִים שְׁלֹא פִּירֵשׁ אֲלֵא דָּם הַבּוֹלֵעַ בַּבֶּשֶׁר אֲבָל מַה שֶׁעַל גְּבִיו וְדַאי אֲסוּר וְצָרִיף הַדָּחָה יֵשׁ לוֹמֵר אֲשַׁכַּחַת לָהּ דְּאֲכִיל לִיהָ לְצַלִּי בְּלֹא הַדָּחָה וְאִם תֵּאמֵר דְּדָם שֶׁעַל פְּנֵיו אֲסוּר לִיתָא דְּדָם מִיְשְׁרִיק שְׁרִיק וְאֵינוּ אֲסוּר אֲלֵא כְּדֵי קְלִיפָה הַיְלִכְפָּה קוֹלְפָּה אֶת הַחִיצוֹן וְהַשְּׂאָר מוֹתֵר עַכ"ל.

הַרִי קָמֵן מְבוֹאָר שְׁגִילָה דַּעְתּוֹ מְבוֹאָרַת וּמְבוֹרְרַת דְּאֶפִּילוּ צְלִי וְכֵן בְּאַנְמָצָא צָרִיף הַדָּחָה רֵאשׁוֹנָה מִפְּנֵי הַדָּם בְּעֵין שֶׁעַל פְּנֵי הַבֶּשֶׁר וְאוֹסֵר אֶפִּילוּ בְּדִיעֵבַד כְּדֵי קְלִיפָה וְהָא דְּלֹא אֲסוּר יוֹתֵר מִכְּדֵי קְלִיפָה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּאֲזִיל לְטַעֲמָהּ שֶׁפֶסֶק בְּפִרְק גִּיד הַנְּשֵׂה וּבְפִרְק כָּל הַבֶּשֶׁר דְּאֵין רוּחַם דְּצִלְיָהּ אֲסוּר יוֹתֵר מִכְּדֵי קְלִיפָה אוֹ כְּדֵי גְטִילָה לְכָל הַיּוֹתֵר וְאֶפִּילוּ אִי הֵנָּה נִפְל דָּם בְּעֵין גְּמוּר וְצִלוֹל מְעַלְמָא עַל גְּבִי בֶּשֶׁר רוּחַם וְנִצְלָה כֶּף לֹא הֵנָּה אֲסוּר יוֹתֵר כְּדֵי קְלִיפָה וְכַמ"ש הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש ז"ל בְּהַדְּיָא בְּפִרְק כָּל הַבֶּשֶׁר גְּבִי אֵין מַחְזִיקִין דָּם בְּכַנֵּי מַעֲיִים ע"ש וְלֹא בְּמָקוֹם הַזֶּה בְּלִבָּד כְּתֹב כֵּן הָר"ן אֲלֵא גַם בְּשֵׁנֵי מְקוֹמוֹת אַחֲרֵים הַמְּקוֹם אֲחָד הוּא בַּפ"ק דְּחֻלִּין גְּבִי הַשּׁוֹחֵט בְּסַפִּין שָׁל ע"א וְז"ל אֲבָל הַרְמַב"ן ז"ל כְּתֹב דְּמַסְתַּבְּרָא דְּאֶפִּילוּ לְצַלִּי נְמִי אֶמְרוּ דְּבְעֵי הַדָּחָה לְפִי שְׁדָם שֶׁעַל פְּנֵי הַבֶּשֶׁר אֵינוּ הוֹלֵךְ ע"י הָאֵשׁ אַדְרָבָה נִקְרַשׁ הוּא מִתְיַבֵּשׁ וְנִשְׂאָר עַל הַבֶּשֶׁר כּו' מְקוֹם הַשְּׁנֵי הוּא בְּפִרְק גִּיד הַנְּשֵׂה וְשִׁכְתָּב שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יוֹנָה ז"ל גְּבִי רִישָׁא בְּכַבְּשָׂא הַמְּהַבְּהָב אֲוֹנוֹים וְתַרְנֻגוּלִים בְּאוּר לְחַרְוֵה שִׁיּוּרֵי הַנּוֹצָה שֶׁעֲלֶיהָ אִם הוֹצִיא בְּנֵי מַעֲיִם תַּחֲלָה צָרִיף שִׁיְדִיחֵנוּ מִבְּפָנִים יָפָה יָפָה קוֹדֵם שִׁיְהַבְּהֵנוּ לְפִי שֶׁהַגּוֹף מְלֵא דָּם וְאֵין כַּח בְּאֵשׁ לְהַפְּלִיטוֹ לְחוּץ שְׂאִין הָאֵשׁ מוֹצִיא דָּם אֲלֵא הַבְּלוּעַ אֲבָל הַדָּם שֶׁהוּא בְּעֵין אֵין הָאֵשׁ מְפִלִיטוֹ אַדְרָבָה מְצַמַּת צְמִית לִיהָ וְאֲסוּר עַכ"ל.

וְאִם כְּתֹב כֵּן בְּשִׁיעוֹר מוּעָט כְּזֶה כְּמוֹ הַבְּהוּב כ"ש בְּצִלְיָהּ גְּמוּרָה וּלְפִי שְׁרַחוּק הוּא לִי לְהֵאֱמִין שְׁבִית יוֹסֵף שְׁכַח מ"ש הָר"ן בְּכָל אֵלֶּה ג' מְקוֹמוֹת שֶׁהִבְאֵתִי לְכֵן אֹמֵר אֲנִי שְׁבִית יוֹסֵף לֹא לְפָרוֹשֵׁי דְּבָרֵי הָר"ן אֲתָא וּלְאוֹקְמֵי דַּעַת הָר"ן בְּהַכִּי אֲלֵא סְבָרָא דְּנִפְשֵׁיהּ מוֹסִיף וְאֶמֶר וְאֶפְשָׁר דַּה"ה לְצַלִּי וַיֵּשׁ לְדַחוֹת כּו' אַע"ג שֶׁשֶּׁשׁ הַלְשׁוֹן לֹא מִשְׁמַע הַכִּי: פִּרְק אֵלוּ טְרַפּוֹת דִּף נַז אֶמֶר רַב יְהוּדָה אֶמֶר רַב שְׁמוּסַת גַּף בְּעוֹף טְרַפָּה חִיִּישִׁינוּ שְׂמָא נִיקְבָה הַרִיאָה וְשִׁמוּאֵל אֶמֶר תִּיבְדַק וְכֵן אֶמֶר רַבִּי יוֹחָנָן תִּיבְדַק כּו'.

וְכַתֵּב הַרַב מְהָר"י קוֹלוֹן ז"ל בְּשׁוֹרֵשׁ ל"ה שְׂאֵם נִמְצָא הַגַּף שְׁבוּר וְאֵינוּ יוֹדֵעַ אִם קוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה אוֹ אַח"כ טְרַפָּה וְאֵע"ג דְּתַלְיָנוּ בְּזָאב וּבְמִשְׁמָשָׁא יָדָא דְּטַבְּחָא שְׂאֵנֵי הֵתָם דְּאִיכָּא רַגְלִים לְדַבָּר וְכַמוֹ שֶׁפֶסֶקוּ ה"ג וּמְבִיאֵו הַסַּמ"ק לְפֶסֶק הַלְכָה דְּכָל סַפֵּק טְרַפָּה לְחוּמְרָא כְּגוֹן סַפֵּק נִשְׁבֵּר הַעֲצָם וְיָצָא לְחוּץ כּו' סַפֵּק לְפָנֵי שְׁחִיטָה סַפֵּק לְאַחַר שְׁחִיטָה וְכֵן בּוּקָא דְּאַטְמָא כּו' וְלֹא אֶמְרִינוּ כַּה"ג נִשְׁחַטָה הַתְּרָה כְּדַאיִתָּא הֵתָם עַכ"ל.

וְקִשָּׁה לִי טוֹבָא עַל הָרַב ז"ל וְכִי פְּלִיג הוּא עַל הַגְּמָרָא שֶׁהִיא מְלֵאָה עַל כָּל גְּדוּלְתֶיהָ דְּסַפֵּק סַפִּיקָא מוֹתֵר בְּכָל הָאִסּוּרִים אֶפִּילוּ בְּדַאוּרִיִּיתָא וְאֶפִּילוּ בַּע"א וְכִי הָאִי גּוֹנָא מִמֶּשׁ הַקִּשָּׁה מְהָרָא"י ז"ל בְּהַגְּהוֹת שְׁעָרֵי דוּרָא עַל ר"י בַּעַל הַתּוֹסְפוֹת שֶׁפֶסֶק דְּאֵין לְהַתִּיר סַפֵּק דְּרוּסָה שְׁנַתְעַרְבָה בְּאַחֲרֵים מִכַּח סַפֵּק סַפִּיקָא וְתִירָץ דְּלֹא אֲסוּר ר"י אֲלֵא דוּקָא כְּשֶׁלֹּא נוֹדְעוּ שְׁנֵי

הספיקות ביחד אלא נודע מתחלה שהזאב דרס קודם שנתערבו ובאותו פעם לא היה אלא ספק אחד באיסור דאורייתא ונעשה באותו פעם באיסור ודאי וכשנתערב אח"כ הוי כמו ודאי איסור דאורייתא שנתערב ויש מתרצים לדברי ר"י בדרה"א אחר דשאני ספק דרוסה שנתערבה דאין השני ספיקות באין בענין אחד ובגוף אחד ובגדון שלפנינו אי אפשר לתרץ כל זה שהרי יש שני ספיקות אם יש פאן איסור כלל או לא והספיקות הם בענין אחד ובגוף אחד וגם נודעו שני הספיקות ביחד דכל אפי שנה דבה"ג מותר כמו שפתיב הרב מהר"ם איסרלס ז"ל בהגהתו לש"ע בי"ד סוף סימן ק"י על מה שפסק הש"ע פדעת ר"י שהבאתי לעיל וז"ל וי"א הטעם דאסור הואיל והספק הוא איסור מדאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק שאין פאן איסור רק שנתערב באחרים לא מקרי ספק ספיקא ואסור אבל אם היו ב' ספיקות אם היה פאן איסור כלל ונודעו ב' הספיקות ביחד מתירין ספק ספיקא בכל מקום אפילו באיסור דאורייתא וגופו של איסור ואפילו היה לו חזקת איסור פגון עוף שבחזקת איסור עומד ונשברה או נשמט גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה ואם תמצא לומר מחיים שפא לא נקבה הריאה יש להתיר מלפני ספק ספיקא אף על פי שיש לבירר ע"י בדיקת הריאה אין לחוש עכ"ל.

והוא מדברי הגהות ש"ד נא"ו הארוך כלל כ"ו. ועוד קשה לי על מה שפתיב הרב ז"ל וכמו שפסקו ה"ג ומביאו הסמ"ק לפסק הלכה דכל ספק טרפה לחומרא פגון ספק נשבר העצם ויצא לחוץ כו' מה דמות ראיה מביא מדברי הסמ"ק הלא אין הגדון דומה לראיה כלל דשאני ספק נשבר העצם ויצא לחוץ וכן בוקא דאטמא ולא ידע אי איעכל ניביה או לא שאסרו חכמים איסור ודאית אלו נודע לנו שנשבר העצם ויצא לחוץ מחיים וכן בוקא דאטמא אי איעפול ניביה ונשף מדוכתיה מחיים וכל כה"ג שיש פאן ודאי איסור אלו היה נתברר לנו אותו ספק לאפוקי בגדון שלפנינו אף אם היה נודע לנו שנשבר הגוף קודם שחיטה לא היה פאן ודאי איסור אלא יש לו תקנה בבדיקה שהרי אפילו בשמןטה לא אסרו איסור ודאית אלא להצריכה בדיקה וחילוק זה מבואר בדברי א"ו הארוך כלל כ"ו שפתיב וז"ל אבל אם נמצא בעוף לאחר שחיטה שנשבר הגוף אפילו סמוך לגוף ממש ולא הושחר פי המפה ולא ידעינו אי קודם שחיטה נשבר או לאחר כף מאחר שאין שבירתה מהי"ח טריפות אלא שחיטישין ביה לנקובת הריאה ולא אסרו חכמים העוף איסור ודאית מחמת ספק זו אלא יש לו תקנה בבדיקה למי שבקי בבדיקה אע"פ שאנו צריכין לאסור עתה מספק כל דבר שצריך בדיקה מ"מ חסרון ידיעתנו לא חשיב איסור דרבנן ויש להתירו אפילו בלי תערובות מטעם ספק ספיקא שפא לאחר שחיטה נשבר ואת"ל קודם שחיטה שפא לא נקבה הריאה דהשתא השני ספיקות מענין אחד ובגוף אחד הם שפא אינה טרפה וכן בכל כה"ג עכ"ל.

ובהכי ניחא לי שפעל א"ו הארוך אע"פ שמביא דברי סמ"ק דלעיל לפסק הלכה ובכלל נ' לא נמנע מלפסוק להתיר בגדון שלפנינו ומיהו לענין שמוטה בכה"ג נראה בעיני לפסוק פדעת הרב ז"ל משום דגרסינן שם בפירק אלו טריפות שהבאתי לעיל אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירד בבמה טרפה שמוטת יד בבמה פשרה שמוטת ירד בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שפא נקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק וכן אמר רבי יוחנן תבדק וכן הלכתא ואם פן בהכרח צריך אתה לומר דלרב הנה ליה בודאי טרפה דאלו היה לרב רק ספק טרפה שפא נקבה הריאה למה לא יועיל לה בדיקה פינו דידעינו

מקום הטרפות שהוא בריאה נבדוק אותה להכשירה אם לא נקבה אלא ודאי סבר דנדאי נקבה הריאה ואין להכשירה ע"י בדיקה והא דקאמר חז"ל שמה נקבה הריאה נ"ל פירושו ודאי וכן מצינו בגיטין פרק השולח דף מ' דגרסינו התם האומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לא נתן לי חז"ל שמה נקבה לו על ידי אחר ופירשו התוספות ונ"ל חז"ל שמה נקבה לו ע"י אחר האי חז"ל שמה נקבה לו ע"י אחר ופירשו התוספות ונ"ל עכ"ל התוספות ואיכא למימר דהכא נמי קאמר רב חז"ל שמה נקבה הריאה וסבר דנדאי נקבה הריאה וכמו שכתב הטור י"ד בשם בעל העיטור ובעל התרומה שהיא טרפה דלא מהניא ליה בדיקה משום דבנדאי נקבה הריאה והיינו פנוניתה דרב משום שלא היו גורסין וכן אמר רבי יוחנן וה"ל רב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי ומעתה נוכל לומר דאף לדברי הר"ף והרמב"ם והרא"ש דגרסי וכן אמר רבי יוחנן תיבדק והלכתא כשמואל ורבי יוחנן דסברי תיבדק היינו לדידהו דהווי בקיאיין בבדיקה אבל לדין דאין אנו בודקין הריאה הוי בנדאי נקבה אף לדידהו ומה שכתב בא"ו הארוך שהבאתי לעיל דחסרון ידיעתנו לא חשיב איסור דרבנן יש להשיב ספק דרוסה יוכיח דאסרינן ספק דרוסה אע"ג דהוי ס"ס כדאמרינן בפרק א"ט וכתבוהו כל הפוסקין חוששין לספק דרוסה כגון שרואין ארי שנכנס לבין השנונים חוששין שמה דורסן וכו' ואע"פ שלא אסרו החכמים איסור ודאית מחמת ספק זו אלא יש לו תקנה בבדיקה כדאיתא שם בגמרא אמרי בני רבי חייא דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ופירשו התוספות והרא"ש דאפילו לנדאי דרוסה מהני בדיקה הרי יש בספק דרוסה ספק ספיקא דהיינו ספק נדרסת בידי או בשן ואפילו את"ל בידי שמה לא נקבו בני מעיי' ואם היינו בקיאיין בבדיקת דרוסה אפשר הנה לברר שפשרה היא ואפ"ה היא אסורה כנדאי דרוסה ואם כן פשם דספק דרוסה אסרינן כאלו נדרסה בנדאי בענין שנטרפה בו ואם הנה ספק לו אם נעשה מחיים או לאחר מיתה הנה בנדאי אסור מספק מאחר שיש לה דין של נדאי דרוסה לדין דאין אנו בקיאיין בבדיקה הכי נמי כשנשמט הגף איכא למימר דכולי עלמא מודו דבנדאי נקבה הריאה דנין אותה לדין דאין אנו בקיאיין בבדיקת הריאה כמו לרב שדן אותה בנדאי טרפה כדפירשתי ואל תשיבני כיון דנדאי היא למה פסקו הפוסקים כשמואל ורבי יוחנן דמהני לה בדיקה מפני שיש לומר שהרי נדאי דרוסה נמי מועיל לה בדיקה לדעת הפוסקים אם ידוע שלא דרס בנושט וכן מצינו כמה ספיקות שעשו אותן חכמים כנדאין כמו גבי הוריקה כבד כנגד בני מעיים דגרסינן שם בפרק זה בעי מיניה רבי יוסי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו א"ל טרפה ולא יהא אלא נטילה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיה בידיע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה וכתב הר"ן ז"ל זהו גרסת הגאונים ז"ל וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ולפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה כבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כנדאי משוינן לה וכו' הרמב"ם בפ"ז מה"ש עכ"ל.

אם כן מצינו ספק ספיקא שהוא רחוק מאד דנפילה לאור מילתא דלא שכיחא הוא והירקות בכבד מצוי תמיד ואפילו הכי אנו אוסרינן אותה ולא אמרינן דספק ספיקא הוא ספק נפלה ספק לא נפלה ואת"ל נפלה שמה לא הוריקה מחמת האור דירקות בכבד שכיחא מחמת חולי כדכתב הר"ן וגם אם נפלה לאור והוריקה כבד כנגד בני מעיים מחמת האור שמה לא נקבו בני מעיים אלא משוינן כל הני ספיקות כנדאין ואע"פ שהר"ן מתמיה על גירסת הרב אלפסי ז"ל וז"ל וזה מן התימא שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד

מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינו בנאב וכו' ומסיק לתרץ דברי הרב אלפסי ז"ל בשינוי דחיקא שאין הלשון סובלו וגם הרא"ש פתב בדברי הר"ן שעיקר הגירסא דלא כהרי"ף מ"מ הרמב"ם והרשב"א פסקו בהדיא פגירסת הרי"ף אף אם אינו ידוע שנפלה לאור אסרינו פשהוריקה כבד פנגד בני מעים וכו' פסק בית יוסף ע"ש.

הרי מצינו כמה ספיקות בדבר איסור שהם בעיניהם פנדאי איסור ואוסרים וא"כ למה לא נאסר שמוטת גף כמו כן בשני ספיקות דאיכא למימר פשנשמט הגף נדאי נקבה הרואה וליכא אלא חד ספק ואפשר עוד לומר כל היכא דלא מצינו לברר מחמת חסרון חכמה שאין אנו בקיאים להבחין אינו קרוי ספיקא ולכן פסק בסמ"ק דספק סרכא שבא לפני חכם ואינו יודע אם נעשית קודם שחיטה או לאחר שחיטה טרפה ולא כמו שכתב באיסור והיתר הארוך כלל נ' דאף הספיקות שהן מחמת חסרון חכמה קרוי ספיקא ע"ש.

ולפי זה אפשר לומר דעיקר ראית הרב ז"ל מדברי סמ"ק היה ממה שפסק לענין ספק סרכא פנזכר ודוק. ועוד קשה לי על הרב ז"ל על מה שפסק להטריף בכי האי גוונא לענין נשבר הגף הלא הוא בעצמו כתב בשורש ל"ח שלא נמצא טרפות זה דשבירת גף בגמרא כלל ולא בפוסקים אלא במרדכי וכן בספר האגודה והלכתא להכשיר בכל ענין אף המנהג להטריף כל שנשבר סמוך לגוף פרוחב אצבע אגודל ולכן יש לסמוך על זה להכשיר ואם כן למה יש להחמיר כל כך בדברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור והרבה יותר תמיה אני על הרב מהר"י קארו ז"ל שפסק בשלחן ערוך שלו בדברי הרב מהר"י קולון ז"ל ממש שהרי הוא פסק בספר בית יוסף וכן בשלחן ערוך עצמו שם לפני זה דאפילו אם ידוע שנשבר הגף קודם שחיטה ואפילו סמוך לגוף ואפילו נצטרך הדם בצלעות מותר בלא בדיקה וא"כ דבריו סותרין זה את זה ולכן נראה לי שיש טעות סופר בשלחן ערוך וראוי להיות שמוט במקום שבור וטעמו כדפירשתי לעיל אבל דעת הרב מהר"י קולון ז"ל נפלאה והיא רחוקה בעיני וצריף נגר ובר נגר דיפרקינה: דף סג אמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום שרץ השורץ על הארץ וקשה לי למה נקט שמואל דוקא קישות ולא נקט פרי סתמא וי"ל דמשום הכי נקט קישות לאשמועינן שהתליעה אינה מצויה בה ונפקא מינה שאין צריף בדיקה אפילו תוף י"ב חדש וגילה זה כמה שאמר קישות שהתליעה כו' פלומר שאין בו חשש אלא דוקא פשהתליעה בנדאי ושאר מיני פירות שדרפן להתליעה במקור אסור לאוכלן כל שנים עשר חדש עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת כדאיתא שם בפירקא אלו טריפות אמר רב הונא כל בריה שאין בה עצם אינו מתקנים שנים עשר חדש אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה הני תמרי דכדא לבתר תרי עשר ירחי שתא שריין ופירש רש"י הני תמרי דכדא שהתליעו ואין ידוע אם במקור או בתלוש לבתר שנים עשר ירחי שתא שריין דאי במקור התליעו לא הנה חזיה עד השתא וכתב עליו הר"ן ז"ל מה שכתב תמרי דכדא שהתליעו לא נהירא דאי פשהתליעו נדאי עסקינן מה שאמר תמרי דנקט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דא"ה נקט תמרי לפי שהתליעה מצויה בהם ולומר דכיון שהדבר מצוי אף על פי שהוא מיעוט למיעוט המצוי חששו וכן כתב הרמב"ם בפירק ב' כל מיני פירות שדרפן להתליעה במקורין לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת ואם נשקה הפרי אחר שנעקר שנים עשר חדש אוכל

בלא בדיקה שאין תולעת שבו מתקיימת שנים עשר חדש כו' ואם איתא דהתלעה מצוינה בקישיות עדיין הקושא של הר"ן במקומה עומדת ויותר חזקה מאי שנא תמרי דנקט הלא לא הנה צריף למינקט לא תמרי וגם לא פירי סתמא מאחר דקאי על דברי שמואל הכי הנה ליה לומר שמע מינה מדרב הונא הא דאמר שמואל קישיות שהתליע באיביה אסורה לבתר תרי עשר ירחי שתא שריא כו' וזה נראה לי ברור.

וכתב הרא"ש ו"ל אהא דאמר רב פפא הני תמרי דכדא לבתר תרי עשר ירחי שתא שריין וזה לשונו ואם תאמר אמאי שרו בתר שנים עשר חדש דילמא גדלו במחנך ושריץ שמת אסור ותיירץ הרב"ד ו"ל דהא דקאמר אינו מתקנים שנים עשר חדש ר"ל דאחר שנים עשר חדש אין בו לחות כלל והוי כעפרא בעלמא ודייק מלישנא דקאמר אינו מתקנים ולא אמר אינו חי ע"כ.

וכן כתב הר"ן ו"ל וכי תימא היכי פשטינו הכא דמשום שאינו מתקנים שנים עשר חדש לאחר שנים עשר חדש שריין דהא אע"פ שאינו מתקנים ואינו חי כי מת נמי אסור לאו קושא הוא דאינו מתקנים קאמרינו כלומר אפ"ל מת אינו מתקנים אלא חוזר לעפרו אבל לעולם כל שהוא מתקנים אפילו מת נמי אסור ע"כ.

ואני בעניי אני רואה הכרח לדיוק זה דהא מצינו הרבה משניות דאמרו בחזקת שהוא קיים בחזקת שהו קיימין כו' ופירושו שהוא חי וכי תימא שיש חילוק בין מתקנים לבין קיים א"כ לא ה"ל למידע מדלא אמר אינו חי אלא מדלא אמר אינו קיים שנים עשר חדש ומיהו ל"נ להביא ראיה מוכרחת שאי אפשר לומר הא דאמר רב הונא אין מתקנים היינו אין חי שנים עשר חדש שהרי איתא במדרש רבה פרשת שופטים מה ראה שלמה ללמוד לעצל מן הנמלה רבנן אמרין הנמלה זו שלשה בתים יש לה כו' ואינה חיה אלא ששה חדשים למה שמי שאין לו גידים ונעצמות אינה חיה אלא ששה חדשים כו'.

ואי אפשר לומר דרב הונא פליג על רבנן בדבר שתלוי במציאות וכתב עוד שם הרא"ש ו"ל ומיהו באותם שרגילים לגדל תולעים גם לאחר שנים עשר חדש צריף לבדוקו ולהשליף התולעים הנמצאים בחוץ ביניהם או על גב הפרי דאיבעיא לן לקמן אם פירושו לגג תמרה ואף אחר שהשליף הנמצאים מבחוץ יש לחוש שמא כשיתגם לתוך המים בקדירה יצאו לחוץ וירחשו במים או בדופני הקדירה או על גב הפרי הילקף מנהג יפה כל אלו עדשים שמצוי בהן הפנימה בתוך שנים עשר חדש אין להן תקנה לאחר שנים עשר חדש ותגם לתוך מים צוננין והמתולעים והמגוקבים יעלו למעלה וישליכם ואחר כך יתנו לתוך מים רותחין בקדירה שאם נשאר בו תולע ימות מיד ולא יפרוש לחוץ עכ"ל.

וקשה לי על דבריו טובא חדא למה סתם וכתב בתוך שנים עשר חדש אין להן תקנה שהרי הוא גופיה כתב שם לעיל מזה ו"ל וכן כל מין פרי וקטנית שדרכן להתליע צריף לבדוקו אם בא לאוכלו בתוך שנתו כו' ש"מ בהדיא שיש להן תקנה בבדיקה אפילו בתוך שנים עשר חדש ואם פן יש סתירה בדבריו מדידיה אדידיה ומיהו בהא איכא למימר דמה שכתב הרא"ש בתוך שנים עשר חדש אין להן תקנה לאו למימרא שאין להן תקנה כלל ושללא לאכלם תוך שנים עשר חדש אלא הוה תקנה ליתגם לתוך מים צוננין כו' ואח"כ יתנו לתוך מים רותחין שהזכיר שם אין להן בתוך י"ב חדש אבל תקנה אחרת

ונדאי יש להן דהיינו בדיקה שצריף לבדוק כל חד וחד בפני עצמו שמא יש בו תולעת וכן כתב בהדיא רבינו ירוחם בספר אדם וחוה בחלק ה' גתיב ט"ו ריש אות כ"ז ונ"ל דכל מיני קטניות שדרפן להתליע פגון פולין ועדשים וכיוצא בהן בתוך י"ב חדש אין להם תקנה ואסור לאכלן בלא בדיקה כו' וכן הוא מבואר באר היטב בדברי הרשב"א והר"ן ונ"ל הרשב"א בתורת הבית פולין ב' רחשים מצויין בהם כו' ולפיכך הפא לבשלן בלא בדיקה כיצד הוא עושה שורה אותן במים צונגין כדי שיפנסו המים בחורין ויוציאו הרחש שבתוכן ויפרוש כל העתיד לפרוש ואחר כך ישים בקדירה אחר רתיחת המים כדי שימותו הנשארם בחורין ואם נמצאו קצת בתוך הקדירה משליה ואוכל השאר שאין בהם פלפא שיאסרו בפליטתן את מערובתן ויראה לי שאסור לעשות כן תוך שנים עשר חדש מפני הרחש הקטן המצוי בעודן במחנך ונהרי אפשר לו להתקיים כן כל שנים עשר חדש ולפיכך כל תוך שנים עשר חדש צריכין בדיקה עכ"ל.

והילך לשון הר"ן ודאמרינן דלבתר תריסר ירחי שתא שרו יש בעלי נפש שהחמירו ואמרו דהני מילי לאכלן אבל לבשלן פמות שהו חיישינן שמא על ידי הבישול יהו פורשין ולא בטלי דבריה לא בטלה ולפיכך דקדקו בתקנתא להניח בתחלה במים חמין הרבה כדי שימותו פולן במקומן ואחר כך מבשלן ושוב אין לחוש שאפילו פירשו לאחר שמתו מותרין דעד פאן לא איבעיא לו לקמן פירשה ומתה מהו אלא בשפירשה ואחר כך מתה אבל פירשה משמתה מותרת.

ונה הענין אינו מספיק אלא למאן דגריס לקמן פירשה ומתה מהו וכדכתיבנא אבל למאן דגריס פירשה מתה מהו משמע דאפילו פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה וסלקא בתיקו וכו' והילכך לא סגיא בהך תקנה דמים רותחין לפיכך צריף ליזהר לשהותן תחלה במים צונגין וכל הפירות שהתליעו קלין וצפין ועולין למעלה וזרקין אותן ואינה שרי דמסתמא לא נשאר בהן פרי שהתליעה ואם מצא מהן בתבשיל בשעת שהוא אוכלן זורקן ואוכל את השאר מיהו הך תקנתא תוך שנים עשר חדש לא סגיא שאין הפירות שהן מתליעין במחנך צפין כמו אותן שמתליעין בתלוש עכ"ל.

הרי אתה רואה בפירוש שכתבו דדוקא הך תקנה דמים צונגין ורותחין אין להן מהטעם המפורש בדבריהם אבל בדיקה מהני להו ואף על גב שראיתי לחכם אחד גדול הדור שהביא בחבורו דברי הרא"ש והטור י"ד בענין דין זה וכתב עליו וזה לשונו וכתב בית יוסף דכן כתבו הרשב"א והר"ן דתוך שנים עשר חדש לא מהני להו שום בדיקה עד פאן לשונו.

אין ספק אלי דמלת שום ט"ס הוא כי בנדאי לא היה טועה כל כך טעות גמור ומיהו אפתי קשה לי קושיא אחרת אשר לא ראיתי ולא שמעתי מי ששט לבו אליה והיא חזקה בעיני מאד והיא זאת פיון שהרא"ש פסק בסוף פרק א"ט שאם מת התולע תוך הפירי ופירש אחר כך מותר אם כן למה הצריף הרא"ש ליתנם בתחלה לתוך מים צונגין כו' למה לא יספיק ליתנם בתחלה לתוך מים רותחים כדי שימותו פולן במקומן ושוב אין לחוש שאפילו פירשו לאחר שמתו מותרין כמו שכתבו ספר התרומה סימן ל"ה והסמ"ג בחלק ל"ה סימן קל"ב ושאר פוסקים ולא הצריכו כלל ליתנם בתחלה לתוך מים צונגין אלא ליתנם תוך לתוך מים רותחין והוא מהטעם שכתבתי מפני דסבירא ליה שאם מת התולע

תוף הפירי ופירש אחר כף מותר וכמו שפתיב הר"ן בהדיא דאין צריף לעשות הך תקנה ליתגם בתחלה לתוף מים צונגין אלא דוקא לדעת הפוסקים דאם מת התולע תוף הפירי ופירש אחר כף אסור אבל לדעת הפוסקים שאם מת התולע תוף הפירי ופירש אחר כף מותר סגי ליתגם בתחלה בקדירה רותחת לתוף מים רותחין ושמה יש לומר דהרא"ש סבר דלכתחלה צריף לעשות להם תקנה בכל מה שיוכל לעשות שלא יבאו לאכול אסור כמו שפתיב בהדיא רבינו ירוחם בספר אדם ותנה בחלק ה' נתיב חמשה עשר אות עשרים ושבעה עיין שם.

כן נראה לי: פרק חמישי דף פב תנא אם קדם השניה הרי זה זריז ונשפר זריז דלא עביד איסורא כו'. וכ' שם הרא"ש ז"ל בשם הלכות גדולות וז"ל בהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה.

באחרות וצריף לשחוט מהן בו ביום כיצד יעשה מפה אותן וטורדן וכל הפורש מן הרוב הוא פורש ושנים הנותרים אסור לשוחטן עד למחר עכ"ל. וקשה לי על דברי היאף מתיר לכבשינהו בידיים פי היכי דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש שהרי בריש פרק התערובות תנן כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולם ופריף בגמרא נכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומסיק אמר רבא משום קבוע הרי אתה רואה בפירוש דאסור לכבשינהו בידיים פי היכי דניידי ולומר כל דפריש מרובא פריש ומיהו על בעל ה"ג עצמו לא קשיא מידי מפני שאפשר לומר דסבר כר"ת שפתיבו התוס' בשמו שם בפרק התערובות ובפרק הנשחרים שיש חלוק בין קדשים לשאר איסורין דהמשנה דריש פרק התערובות דקתני ימותו כולם משום גזירה שמה יקח מן הקבוע מיידי דוקא בנתערבה בזבחים ולגבוה ומשום חומרת קדשים הוא אבל בעלמא אמרינן נכבשינהו דניידי אבל לדעת הרא"ש אי אפשר לומר כן שהרי הוא כתב בפרק גיד הנשה אהא דאמרינן גבי ט' חנויות כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובנמצא הלה אחר הרוב וז"ל ואם תאמר ואמאי לא גזרינן בנמצא ביז גזירה שמה יטול מן הקבוע כדאמר בפרק התערובות גבי כל הזבחים שנתערבו בהן חטאת המתות דפריף ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמה יקח מן הקבוע וכי תימא התם גמי אם פירשו מעצמן שרי אבל לכתחלה אסור לעשות כן גזירה שמה יטול מן הקבוע אם כן אמאי ירעו עד שישתאבו פיון דפירשו מעצמן מותרין וכן הא דאמרינן התם גבי כוס של עכו"ם שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין פירש אחד מהן לרבוא ומרבוא לרבוא כולן מותרין למה לי שנתערב לרבוא מפי פריש יהא מותר אעפ"י שלא נתערב דמרובא פריש אלא משמע דאסור גזירה שמה יקח מן הקבוע ולא מסתבר לחלק בין קדשים ועכו"ם לשאר איסורין ויש לומר דהכא שהאיסור ידוע במקומו לא גזרינן שמה יקח הקבוע דמידע ידיע דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וגם אדם נזהר ליקח משם פיון שידוע שיש חנות אחת מוכרת נבילה עד שיודע שמה הפשרות הוא לקח אבל כשהאיסור מעורב בהיתר אי שרית ליה פי פריש אתי ליקח מן הקבוע ורבינו תם לא הנה סובר חלוק זה וכשנכנס זאב לעדר ודרס בהן שנים או שלשה לעיני הרואה ולא נגע באחרים הנה מתיר כל חד וחד דפריש ולידידה צריף לחלק בין קדשים ועבודת עכו"ם לשאר איסורין ולא מסתבר כן ובשאלות דרב אחאי בפרשת ויקרא ואלו אערוי ספק דרוסה אפילו אחת ברבבות פולהון אסורות ואי

איבדור מנהון רנבא לחדא דנכתא ומעוט לחדא דנכתא אמרינו איסורא בהנה רנבא
אימנהו ומיעוטא שרינו ודאי משקל חוטרא ובדרינון אסור דלמא אתי למשקל מקבוע
ואיכל פדתנון כל הנכתים שנתערבו בו כו' ולא ירד לחלק ולדקדק כמו שדקדק ר"י אמאי
ירעו עד שישתאבו וכן מההיא דכוס של עבודת עפ"ם נראה דהלקה למעשה פדברי ר"י
עכ"ל.

הרי אתה רואה בפירוש שהרא"ש הסכים לדעת ר"י דהיכא שאין האיסור ידוע במקומו
לא אמרינו כל דפריש מרנבא פריש ודלא כר"ת שחילק בין קדשים לשאר איסורין ומיהו
גם על הרא"ש לא קשיא מידי מפני שאפשר לומר דשאני אותו ואת בנו שאין שם טרפות
עליה כלל אלא שמחוסר זמן הוא לכן פולי עלמא מודו בזה שיש להקל לעשות הך תקנה
דנכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרנבא פריש וכיוצא בזה חילק מהרא"י בת"ה סי'
כ' גבי ספק טרפה וכן תירץ הרב מוהרר"ש לוריא ז"ל בהגהותיו לטור אבל על בעל
הטורים קשה טובא שלא בלבד גבי אותו ואת בנו פסק כדכתב בה"ג שהבאתי לעיל אלא
גם גבי ודאי דרוסה שנתערבה באחרות פסק פן דמותר לכבשינהו בידיים פי היכי דניידי
ונימא כל דפריש מרנבא פריש בסוף סימן נ"ז ואלו בסימן ק"י פסק ממש פדעת ר"י
שאין חילוק בין קדשים לשאר איסורין דלא מיבעיא דאסור לכבשינהו בידיים פי היכי
דניידי ונימא כל דפריש מרנבא פריש דזה פשיטא אסור אלא אפילו אם פירש מעצמו
כל היכא שאין האיסור ידוע וניכר במקומו לא אמרינו כל דפריש מרנבא פריש וז"ל הא
דשרינו כשפירש אחד מהם מהרוב דוקא דומיא דט' חנויות שהאיסור ידוע וניכר במקומו
אבל בעלי חיים ושאר דברים חשובים שנתערבו בהיתר שאינו בטלים אפילו באלף
אפילו אם פירש אחד מהן מן הרוב אסור דכיון שאין האיסור ניכר במקומו חיישינו שמא
יקח מן הקבוע עכ"ל.

וכבר ראיתי מה שכתב הרב מהר"ם איסרלס ז"ל בת"ה פלל ו' סימן מ"ג בישוב דברי
הטור וז"ל והא דכתב הטור דאף אם פירש ממילא אסור דחיישינו שמא יקח מן הקבוע
נראה לפירש דווקא כשפירש מקצת התערובות ונשאר שאר התערובות במקומו דאז
איכא למיחש שמא יקח מזהקבוע הנשאר אבל אם נתפרדו כל התערובות במקומן עד
שלא נשאר שום קביעות במקומו ובשעת עקירתן ממקומן פירש מקצתן או כל אותן
שפירשו מותרין דעל כל חד אמרינו מרנבא פריש מלבד שני האחרונים שהם אסורים
וחילוק זה מוכרח פדעת הטור שהרי כתב ביורה דעה סימן י"ו ונ"ז גבי בעלי חיים
שנתערבו דנכבשינהו דניידי ואמרינו כל חד מרנבא פריש ואם פן דבריו מותרין למה
שכתב סימן ק"י ולכן מוכרח לחלק פדרף שכתבתי וכן כתב באורח חיים סימן שכ"ט
בהדיא חילוק זה וכן השיב לי מורי הגאון מוהר"ר שכנא זצ"ל בישוב דברי הטור אמנם
המדקדק בתוספות ואשר"י פרק גיד הנשה ופרק קמא דפסחים משמע דלית להו חילוק
זה אבל דעת הטור מוכרח לחלק כמו שכתבתי עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין היאך אפשר
להעלות על הלב חילוק זה אפילו לדעת הטור אחר שינוח קיים דלית ליה סברת ר"ת
שחילק בין קדשים לשאר איסורין שהרי הוא פסק בהדיא בסימן י"ו ונ"ז גבי בעלי חיים
שנתערבו דמותר לכבשינהו בידיים פי היכי דניידי כו' והשתא אם איתא דסבר הטור דכל
היכא שעוקר כל התערובות ממקומן עד שלא יהיה נשאר שום קביעות במקומו אז מותר
לעשות בידיים הך תקנה ולכן פסק בסימן י"ו ונ"ז דמותר לכבשינהו בידיים פי היכי דניידי

וְנִימָא כּל דְּפָרִישׁ מֵרַבָּא פְּרִישׁ א"כ הִדְרָא הַקְּוֹשֵׁיָא לְדוֹפְתָהּ הָא דְּפָרִישׁ הַגְּמָרָא בְּפָרְק
הַתַּעְרוּבוֹת עַל הָא דְתַנּוּ יְמוּתוֹ פְּלוֹן נִכְבְּשִׁינְהוּ דְנִינְדִי וְנִימָא כּל דְּפָרִישׁ מֵרַבָּא פְּרִישׁ
וּמֵאֵי מְשַׁנֵּי גְזִירָה מְשׁוּם קְבוּעַ הֲלֵא יֵשׁ תַּקְנָה דְלִיכָא לְמִגְזֵר מְשׁוּם קְבוּעַ וְהִינּוּ נִכְבְּשִׁינְהוּ
דְנִינְדִי כּל הַתַּעְרוּבוֹת מִמְקוֹמָן עַד שְׁלֵא יְהִיָּה נִשְׁאָר שׁוּם קְבִיעוֹת בְּמִקוּמוֹ וְנִימָא כּל
דְּפָרִישׁ מֵרַבָּא פְּרִישׁ כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַטּוֹר הֵךְ תַּקְנָה בְּסִימָן י"ו ונ"ז.

וְעוֹד שְׁהָרִי אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּכָל עֲצָמוֹ שֶׁל הַמְּקָשָׁן לֹא נִתְכַּוְּן בְּאוֹמְרוֹ נִכְבְּשִׁינְהוּ דְנִינְדִי אֶלָּא
כִּי נִכְבְּשִׁינְהוּ דְנִינְדִי כּל הַתַּעְרוּבוֹת מִמְקוֹמָן עַד שְׁלֵא יְהִיָּה נִשְׁאָר שׁוּם קְבִיעוֹת בְּמִקוּמוֹ
וְנִימָא כּל דְּפָרִישׁ מֵרַבָּא פְּרִישׁ וּמְשַׁנֵּי גְזִירָה מְשׁוּם קְבוּעַ פִּירוּשׁ שְׁאֵם אַתָּה מִתִּיר לְכַבּוּשׁ
בְּיָדִים כְּדִי שְׁיִתְּפֹזְרוּ כּוֹלָם מִמְקוֹמָן וְיִקְחָ מִן הַפּוֹרְשִׁים אִיכָּא לְמִגְזֵר שְׁמָא לֹא יִפְזֹר וְיִקְחָ
מִן הַקְּבוּעַ וְלִכּוֹן הַנּוֹכְרָחוֹ ר"י וְהָרָא"ש לְתַרְצַן הַהוּא דְאֶמְרִינּוּ גְבִי ט' חֲנוּיּוֹת וּבְנִמְצָא הֵלֶךְ
אַחַר הָרֹב וְלֹא גְזִירָנּוּ שְׁמָא יִקְחָ מִן הַקְּבוּעַ כְּדִי אֶמְרִינּוּ בְּפָרְק הַתַּעְרוּבוֹת דְמִינְרִי שְׁהָאִיסוֹר
יְדוּעַ וְנִיכָר בְּמִקוּמוֹ דְלֹא שְׁיִיךְ לְמִגְזֵר שְׁמָא יִקְחָ מִן הַקְּבוּעַ וְהָרָשׁ בְּ"א תִּרְצַן בְּשֵׁם ר"ת
בְּאוֹפֵן אַחַר דְמִינְרִי שְׁפִירָשׁ מִעֲצָמוֹ וְלֹא אֶמְרוּ שֶׁם בְּפָרְק הַתַּעְרוּבוֹת גְזִירָה שְׁמָא יִקְחָ מִן
הַקְּבוּעַ אֶלָּא בְּכּוּבֵשׁ בְּיָד כְּדִי שְׁיִתְּפֹזְרוּ שְׁאֵם אַתָּה מִתִּיר לְכַבּוּשׁ בְּיָד כְּדִי שְׁיִתְּפֹזְרוּ וְיִקְחָ
מִן הַפּוֹרְשִׁים וְדֹאֵי אִיכָּא לְמִגְזֵר שְׁמָא לֹא יִפְזֹר וְיִקְחָ מִן הַקְּבוּעַ וְכֵן כְּתִבַּת בְּשְׁאֵלְתוֹת דְרַב
אַחֵאי ע"כ.

הָרִי אַתָּה רֹאֶה בְּפִירוּשׁ שְׁהוֹשְׁוּ כּל הַפּוֹסְקִים הָאֵלֶּה בְּעֵנִין זֶה אַחַר שְׁמֻנּוֹת קִיָּים לְדַעְתָּם
שְׁאִין לְחַלֵּק בֵּין קְדוּשִׁים לְשְׁאָר אִיסוּרִין שְׁאִיסוֹר לְכַבּוּשׁ בְּיָדִים כִּי הִיכִי דְנִינְדִי וְלֹא
אִישְׁתְּמִיט חַד מִנֵּיהוּ לְכַתּוּב חִילּוּק זֶה שְׁכַתְּבַת הָרַב ז"ל לְדַעַת הַטּוֹר וְהוּא מֵהַטַּעַם שְׁכַתְּבַתִּי
ד"א כ אַפְתִּי קִשָּׁה עַל הַמְּשַׁנֵּה אִמָּאֵי יְמוּתוֹ כּוֹלָם.

וְעוֹד קִשָּׁה לִי עַל הָרַב ז"ל לְמָה כְּתִבַּת וְלִכּוֹן מִן כְּרַח לְחַלֵּק כְּדָרְךָ שְׁכַתְּבַתִּי הֲלֵא אִינוּ מִן כְּרַח
כָּלֵל דְּהָא כְּבָר רָאֶה שְׁתִּירְצַן בֵּית יוֹסֵף לְדַבְרֵי הַטּוֹר בְּדָרְךָ אַחֲרֵת וְהִילֵךְ לְשׁוֹנוֹ וְשְׁמָא יֵשׁ
לֹאמַר שְׁמָה שְׁכַתְּבַת רַבִּינוּ וְנִרְאָה שְׁיֵשׁ תַּקְנָה אֶפִּילוּ לְדֹאֵי דְרוּסָה שְׁנִתְּעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת וְכו'
לֹא לְמִימְרָא שְׁהוּא סוֹבֵר שְׁיֵהָא הַדִּין כֵּן אֶלָּא בָּא לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי סְמ"ג שְׁקוֹדֵם שְׁגִמְגֵם
לְאִיסוֹר כְּדָבְרֵי ר"י לֹא הִיָּה אוֹמַר צַד לְהַתִּיר אֶלָּא דוֹקָא בְּסַפֵּק דְרוּסָה שְׁנִתְּעַרְבָה וְהֲלֵא
אַף בְּדֹאֵי דְרוּסָה נִמְי יֵשׁ צַד לְהַתִּיר עַל יְדֵי דְנִכְבְּשִׁינְהוּ דְנִינְדִי וְכַדְר"ת אֶבֶל לְעֵנִין הַדִּין
מוֹדָה הוּא דְלִיתָא לְדַר"ת אֶלָּא כַדְר"י עֲבָדִי עוֹבְדָא דְאֶמְרָ שְׁאֵם אִין הָאִיסוֹר יְדוּעַ בְּמִקוּמוֹ
לֹא אֶמְרִינּוּ כּל דְּפָרִישׁ מֵרַבָּא פְּרִישׁ וְכִמוֹ שְׁפָסַק בְּסִימָן ק"י עכ"ל.

וְאִי מְשׁוּם דְקִשָּׁה לְהָרַב ז"ל עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל בֵּית יוֹסֵף שְׁהִבְאֵתִי דְהָא אִי אֶפְשָׁר לְתַרְצַן כֵּן
גְבִי אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁכַתְּבַת הַטּוֹר בְּפִשְׁטוּת הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּסִימָן י"ו כַר"ת א"כ יֵשׁ
לְהַקְשׁוֹת עַל הָרַב ז"ל קְוֹשֵׁיָא אַחֲרֵת יוֹתֵר חֲזָקָה וְזוּהִי דְהָא הָרַב ז"ל בְּעֲצָמוֹ כְּתִבַּת
דְהַאשֵׁר"י לִית לִיהּ חִילּוּק זֶה וְאֵם כֵּן הַקְּוֹשֵׁיָא שְׁהַקְשָׁה הָרַב ז"ל עַל הַטּוֹר עֲדִינּוּ בְּמִקוּמָהּ
עוֹמְדָת בְּתַקְפָּהּ וּבְגִבּוֹרָתָהּ עַל הַאשֵׁר"י שְׁהָרִי הוּא פָּסַק בְּהַדְיָא בְּפָרְק אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ כְּמוֹ
שְׁפָסַק הַטּוֹר לְעֵנִין אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ מְדַהֲבִיא דְבָרֵי ה"ג בְּלֹא דַעַת חוֹלְקָת כָּלֵל ע"ש.

וְתַמְיָה אֲנִי עַל הָרַב ז"ל אִיךָ לֹא הִרְגִישׁ שְׁלִפִי דְכָרְיוֹ יְהוּ דְבָרֵי הָרָא"ש סוֹתְרִין זֶה אֵת זֶה
וְמָה שְׁנִרְאָה בְּעֵינֵי לִינִישׁב דַּעַת הָרָא"ש ז"ל כְּבָר כְּתִבְתִּי לְעִיל דְשִׁאנִי אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁאִין

שם טריפות עליה כלל אלא שמחוסר זמן הוא לכן כולי עלמא מודו בזה שיש להקל לעשות הך תקנה דנכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש.

ובזה נתיישב גם כן הא דלא הרגיש בית יוסף כלל בסימן נ"ז גבי דרוסה ולא זו בלבד אלא אף פסק כן בפשיטות בש"ע גבי אותו ואת בנו פדעת הטור אעפ"י דבשאר איסורים פסק בש"ע בסימן ק"י פדעת הרשב"א וכתב נתבאר באר היטב בדברי הרשב"א דאסור לכתחלה לעשות הך תקנה דנכבשינהו דניידי וא"כ גם דבריו סותרים זה את זה ולכן מוכרח לחלק פדרה שפתי ופשוט הוא.

ועוד קשה לי על הרב ז"ל שכתב וכן כתב בא"ח סימן שכ"ט בהדיא חילוק זה מאי ראיה היא דהא חילוק זה שכתב הטור שם גמרא ערוכה היא ביומא דף פ"ד ואי אפשר ששום פוסק יחלוק עליו ולא הטור בלבד כתבו אלא גם הרא"ש בפסקיו שם דף ק"ב אע"ג דלית ליה חילוק זה לענין תערוכות איסורין כמו שכתב הרב ז"ל בעצמו משום דהתם אין עסק וענין למיגור שמא יקח מן הקבוע דהא מיירי לענין מן פולש דוק ותשפח ומי שדעתו רחבה מדעתי יתרץ את דברי הרב ז"ל וישא ברכה והרב הגדול מהרש"ל ז"ל יתרץ בדרה אחרת בהגהותיו לטור וזהו דאפשר שהטור מכריע הכא גבי דרוסה בדברי ר"ת מאחר דר"י כתב במרדכי בפירק גיד הנשה שיש להתיר כולם מטעם ספק ספיקא וכמ"ש בספר המצות בתחלה א"כ גבי דרוסה דנכבשינהו נמי מקילין דהא בלאו הכי איכא ספיקא שמא דרס בשן ונדאי דרוסה דקאמר כלומר שאנו יודעין שגדרסה אבל מ"מ אין אנו יודעין בבירור אם דרסה ברגל או בשן ועוד אפילו אם נדרס בנדאי שמא מהני לה בדיקה כמו שכתב הרא"ש ע"כ.

ואיני מבין את דבריו דהא מ"ש המרדכי שיש להתיר כולם מטעם ספק ספיקא אי אפשר שהוא פותח כן בשם ר"י דהא אדרבה הפוסקים כתבו בהדיא בשם ר"י דספק דרוסה לא מהני ביה תערוכות כיון שספק הראשון הנה בגופו ומדאורייתא אין להתיר מן ספק ספיקא וכן פסק הטור עצמו בסימן ק"י כמו שנתבאר אלא מ"ש המרדכי אמנם יש להתיר כל אחד מטעם ספק ספיקא כו' לדעת ר"ת כתב כן שפירש בפ"ק דביצה גבי נתערבה באלף כולן אסורות דוקא על נדאי ביצה טריפה שבתחלת הברייתא דאלו אספיקא למה כולן אסורות והלא ספק ספיקא הוא ור"י פליג עליו ע"ש.

ועוד ק"ל על מה שפירש נדאי דרוסה דקאמר כלומר שאנו יודעין שגדרסה אבל כו' דלפי זה מאי אפילו דקאמר הטור. והנכון בעיני מה שתיירץ בית יוסף שהבאתי לעיל ואני אביא ראיה מוכרחת לדבריו שאין להשיב עליה מדברי הטור עצמו שכתב בסימן ק"י הא דשרינן ספק ספיקא היינו דוקא על ידי תערוכות אבל ספק טרפה שנתערב באחרות כולן אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים כיון שספק הראשון הנה בגופו אין להתיר מן ספק ספיקא עכ"ל.

הנה רואה שפסק סתם כמו שפסק סמ"ג בשם ר"י גבי ספק דרוסה שנתערבה באחרים ואם איתא אי אפשר שהיה סתם פסק לאיסור ולא היה מפרש שיש תקנה להתיר וזה נראה לי ברור: פירק שביעי דף צא ע"א כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח כו'.

כתבו התוספות ונ"ל כמאן דאמר גיד הנשה לבני נח נאסר וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה. וי"ל מדקאמר והקא משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה עכ"ל.

רבים מן התלמידים נתקשו בהבנת דברי התוספות האלה ותמהו עליהם היאך כתבו שנצטוו על הנחירה והלא נבילה גמורה מותרת לבני נח ואני אומר לו חכמו ישפילו זאת לעיל בריש פרק השוחט ובפרק פסוי הדם דף פ"ה ע"ב גמרא ערוכה קאמר.

וכי תימא קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו כו'. וכן כתבו התוספות בכריתות ריש פרק דם שחיטה ונ"ל ואפילו למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה נחירה מיהא בעי כו' והדבר פשוט שר"ל פינון שנצטוו שלא יאכלו אבר מן החי הרי בע"כ נצטוו שימיתו הבהמה בנחירה קודם שיאכלו ממנה והא דנקט דוקא נחירה ולא שאר דבר שהעוף והבהמה מתים על ידי כף י"ל משום שפך הנה המנהג של בני נח להמית העוף והבהמה על ידי נחירה כמו שנוהגין הגוים עוד היום ולזה נתפוננו התוספות באמרם שנצטוו על הנחירה כי חשב יוסף שלא יאכלו משחיטתו שיאמרו דשמא חתף מן הבהמה אבר מן החי ולפיכך אמר פרע להם בית השחיטה והיינו נחירה כי כמו שמתיר השחיטה לישראל כף מתיר הנחירה לבני נח שלא יהיה אסור משום אבר מן החי.

ומה שפרש"י בפרק פסוי הדם שהבאתי לעיל נותרו חונקו. רבינו עובדיה מברטנורה לא פירש פן בפירוש המשניות שלו בפרק אותו ואת בנו במשנה השוחט ונתנבלה בידו והנותר והמעקר כו' ונ"ל והנותר שתוחב הספין בנחיריו וחותף עכ"ל.

וכן שמעתי אני מרבותי: דף צו תנו ירק שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה ובגמרא אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אכל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד ומקשה אני והא אמר רב הונא גדי שצלאו בחלב אסור לאכול אפילו מראש אָזְנוּ וּמִשְׁנֵי שְׁאֲנֵי חֵלֶב דְּמִפְעַפְעָה וְהָדָר מִקִּשָּׁה וּבְחֵלֶב אֲסוּר וְהָאֵמֶר רַבֵּי בַר רַב הוֹנָא עוֹבְדָא הֵיךָ קָמִיהָ דַּר"י בְּגַדֵי שְׂצָלָא בְּחֵלְבוֹ וְאָמַר קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שְׂמַגִּיעַ לְחֵלְבוֹ וּמִשְׁנֵי הֵהוּא כְּחוּשׁ הֵנָּה כו' הנהו אטמהתא דאמליחו בי ריש גלויא בגידא דנשיא רבינא אסור רב אחא שרי אמר ליה רב אחא לרבינא מאי דעתך דאמר שמואל מלוח הרי הוא פרוחם והא אמר שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וכי תימא מאי פרוחם דקאמר פרוחם דמבושל והא מדקאמר שמואל כבוש הרי הוא כמבושל מקלל דרוחם דצלי קאמר קשיא עד פאן הסוגיא דגמרא וכתב שם המרדכי בשם ר"י הלכן וכל שאר רבותינו שהביאו ראיה מהנהו אטמהתא דאמליחו בגידא דנשיא כו' דמליחה אסור נמי עד ששים פדין בישול דאמאי שרי אי לא מטעם ששים פלומר מפני דהלקה פרב הונא דאמר גדי שצלאו בחלב אסור לאכול אפילו מראש אָזְנוּ וּכְּנֵי בְּמִלִּיחָה דְּמִלוּחַ הֵרִי הוּא פְּרוּחִתָּה דְּצָלִי וְאִם כֵּן הֵנָּה אֲטָמְהָתָא אֲמַאי שְׂרִי אֵלָּא עַל פְּרִיחָה מְשוּם דִּהְוָה שְׂמֵם שְׂשִׁים וְדַרְבֵּי הוֹנָא בְּדַלְפָּא שְׂשִׁים וְקִשָּׁה לִי טוּבָא חָדָא דְאִיָּה אֲפִשֵׁר לִוְמֵר דַּרְבֵּי אֲחָא לָא שְׂרִי אֵלָּא מְשוּם דִּהְוָה שְׂמֵם שְׂשִׁים דֵּהָא רַב אֲחָא הִקְשָׁה לְרַבִּינָא מֵהָא דְאָמַר שְׂמוּאֵל קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שְׂמַגִּיעַ לַגִּיד אִם כֵּן שְׂמַעִינָן בְּהֵדְיָא דַּרְבֵּי אֲחָא הַשְּׁוֶה דִּין זֶה דֵּהָא עוֹבְדָא דְאֲטָמְהָתָא לֵהָא דְאָמַר שְׂמוּאֵל קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שְׂמַגִּיעַ לַגִּיד דְּכִשְׁם דֵּהָתָם בְּצָלִי מוֹתֵר הֵכָא בְּמִלִּיחָה נְמִי יֵהָא

מותר והיינו על פרחין מטעם דלא יאה חמור הטפל יותר מן העיקר לפי מה שהוכיח רב אהא מדברי שמואל דמליח פרוחח דצלי קאמר ונהרי הדבר ברור דהא דקאמר שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד היינו על פרחף אפילו בדליכא ספק דאם לא פן מאי פריף בתחלת הסוגיא מהא דרב הונא דאמר אסור לאכול אפילו מראש אָננו על דברי שמואל דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לגיד דהא רב הונא מייירי בדליכא ספק פמו שאמר שם המרדכי בעצמו והשתא פינו דצלי אינו אוסר בפחות מס' איף אפשר לומר דרב אהא לא שרי במליחה אלא משום דהנה שם ששים דאם פן יאה חמור הטפל יותר מן העיקר ועוד קשה שהרי הגמרא חילק בהדיא בין חלב לבין שוּמון גיד הנשה דמשני שאני חלב דמפעפע הרי שמעינו בהדיא דשוּמון הגיד אינו מפעפע נראה לי דלזה נתפנון הר"ן במה שכתב דנראה מלשון הגמרא דשוּמון הגיד אינו מפעפע עיין שם.

ואם פן הקושיא שהוקשה לר"י הלכן מאחר דהלכה פרב הונא אם פן הנהו אטמהתא אמאי שרי מעיקרא ליתא דהא פבר הקשה בגמרא קושיא זו ותיירץ דטעמא רבה איכא במילתא דשאני חלב דמפעפע לאפוקי שוּמון הגיד אינו מפעפע ואי אפשר לחלק ולומר דהיינו דוקא בצלי אבל במליחה בולע יותר דהא רב אהא ס"ל דמליח פרוחח דצלי וממילא פשל עוזר ונפל עוזר ואף על גב שאפשר ליישב דיכול להיות שסובר ר"י הלכן דדוקא בתחלה בעי הגמרא לחלק בין חלב לבין שוּמון גיד הנשה אבל בסוף פשהקשה לו מרבי יוחנן דאף בנצלה בחלבו שרי תו אינו מחלק בין חלב לשאר איסורים וזר מההוא תירוצ שאני חלב דמפעפע אלא תלוי הפל בששים ומה שאסר רב הונא לאכול אפילו מראש אָננו היינו בדליכא ששים ומה שהתיר שמואל להיות קולף ואוכל היינו דוקא בדאיכא ששים דומיא למה שהתיר רבי יוחנן אפילו בנצלה בחלבו ומשני פחוש הנה דפירושו פמו שפירשו התוספות פחד שינויא שיש בו מעט חלב פל כף שפוטל בששים ולפי זה תלוי פל האיסורין במליחה בששים פמו חלב פמו שפי' פל זה הרב הגדול מהרש"ל ז"ל בא"ו שלו רק שנראה מדבריו שדוחק הוא לפרש פן וכן הוא לעניות דעתי ואף על גב שפירש מהרי"ף בסמ"ק דאין להקל פלל בגדי פחוש להתיר פלא ששים משום דהאי שינויאי דפחוש הנה לא קאי לפי הפסקנא וכן שינויא דכוליא בחלבה הנה אלא העיקר הוא פדמסיק בסוף פקילבת באילפס הנה דאותו תירוצ אחרון דכילבת באילפס בא לסתור תירוצים הראשונים ולומר דלהד"ם כו' לא דמי פלל דשאני התם דכל אותן תירוצים פליגי במעשה שהנה בא לפני יוחנן איף שהנה הלכף שפי' איכא למימר דתירוצ אחרון בא לסתור תירוצים הראשונים לומר דהמעשה שהתיר ר"י לא הנה בגדי פחוש בחלבה ולא כוליה בחלבה דכה"ג לא הנה שרי ר"י אלא המעשה שהתיר פקילבת באילפס הנה לאפוקי הכא מה שתירץ שאני חלב דמפעפע לא פתיבא ולא רמיזה פלל בסוגיא שחזר מפנו.

ועוד קשה דאי איירי הך עובדא דאטמהתא בדאיכא ששים אם פן אמאי בעי רבינא לאוסרה ואף על גב דגם זה יש לדחות פמו שכתב הר"ן דלדברי מי שאומר דלצלי ולמליחה לא משערין בששים פכל ענגן אסר להו רבינא פלומר אפילו שהנה שם ששים משום דרבינא סבירא ליה פסברת הרא"ה ז"ל דאין ביטול בששים שיף אלא דוקא בקדירה מפני שהרוטב מולף האיסור בשונה ולא בצלי ומליחה אף על פי שהוא מפעפע דשא הרבה מפנו מתפנס במקום אהד ולכן אסור לעולם אפילו ביתר מששים פכל

מקום קשה מאד איך הקשה רב אהא לרבינא וכ"ת מאי פרותח דקאמר פרותח דמבןשל
והא מדקאמר שמואל פבוש הרי הוא כמבןשל אלמא פרותח דצלי קאמר דמשמע אבל
אי הנה קאמר שמואל דמליח פרותח דמבןשל הנה ניחא דאסר ונהלא אדרבה אם יתנה
פרותח דמבןשל מכל שפן דשרי בדאיפא ששים אם לא שניאמר דאיירי דהנה ספק פנגד
שמונו של גיד הנשה ולא פנגד גוף ג"ה ורבינא ס"ל דיש בגידין בנותן טעם פתנא
דמתניתין כמו שפירשו התוספות והקשה לו רב אהא לרבינא נהי דיש בגידין בנותן טעם
היינו דוקא כשנתבשל שהרוטב מרפכו לפלוט טעמו אבל במליחה וצליה אפילו תנא
גופיה דסבירא ליה דיש בגידין בנותן טעם מכל מקום במליחה מודה דהא שמואל קאמר
על המתניתין ל"ש אלא שנתבשל כו' ומשום הכי קאמר ליה שפיר מאי דעתיה כו'.

וכ"ת מליחה פרותח דמבןשל קאמר ודוק פדפירש הרב מהרש"ל ו"ל בא"ו ש"ל אמן
פבר דחה הר"ן בשתי ידים סבירא זו וכתב וז"ל משמע ודאי דמשום שומנו של גיד קא
אסר רבינא דכיון דקי"ל דאין בגידין בנותן טעם לא מסתבר דרבינא דבתרא הוא ס"ל
דלא פהלקתא אלא ודאי משום שמונו קאמר ע"כ.

וכן פתבו רוב המחברים וכמעט פולם ע"ש. ושם י"ל פדפירש הרב הגדול מהר"ש
לוריא ו"ל דברי ר"י הלכן דה"ק מאחר דפליגי בהנהו אטמהתא דאימלחו כו' ובעי רבינא
לאוסרו מפח שאין בו ששים ומפעפע בכלו ורב אהא דשרי משום דס"ל דאינו מפעפע
אף השומן של גיד ואינו נותן טעם כמו גיד הנשה גופא כמו שפירשו התוספות או משום
דכיון דשומנו של גיד מדרבנן לא החמירו בו יותר מבגיד עצמו שלא? הא טפל חמור מן
העיקר דקי"ל אין בגידין בנותן טעם כמו שפירש ריב"ם הא בשאר איסורים אף עלפי
שאין דרכו לפעפע כמו חלב אפילו במליחה הנה אוסר אם אין בו ששים וממילא כשיש
ששים אז הפל מותר והשתא מתנישב כל הסוגיא שפיר ואף לפי פירוש דילי נוכל לומר
דכל האיסורין משערינן בששים אף במליחה חוץ משומנו של גיד מפח הני טעמי
דפרישית וגמרא דקאמר שאני חלב דמפעפע לאו דוקא קאמר אלא לאפוקי שומנו של
גיד קאמר וכן גדי פחוש לחד פירו' לפי שפטבעו אינו מפעפע אפילו בפחות מס' אלא
דלא קי"ל הכי משום דלא ידעינן איזה פחוש כו' וזו היא שיטת כל האחרונים עכ"ל
ושפתיים יישק הוא וכבר ראיתי מי שפכת להפך דיש להביא ראיה מהנהו אטמהתא דאי
מלחו כו' דמליחה לא בעי ספק ומסיק דבאיסור דרבנן דליכא למיחש פלל לדבר שמן
יש להקל וכתב עוד דיש לצדד להקל דאין לומר במליחה חתיכה נעשה נבילה ולא כמו
שפכת המרדכי פפרק גיד הנשה בשם א"ז הלכה למעשה פיון דרוב הפוסקים ס"ל דאין
אומרים חתיכה נעשה נבילה רק בבשר בחלב ואע"ג דאנו מחמירין וקי"ל בכל איסורין
חתיכה נעשה נבילה מ"מ לא החמירו רק בבישול אבל במליחה דרוב הפוסקים ס"ל
דאינה אוסרת רק פדי קליפה רק שאנו מחמירין לשער במליחה בס' מכל מקום לא
נחמיר כל כך לומר גם פן חתיכה נעשה נבילה וקשה לי טובא על דבריו חדא שהרי הוא
בעצמו פסק אם נמלחו דגים טמאים עם דגים טהורים אע"ג דידעינן דאין בהם שמונונית
פלל דצריף דוקא ספק אע"ג דאינו רק איסור דרבנן וגם מה שפכת אבל במליחה דרוב
הפוסקים ס"ל דאינה אוסרת רק פדי קליפה כו' תימא הלא אין זה אלא דוקא בשאר
איסור דאינו מפעפע אבל לגבי חלב דמייירי מיניה א"ז אדרבה רוב הפוסקים וכמעט
פולם ס"ל לשער במליחה בס' ולא סגי ליה בקליפה ולא מפח חומרא אלא מן הדין

וראיתם מההוא פזיתא דתרבא דנפיל לדיקולא דבשרא ופירשו דיקולא היינו כל שנמלח בו בשר ולא פירש דיקולא היינו קלחת וקאמר שם סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרו ליה רבנן לרב אשי האי דיקולא דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע כו' ואי לאו דמליחה אוסר עד דאיפא ספק למה ליה לשעוריה הא בקליפה סגי ליה ועוד הלא פתבו הפוסקים בשם רשב"ם גבי דגים ועופות שמלחם זה עם זה שגם העופות אוסרין מטעם דהדגים נעשו נבילה כו'.

ולפירוש רבינו אפרים דלא אמרינו חתיכה עצמה נעשה נבילה אלא דוקא בבשר בחלב לא יתכן לומר פן עיין באשר"י דשקיל וטרי באריכות בענין זה וכן האריכו התוספות והרא"ש בפרק גיד הנשה אהיה דגדי שצלאו בחלב אוסור לאכול אפילו מראש אוננו ליתן טעם לענין חתיכה בשר שמקצתה נפלה בציר ומקצתה חוץ לציר דקי"ל דמה שבתוך הציר אוסור ומה שחוץ לציר מותר ואפילו יש שונן באותו מקצת שבתוך הציר ולמה לא אמרינו דאותו מקצת שבתוך הציר נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכה אף מה שחוץ לציר לדעת ר"ת דס"ל דבכל האיסורין אמרינו חתיכה עצמה נעשה נבילה משום דלא אמרינו חנ"נ אלא פשהאסור יכול להתפשט בכל החתיכה כגון טיפה חלב שנפלה על חתיכה שטעם הטיפה מתפשט בכל החתיכה כו' הרי משמע בפשיטות דיש לומר במליחה חתיכה עצמה נעשה נבילה אפילו גבי דם דידעין בבירור שאינו מפעפע וכן משמע בשאר דוכתי טובא וגם בית יוסף שהביא דברי א"ז בטור י"ד סימן ק"ה לא הפליג דבריו כלל מחמת שאין להחמיר כל כך במליחה כמו בבישול אלא אדרבה קיים את דבריו שכתב עליו וז"ל ולטעמיהו אזלי דסברי דחתיכה עצמה נעשה נבילה אמרינו בכל האיסורין כו' משמע בהדיא שהסכים עם א"ז שיש לומר במליחה חתיכה עצמה נעשה נבילה לדין דקי"ל בכל איסורין חתיכה עצמה נעשה נבילה וזו היא שיטת כל האחרונים ז"ל.

פן נראה לי: ומה שנמצא כתוב באיסור והיתר הארוך וכתב עוד הרמב"ם פ"ח דא"מ והרא"ש בפרק ג"ה שגיד הנשה מותר בהנאה והיינו מטעם דסבר הרא"ש כמאן דאמר יש בגידין בנותן טעם והתירה התורה כמו שהתירה נבלה וטרפה בהנאה והילכך אם נפל לקדירה צריך ששים בתבשיל לבטל אפילו טעם הגיד עצמו כו' עכ"ל אי אפשר לי להאמין שיצאו דברים אלו מפי בעל א"ו הארוך אלא איזה תלמיד טועה כתב פן בגליון מבחוץ וטעה הסופר וכתבו בפנים כי מה שכתב והיינו מטעם דסבר הרא"ש כמאן דאמר יש בגידין בנותן טעם שקר מפורסם הוא שהרי הרא"ש פסק בהדיא כמסקנא דגמרא בפרק גיד הנשה דאין בגידין בנותן טעם ונתן טעם אחר בראש הפרק דוק ותשכח: דף צז ע"ב אמר רב נחמן פחל בששים וכחל מן המנין.

וכתב שם הר"ן הטעם שהפחל מן המנין משום דהפחל גופה בשר והיתר גמור הוא ואין איסורו אלא מפני החלב שבתוכו וכינון שיצא חלבו ונתערב בדין הוא שיהא פחל עצמו מן המנין ע"כ.

וכן נראה מדברי רש"י שפירש הואיל ואין היתר הוא משערינו ליה בס' לבהדי דידיה קשה לי מאי שנא פחל מבשר שנתבשל בלא מליחה שכתבו כל הפוסקים המפורסמים שצריך ס' לבטל כל החתיכה משום דלא ידעין כמה דמא נפיק מיניה שהרי הבשר עצמו

גם כן היתר גמור הוא כמו הפחל ואין איסור אלא מפני הדם שבתוכו ואפ"ה לא אמרינו
שהוא מצטרף לבטל והרמב"ם בפ"ק ט"ו מהל' מאכלות אסורות כתב טעם אחר הואיל
והפחל הוא מדרבנן הקילו בשיעורו ושיהא הוא עצמו מן המנין ואע"פ שישנמן גיד הנשה
בששים אע"פ שהוא גם כן רק מדרבנן הואיל וגיד הנשה בר"ה בפני עצמו הוא החמירו
בו פאיסורי תורה ע"כ.

וגם על טעם זה קשה לי מאי שנא פחל מאיסורי דם על ידי בישול שאינו אסור גם כן
רק מדרבנן פדאימא בפ"ק הקומץ ומיהו בהא איפא למימר דמפל מקום נמצא בו איסור
דאורייתא דהיינו דם שפירש והוא בעין לאפוקי חלב שחוטא דלעולם אינו אסור אלא
מדרבנן משום דהתיר לנו רחמנא לגמרי אבל אפתי קשה דהא דם כבד נמי אינו אסור
לעולם רק מדרבנן כמו פחל פדאימא בפ"ק כל הבשר אמרה ילמא לרב נחמן מפדי פל
דאסר לן רחמנא שרי לן רחמנא פנותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא כו' ואפ"ה הפכד
עצמה אינה מצטרפת לבטל בששים.

וכבר כתב הפוסק משנה שהרשב"א דחה טעם זה של הרמב"ם שהרי איסורי סופרים גם
הם צריכים ס' דוקא ואינה דחיה דאיפא למימר דסבר הרמב"ם דאה"נ דבאיסורי סופרים
האיסורים הם מן המנין דילפינו מפחל ואין דבריו נכונים בעיני דא"כ לא הנה שמתק
הרמב"ם גבי דיני כבד לומר שהכבד עצמה היא מן המנין ונ"ל שהרמב"ם לא סמך על
טעם זה לחוד הואיל והפחל הוא מדבריהם כו' אלא גם על הטעם שכתב הר"ן אלא נקט
עיקר הטעם הואיל והפחל הוא מדבריהם כו'.

וכן נ"ל לדעת הר"ן שלא סמך על טעם זה לחוד שכתב הוא פי היכי שלא יקשה עליו
מ"ש מדם הבלוע בחתיכה וצריך אפיה לומר בהכרח דשאני פחל שהיא אסור רק מדרבנן
וכן הסמ"ג כתב בהדיא ב' טעמים בהדי הדדי וא"כ נתיישב שפיר הא דלא פסק הרמב"ם
גבי כבד שהוא מן המנין והוא מטעם שכתבתי לעיל וזה נראה לי ברור: דף צח הווא
פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבישרא סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין
פלגי זיתא אמר ליה אבוה לאו אמין לך לא תולול בשיעורא דרבנן ועוד האמר רבי
יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה כו'.

מכאן קשה לי על המרדכי בפ"ק זה שכתב וז"ל מעשה היה בראש אוןז שנתבשל פשהיה
שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס הזקן לפי שלא היה בדמו פזית לאסור
עכ"ל.

וכי פליג הוא על רב אשי דקאמר בהדיא שאע"פ שהאיסור פחות מפשיעור צריך ששים
פנגדו וכבר ראיתי שהרב מהר"י מינץ ז"ל בתשובותיו סימן ט"ו רצה ליישב וכתב דיש
לחלק בין חלב לדם מלוח או מבושל שהוא רק מדרבנן וכ"ש הכא שהוא מלוח ומבושל
וכיון דדם ראש העוף לא בא לעולם לידי חיוב לא למלקות ולא לכרת שלעולם לא תמצא
בו פזית אלא איסור תמצא בו הלכך ס"ל לרבינו קלונימוס דאין לזקוק עליו ויש
להכשירו כמו שעלה בתחלה על דעת מר בר רב אשי בהווא פלגא דזיתא דתרבא כו'
עכ"ל.

ואני נפלאתי הפלא ופלא פה קדוש יאמר דבר זה שהרי גמרא ערוכה היא בפרק גיד הנשה דביצה שנמצא בה קורט דם שנתבשלה עם אחרות שאוסרת עד ששים ואין ביצה מן המנין אע"פ שלעולם לא תמצא בו כזית דם דהא אפילו בלב עוף אין בו כזית דם כמו שיתבאר בסמוך כ"ש בביצה והוא ג"כ אינו אסור אלא מדרבנן כיון שהוא מבושל ועוד קשה שהרי לב עוף שנמלח ונתבשל פשהיה שלם כתבו כל הפוסקים המפורסמים שאוסר המתבשל עמו עד שיהיה ס' פנגד כל הלב או פנגד דם הלב למר פדאית ליה כו' ואע"פ שלעולם לא תמצא בו כזית דם פדאיתא בהדיא בכריתות תנן התם הלב קרעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו אמר ר' זירא אמר רב לא שנו אלא לב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש פרת ע"כ.

והוא ג"כ אינו אסור אלא מדרבנן כיון שהוא מלוח ומבושל כמו ראש אנוז שנתבשל פשהיה שלם. שוב מצאתי כתוב באיסור והיתר של הרב מהר"ר שלמה לוריא ז"ל שתיירץ לדברי רבינו קלונימוס באופן אחר וז"ל נ"ל דעל פירוש שנתבשל מבחור איירי והכי קאמר מאחר שאין בדמו כזית אם כן לא היה בו שיעור דם ומעתה שנתבשל מבחור לא נשתתיר דם אלא מעט מזער וזהו יוצא על ידי בישול ובטל אבל אם היה בו כזית דהוי שיעור חשוב א"כ ראוי לאסור הראש לעולם ודיק ש"ל עכ"ל.

וגם על ישוב זה יש לפקפק טובא דכשם שאין חילוק בין שיעור שלם או חצי שיעור לענין לבטל האיסור דאפילו חצי שיעור צריך ששים פנגדו הכי נמי לענין חתיכה נעשה גבלה אין חילוק וכמו שפסקו בהדיא בהגהות ש"ד סימן כ"ח ובעל א"ו הארוך פלל י"ז דהראש לעולם אסור משום חתיכה נעשה גבילה אע"פ שלעולם לא תמצא בו כזית דם כמ"ש הרב מהר"י מינץ ז"ל שהבאתי לעיל וק"ו הוא מלב עוף שאין בו כזית דם לכן נ"ל עיקר כמ"ש בית יוסף שדברי תלמיד טועה הם ותלה עצמו באילן גדול: דף ק שאני חתיכה הואיל וראויה להתפבד בה לפני האורחים כו'.

כתב הרא"ש ז"ל והא דאמר חתיכה הראויה להתפבד אינה בטלה הני מילי שאסורה מחמת עצמה כגון גבילה ובשר בחלב כו'. נראה לי דדוקא לענין דין חתיכה הראויה להתפבד סבר הרא"ש דבשר בחלב חשיב אסורה מחמת עצמה הואיל וכל אחד בפני עצמו של היתר הוא ובהתבשלה יחד נאסרין ונעשו גוף האיסור ושרשו אבל לענין לאסור בלא רוטב לא חשיב אסורה מחמת עצמה כמו שכתב בספר התרומה סימן נ"א והמרדכי בריש פרק כל הבשר בשמעתי דטיפת חלב וכן כתב הסמ"ג בחלק הלאונין סימן ק"מ קמ"א ז"ל שאע"פ שחתיכה שאסורה מחמת עצמה כגון של גבלה היתה אוסרת חברתה במגע אע"פ היתה חמה כמו שאמר בפרק פיצד צולין חם לתוף חם דברי הפל אסור מ"מ הואיל ואין חתיכה זו נאסרה אלא מחמת בליעה אינה אוסרת הנוגעת בה בביש אלא ע"י רוטב בניער וכיפה עכ"ל.

והביאם הרב מהרא"י ז"ל בהגהות ש"ד סימן נ"א וכתב ובטור י"ד לא כתב כן שהוא כתב בלשון הנה והא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה דוקא שאסורה מחמת עצמה כגון גבלה או בשר בחלב כו'.

וכבר נשאל מהרא"י ז"ל בכתיבו סימן רמ"ט בקושיא זו דמאי שנא ושם אינו מיישב ועומד בתימא אבל בשערים שלו שחבר על הש"ד מיישב וחולק בדבר ז"ל דנדאי

בְּשֵׁר בְּחֶלֶב כָּל זְמַן שֶׁהוּא מְעֹרֵב מִיְקָרֵי שְׂרִישׁוֹ וְגוֹפּוֹ שֶׁל אִיסוֹר וְאֶפְיָלוֹ הַבְּשֵׁר בְּלֹא הֶחֱלֵב כְּמוֹ כִּלְאֵי בְּגָדִים שֶׁבְּזִמְנָן שֶׁחֹטֵט שֶׁל פְּשִׁתָּן מְעֹרֵב בְּטִלְיָת שֶׁל צֶמֶר אִיסוֹר לְהַתְּפֹסֹת בְּכָל הַטִּלְיָת אֶפְיָלוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁאֵין חוֹט פְּשִׁתָּן בּוֹ וְאִם נִחְתָּף מִן הַטִּלְיָת אוֹתוֹ צַד שֶׁאֵין בּוֹ פְּשִׁתָּן מִן־תֵּרֵס הֵכִי נְמִי קִים לְהוֹ לְרַבְּנָן שֶׁאֵין שׁוּם טַעַם הוֹלֵף מִחֲתִיכָה זֶה רַק טַעַם בְּשֵׁר לְחוּד וְלֹא שׁוּם חֶלֶב אֲלֵא א"כ ע"י רִנְטָב נִהְיָה לִיה פְּאֵלוֹ בָּא אֲלֵיהוּ ו"ל וְאָמַר לָנוּ נִחְתָּף מִן בְּשֵׁר זֶה חֲתִיכָה קִטְנָה שֶׁאֵין בָּהּ שׁוּם טַעַם חֶלֶב דִּהְיָה שְׂרִי כִּהְיָה דְּכִלְאִים וצ"ע עכ"ל.

וּבְזֶה נִסְתַּלְקָה קְנוּשֵׁת הָרַב מֵהַר"א שְׁטֵינְן ו"ל בְּבִיאַוּרֵיוֹ עַל הַסֵּמ"ג שֶׁפָּתַב עַל דְּבָרֵי הַסֵּמ"ג שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל וְנ"ל מִפֶּל מְקוֹם הוֹאֵיל וְאֵין חֲתִיכָה זֶה נִאֲסָרָה אֲלֵא מִחֲמַת בְּלִיעָה אֵינָה אוֹסְרֵת הַנוֹגֵעַ בָּהּ בְּיָבֵשׁ אֲלֵא ע"י רִנְטָב כו'.

קָשָׁה לִי וְהֵלֵא מִיָּד בְּתֵר הֵכִי בְּעֵמוּד זֶה מִבִּיא הַמְחַבֵּר דְּבָרֵי רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם שְׁפִירָשׁ שֶׁבְּשֵׁר בְּחֶלֶב גּוֹף הָאִיסוֹר הוּא וְשׁוֹרְשׁוֹ וּבְעֵמוּד ד' כְּתַב בְּשֵׁם ר"י בְּהַדְיָא שֶׁהֶחֱלֵב הַנִּבְלָע בְּבְשֵׁר וְאִת"פ חוֹזֵר וְנִפְלֵט שֶׁאוֹתוֹ חֶלֶב קָרוֹי אִיסוֹר מִחֲמַת עֲצָמוֹ מְטַעַם זֶה שֶׁבְּשֵׁר בְּחֶלֶב הוּא גּוֹף הָאִיסוֹר וְשִׂרְשׁוֹ וְכִּי הֵיא מִסְקֵנַת הַמְחַבֵּר בְּעֲצָמוֹ גְּבִי דִין חֲתִיכָה הֶרְאוּיָה לְהַתְּכַבֵּד כִּמ"ש לְקַמֵּן בְּהַפּוֹף הַדָּף בַּע"א וְנ"ל וְחֲתִיכַת בְּשֵׁר בְּחֶלֶב חֲשִׁיבָא כְּאִיסוֹרוֹ מִחֲמַת עֲצָמוֹ הוֹאֵיל וְכָל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ שֶׁל הֵיתֵר וּבְהַתְּפִשְׁלָם יַחַד נִאֲסָרִין וְנ"ל שֶׁהַמְחַבֵּר אֵינּוּ מְדַבֵּר עֲתָה מֵאִיסוֹר בְּשֵׁר בְּחֶלֶב אֲלֵא מֵאִיסוֹר אַחַר שֶׁנִּפְלַע עַל אַחַת מִן הַחֲתִיכוֹת וְעַל זֶה קָאֵי מַה שֶׁפָּתַב מִפֶּל מְקוֹם הוֹאֵיל וְאֵין חֲתִיכָה זֶה נִאֲסָרָה אֲלֵא מִחֲמַת בְּלִיעָה אֵינָה אוֹסְרֵת הַנוֹגֵעַת בָּהּ בְּיָבֵשׁ כו' וְהֶרְאוּיָה דְּבַתְּחִלַּת הָעֲנִין פָּתַב לְעֵיל וְנ"ל כִּי צַד חֲתִיכַת בְּשֵׁר שֶׁנִּאֲסָרָה מִחֲמַת טִיפַת חֶלֶב אוֹ דְּבָר אַחַר כו' שֶׁמַּע מִיָּנָה שֶׁמְדַבֵּר גַּם מֵאִיסוֹר אַחַר כו' עכ"ל.

וְאֵנִי תַמְיָה טוֹבָא עַל הָרַב ו"ל הֵיאָף עָלָה עַל דַּעְתּוֹ לְפָרֵשׁ דְּלֹא מִיְרֵי הַסֵּמ"ג הֵכָא מֵאִיסוֹר בְּשֵׁר בְּחֶלֶב אֲלֵא מֵאִיסוֹר אַחַר שֶׁהָרִי עֵיָקֵר רְאִיָּת בַּעַל הַסֵּמ"ג הֵיא מַה שֶׁאָמַר בְּגִמְרָא שֶׁכְּשֶׁלֹּא נִיָּעַר כו' וְהָף מִילְתָּא בְּהַדְיָא קָאֵי הֵתָם מֵאִיסוֹר בְּשֵׁר בְּחֶלֶב ע"ש.

וְעוֹד דַּא"כ לְמָה פָּתַב הַסֵּמ"ג כְּגוֹן שֶׁל גְּבִילָה הֵיָתָה אוֹסְרֵת חֲבָרְתָּהּ בְּמַגְעָה כו' ה"ל לֹמַר כְּגוֹן שֶׁל גְּבִילָה אוֹ בְּשֵׁר בְּחֶלֶב כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הַטוֹר דִּהְיָה חֲדוּשׁ טְפִי אֲלֵא מִחֲנוּרְתָא כְּדִפְרִישְׁתִּי וּמִפֶּל מְקוֹם נִרְאָה דְּנִקָּא חֲתִיכַת בְּשֵׁר הַבְּלוּעַ מִחֶלֶב הוּא שֶׁאֵינּוּ אוֹסֵר בְּלֹא רִנְטָב אֲבָל בְּבְשֵׁר וְחֶלֶב שֶׁנִּגְעוּ חֲמִין בְּנֹדָאֵי נִאֲסָרוּ אִף בְּלֹא רִנְטָב וְכִּי פִירָשׁ הָרַב מֵהַר"ר שׁ לִוְרְיָא ו"ל מַה שֶׁפָּתַב בְּטוֹר י"ד דְּבְשֵׁר וְחֶלֶב חֲשִׁיב גּוֹף הָאִיסוֹר לְאֶסְוֹר בְּלֹא רִנְטָב אֵיְרִי כַה"ג שֶׁנִּגְעַע בְּשֵׁר בְּחֶלֶב עֲתָה חֵם בְּחֵם וַא"כ לְפִי זֶה נְמִי מִיְנֻשָּׁב לְמָה בְּשֵׁר וּגְבִינָה אוֹסְרִין אִף בְּלֹא רִנְטָב וְכ"ל וְתַדַּע שֶׁהָרִי הַטוֹר פָּתַב בְּסִימָן צ"ב טִיפַת חֶלֶב שֶׁנִּפְלָה עַל חֲתִיכַת בְּשֵׁר חוּץ לְרִנְטָב כְּגוֹן שֶׁחֲתִיכָה שֶׁתְּחַתֵּיהָ קִצַּת חוּץ לְרִנְטָב וְזוֹ מְוַנְחַת עָלֶיהָ דְּכֹלָה חוּץ לְרִנְטָב נַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הַחֲתִיכָה הָעֲלִיוֹנָה גְּבִלָה וְאִם בְּשִׁלָּה עִם אַחֲרוֹת צָרִיף ס' לְבַטֵּל כְּנֹלָה כו'.

וְאִם אֵיָתָא שֶׁהֵיָתָה אוֹסְרֵת חֲבָרְתָּהּ בְּנִגְיָעָה א"כ הֵיָה לוֹ לְכַתְּוֵב שֶׁגַם אוֹתָהּ חֲתִיכָה הַמְּוַנְחַת תַּחַת חֲתִיכָה הָעֲלִיוֹנָה וְנוֹגֵעַת בָּהּ אִיסוּרָה אֲלֵא כִּינּוֹן שֶׁלֹּא פִירָשׁ מַה יַעֲשֶׂה בְּחֲתִיכָה הַנוֹגֵעַת בְּחֲתִיכָה הָעֲלִיוֹנָה א"כ רוֹצֵה לֹמַר שֶׁכְּלוֹ מִן־תֵּרֵס וּבִהֵאֵי גִוּוֹנָא דְּקִדְקֵי הַטוֹר י"ד עֲצָמוֹ בְּסִימָן צ"א מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם גְּבִי בְּשֵׁר שֶׁנִּפְלַע בְּחֶלֶב וְנ"ל וְכִּי יִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם שֶׁפָּתַב

קולף הפשר שנוגע בו הקלב ואוכל השאר ולא פירש בקלב מה יעשה א"כ רוצה לומר שפלו מותר שאם היה בו איסור היה מפרש אותו עכ"ל.

ועוד ראיה מדכתב הטור נעשית כל החתיכה נבילה ואם בשלה עם אחרות צריך ס' לבטלה כו' משמע מדכתב דוקא ואם בשלה עם אחרות צריך ס' לבטל את כולה ולא הספיק לו במה שכתב נעשית כל החתיכה נבילה ותו לא וממילא ידעינו דאם נתבטל אח"כ עם אחרות דצריך ס' פנגד כולה כדין כל נבלה.

אלא על פרחף משום הכי דקדק וכתב ואם נתבטל עם אחרות כו' לאשמועינו שאין לה אלא נבלה לגמרי דנימא שאוסר את חביתה בנגיעה אף בלא רוטב אלא לענין זה נעשית דוקא נבילה דאם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה וק"ל כן נראה לי.

ועוד נראה לי דדוקא לענין דין חתיכה הראויה להתפכד ובריה ודבר שבמנין אמרינו הך סברא דלא אמרינו שאינו בטליו בפילוי אלא דוקא אם איסורו מחמת עצמו אבל דבר שיש לו מתירין אפילו אינו אסור מחמת עצמו אינו בטל אפילו בפילוי שכן משמע בהרבה מקומות בפוסקים המפורסמים קמאי דקמאי ובתראי ז"ל.

מדכתב הרשב"א בת"ה הארוך והביאו הטור י"ד סוף סימן קכ"ב ושאר הרבה פוסקים כלי שנגאס בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו נזכר בטל ברוב ולא אמרינו דהוא דשל"מ הואיל ואפשר להגעילו ולהחזיר להכשרו דמאחר שצריך לפזר מעותיו ולהגעילו איקרי דשל"מ משמע בהדיא דס"ל כמו שכתבתי דאל"כ קשה תיפוק ליה דאפילו אם התירו בא מעצמו אפ"ה בטל מאחר שאין איסורו בא מעצמו כמו שכתב רבינו יונה בא"ו הארוך פלל כ"ה סימן י"ט ע"ש.

וכן משמע בהדיא מדברי הר"ן וראב"ה במרדכי פרק גיד הנשה דפליגי על הרי"ף שכתב דהאי פת שאפאה עם הצלי כיון דשריא בלחודה בלא פותחא הניא לה דשל"מ כו' דלאותו ענין שנגאס הוא אסור עד לעולם ולאותו דבר שהותר דהיינו בלא פותח לא נאסר מעולם משמע אבל אם היה לו היתר לאותו ענין שנגאס שפיר שייך ביה דשל"מ אע"ג דאינו אסור מחמת עצמו דאל"כ קשה תיפוק ליה דהאי פת שאפאה עם הצלי לא נקרא דשל"מ הואיל ואין איסורו מחמת עצמו ואפילו אם היה היתר לאותו ענין שנגאס וכן משמע מדברי מהרא"י ז"ל שכתב בת"ה ז"ל בפשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות יראה דבטלה היא ברוב דשרי כולן לבטל ולא אמרינו דכיון דמותר בצלי דשל"מ הוא דלא בטל אפילו בפילוי משום דכל כה"ג לא מיקרי דשל"מ דצליה לא נאסר מעולם ואע"ג דהרי"ף חשיב כה"ג דשל"מ ראב"ה לא חשיב ליה ובפרק הערל משמע פנותיה ואע"ג דאפשר לחלק כיון דדשל"מ מידי דרבנן הוא לא דייקינו כולי האי להחמיר ונראה דאפילו היתה חתיכה הראויה להתפכד בטלה היא כיון דאינה אסורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הבלוע בה עכ"ל.

ואם איתא דזה הטעם שכתב מהרא"י כיון דאינה אסורה מחמת עצמה כו' קאי גם אתחלת דבריו שכתב דלא מקרי דשל"מ אם כן קשה טובא על מהרא"י למה משכן את נפשו לחלוק על סברת הרי"ף ומי הכריחו להכניס לזה החילוק שכתב כיון דדשל"מ מידי דרבנן הוא לא דייקינו כולי האי להחמיר הלא לא היה צריך לכל זה שהרי טעם זה

שכתב מהרא"י לענין חתיכה הראויה להתפבד הנה מספיק נמי לענין דאין שניף ביה לומר דשל"מ לא בטיל ואפילו אי הנה אסור דאורייתא שהרי אף אם הנה צירף זה הטעם כיון דאינה אסורה מחמת עצמה כו' לא הרויח כלום לומר שגם הרי"ף מודה בנדון זה מאחר דאיפא תרתי טיבותא שהרי גם גבי פת שאפאה עם הצלי איפא אלו תרתי טיבותא ואפ"ה כתב הרי"ף דחשיב דשל"מ אלא מחנוורתא כדפירשתי ואם תאמר מאי שנא דסברא זו אמרינו לענין חשיבות חתיכה הראויה להתפבד ובריה ודבר שבמנין ובעלי חיים ולא לענין דשל"מ נראה לי ליתן טעם לשבח דשאני דשל"מ דאין החשיבות מצד האיסור עצמו שהרי לאחר הוא מותר ואם כן אינו רק מחוסר זמן ואין שם איסור עליו אלא מאחר שיהיה לו היתר אח"כ לא רצו חכמים שיתבטל ולכן אין חילוק בין שהוא מחמת עצמו או שהוא איסור בלוע מאחר שאין החשיבות בא מצד האיסור עצמו ולאפוקי בכל הני דברים דלעיל שאינו בטלים שהחשיבות בא להם מצד האיסור עצמו ולכן צריף שיהו אסורין מחמת עצמן ולכן פסקו הפוסקים חתיכה שאין אסורה מעצמה רק קבלה טעם מאיסור אמר אע"פ שהחתיכה עצמה ראויה להתפבד מ"מ אין לה דין חר"ל לפי שאין האיסור הנבלע בה ראוי להתפבד בה לפני האורחים וכן באינה ונה נראה לי ברור: בפרק שמיני דף קט תנו הפחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו כו' שמועה זו רבו הניוטה וחתלת דברי אמתן דברי רבותינו ו"ל כדי שיהו דברי חכמים קיימין בטור י"ד סימן צ' בדיני פחל כתב וז"ל ולצלי צריף קריעה שתי וערב צלאו בלא קריעה מותר זהו לדעת רש"י כו'.

וכתב בית יוסף עליו וז"ל ויש לתמונה למה פסק רש"י דלצלי צריף שתי וערב דהא רבי אלעזר אשמועינו דלא בעינו שתי וערב לצלי אלא קריעה כל דהו סגי ומשמע דלא פליג אדרב יהודה דהיא לקזירה וקז"ו נראה שנוזהר מזה ולפיכך כתב בפשיטת רש"י דלצלי בעי קריעה לכתחלה ולקזירה צריף קריעה שתי וערב וטחו בכותל ע"כ.

ומדנקט גבי קזירה שתי וערב ולא נקטיה גבי צלי משמע בהדיא דלצלי לא בעי שתי וערב אבל לתוספות וקרא"ש והתרומה שכתבו בשם רש"י דלצלי בעי קריעה שתי וערב ונגררו אחריהם רבינו ורבינו ירוחם קשיא ודוחק לפרש דצריף קריעה שתי וערב דקאמר היינו שתי או ערב והרשב"א כתב בחדושו רש"י פירש כולה שמעמא לצלי ובשלו דקמני בברייתא היינו צלי ולכתחלה בעינו שתי וערב כדבר יהודה ע"כ.

ואיני מבין דבריו דמשמע מדבריו שרש"י סובר דרב יהודה לצלי מיירי וא"כ קשה אמאי פסק דסגי ליה בשתי וערב ולא אצרכיה נמי טיחה בכותל כדמצריף רב יהודה וצ"ע עכ"ל בית יוסף.

ואני אומר אחר המחילה מכבוד תורתו דענומקה של הלכה מבוארת ומבוננת אחר העיון ודקדוק כמו שכתבו הפוסקים הנ"ל בשם רש"י דלצלי בעי קריעה שתי וערב לשיתתו שפירש כולה שמעמא לצלי ואין שם מקום לתמיהתו והילך לשון הגמרא הא קמ"ל דלא בעינו שתי וערב וטחו בכותל ע"כ.

ובלשון זה פהנייתו כתב בית יוסף עצמו בתחלת סימן הנזכר ואם איתא כמו שפעלה על דעת בית יוסף דרבי אלעזר אשמועינו דלא בעינו שתי וערב לצלי אלא קריעה כל דהו סגי דהיינו או שתי או ערב אם כן קשה וטחו בכותל למה לי דלא הנה ליה לומר אלא

הא קמ"ל דלא בעינו שתי וערב ותו לא פדגריס הרי"ף ו"ל לכן בהכרח צריך אתה לפרש לפי גירסא זו דלא אתא רבי אלעזר לאשמענו אלא דלא בעינו גם טיחה בכותל כדמצינן רב יהודה אבל שתי וערב מיהא בעינו לכתחלה ואפשר לומר דלא פליג רבי אלעזר אדרב יהודה דההיא לקדירה ואע"ג דפרש"י שבידנו פתוב בהדיא כמו שפירש בית יוסף ונ"ל הא קמ"ל קריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב ולא בעי שתי וערב אלא לקדירה כו' ע"כ.

אין ספק שפירוש זה אינו על לשון הגירסא שהבאתי אלא הנופתק מגירסא אחרת שהיתה לבעל המאור ו"ל בדברי רש"י שפתב שגראה מדברי רש"י שהוא גורס הא קמ"ל דלא בעינו שתי וערב אלא לקדירה כו' וזו נמי היתה גירסת הר"ן בדברי רש"י ולכן פתב לדעת רש"י דלצלי סגי בקריעה שתי או ערב אבל כל הפוסקים הנ"ל שפתבו בשם רש"י דלצלי בעי קריעה שתי וערב היו גורסין בגמרא' כמו שפתוב בכל הגמרות שבידנו הא קמ"ל דלא בעינו שתי וערב וטחו בפנותל ולכן אתי שפיר מה שכתבו בשמו דלצלי צריך קריעה שתי וערב כדהוכחתי וכן פתוב בהדיא בפרש"י שבספרים דידן בסוף שמעתא דכבד ונ"ל והלכות פתל כבד למדנו למעלה לצלי צריך קריעה שתי וערב ואם לא קרעו מותר כו'.

ונה מורה שמה שכתוב בפרש"י שבידנו הא קמ"ל קריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב כו' גוסחא משונבשת היא ואפילו את"ל שהפוסקים היו גורסין כדברי רבי אלעזר כמו שפתוב בפרש"י שבידנו הא קמ"ל קריעה בעלמא קאמר ליה מ"מ אתי שפיר מה שכתבו בשמו דלצלי צריך קריעה שתי וערב לפי שהם היו מפרשים לשיטת רש"י קריעה בעלמא דקאמר רבי אלעזר היינו שתי וערב ומשום דלא בעינו גם טחו בכותל כדיו קריעה ממש כדמצינן רבי אלעזר לקדירה אפילו כשפא לבשל הפתל בפני עצמו לדעת רש"י הילכף מקרי קריעת שתי וערב קריעה בעלמא פלומר קריעה כל דהו ובהו נשיב קושיא אחרת שהקשה בית יוסף על הטור שכתב ונ"ל.

וכתב עוד הרשב"א ויש מחמירים להצריכו לכתחלה קריעה שתי וערב וטיחה בפנותל אפילו בקדירה בפני עצמו ולצלי קריעה כל דהו וראוי לחוש לדבריהם וזהו פדעת רש"י ע"כ. וכתב בית יוסף עליו ונ"ל ומה שאמר רבינו על סברא זו וזהו פדעת רש"י איני יודע למה פתב שהוא פדעת רש"י שהרי בצלי מצריך רש"י שתי וערב וסברא זו לא מצרכא אלא קריעה כל דהו ע"כ.

ובמה שכתבתי נסתלקה קושיא זו מפני דמשמע ליה להטור דקריעה כל דהו דקאמר הרשב"א היינו קריעה שתי וערב ומשום דלא בעינו גם טיחה בפנותל כמו לקדירה בפני עצמו הילכף מקרי זו קריעה כל דהו והשתא אתי שפיר דכתב הטור וזהו פדעת רש"י וכבר היה אפשר לתרץ קושיות בית יוסף על הטור בלאו הכי דלא נתפונן הטור לומר וזהו פדעת רש"י לגמרי מפל וכל דא"כ קשה קושיא חזקה על הטור אשר לא הרגיש בית יוסף שהרי סברא זו לא מצרכא קריעה שתי וערב וטיחה בפנותל אפילו בקדירה בפני עצמו רק לכתחלה כמו שפתב להצריכו לכתחלה משמע בהדיא אבל בדיעבד שרי אפילו בקריעה כל דהו ואלו לדעת רש"י פתב הטור בשמו דאפילו אם קרעו שתי וערב רק שלא טחו בפנותל ובשלו בקדירה אפילו בפני עצמו אסור.

ולכן יש לתמוך על בית יוסף שפכתב וז"ל ובקדורה נמי אע"פ שבשלו בפני עצמו אתיא סברא זו פדעת רש"י כו' ואין זה אמת דגם לענין פש בשלו בפני עצמו לא אתיא סברא זו פדעת רש"י כמו שפכתבתי אלא ע"כ פדאמרן דלאו דוקא פדעת רש"י לגמרי קאמר.

ועוד קשה לי טובא על דברי בית יוסף שפכתב וז"ל ודחוק לפרש דצריף קריעה שתי וערב דקאמר היינו שתי או ערב שהרי הוא בעצמו פירש פן בפשיטות לשון זה בעינו לדעת הרמב"ם ז"ל בסימן ע"ג בדיני פבד הא דאמר רבה בר רב הונא קריעה שתי וערב דלאו דוקא שתי וערב אלא או שתי או ערב מיהו בהא איפא למימר דשאני הכא הואיל שכל פה הרבה פוסקים כתבו בשם רש"י שתי וערב ודאי דחוק גדול הוא לפרש שפכנונו לומר שתי או ערב דא"כ איף אפשר שיהו פולם נגררין אחר רש"י לכתוב לשון שאינו מדוקדק ולא אישתימיט חז מנייהו לכתוב לשון מדוקדק שתי או ערב מיהו אפתי קשה לי על מאי דכתב ומשמע דלא פליג אדרב יהודה כו' דמשמע מדבריו דאלו הנה פליג אדרב יהודה הנה אתי שפיר שפסק רש"י דלצלי צריף קריעה שתי וערב ותו לא קשיא מידי דאל"כ למאי נפקא מינה פכתב בית יוסף ומשמע דלא פליג כו'.

ובאמת הא ליתא דאפתי הקושיא שלו עדיין במקומה עומדת לפי מה שעלה על דעתו דרבי אלעזר אשמועינו דלצלי סגי בקריעה שתי או ערב אם פן פסק רש"י דלא כמאן לא כרבי אלעזר דלדידה לא צריף לצלי שתי וערב אלא סגי בשתי לחוד או בערב לחוד ולא כרבי יהודה דא"כ קשה אמאי פסק דסגי ליה בשתי וערב ולא אצרכיה נמי טיחה בפותל פדמצריף רב יהודה וכן יש לתמוך על בית יוסף במאי שרצה להסכים דברי הרי"ף ז"ל לדברי הרמב"ם ז"ל שגם הוא סבר דלצלי בעי קריעה פל דהו ופירש הא דאמר הרי"ף אי נמי לקדירה דה"ק הא דמצריף רב יהודה שתי וערב וטיחה דוקא לקדירה אבל לא לצלי ודרבי אלעזר לצלי ע"כ.

וכבר פתב בשלטי הגבורים לדעת הרמב"ם דסבר דלצלי צריף קריעת שתי וערב בלא טיחת פותל ואע"ג דלכאורה לא משמע פן מדבריו מדנקט גבי קדירה שתי וערב ולא נקטיה גבי צלי פדדייק בית יוסף מדברי הר"ן ז"ל שהבאתי מ"מ נראה לי שפכתב פן השלטי גבורים מדכתב הרמב"ם ז"ל ומירק החלב שבו ומשמע ליה דאינו יכול למרק החלב שבו ע"י קריעת שתי לחוד או ערב לחוד פי אם על ידי קריעת שתי וערב.

והרבה יותר תמיה אני על הרב מהר"ם איסרלס ז"ל שפכתב בתורת חטאת שלו פכל וסימן כ"ט דין ט' וז"ל ואם רוצה לצלות הפחל לדעת רש"י בעינו שתי וערב לכתחלה וכתב בית יוסף דנכון חומרא זו לדעת רש"י ע"כ.

והלא אתה רואה מפורש להיפך בדברי בית יוסף שהבאתי דאדרבה אין נכון בעינו חומרא זו שפכתבו הפוסקים בשם רש"י דלצלי בעינו לכתחלה קריעה שתי וערב עד שהניח הדבר בצריף עיון ובהגהתי לתורת חטאת פכתבתי שנראה בעיני שיש טעות דלוג סופר וצריף להגיה לדעת רש"י בעינו שתי וערב וטחו בפותל וכתב בית יוסף כו' וכן פתב בהדיא בסימני הספר וכן משמע ממה שפכתב שם בסמוך וכבר נתבאר למעלה איזה מקרי שתי וערב וטחו בפותל והשתא מה שפכתב בשם בית יוסף דנכון חומרא זו לדעת רש"י פנונתו היתה במה שפכתב בית יוסף על הרשב"א שהבאתי דמשמע מדבריו שרש"י סובר דרב יהודה לצלי מיירי וא"כ לדעת רש"י דפסק כרבי יהודה צריף קריעה שתי

וערב וטחו בפנותל לצלי אמנם לי נראה שלא עלה על דעתו ולא על מחשבתו של הרשב"א שרש"י סובר דרב יהודה לצלי מיירי ושפסק פמותו פי לא מצינו שום פוסק שפותב פן ומה שנמצא כתוב בחזיושיו ולכתחלה בעינן שתי וערב פרב יהודה נ"ל שטעות סופר הוא וצריף להיות פרבי אלעזר וה' אלהים אמת יראנו נפלאות מתורת אמת: דף קיא ע"ב רבי אלעזר הנה קאים קמיה דמר שמואל אייתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח זהב ליה ולא אכל אמר ליה לרבך יתבית ליה ואכל ואת לא אכלת אתא לקמיה דרב אמר ליה הדר ביה מר משמעתיא אמר ליה חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא סבירא לי ופרש"י קאי קמיה משמש לפניו בסעודה לרבך רב שלמדת ממנו שאסור אבא בר אבא אבנה דשמואל הנה וחסיד גדול הנה דליספי לי מידי דלא סבירא לי ולא היו דברים מעולם עד כאן.

וקשה בעיני טובא חדא היא הוציא שמואל דבר שקר מפיו כדי להטעות את רבי אלעזר להאכילו דבר האסור לדעתו ולא נמצא פן לאחד מחכמי הגמרא פי הדבר מעצמו נראה מלועזר ומגונה עד שרב אחר חס ליה כו'.

ועוד קשה הלא תשובת רב דאמר חס ליה וכו' אינה מעין השאלה דשאל מיניה רבי אלעזר אי הדר ביה מר משמעתיא ומיהא בהא איכא למימר דאחר שהשיבו רב דלא הדר ביה נסתפק לרבי אלעזר דילמא האכילו שמואל ורב לא ידע ועל זה באר התשובה דחס ליה כו' והגמרא לא חש להביא כל הדברים אבל אכתי קשה למה לא אכל רבי אלעזר עם כל דברי השמואל שאין לומר שחשש ולא האמינו דיהיב לרב ואכל וכבר היה אפשר לומר בתקון הלכה זו דמה שאמר שמואל לרבי אלעזר לרבך יתבית לא אמר כדי להטעותו להאכילו מאי דלא סבירא ליה חלילה אלא מפני שנסתפק על רבי אלעזר בהאי איסורא דאסר על נפשיה אי דידיה אי דרביה וליה לא ס"ל אמר פן לנסותו פי הקפיד שמואל על זה דאי משום יקרא דרב הוא דעבד וליה לא ס"ל לא הנה ליה למיעבד הכי דהואיל ולא היה בפני רב היה לו לחוש ליקרא דשמואל שהיה בפניו שגם שמואל היה רבו מדהנה קאים קמיה ומשמש בסעודה כדפרש"י וכדי שלא ישנה רבי אלעזר לומר דלדידיה נמי הכי ס"ל אע"ג דלא ס"ל אלא כדי שלא יקפיד עליו שמואל כמו שהקפיד באמת הלכך בא אליו לנסותו בחכמה לדעת את אשר בלבבו ואמר לו לרבך שלמדך לדיו זה יתבית ואכל ועם זה עמד על תוכן אמיתות מה שבלבו דאי משום יקרא דרב הנה דלא הוי בעי למיכל השתא הנה אכיל וליכא איסורא כלל דאדרבה ליקרא דשמואל שלמד גם לפניו כדאמרן הנה ליה למיכל ואי משום דלדידיה נמי ס"ל הכי ודאי לא הנה אכיל דאי הדר ביה רב ואיהו עד השתא ס"ל הכי הא שוניה עליה איסורא והיינו דלא אכל רבי אלעזר עם כל דברי שמואל לא מפני שחשש ולא האמינו חלילה אלא מפני דלדידיה נמי ס"ל הכי ושוניה עליה איסורא ואין דוחק לומר דסבר התלמיד מאי דלא ס"ל לרביה דהכי איתא התם דרב הונא ורב חייא בר אשי הוו יתבי אתרי גיסי דמפרא כו' מר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי ומר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי מר א"ל לחבריה אנא פשמואל ס"ל ומר א"ל לחבריה כו' ומרנייהו דלא פרבם והשתא לא קשה היכי נפיק שיקרא מפניה דשמואל הואיל ותכלית השקר אינו אלא לעמוד על האמת בדרך נסיון להוציא מלבבו מאי דקפיד עליה כנזכר אמנם יותר טוב ליקח הדברים כפשוטן פי אפשר שפן היה שנתן שמואל לרב לאכול ואכל ולא הרגיש מפני שחשב שהקערה

היתה חולבת או מסיבה אחרת ושמואל חשב שהרגיש ועם כל זה אכל וכששאל רבי אלעזר לרב אמר חס ליה כו' שפן חשב שלקהד"ם ואיפא למימר דשמואל יתיב לרב לאכול אע"ג שידע דאסור לדעתו מפני שרצה לדעת בזה אם מסכימין מן השמים לענון הלכה פנותיה דמותר או לא וזה מפני שחשב אם אין הלכה פמותי אלא פנותיה דרב דאסור ודאי לא יאכל שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים פדאמרין לעיל בפ"ק דרבי מאיר אכל עלה של גרק מאגודה כו' ופריה ודילמא לאו אדעתיה ופרש"י דלמא שכח רבי מאיר ולא עשרו ולעולם ס"ל דבעי עישורי ומשני השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש ולהיות שהלכה באמת פשמואל הניחו השי"ת לרב שיאכל ורב לא הרגיש בדבר ואכל ושפיר קאמר שמואל לרבך יתבית ואכל כו'.

והשתא לא קשיא מידי. שוב אחר זמן רב מצאתי בשאלות ותשובות הרב מהר"ר לוי בן חביב ז"ל סימן קכ"א שהביא סוגיא זו לקיום דברי נכתב וז"ל כתב הרב בעל אורחות חיים בשם הר"א ז"ל וזה לשונו פתב הר"א ז"ל שני ת"ח בעלי הוראה שאחד אוסר ואחד מתיר והמתיר אוכל לעצמו ומאכיל לחבירו האוסרו אין בזה משום ולפני עור לא תתן מכשול ואע"פ שידוע בחברו שאסור לו לפי דעתו ודוקא פשהאסור ניכר לו לאוסר דאי לא ס"ל לא ליכול אבל פשאינו ניכר לו לא פדאמרין בפירק פל הבשר חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דלספי לי מידי דלא סבירא לי ע"כ.

וקשה לי אדיליף מרב לאיסור משום דאסהיד על שמואל דחס ליה וכו' גילף מדברי שמואל גופיה ומעשיו להיתרא ואע"ג דהכא האיסור ניכר מ"מ אמאי דהוה טרח שמואל להאכיל לר"א בטעות שהיה מטעהו ואומר לו לרבך יתבי' ואכל דמי לאין האיסור ניכר וה"ה דשרי להטעותו באין האיסור ניכרונהוה אפשר לתרוצי ולמימר דפליגי רב ושמואל נמי בהא דלדעת רב אסור ולדעת שמואל שרי והדרי' לכלליה דהלכתא פרב באיסורי והלכתא פנותיה בהא אע"ג דבעקר פלוגתניהו בההיא דדגים שעולה בקערה הלכתא פשמואל אלא דלא ניחא ליה לאפוש' פלוגתא במילתא פי הא ולמימר דס"ל לשמואל דשרי ולא לשום אמורא בעולם.

ועוד קשה לי האיה חלק הר"א ז"ל בין איסור הנכר לשאינו ניכר והאיסור להאכיל הוא פשאינו ניכר דהא מאי דקאמר רב הכא חס ליה כו' דמיניה יליף הוא האיסור להאכיל באיסור הנכר מיירי דהא דברי שמואל דקאמר לרבך יתבית ליה ואכל באיסור הנכר קאמר דאי פשאינו ניכר לא הוי טעמא לרבי אלעזר שיאכל השתא דהוי האיסור ניכר ועל זה השיב לרב חס ליה כו' דליספי לי כו' משמע דאיהו נמי באיסור ניכר קא מיירי אמנם בהלכה גופא קשה לי טובא בהא דשמואל שאמר דברים שלא היו בעולם כדי לפתות לרבי אלעזר שיאכל וזה בעיני דבר קשה מאד שיוציא שמואל דבר שקר מפיו להחזיק דבריו במילתא דאסיר כפי הנראה ואע"ג דאיפא דוכתי טובא מוכח מינייהו דזימנין דהווי אמרי האמוראין מימרא דכדי ודלאו הכי הוא ואית להו רשותא בהכי לא דמו להא דקמן בגזיר פרק שני גזירים תנו אמר רבי יהושע נמצא זה מביא קרבנותיו לחצצאין וכו' ומקשה בגמרא וליתי ומתרגז אמר רב יהודה אמר שמואל לא אמר רבי יהושע אלא לחדד בה את התלמידים ופרש"י וליתי פלומר מה תשובה השיב רבי יהושע ביא לחצצאין ומה בכך אמר רבי יהודה יודע היתה רבי יהושע שאין תשובתו פלום ולא

אמר ר' אלא פ'די לחדד בה את התלמידים שיהו נושאים ק"ו בעצמן ומה רבי יהושע שיודע הוא בעצמו שאין בדבריו ולא פלוג' השיב דבר שאינו משנה ק"ו לשאר פל אדם שאינו יכול להשיב על דברי רבו וכו' כמו שפתוב שם באור' הא קמן דלהעמיד דבריו יכול האדם לומר מה שהוא יודע שאינו אמת אצל הדין אבל לא דמי פלל לגדון דידן דדוקא טענה במלתא דתליא בסברא יכול למימר לא טענה בספור מעשה שלא הנה בעולם גם ביבמות פרק הערל עליה דההוא קרא נעמשה בן איש ושמו יתרא וגומר דקאמר פ' מקונב'לני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית הקשו ומי מהימן והא אמר רבי אבא אמר רב כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו והכי נמי פ'ריה בדוכתי אחריתי משמע דדר' האמורא לומר מימרא בשם רבו שלא אמרה מעולם רבו ולהכי לא מהימן ג'ן במאי דקאמר פשהוא בשעת מעשה ואף היא לא דמיא להא ומטעמא דכתבו התם התוספות והוא דדוקא התם ובדוכתי דדמו ליה אמרינן הכי משום דהוא עצמו נוגע בדבר והרי הוא קרוב לעצמו ופסול לדינא ומשום הכי לא מהימנינן ליה אבל הכא מאי איכפת ליה לשמואל דליכול רבי אלעזר או לא דליפוק שקרא מפומיה פי היכי דליכול ומהאי טעמא נמי לא דמי לההיא דברכות פרק פי'צד מברכין דקאמר רב פפא לפי גרסת רש"י זכרוננו לברכה מימרא משמיה דרבא דלא אמרה רבא מעולם ואיהו גופיה הנה ידע דלא אמרה דקאמר התם רב פפא איקלע לבי רב הונא וכו' שקל רב פפא בר' אהדס ברישא ונהדר בר' אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכה בדברי המכריע אמר ליה הכי אמר רבא הלכה כבית הלל ולא היא לאשמוטי נפשיה הוא דעבד עד כאן להא נמי לא דמי דהתם האפי' טעמא למאי דקאמר מאי דידע הוא דלא הנה מעולם משום דלא לכסיף במאי דטעה כדפירש רש"י התם וזה לשונו ולא היא לא אמר רבא הלכה כבית הלל אלא רב פפא אפסיף לפי שטעה והשמיט עצמו בכ' עד כאן ובדאי שלא היתה פונתו לגר'ם לאחרים שיעשו מעשה על פיו אבל בכ'ן בשמואל ליכא ההוא טעמא וכל פונתו היתה לגר'ם לר"א שיעשה מעשה ויאכל מאי דסבירא ליה דאסור ולא דמי נמי לההיא דפרק מי שהוציא והו דקאמר ליה רבה לרב יוסף ברי'תא בשם רבי יוסי וקאמר עלה בגמרא ולא היא לא תניא לה כרבי יוסי אלא פי היכי דלקבל לה מיניה משום דרבי יוסי גמיקו עמו דהתם פ'ון דידע רבה הברי'תא שהיא אמתית לא מחזי פשקרא דהדין דין אמת אמנם בכ'ן דפליגי רב ושמואל בסברא דנפש'יהו ורבי אלעזר סבירא ליה פרב רביה מלתא דתמיהא הוי דלימא שמואל שקרא לרבי אלעזר פי היכי דליהדר ביה בטעות ולכול דבר האסור לדעתו ואין לומר דנה מותר לדעת שמואל וכדכת'בנא בקוש'יא הראשונה ונהריני בא להשיב על אחרון ראשון פ'די לישב ההלכה ראשונה ואומר דחס ליה לשמואל בר' אבא דליפוק שקרא מפומיה פ'די לגר'ם לרבי אלעזר שיאכל ומאי דקאמר לרב' יהבית וכו' משום דנהה ידע מרב דאי הנה יהיב ליה הנה אכיל וישוב הלשון הוא בשני פנים או שפירושו יהיב ממש ואמר דנהיב אע"ג דלא יהיב משום דחשב דאי הנה יהיב ליה הנה אכיל ונהה ליה פאילו יהיב ואכיל או שפירוש יהבית לאו דנהיב ממש אלא פאלו אמר אלו יהבית לרב' הנה אכיל וטעמא דאמר שמואל הכי הכא טפי מבשאר פלוג'תי דפליג רב עליה הוא ממאי דאמרי בגמרא דהאי מילתא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מפל'לא דההוא שיפא איתמר וכו' ומשום הכי חשב שמואל

דַּרְבַּ הַנָּה אָכִיל דְּשֹׂאנֵי הַהוּא שִׁיפָא דְנִפְיֵשׁ מְרַרְיָה טְפֵי כְדָאֲמַר בְּגִמְרָא וּבִין לְפִירוּשׁ הַרְבּ רַבִּינוּ גִסִּים בְּמַאי דְקָאֲמַר וְלֹא הִיא שֹׂאנֵי הַתָּם דְנִפְיֵשׁ מְרַרְיָה דְלַמְדִּדְחִינָהּ לְדַרְבַּ גּוֹפִיָה הוּא דְאִתְמַר וְכו' כְּפִתּוּב בְּפִירוּשׁוֹ לְהִלְכוֹת בֵּין לְפִי הַתּוֹסְפוֹת דְרוּצָה לֹאֲמַר דְמִכָּאֵן אֵין לְהוֹכִיחַ אָבֵל הוּא בְּפִירוּשׁ אַמְרָה כְּדַמּוּכַח בְּסִמּוּף סְלִיק אַדְעֵתְיָה דְשִׁמוּאֵל דְהָדַר בֵּיהּ רַב וּמַהֲהוּא טַעְמָא דְשֹׂאנֵי שִׁיפָא וְכו'.

וְהִשְׁתָּא דְבָרֵי שִׁמוּאֵל עַל רַב הֵם מִמֶּשׁ מִמִּין דְבָרֵי רַב עַל שִׁמוּאֵל שְׁפַל אֶחָד מֵהֶם הֵיָה חוֹשֵׁב שְׂיָדַע דְעֵתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְלָכֵן אָמַר שִׁמוּאֵל עַל רַב שֶׁהוּא הֵיָה יוֹדֵעַ שְׂאֵם הֵיָה נוֹתֵן לוֹ לְאָכֹל הֵיָה אוֹכֵל עַל פִּי מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁרַב חִזַּר בּוֹ וְרַב גַּם הוּא הֵעִיד עַל שִׁמוּאֵל וְאָמַר דְחָס לִיָּה דְלִיֶּסְפִי וְכו' עַל פִּי מַחְשַׁבְתּוֹ גַּם כֵּן שְׂלֵא עֲלֵה עַל דְעֵת שִׁמוּאֵל שֶׁהוּא חִזַּר בּוֹ כְּלָלָא דְמִלְתָּא דְשִׁמוּאֵל לֹא הוֹצִיא שְׁקַר מִפִּיו חָס וְשְׁלוּם כְּפִי דְעֵתוֹ אֵלָא שְׁחָשַׁב דְאִי הֵיָה יְהִיב לְרַב הַנָּה אָכִיל וְרַבֵּי אֶלְעָזָר לֹא הִבִּין דְבָרָיו בְּשִׁלְיָמוּת וְחָשַׁב דְמַאי דְקָאֲמַר לְרַבֵּי יְהִיבִית וְכו' דְיְהִיב מִמֶּשׁ וּמִשּׁוּם הֵכִי כְּשִׁסְפַר הַדְּבָרִים לְפָנָי רַב אָמַר לִיָּה הָדַר בֵּיהּ מָר מִשְׁמַעְתֵּיהּ דְרַבֵּי וְכו' אָמַר לִי שִׁמוּאֵל וְאָף עַל גַּב דְהִבִּין רַבֵּי אֶלְעָזָר מְדַבְרֵי שִׁמוּאֵל דְיְהִיב לְרַב מִמֶּשׁ וְאָכֵל אֶפְיָלוֹ הֵכִי הוּא לֹא אָכַל דְמֵן שְׂמִיָּא הַכְרִיזוּ עֲלֵיהּ דְשִׁמוּאֵל לֹא יֵאָנְהָ לְצַדִּיק כֹּל אֲנֹן דְאָף עַל גַּב דְהֵיָה אֶפְשָׁר לְרַבֵּי אֶלְעָזָר דְלִיכּוּל וְיִחְזוֹר מִסְבָּרְתּוֹ מִטַּעְמָא דְקָאֲמַר שִׁמוּאֵל דְרַב חִזַּר בּוֹ אֶפְיָלוֹ הֵכִי מֵן שְׂמִיָּא הַסְפִּימוּ דְלֹא לְהָדַר בֵּיהּ דְהֵיָה לִיָּה חִזְרָה בְּטַעוֹת וּבְזָה נְתִישְׁבָּה הַסּוּגִיָּא גַם גִּסְתַּלְקָה הַקּוֹשְׁיָא הָרֵאשׁוֹנָה וְחִירוּץ הַקּוֹשְׁיָא הַשְּׁנִית הוּא בְּזָה הָאֲנֹפֵן דְאָף עַל גַּב דְבָרֵי שִׁמוּאֵל לְרַבֵּי יְהִיבִית וְכו' רוּצָה לֹאֲמַר שֶׁהֵיָה הָאִיסוּר גִּיפָר וְאָכַל זֹאת הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִשְׁיִיב רַב חָס לִיָּה וְכו' אִי אֶפְשָׁר שְׁתַּהֲיָה אֵלָא כְּשֹׂאֵין הָאִיסוּר גִּיפָר דְהָא פִירוּשׁ דְלִיֶּסְפִי לִי אֵינּוּ רוּצָה לֹאֲמַר שִׁיִּאֲמַר לוֹ לְאָכֹל לְבַד אֵלָא שֶׁהִאָכִילוֹ בְּפוּעַל וְאִי לֹא סְבִירָא לִיָּה לְרַב וְדָאִי לֹא אָכַל וְאֵם הוּא לֹא אָכִיל לֹא הִאָכִילוֹ שִׁמוּאֵל אֵם כֵּן בְּהַכְרַח פִירוּשׁ דְלִיֶּסְפִי לִי מִיָּדִי דְלֹא ס"ל רוּצָה לֹאֲמַר כְּשֹׂאֵין הָאִיסוּר גִּיפָר דְאֵז יִצְדַּק לֹאֲמַר שֶׁהִאָכִילוֹ בְּפוּעַל וְאָכַל וְכַלְפֵי שְׂאֲמַר לִיָּה רַבֵּי אֶלְעָזָר לְרַב שְׂאֲמַר שִׁמוּאֵל שְׂאָכַל וְרַב יָדַע דְלֹא אָכַל בְּאִיסוּר גִּיפָר כֵּינֵן דְלֹא ס"ל לֹא הִנְצִירָהּ לְבַטֵּל דְבָרֵי שִׁמוּאֵל וְשִׁלְהַד"מ כְּשֶׁהִאָכִילוֹ הֵיָה גִיפָר אֵלָא אֶפְיָלוֹ אֵם נֹאֲמַר דְמַאי דְקָאֲמַר שִׁמוּאֵל לְרַבֵּי יְהִיבִית כּו' הֵיָה כְּשֹׂאֵין הָאִיסוּר גִּיפָר הוּא יָדַע דְלֹא אָכַל וְלַהֲד"מ דְחָס לִיָּה לְנִרְעִיָה וְכו'.

וּבְזָה נְתִיקִימוּ יָפָה דְבָרֵי הָרֵא"ה בְּדִין שְׁנֵי חֲלוּקוֹת הַהִיתָר וְהָאִיסוּר שְׁפַתְבּוּ וּלְמִי שִׁיקְשָׁה בְּעִינָיו לְקַבֵּל פִירוּשׁ לְרַבֵּי יְהִיבִית שְׁפַתְבְּתִי אוֹמַר דְרַב אַחֲרַת וְהוּא שְׁפִירוּשׁ יְהִיבִית הוּא כְּפִשׁוּטוֹ דְיְהִיב מִמֶּשׁ וְקוּשְׁטָא קָאֲמַר וְזָה בְב' פְּנִים הָרֵאשׁוֹן דִּיהֵב שִׁמוּאֵל לְרַב דְגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה מִמֶּשׁ בְּכוּתַח אָבֵל לֹא הֵיָה הָאִיסוּר גִּיפָר וְטַעְמָא דְיְהִיב לִיָּה מִשּׁוּם דְחָשַׁב דְהָדַר בֵּיהּ רַב וּמִטַּעְמָא דְכְּתִיבְנָא וְאִיִּיתִי רָאָה שִׁמוּאֵל לְרַבֵּי אֶלְעָזָר אָף עַל גַּב דְהֵיָה לֹא הֵיָה גִיפָר הָאִיסוּר מִשּׁוּם דְאִי קוּשְׁטָא הוּי דְלֹא הָדַר בֵּיהּ רַב הַנָּה לִיָּה לְרַב לְמִיָּדַק כַּד הֵיָה מֵאָכִיל לִיָּה שִׁמוּאֵל דְגִים בְּכוּתַח דִּילְמָא עָלוּ בְּקַעְרָה וְכֵינֵן דְאָכִיל וְלֹא דִיִּיק מִשְׁמַע דְהָדַר בֵּיהּ.

הָאֲנֹפֵן הַשְּׁנִי עַל פִּי זֶה הַדְּרָךְ הוּא דְשִׁמוּאֵל יְהִיב לְרַב דְגִים בְּכוּתַח אָבֵל לֹא עָלוּ בְּקַעְרָה וְאֶפְיָלוֹ הֵכִי אִיִּיתִי רָאָה לְרַבֵּי אֶלְעָזָר כְּדִי דְלִיכּוּל וּלְמִיָּמַר דְהָדַר בֵּיהּ רַב מִטַּעְמָא דְכְּתִיבְנָא כֵּינֵן דְלֹא דְקַדַּק רַב כַּד הֵיָה אָכִיל לְהוֹ בְּבִית שִׁמוּאֵל מִשְׁמַע דְאֶפְיָלוֹ עָלוּ בְּקַעְרָה שְׂרִי

לדידיה ורבי אלעזר בין שנאמר שהבין ראית שמואל בין שנאמר שלא הבין דבריו וחשב שהאכילו דגים שעלו בקערה בכותח שאל מרב אי הדר ביה הוא השיב דחס ושלום דלקסי לי וכו' והפונה שאם אכל עם שמואל ולא דקדק הוא משום דידע דחס ליה וכו' וזו היא דרף שניה לישוב כל הקושיות הנזכר והראשונה נראית בעיני לישוב דברי רש"י שפתב ולא היו דברים מעולם עכ"ל.

ואני שמעתי ולא אבין מה שפתב בתקון ההלכה דמשום דהאי מילתא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מפלגא דההוא שיפא אתמר פדאיתא התם להכי חשב שמואל דרב הדר ביה ונהנה אכיל דשאני שיפא דנפיש מררקה טפי בין לפירוש התוספות בין לפירוש הר"ן כו' שהרי אדרבה בין לפירוש התוספות בין לפירוש הר"ן אי אפשר לומר פן דאלו לפירוש התוספות שפירשו דמאי דקאמר בגמרא ולא היא שאני שיפא כו' שר"ל דמכאן אין להוכיח אכל הוא בפירוש אמרה אם פן אמאי אסיק אדעתיה שמואל דרב ביה פיון דלאו מפלגא דשיפא אתמר אלא בפירוש אמרה דאסור.

גם לפירוש הר"ן שפירש דלמדחקה לדרב גופיה הוא דאתמר לא יצדק לומר פן דאף על גב דגמרא דאי לדרב דשאני שיפא מ"מ איהו גופיה דלא סבר מבתחלה דשאני שיפא ממאי אסיק אדעתיה שמואל דרב הדר ביה וגם מה שפי' הלשון יהבית שר"ל אלו יהבית הלשון דחוק מאד עד שרבי אלעזר הבין מדבריו דיהיב ממש והיה לו לשמואל להזהר בלשונו שלא יטעה ויחשוב שרב אכל ויאכל גם הוא ואח"כ ימצא שהטעהו בדברי שקר מה שאינו נאות לאיש פמוהו גם בדרכו הב' באופן הא' דיהב לרב ואכל ממש אלא שלא היה האיסור ניכר ויהב ליה משום דסבר דהדר ביה קשיא טפי הא דאמרן ממאי אסיק אדעתיה שמואל דרב הדר ביה ותו ראיתו לרבי אלעזר מדלא דקדק רב דילמא עלו בקערה אינו ראיה דמשום דדינא הוא שעל המאכילו מוטל להודיעו לכה לא דקדק ואם נאמר דלשמואל לא ס"ל הכי אם פן נפלנו במה שפירח ממנו בתחלה שפתב דלא ניחא ליה לאפוש פלוגתא בכי הא מילתא ותו אפילו נימא דלשמואל על האוכל מוטל לדקדק מ"מ משום חגיפה ורעות הנה לו לשמואל להודיעו לרב פההיא דב"ש וב"ה בפ"ק דיבמות בענין צרת הבת ואף על גב דשמואל משום דסבר דהדר ביה רב סמך ולא הודיעו מ"מ ראיתו אינו ראיה לר"א דרבי אלעזר יאמר דמשום דסמך על שמואל שניהג עמו חגיפה וריעות לא דקדק רב וכן נמי באופן הב' אין ראיתו ראיה הא דלא דקדק פדאמרן על פן מה שפירשתי נכון וברור כה מצאתי פתוב בתשובות הרב המובהק מהר"ר שמואל דמדינה ז"ל ונדברים נאים וראויין למי שאמרן: דף קיא ע"ב אמר רב יהודה אמר שמואל קערה שמלח בה בשור אסור לאכול בה רותח כו'.

נראה לי לדקדק מדקאמרת שמואל אסור לאכול בה רותח משמע דנקא לאכול בה רותח אסור אבל למלוח בה פעם אחרת מותר והיינו בענין היתר מליחה כגון שנקב אותה וה"ה אם לא נקב אותה מותר למלוח בה בשור ששהה כבר כדי שיעור מליחה והדיחו במים פהלקתו דאל"כ הנה ליה לשמואל לאשמועינו רבותא וטעמא רבה איפא במילתא פיון דאין מליחה לפירוש להפליט מה שפלוע בפלי על ידי מליחה אבל תבשיל רותח מפליטו ובולע ממנו ומתאי טעמא פתב הרשב"א בתשובה דמותר למלוח בשור בכלי של ע"א דמכניסין בו יין לקיום משום דאין מליחה לעז פלומר דמלח אינו מפליט כו' ומכאן

קשה לי על מה שכתב הרא"ש בפסקיו על הא דקאמר שמואל קערה שמלח בה בשור אסור לאכול בה רותח ונ"ל ובקערה שאינה מנוקבת איירי ושללא פדברי המפרשים דאיירי אפילו במנוקבת דאם פן יהא אסור למלוח שני פעמים בכלי מנוקב אלא ודאי דמא מישרק שריק כו' ע"כ.

מדקאמר דאם פן יהא אסור למלוח שני פעמים בכלי מנוקב משמע דבקערה שאינה מנוקבת שמלח בה בשור ס"ל שאסור למלוח בה עוד בשור בשום ענין והא לימא דאם פן למה אמר שמואל אסור לאכול בה רותח ה"ל לאשמועינן רבותא דאפילו למלוח בה בענין היתר מליחה אסור אלא ע"כ צריך לומר דדוקא לאכול בה רותח אסור אבל לחזור ולמלוח בה בשור בענין היתר מליחה מותר מהטעם שכתבתי משום דאין מליחה לעץ והרא"ש בעצמו פסק בהדיא בפרק כל הבשר גבי דפוס גבינות דע"א דאין שייך מליחה בעץ ואע"ג דנראה שם מדבריו דלא שרי מטעם דאין מליחה לעץ אלא דוקא בדיעבד אבל לא לכתחלה מ"מ יש לחלק בין דם לציר של גבינות דגבי דם אמרינן מישרק שריק ולכן מהני טעמא דאין מליחה לעץ כו' לומר שלא נבלע בו דם ואף אם בלע אין פח במלח להפליטו ושרי אפילו לכתחלה לאפוקי ציר של גבינות דרכו למיפרך ולא שריק וראיה מוכרחת לחלק פדכתבתי שהרי בשור ובשר מותר למלוח ביחד בכלי מנוקב ואם נמלחו בשור ובידה וכשרה ביחד בכלי מנוקב אסור אלא ע"כ משום שהציר דרכו להיות מסרף סריף ולא שריק וכבר שדא נרגא הר"ן בהכרח שכתב הרא"ש שאין לו מקום להכריח ממנו דאיירי בקערה שאינה מנוקבת ונ"ל ולא נהירא דקערה שמלח בה בשור פהלכתו משמע דאפילו במנוקבת ומה שאנו מולחין וחוזרין ומולחין בכלי אחד מנוקב היינו משום דאידי דטרודה חתיכה למיפלט לא בלעה ולא תימא כי גמרה פליטת דמא בולעת מן הבלוע בפלי דלימה דאפילו בתר הכי טרידה למפלט ציר וכל דפליטה אפילו ציר לא בלעה דם ע"כ.

וגם על דבריו איכא למידק למה הוצרך ליתן טעם על מה שאנו מולחין וחוזרין ומולחין כמה פעמים משום דאידי דטרודה חתיכה למפלט כו' פדי לסתור ההכרח של יש אומרים ומפללם הרא"ש למה לא סתר סברת הרא"ש וסייעתו מהאי טעמא שכתבתי פיון שהר"ן בעצמו כתב שם גבי ההוא פינפא דתברא רבי אמי ונ"ל ומיהו קשיא אמאי תברא לנקבה נקובי ולימלח בה בישרא י"ל שמתוך שאין נוח לנקוב קדירה של חרס שהרי משתפרת היא בנקיבתה מ"ה תברא כו' הרי בהדיא משמע מדבריו דמותר לכתחלה לנקוב קערה שאינה מנוקבת שמלח בה בשור לחזור ולמלוח בה בשור ועוד איכא למידק בדבריו מה שכתב שמתוך שאין נוח לנקוב קדירה של חרס מ"ה תברא שהרי אפתי קשה אמאי תברא יניחנה למלוח בה בשור לקיום דהיינו בשור ששהה כבר פדי שיעור מליחה והדיחו במים פהלכתו כמו שכתב הרשב"א בתשובה שהבאתי לעיל דמותר למלוח בשור בכלי של ע"א דמכניסין בו יין לקיום מטעם דאין מליחה לעץ וכי תימא היא גופה טעמא מאי גהי דאין מליחה לעץ מ"מ נימא כבוש כמבושל דהא נכבוש הבשר בכלי שאינו מנוקב שנסאסר כבר י"ל פיון דהמלח אינו מפליט כלל מה שבלוע בפלי הני פאלו הוא יבש ביבש דלא שייך ביה לומר כבוש כמבושל פיון שאין הטעם נפלט מזה לזה כמו שכתב המרדכי בפ"ב דביצה ושאר פוסקים דלא שייך לומר כבוש כמבושל אלא דוקא יבש בלח וצלול דמפליט ובלוע זה מזה ושמא י"ל דסבר הר"ן הא דאין מליחה לכלי היינו דוקא בכלי

עץ ומתכות אבל לא בכלי חרס ועוד י"ל דסבר הר"ן הא דאין מליחה לפלים היינו דוקא בכלי מגנוב אבל לא בכלי שאינו מגנוב וכן משמע שם מדבריו שכתב ונ"ל ועוד שהבשר הנמלח בה נאסר כולו מפני ששור' בתוכה בדם הנפלט ממנו וכיון שנאסר והפנפא בולעת מצירו שהוא אסור בציר גבילה כשחוזרין ומולחין בתוכה הרי הפנפא פולטת ציר והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפולט דם בולע ציר כדמוכח לקמן ע"כ.

וכן פסק בהדיא רבינו יונה באיסור והיתר הארוך הא דאין מליחה לעץ דוקא בכלי מגנוב אבל לא בכלי שאינו מגנוב ונסתין בסברא זו ממה שפסק הרוקח בסימן תי"ג ונ"ל מעשה דג' שנמלחו בקערה שהיו אוכלות ממנה השפחות גבילות ואסר אבא מרי ריב"ק הדגים ולא דמי לדגים שעלו בקערה דמותר לאוכלן בכוח דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא אבל הקא הבליעה נתנה טעם בדגים כו' עכ"ל.

ונראה לי דאף הרשב"א לא התיר למלוח בשר בכלי של ע"א דמכניסין בו זין לקיום מטעם דאין מליחה לעץ אלא דוקא בכלי מגנוב אבל לא בכלי שאינו מגנוב דכן משמע בהדיא מדברי תשובות הרשב"א בס' קכ"ט ונ"ל שאלת מהו למלוח דגים בכלי שמלחו בו בשר אי אמרינן בתר דניחי דגים פליט פלי ובלעי דגים כמו שאמרו בעופות ודגים תשובה ומאן לימא לן שבמלח מפליט פלי אפשר שאין המלח מפליט אלא את האוכלין כו' עד אע"פ שאפשר שאם מלחו הדגים בכלי איסור ממש מבליעת שאר האיסורין שיהו הדגים אסורין לפי שפליטה האיסורין מסתרכת יותר עכ"ל הרי אתה רואה מפורש שכתב אע"פ שאפשר שאם מלחו הדגים בכלי איסור ממש ממליחת שאר האיסורים שיהו הדגים אסורין כו' וזהו ממש כמו שפסק הרוקח שהבאתי שפנה עליו רבינו יונה ז"ל בעל א"ו הארוך כל בנינו לפסוק הא דאין מליחה לעץ היינו דוקא בכלי מגנוב אבל לא בכלי שאינו מגנוב דאם איתא דסבר הרשב"א דאין חילוק בין פלי מגנוב לשאינו מגנוב אלא בכל ענין אינו מפליט מה שבתוכו א"כ קשה היאך אפשר שיהו הדגים אסורין אפילו בדיעבד אם נמלחו בכלי איסור ממש ממליחת שאר האיסורים דמאי שנא מגבינות שנעשו בדפוס ע"א דאין שם דם כלל אלא ציר טמאה ואין לה דבר שדרכו למיסרה יותר מציר ואפ"ה מותרין בדיעבד מטעם דאין המלח מפליט מה שבתוכו ולדעת התוספות בפרק כל הבשר מותר אפילו לכתחלה וכבר כתב הפלפול בסוף סי' ק"ג דמטעם דין אין מליחה לעץ יש ללמוד שאם מלחו בשר או דגים בכלי אסור מגיעולי ע"א שאין הבשר או הדגים אסורין לפי שאין המלח מפליט איסור הפלי ואפילו הוא בן יומו עכ"ל.

אלא ע"כ צריך לומר דהרשב"א סבר דבכלי שאינו מגנוב לא אמרינן אין מליחה לעץ הילכך כתב אע"פ שאפשר שאם מלחו הדגים בכלי איסור ממש ממליחת שאר האיסורים שיהו הדגים אסורין כו' והא דכתב שאפשר דמשמע דרפויי מרפיא בידיה ולמה לא החליט הדין לפסוק בפשיטות שיהו הדגים אסורין נ"ל דהיינו משום כיון שלא נאסר הפלי ע"י תשמיש איסור רותח כי אם ע"י מליחה כדנייק לישניה שכתב ממליחת שאר איסורים ולפיכך צריך לדקדק אם האיסור הוא דבר שדרכו למיסרה ונוח לבלוע בקל אבל אם מלחו הדגים בכלי איסור ממש שאינו מגנוב כעובדא דרוקח שהבאתי אז הנה פשוט ליה דהדגים אסורין כלן שנאסר הפלי על ידי תשמיש איסור רותח.

שוב מצאתי בקצת שאלות ותשובות הרשב"א שלא כתוב מלת דאפשר אלא פסק כן בפשיטות לאיסור וכן יש לדקדק מלשון הרשב"א דמה שכתב דמותר למלוח בפשר בכלי של ע"א דמכניסין בו יין לקיום איגרי ונקא בכלי מגנזב מכמה טעמים תדא מדכתב דמותר למלוח בפשר כו' וסתם מליחת בפשר איגרי להכשיר מידי דמו לקדירה בענין היתר מליחה והיגו בכלי מגנזב כדפרש"י גבי מעשה דרב מרי בר רחל וכמו שכתב הר"ן גבי קערה שמלח בה בפשר כו' שהבאתי לעיל ועוד פיון שנתן עוד טעם אחר להתיר משום דאיגרי דטריד למיפלט דמא כו' ואם איתא דאיגרי בכלי שאינו מגנזב א"כ בהכרח צריך אותה לומר דאיגרי שמולח בפשר רק לקיום דהיגו אחר שכתב הןכשר מידי דמו פהלקתו א"כ קשה איך שיגה לומר דאיגרי דטריד למיפלט דמא כו' דהא כבר פלט כל דמו ע"י מליחה הראשונה והדבר נראה לעינים דאחר שגמלח בפשר והודח במים פהלקתו נסתמין נקבי הפליטה ושוב לא יפתח בשביל הציר שבו ועוד דא"כ לא ה"ל לומר דאיגרי דטריד למיפלט דמא אלא הכי ה"ל לומר דאיגרי דטריד למיפלט ציר ואל תטעה לפרש מה שכתב הרשב"א דמכניסין בו יין דמלת לקיום קאי על מליחת הפשר דהא ליחא אלא קאי על הפלי ורבותא בא לאשמועינן דמותר למלוח בפשר אפילו בכלי של ע"א דמכניסין בו יין לקיום דבלע יין טפי מפלי שאין מכניסין בו יין לקיום וצריכין ג"כ הכשר גדול כדאיתא בסוף ע"א וכו"ש דמותר למלוח בפשר בכלי של ע"א שאין מכניסין בו יין לקיום ועדיין נשאר לדקדק בדברי הרא"ש שפירש דאיגרי בקערה שאינה מגנזבת א"כ אפילו הפשר שמלח בה אסור ולמה אמר שמואל אסור לאכול בה רותח משמע אבל בפשר שמלח בה מותר דאין סברא לומר דשקיל וטרי על הקערה בלבד ולא היה מזכיר ג"כ איסור הפשר עם הקערה ומפני כך דקדק מהר"ף דאיגרי בקערה מגנזבת של חרס וכתב דאין להקשות דא"כ גם הקערה היא מותרת שהציר והדם שורק דרוך נקבים די"ל דלגבי פלי חרס לא אמרינן מישרק שריק משום דכלי חרס בולע מיד דהא מציינו דכלי חרס בלעי אפילו מצונן ע"ש וצריך לומר שהרא"ש מפרש דמלח הפשר על גבי עצים או קשים בשולי הקערה ולכן לא חש אהך דקדוק דמהר"ף ו"ל.

כן נ"ל: דף קיג דג טהור שמלחו עם דג טמא כו'. כתב הר"ן וז"ל ומיהו משמע דבקליפה סגי דבכל איסור שעל ידי מליחה סגי ליה בקליפה וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל דעת הרמב"ן ז"ל מחמיר ואומר דהכא כולה חיים מרוב טפות מלוחות שהם חמות בעצמן ויותר נראין לי דברי הרא"ה ז"ל ומיהו הוא ז"ל מצריך נטילת מקום ואמר דבפסח שני מוכח בהדיא דברותח דצלי בעי נטילת מקום ואיני מודה לו בזה דהתם שאני דנטף מרונטבו וחרז אליו כו' אבל בצלי לא בעינן אלא קליפה בלחוד ומיהו הכא אפשר דכיון דציר זה יצא מן הטמא ועמד בעינו ונבלע אח"כ בטהור הנה ליה פנטף מרונטבו וחרז אליו ובעי נטילת מקום עכ"ל.

נ"ל לדקדק מדקאמר דהכא כולה חיים כו' משמע דדוקא הכא הרמב"ן ז"ל מחמיר דלא סגי ליה בקליפה אלא אסור לגמרי אבל בשאר כל איסור שע"י מליחה מודה הרמב"ן לדעת הר"ן דבקליפה סגי דאל"כ מאי דהכא דקאמר וגם הר"ן גופיה מחמיר הכא טפי שהרי הספיק לדעת הרא"ה דבעי נטילת מקום שהוא יותר מפדי קליפה ובשאר כל איסור שע"י מליחה סבר דבקליפה סגי ועוד דהא גבי הנהו אטמהתא דאימליחו בבי ריש גלותא בגידא דנשיא כו' כתב הר"ן בשם הרמב"ן דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע

וגריע יותר מצלי וכן פתב שם הר"ן בשמו גבי ההוא פזיתא דתרבא דנפיל לדיקולא דבשרא כו' משמע דס"ל דחלב ובשר שונמלחו יחד סגי ליה בקליפה אע"פ דליכא ס' פדעת ראב"ה שכתבו הפוסקים בשמו דאפילו חלב הרבה במליחה הרי הוא פחלב מעט בצליה דאינו מפעפע כולי האי כמו צליה היקפה אין צריף ס' רק בקליפה סגי ליה וכן כתבו הפוסקים בהדיא שסברת הרמב"ן בזה היא פסברת ראב"ה ואם פן כ"ש בשאר כל איסור שעל ידי מליחה דסבר הרמב"ן דסגי ליה בקליפה דאל"כ הוי נציבא בארעא וגירא בשמי שמיא שהרי הר"ן גופיה וכן שאר פוסקים המפורסמים אע"ג דסבירא להו בכל איסור שעל ידי מליחה דסגי ליה בקליפה אפ"ה מודו בחלב ובשר שונמלחו יחד דלא סגי בקליפה אלא אסור לגמרי עד דאיכא ס' אלא מחננרתא פדכתיבנא ולאפוקי מבית יוסף דמשמע בהדיא מדבריו בסי' צ"א ובסי' ק"ה דלאו דוקא הכא גבי דג טהור שמלחו עם דג טמא מחמיר הרמב"ן דלא סגי ליה בקליפה אלא ה"ה בשאר איסור שעל ידי מליחה דוק ותשפח: אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה כו'.

כתב הרי"ף וכמה שיעור שהיה יצטרף להשהות את הבשר במלח אמרו רבנן בכדי שישחוט הבהמה ושתהיה נפשטת ותבדוק הבשר מן החלב ומכל איסורין שיש בה בציר מהאי אסור לאכול מאותו בשר עכ"ל.

אמנם בפסקי הרא"ש ובר"ן ובמגיד משנה שדרכם להזכיר בחיבוריהם דעת הרי"ף לא הזכירו כלל סברא זו לכן נראה לי דהג"ה היא ואינו מדברי הרי"ף עצמו שוב עיינתי בשני ספרי הרי"ף של קלף ישן נושן ולא מצאתי בהם לשון זה לא מינה ולא מקצתה ובהלכות גדולות כתבו ושיעור מליחה פשיעור צליה וכתב המגיד משנה בפ"ו מהלכות מ"א שפצא להרמב"ן ז"ל שכתב ושיעור צליה פירשו הגאונים כדי הילוף מיל כו'.

וכן פסק הרמב"ם וביקש המגיד משנה למצוא סמך לשיעור מיל ע"ש אבל לא שות לבו למצוא סמך מנא לן שצריף שהיה כלל יהיה השיעור שהיה איה שיהיה דהא לא הזכיר שמואל שהיה וכבר ראיתי מי שפנה בגנן על זה ופסק הלכה למעשה בהגהות ש"ד שכתב לחד טעמא דיש היו מתירין רגלים שהוקהבו ונמלחו ולא שהו כלל ומיד הושמו בקדירה מדלא הזכיר שמואל שהיה ונהיאו בית יוסף בטור י"ד סימן פ"ט ואע"ג שכתב בית יוסף עליו ואין דבריו נכונים בהיתר זה מפל מקום לא גילה לנו טעם וראיה למה דחה דברי הני רבנותא בגילא דחיתיתא דהא טעמא רבה קאמרי מדלא הזכיר שמואל שהיה אלמא שאין צריף שהיה ועוד דהא בגמרא מקשה על הא דאמר רב הונא מולח ומדיח למה לא הזכיר הדחה ראשונה ובמתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח ומשני ולא פליגי הא דחללי בי טבחה הא דלא חללי בי טבחה ואם איתא יותר ה"ל להקשות למה לא הזכיר שום אחד מהם לא שמואל ולא רב הונא ולא הרמב"ם מוכח גמי דצריף שהיה דהא ליתא פי הוא לא נתפנין רק למצוא סמך לאחר שאנו נוהגין להשהות את הבשר במלח למה כתב הרמב"ם דוקא זה השיעור כדי הילוף מיל דוק ותשפח ועוד דהא גרסינן במנחות פ"ק הקומץ רבה דף כ"ב גבי מליחת בשר קדשים במלח תמלח פיצד הוא עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו ואמר

אבני וכן לקדירה ודבר פשוט הוא דבשר קדשים לא היה צריך לשהות במלח מדקתני סיפא ומעלהו ומדקאמר וכן לקדירה משמע דאין צריך שהיה.

אמנם כאשר עינתמי בספר עבודה של הרמב"ם בפ"ה מהלכות איסורי מזבח מצאתי שיש לדחות דאין משם ראיה דעל פקדון צריך לומר הא דאמר אבני וכן לקדירה אמולחו והופכו וחוזר ומלחו קאי פלומר שפן צריך למולחו משני צדדים לקדירה אבל לשאר ענינים לא השנה לו מליחת בשר לקדירה שהרי בשר קדשים אינו צריך הדחה ממלחו אלא שצריך להעלותו עם מלחו כמ"ש שם הרמב"ם וזה אינו ראוי לבשל עם מלחו עד שידחקו וזה אם מלח כל שהו אפילו בגרגיר מלח אחד פשר או אפילו אם הקריב בלא מלח כלל הקרבן פשר והנרצה משום דלא נאמר על כל קרבנה תקריב מלח רק למצוה ולא לעכב כמ"ש שם הרמב"ם וזה אינו פשר אפילו בדיעבד עד שידחקו יפה יפה עד שיהא קרוי אינו נאכל מחמת מלחו וכן יש הרבה חילוקים ביניהם סוף דבר חזרתי על כל צדי צדדים ולא מצאתי הכרח מן הגמרא אם לא שנאמר לרוב פשיטות הדבר לא חששו שמואל ורב הונא והברייתא להזכיר שהיה פי הדבר נראה לעינים דאין המלח יכול להפליט תיקף ומיד הבשר מידי דמו הבלוע בתוכו אם לא ע"י שהיה וכיון שכל עצמה של המליחה אינה רק כדי להוציא הבשר מידי דמו הבלוע בתוכו כדמשמע פשטא דלישנא אין הבשר יוצא מידי דמו כו' א"כ ממילא משמע בפשיטות שיצטרף הבשר להשהות במלח דאל"כ מאי מועיל המליחה אף אם ימליחנו יפה יפה אם ידחקו מיד ומדאמר שמואל מלוח הרי הוא פרוטח ואוקימנא בפרק גיד הנשה דהיינו פרוטח דצלי לכן כתבו ה"נ דשיעור שהיית מליחה פשיעור צליה דלא יהא הטפל עדיף יותר להוציא הבשר מידי דמו מן העיקר ועל זה סמוך נמי הרמב"ם שכתב דשיעור מליחה כדי הילוף מיל על פי קבלת הגאונים דשיעור צליה פשיעור מיל ולשאר פוסקים לא ישר בעיניהם פירוש הגאונים דשיעור הצליה הוא כדי הילוף מיל לכן כתבו סתם דשיעור מליחה פשיעור צליה אותה חתיכה עצמה לפי עביה וגדלה.

כללו של דבר יסוד ושוורש אחד יש להם לכל הפוסקים בענין סמוך שיש להם שצריך לשהות הבשר במלחו והיינו פשיעור צליה כמו שכתבתי רק שהם מחולקים באיכות ומהות שיעור צליה.

כן נראה לי: אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מלחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה כו'. כתב הרא"ש ז"ל וז"ל ובשר שנתבשל בלא מליחה צריך ס' לבטל כל החתיכה דלא ידענו כמה דמא נפיק מיניה ואם יש ס' בתבשיל אז התבשיל מותר ויש אוסרין הבשר כיון שנתבשל בדמו ויש מתירין לפי שהדם שנפלט נתבטל בס' ואם נשאר בו מקצת דם הוי דם האברים שלא פירש וכן מסתבר דלא שייך הכא איפשר לסוחטו אסור דלא נאסר הבשר מעולם ודמאי לצלי בלא מליחה דמה שנפלט האור שואבו ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש כו' עכ"ל.

וקשה לי על מה שכתב דלא שייך הכא אפשר לסוחטו אסור דלא נאסר הבשר מעולם דמשמע דאלו היה נאסר הבשר פעם אחת שוב אינו חוזר להיתר לעולם אפילו אחר שנתבטל בס' ועוד מדכתב דלא שייך הכא משמע דוקא הכא אבל בעלמא שייך אפשר לסוחטו אסור אע"ג שאין האיסור מבשר וחלב והלא בסוף פרק גיד הנשה כתב הרא"ש

כמה מקומות דגנחי לפירוש רבינו אפרים דלא אמרינו אפשר לסוחטו אסור אלא דוקא אבבשר בחלב ולא בשאר איסורין משמע דסבר פותיה דאל"כ לא הנה מאריף כל פך במאי דניחא לדבריו ובתשובותיו משמע נדאי שהוא סובר פדברי רבינו אפרים שכתב כ"ט זיתים של היתר שנפל בו זית של חלב ובקדירה אחרת היו ל' של היתר ונפל לתוכה זית של דם ונתערבו יחד אלו שתי תערובות דמותרים דטעם חלב שבו בטל בס' וכן טעם דם שבו בטל בס' ואם איתא דסבר כר"ת דבכל האיסורין אמרינו חתיכה עצמה נעשה גבילה הנה צריף ס' פנגד כל הל' זיתים שזית האיסור מעורב בהו וכן פתב הטור י"ד בהדיא בסימן צ"ב שדעת הרא"ש פדברי רבינו אפרים ונ"ל ופסק הרבינו אפרים דלא אמרינו אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב אבל בשאר איסורין פגון פזית חלב שנבלע בחתיכה ואין בה ס' לבטלה ונאסרה ואח"כ בשלה עם האחרות אין צריף אלא ס' פדי פזית הראשון ואז אפילו החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת ור"ת פסק דאף בשאר איסורין אפשר לסוחטו אסור כו' וא"א הרא"ש ו"ל הספים לדעת הרבי אפרים עכ"ל הטור.

ומיהו בהא פכר הנה אפשר לומר דמה שכתב הרא"ש דלא שייף הכא אפשר לסוחטו אסור כו' פדי ליישב אפילו לדעת ר"ת וסייעתו פכתב פן אבל לקושטא דמילתא בלאו הכי ניחא שהחתיכה עצמה מותר אחר שנתבטלה בס' פדעת הטור שהבאתי שכתב ואז אפילו החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת ומסיק דכן הספים הרא"ש וכה"ג ממש צריף לומר מה שכתב הרא"ש בפרק בתרא דע"א גבי יין נסוף שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים כו' והא דלא אמרינו חתיכה עצמה נעשית גבילה ואוסרת כל החתיכות היינו לפי שלא נפל מן היין האיסור פדי נתינת טעם בהיתר אלא במשהו נאסר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינו חתיכה עצמה נעשית גבילה צריף לומר דליישב אפילו לדעת ר"ת וסייעתו פכתב פן אבל לקושטא דמילתא בלאו הכי ניחא דלא אמרינו חתיכה עצמה נעשית גבילה אלא דוקא בבשר בחלב ולא בשאר איסורין.

אמנם יותר נכון בעיני ליישב דמה שכתב הרא"ש דלא שייף הכא אפשר לסוחטו אסור כו' לקושטא דמילתא פכתב פן מפני דס"ל פמו שכתב הרשב"א בחדושו פפרק כל הבשר דאפילו רבינו אפרים מודה דבכל איסורין אמרינו אפשר לסוחטו אסור לעגין אותה חתיכה עצמה שנאסרה פעם אחת דשוב אינה חוזרת להיות מותרת לעולם לפי שהאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי ואינו נכלל לתוף ההיתר שבקדירה.

וכן פתבו בהדיא רבינו ברוף בספר התרומה סי' נ"ב והרוקח בסי' תנ"ב והמרדכי בסוף פרק גיד הנשה ורוב המחברים לדעת רבינו אפרים דלא אמר דבכל איסורין מלבד בבשר בחלב לא אמרינו אפשר לסוחטו אסור אלא דוקא לעגין שאם נפלה אותה חתיכה שנאסרה פכר לקדירה שאין צריף ס' פנגד כל החתיכה אלא פנגד האיסור הפלוע בה אבל מ"מ אותה חתיכה עצמה פנין שנאסרה פעם אחת שוב אינה חוזרת להיות מותרת לעולם ולא פמו שכתב הטור לדעת רבינו אפרים דאפילו החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת ומיהו אפתי קשה מה שכתב הרא"ש ונדמא לצלי בלא מליחה דמה שנפלט האור שואבו ומה שנשאאר בתוכו הני דם האברים שלא פירש כו' מאי תיקן בדמיון זה הלא סברא זו בעצמה שכתב גבי צלי דמה שנשאאר בתוכו הני דם האברים שלא פירש פכר

כתבה גבי בישול ומאי אולמיה דהאי מהאי ונראה לי דמשום שהרא"ש הרגיש בעומק חקמתו שיש לשדות נרגא בטעם שכתב הוא בשם המתירין כמו שכתב בש"ד וז"ל ויש שהיו רוצין להתיר אותה חתיכה עצמה אחר שנתבטלה בס' שהדם שיצא מן החתיכה נתבטל ברנטב בס' ואם נשאר מן הדם בחתיכה שלא יצא לחוץ לא נאסר בקב דדם האברים שלא פירש מותר אמנם אנו נוהגין לאסור אותה חתיכה עצמה אף פשיש ס' לבטלה משום דעל ידי בישול פירש הדם ממקום למקום והוי כאלו פירש לחוץ מה שאין כן בצלי ע"כ הרי אפה רואה מפני איך שהוא סותר טעם המתירין במה שהוא מחלק בין בישול לצלי הילכך הנכרח הרא"ש ז"ל לכתוב ודמאי לצלי בלא מליחה כו' לפי שרצה להזהר מסתירת בעל ש"ד וכל עצמו לא בא ללמד בדמיון זה להשוות בישול לצלי אלא בעבור זה לומר שאין שינוי לחלק בין בישול לצלי דכשם דבשר צלי בלא מליחה מותר לאכלו אף על פי דבנדאי פירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום על ידי צלייה שהרי אין נוהגין לדקדק אם נצלה כל צרכו שפלט כל דמו ואפ"ה אוכלין אותו והיננו על פרחו מטעם שכתבו התוספות בפרק פיצד צולין ובפ"ק דחולין גבי השוחט בשבת וביום הפורים וכן כתב הרא"ש בעצמו שם שאין לאסור לאכול בשר שלא נצלה כל צרכו אף על פי דבנדאי פירש הדם בתוך החתיכה ממקום למקום על ידי צלייה לפי שלא חשיב כלל כדם האברים שפירש כל זמן שלא פירש לגמרי חוץ לחתיכה וא"כ ה"ה בבישול לא חשיב כלל כדם האברים שפירש מה שפירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום וחסר ונבלע בתוכו כל זמן שלא פירש לגמרי חוץ לחתיכה ואל זה פנון רבינו ירוחם ז"ל בספר אדם וחוה בחלק ה' נתיב ט"ו אות כ"ה שכתב וז"ל ויש מתירין וכן עיקר פי מה שנשאר בתוכה שלא נפלט בתבשיל הנה ליה דם האברים שלא פירש כמו בצלי שאפילו שיצא ממנו מה שנשאר בתוך הבשר מותר עכ"ל.

ודבר ברור הוא דמה שכתב כמו בצלי שאפילו שיצא ממנו ר"ל שאפילו שיצא ממנו ממקום חבורו בתוך החתיכה ממקום למקום מותר פיון שנשאר בתוך הבשר ולא פירש לגמרי חוץ לחתיכה לא חשיב דם האברים שפירש בן נ"ל : אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה כו'.

כתב המרדכי וז"ל כתב רבינו שמשון משאנץ ושאלת על תרנגולת שחוטת שנתחבה במחבת רותח על האש כדי למולגה והתיר אותה התלמיד התרנגולת עצמה אם יש במים ס' מפל התרנגולת ותמהתי איך יתיר בשר לקדירה בלא מליחה על חנם תמהתי דנדאי אמת הדבר בחתיכת בשר תפל שבשלו בקדירה אם יש במים ס' מפל החתיכה חתיכה עצמה שריא ממה נפשך דאם נפל דם שלה בתוך המים נתבטל במים ואם לא נפל דם האברים שלא פירש מותר אבל תרנגולת ודאי ראוי להחמיר אף על פי שיש במים ס' מפני כבד ובגני מעים דכמאן דמנחי בדיקולא דמאי ודם הנפלט מהם נבלע בתרנגולת ואין רגילות להשהותה במים רק כדי מליגה ולא עד שתתבשל כולה ונמצא שפלעה דם הפכד והמעיים ולא חזר ונפלט לתוך המים ואפילו שהתה עד שנתבשל יש לדמותה לכחל בס' וקחל עצמו אסור ואף על פי שיש לחלק בין הלב לדם ולדמותו למולייתא וליתן פירעיו ובגני מעיו לתוכו דפרק פיצד צולין לא דמי דהתם דרף צלייה והכא דרף בישול ויש לחוש שהרותחין חולטין דם הנבלע בתרנגולת שנפלט מבגני מעיה לתוכה ושוב לא יצאת כו' עכ"ל וקשה לי על דבריו שהרי גמרא ערוכה היא בפרק כל הבשר

דאין מתזיקין דם בבני מעים וא"כ איך כתב דאיכא למיחש שגפלט דם בני מעיה לתוכה וצריך לומר דאיירי פשוטאין דאסמיק דאז מתזיקין בהם דם כמו שכתב הר"ן בפרק פל הפשר דף תשכ"א ע"א בשם הרמב"ן שדקדק מדאמרינו אין מתזיקין בהם דם ולא אמרינו אין דם בבני מעים ש"מ דדוקא מסתמא אין מתזיקין בהם דם אבל אי רואין דאסמיק תישינו ובעי מליחה ע"כ.

אי נמי מירי בשןמן של בני מעיים דבשןמן הדבוק בהם מתזיקין דם כמו שכתב הרא"ש ונ"ל אע"ג דאין מתזיקין דם בבני מעים מפל מקום בשןמן הדבוק בהם יש בה דאית ביה שוריקי ולכך נהגו למולחם ע"כ.

וכן כתב הרב המגיד בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות בשם הרשב"א ו"ל וכן כתב הר"ן בשם התוספות ונראה לי דאפילו אם התרנגולת זו היתה נמלח מליחה גמורה לקדירה קודם המליגה נמי סבר רבינו שמשון דאסור אף על פי שיש במים ס' פנגד כל התרנגולת דזיל בטר טעמא שכתב מפני כבד ובני מעיה דכמאן דמנחי בדיקולא דמאי ויש לחוש שהרותחין חולטין דם הנבלע בתרנגולת שגפלט מבני מעיה לתוכה כו' וטעם זה שייך אפילו אם התרנגולת היתה נמלח ופלט כל דמו לחוץ קודם המליגה משום דאין המלח שעל התרנגולת מפליט לדם של פנימי שיש בכבד ובני מעיה משום דכמאן דמנחי בדיקולא דמאי ויש לחוש שהרותחין חולטין כו' ואין דבר זה צריף הרבה חזק לפי שכן משמע בהדיא מדבריו מדכתב לא דמי דהתם דרף צלייה ונהכא דרף ביטול הרי אתה רואה בפירוש שהוא מדמה דין זה של תרנגולת למולייתא ואלו גבי מולייתא דרף ביטול ליכא מאן דפליג דאסור אפילו אם מלח לבשר החיצון מליחה גמורה ופלט כל דמו מטעם דאין המלח שעל בשר החיצון מפליט דם של בשר פנימי שלא נמלח בפני עצמו וא"כ כל שכן הכא שבשר הפנימי הוא כבד שיש בה הרבה דם ואין להקשות אם כן פיון שהשואל לא היתה מתמיה רק איך יתיר בשר לקדירה בלא מליחה דמשמע אבל אם התרנגולת היתה נמלח לקדירה קודם המליגה הוה ניחא ליה מה שהתיר התלמיד התרנגולת עצמה ולמה לא השיב לו ר"ש דבתרנגולת ראוי להחמיר אפילו אם התרנגולת היתה נמלח לקדירה קודם המליגה מטעם שהוא כתב דיש לחוש שהרותחין חולטין כו' ואי אפשר לומר שלא השיב לו כן מפני שגם השואל לא נתכוון באמרו איך יתיר בשר לקדירה בלא מליחה אלא מפני בשר הפנימי דהיינו הכבד ובני מעיה שלא נמלחו בפני עצמן ואפילו אם התרנגולת היתה נמלח לקדירה גם כן יש לתמוה איך יש להתיר דאם כן קשה למה כתב לו ר"ש על חנם תמהת כו' שהרי בדין תמה פיון שר"ש עצמו כתב לאסור מטעם זה שתמה השואל על התלמיד ויש לומר לפי שכל עצמו של ר"ש לא יצא לתלמיד בנדון זה ששאל עליו רק כמו שהיה המעשה ולפיכך לא חשש להשיב לו שהיה ראוי להחמיר בתרנגולת אפילו אם היתה נמלח לקדירה הואיל שהמעשה שהיה לא כף היתה.

ועוד נראה לי דלא חילק ר"ש בין חתיכת בשר לתרנגולת אלא דוקא מפני כבד ובני מעים שבתוכה משום דהוי פפורש הדם מחתיכה לחתיכה ולפיכך כתב דבתרנגולת ראוי להחמיר אבל בתרנגולת דליכא בה כבד ובני מעים לא עלה על דעתו לאסור אלא דמאי לשאר חתיכת בשר שנתבשל בקדירה בלא מליחה שפותר ממה נפשך מטעם שכתב ר"ש דאם נפל דם שלה בתוך המים נתבטל במים כו' ולא אמרינו דמאחר שהיא חלויה

איכא למיחש דפירש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל ונהרי הוא פפורש מחתיכה לחתיכה מפני דשתי תשובות יש בדבר שאי אפשר בשום פנים לומר פן חדא דא"כ קשה איך כתב דודאי אמת הדבר בחתיכת בשר תפל שבשלו בקדירה אם יש במים ס' מפל החתיכה חתיכה עצמה שריא ממה נפשך כו' שהרי יש לשדות נרנא בהך ממ"נ שאין לו מקום כמו שפטר בעל ש"ד להך ממ"נ וכתב וז"ל משום דעל ידי בישול פירש הדם ממקום למקום והוי כאילו פירוש לחוץ מה שאין פן בצלי עכ"ל אלא מאי אית לה למימר דסבר ר"ש כמו שפירץ הרא"ש ז"ל לסתירת בעל ש"ד שהבאתי שכתב בפרק כל הבשר וז"ל בשר שנתבשל בלא מליחה צריה ס' לבטל כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפק מיניה ואם יש ס' בתבשיל אז התבשיל מותר ויש אוסרים הבשר פיון שנתבשל בדמו ויש מתירים לפי שהדם שנופלט נתבטל בס' ואם נשאר בו מקצת הוי דם האברים שלא פירש וכן מסתבר כו' ודמאי לצלי בלא מליחה דמה שנופלט האור שאבו ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש כו' עכ"ל ואיכא למידק מאי חידוש לנו הרא"ש בדמיון זה שכתב ודמאי לצלי בלא מליחה כו' שהרי סברא זו בעצמה שכתב גבי צלי דמה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש כבר כתבה גבי בישול ומאי אןלמיה דהאי מהאי ונראה.

לי דמשום שהרא"ש הרגיש בעומק חקמתו שאפשר לסתור הטעם שכתב הוא בשם המתירין כמו שכתב בעל ש"ד שהבאתי ולפיכך הוכרח הרא"ש לכתוב ודמאי לצלי בלא מליחה כו' כדי לתרץ סתירת בעל ש"ד שאין שיהי' לחלק בענין זה בין בישול לצלי ור"ל דכשם דבשר צלי בלא מליחה מותר לאכלו אף על פי דבנדאי פירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום על ידי צליה שהרי אין נוהגין לדקדק אם נצלה כל צרכו שפלט כל דמו ואפ"ה אוכלין אותו והיינו ע"כ מטעם שכתבו התוספות בפרק פיצד צולין ובפ"ק דחולין גבי השוחט בשבת וביום הכפורים וכן כתב הרא"ש ע"ז שם שנהגו פן משום דלא חשיב דם האברים שפירש מה שפירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום כל זמן שלא פירש לגמרי חוץ לחתיכה כדחזינו בכפר שחתף עליו בשר כו' וא"כ הוא הדין בבישול אעפ"י דבנדאי פירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום על ידי בישול לא חשיב כדם האברים שפירש כל זמן שלא פירש לגמרי חוץ לחתיכה וא"כ איך שיהי' לחלק בין חתיכת בשר שאין בה חלל לתרגולת שיש בה חלל להיתר אם לא נשאר בה כבד ובג"מ מעיה דהא חד טעמא הוא דכל זמן שלא פירש הדם לגמרי חוץ לחתיכה לא חשיב דם האברים שפירש וכן כתב בית יוסף בהד"א בטור י"ד סימן ע"ו שאין לחלק ביניהם גבי מה שכתב בשם סמ"ג שתרנגולת או אנון צריכים מליחה גמורה לצלי כמו לקדירה הואיל שהם חלולים ופירש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל ונהרי הוא פפורש מחתיכה לחתיכה והוא כתב דאינו צריכין מליחה רק כמו שאר בשר לצלי ונתן טעם לדבר וז"ל משום דכיון שהעוף שלם דם הפורש מלמעלה למטה בתוך החלל הוי כדם הפורש בחתיכה מצד זה לצד זה דשרי כמו שנתבאר בראש הסימן ולא שני לן בין יש חלל בין צד זה לצד זה לאין ביניהם חלל עכ"ל.

ושם בראש הסימן הביא דברי התוספות ונהרא"ש דפ"ק דחולין שהבאתי שכתבו דאין חשיב דם האברים שפירש מה שפירש הדם בתוך החתיכה בפנים ממקום למקום על ידי צליה פיון שלא פירש הדם לגמרי חוץ לחתיכה ואל זה נתפנין בית יוסף כמה שכתב כמו

שְׁנֵת־בָּאָר בְּרֵאשׁ הַסִּימָן, וְעוֹד יֵשׁ הַכֶּרֶחַ אֶחָד דָּלָא אָמַר ר"ש אֵלָּא דְּוָקָא בְּתַרְנַגְוֹלָתָא זֹו שְׁנֵשְׂאָר בְּהַ פְּכַד וּבְנֵי מַעֲיָה מְלִישׁוֹן ר"ש עֲצָמוּ שְׁהוֹנְעַתְק בְּתִשׁוּבוֹת מִיְּמוֹנֵי וְהִלְיָהּ לִשְׁוֹנוֹ אֲבָל בְּתַרְנַגְוֹלָתָא זֹו נִדְּאֵי רְאוּי לְהַחְמִיר כּו' מְדָלָא פְּתַב סְתָם אֲבָל בְּתַרְנַגְוֹלָתָא רְאוּי לְהַחְמִיר אֵלָּא דְּקִדְקָא לְמִינְקֻט זֹו מִשְׁמַע בְּהִדְיָא כְּדִפְרִישְׁתִּי וְאֵע"ג דְּפִשׁוּט הוּא פְּתַבְתִּי לְפִי שְׁרְאִיתִי מִי שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי ר"ש לְפִסְק הַלְכָה וְכַתְב עָלָיו וְז"ל וְנִרְאָה דְּהוּא הִדִּין אֵי לִיפָּא בְּהַ בְּנֵי מַעֲיָם דְּאָסוּר בְּתַרְנַגְוֹלָתָא לְכוּלֵי עֲלָמָא דְּמֵאֲחַר שְׁהִיא חֲלוּלָה אִיפָּא לְמִיחֻשׁ דְּפִרְשׁ הַדָּם מְמָקוּם לְמְקוּם וְאָסוּר כּה"ג אֲפִילוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק וְהַפְּסֵד מְרוּבָה עכ"ל.

וְאֲנִי נִפְלְאִיתִי הַפְּלָא וְפְלָא דֵּא"כ לְמָה פִּסְק גְּבִי חֲתִיכַת בְּשֵׁר שְׁנֵת־בִּשְׁלָא בְּלֵא מְלִיחָה כְּדַעַת הַמְתִּירִין אַף אוֹתָהּ חֲתִיכָה אִם הִיָּה שְׁעַת הַדְּחָק אוּ בְּמְקוּם הַפְּסֵד מְרוּבָה וְנִסְתִּיעַ מִבֵּית יוֹסֵף שְׁפִסְק סְתָם בְּשִׁלְחֹן עָרוּף דְּגַם אוֹתָהּ חֲתִיכָה מְוִתֶּרֶת אֲפִילוּ בְּלֵא שְׁעַת הַדְּחָק וְהַפְּסֵד מְרוּבָה וְעוֹד מֵאֲחַר שְׁהֵרָא"ש הַסְּפִים לְדְּבָרֵי הַמְתִּירִין וְכִדְּאֵי הוּא לְסִמּוּן עָלָיו בִּשְׁעַת הַדְּחָק אוּ בְּמְקוּם הַפְּסֵד מְרוּבָה וְהֵלֵא הָרָא"ש עֲצָמוּ לֹא הַסְּפִים לְדְּבָרֵי הַמְתִּירִין אַף אוֹתָהּ חֲתִיכָה אֵלָּא מִטַּעַם שְׁהוּא פְּתַב וְדָמְיָא לְצָלִי בְּלֵא מְלִיחָה כּו' וְכְדִפְרִישְׁתִּי וּמִמְלֵא לְפִי טַעַם זֶה אֵין שְׁיִיף לְחֻלְק בֵּין חֲתִיכַת בְּשֵׁר לְתַרְנַגְוֹלָתָא וְכִמוּ שְׁכַתְב בֵּית יוֹסֵף בְּהִדְיָא וְהַעֲתִקְתִּי לִשְׁוֹנוֹ לְעִיל וְא"כ קִשָּׁה מִמָּה נִפְשָׁף אֵי סִבַּר דֵּאֵע"פ שְׁלֵא פִירְשׁ הַדָּם לְגַמְרֵי לְחוּץ מִן הַתַּרְנַגְוֹלָתָא אֵלָּא בְּפָנִים מְמָקוּם לְמְקוּם חֲשִׁיב דָּם הָאִיבָרִים שְׁפִירְשׁ א"כ ה"ל לְאָסוּר גַּם כֵּן גְּבִי חֲתִיכַת בְּשֵׁר אֲפִילוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק וְהַפְּסֵד מְרוּבָה מִטַּעַם זֶה עֲצָמוּ דְּעַל יְדֵי בִּישׁוּל פִּירְשׁ הַדָּם בְּתוֹף הַחֲתִיכָה מְמָקוּם לְמְקוּם שְׁלֵא נָפַל בְּמִים וְהוּי פְּאֵלוּ פִירְשׁ לְגַמְרֵי לְחוּץ וְאֵי סִבַּר דְּכָל זְמַן שְׁלֵא פִירְשׁ הַדָּם לְגַמְרֵי לְחוּץ לֹא חֲשִׁיב דָּם הָאִבָּרִים שְׁפִירְשׁ א"כ ה"ל לְהַתִּיר ג"כ גְּבִי תַרְנַגְוֹלָתָא בִּשְׁעַת הַדְּחָק אוּ בְּמְקוּם הַפְּסֵד מְרוּבָה וְהִרְבָּה יוֹתֵר תְּמִיָּה אֲנִי עַל מָה שְׁכַתְב וְנִרְאָה דְּהוּא הִדִּין אֵי לִיפָּא בְּהַ בְּנֵי מַעֲיָם דְּאָסוּר בְּתַרְנַגְוֹלָתָא לְכ"ע אֲשֶׁתִּמְטִיתִיה מָה שְׁכַתְב הַרוּקַח בְּסִי' תל"ט בְּשֵׁם הַרִיב"ק וְכָל רַבְּנֵי מַגְנָצ"א וְשִׁפִּיר"א שְׁהִיוּ מְתִירִין אֲפִילוּ הָעוּף עֲצָמוּ שְׁנֵת־בִּשְׁלָא עִם הַכְּבֵד שְׁלוֹ וְאֵע"פ שְׁהַכְּבֵד הִיָּה דְּבוּק בְּעוּף אִם יֵשׁ ס' בְּעוּף בְּצָרוּף הַמִּים וְהַתְּבָשִׁיל שְׁבִקְדִירָה כְּנֻגַד הַכְּבֵד וְכֵן פִּסְק בְּהִדְיָא הַטּוֹר י"ד וּמְהַר"י קָארוֹ ז"ל בְּשִׁלְחֹן עָרוּף בְּסוּף סִימָן ע"ג וְחֲלִילָה לוֹמַר שְׁלֵא תַחֲשֹׁב בְּעֵינָיו דַּעַת הַטּוֹר בְּהִיוֹתוֹ עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת הַפּוֹסְקִים כֹּל שְׁכֹן בְּהַצְטָרְף עִמּוֹ הַרוּקַח וְהַרִיב"ק וְכָל רַבְּנֵי מַגְנָצ"א וְשִׁפִּיר"א וּבְכַפְרֵט שְׁהַסְּפִים עֲמָהֶם מְהַר"י קָארוֹ ז"ל שְׁהוּא אָב לְכָל הָאֲחֵרוֹנִים וְא"כ לְמָה פְּתַב אוֹתָהּ תַרְנַגְוֹלָתָא טְרַפָּה לְכוּלֵי עֲלָמָא דְּאִטּוּ קְטְלֵי קִנְיָא בְּאֲגָמָא גִּינְהוּ הִנֵּי פּוֹסְקִים הַנְּזַפְרֵי וְאֵין לוֹמַר שְׁאֵין מְדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים הַנְּזַפְרִים סְתִירָה עַל דְּבָרֵי מִשׁוּם דְּשִׂאֲנֵי הָתָם דְּמִיָּרֵי שְׁהָעוּף הִיָּה נְמַלַּח מְלִיחָה גְּמוּרָה לְקַדְיָה קוֹדֵם שְׁנֵת־בִּשְׁלָא וְזֶה מְוִכְרַח דֵּאל"כ לֹא הִיָּה סְגִי בְּס' כְּנֻגַד הַכְּבֵד בְּלֵבַד דְּהָא אַף לְדְּבָרֵי הַמְתִּירִין אוֹתָהּ חֲתִיכָה עֲצָמָה אֲחַר שְׁנֵת־בִּשְׁלָא בְּס' מ"מ צָרִיף ס' כְּנֻגַד כֹּל הַחֲתִיכָה מִטַּעַם דְּלֹא יִדְעִינוּ כְּמָה דְּמָא נָפַק מִיְּנִיָּה כְּמוֹ שְׁכַתְב הַטּוֹר י"ד בְּעֲצָמוּ בְּסִימָן ס"ט אֲבָל אִם הָעוּף לֹא הִיָּה נְמַלַּח מְלִיחָה גְּמוּרָה לְקַדְיָה קוֹדֵם שְׁנֵת־בִּשְׁלָא אִז מוֹדוּ הַפּוֹסְקִים הַנְּזַפְרִים לְר"ש מִשְׁאֲנֵן דְּהָעוּף עֲצָמוּ אָסוּר לְעוֹלָם דְּהָא לִיתָא שְׁהָרֵי כְּבָר הוֹכַחְתִּי מְדְבָרֵי ר"ש עֲצָמוּ דְּאֲפִילוּ אִם הַתַּרְנַגְוֹלָתָא הִיָּה נְמַלַּח מְלִיחָה גְּמוּרָה לְקַדְיָה קוֹדֵם הַמְלִיגָה נְמִי אָסוּר מִטַּעַם שְׁהוּא פְּתַב דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁהָרוֹתְחִין חוֹלְטִין כּו' וְדָמְיָא לְמוֹלִיתָא דְּרָף בִּישׁוּל וְלִכֵּן אִם אִיתָא שְׁהַפּוֹסְקִים הַנְּזַפְרִים ס"ל הָךְ סְבָרָא שְׁלֵר"ש לֹא הִיוּ מְתִירִין הָעוּף עֲצָמוּ אֲחַר שְׁנֵת־בִּשְׁלָא בְּס' אַף עַל פִּי

שְׁהַעוֹף הָיָה נִמְלַח מְלִיחָה גְמוּרָה לְקַדְיָרָה מְשׁוּם דְּאִפְתִּי אִיפֵא לְמִיחַשׁ דְּפִירֵשׁ הָדָם מִן הַפֶּבֶד וְשֵׁלָא נִמְלַחָה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְנִבְלָעָה בְּבֶשֶׂר הָעוֹף וְאִינוּ יוֹצֵא עוֹד וְאָסוּר כִּי הִרוֹתְחִין חוֹלְטִין כּו' וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁמִפְשֵׁט דְּבָרֵי כָּל הַמַּתִּירִין אוֹתָהּ חֲתִיכָה מְשַׁמַּע בְּפִשְׁיטוֹת שְׂאִין שׁוּם אֶחָד מֵהֶם מְסַפִּים עִם ר"ש מְשַׁאנְגִין לְחַלְקָא בֵּין חֲתִיכַת בְּשָׂר לְתַרְנַגְלוֹת וְנִדְעַת יְחִיד הוּא וְלִכּוֹן תָּמִיד אֲנִי טוֹבָא לָמָּה פֶּסֶק פְּנוּתִיהּ: רַב דִּימֵי מְלַח בְּמִלַּח גְּלַלְגִּיתָא.

פְּתַב הֶר"ן וְנ"ל וְלַעֲנִן הַמְּלַח עֲצָמוֹ שְׁמוּלְחִין בּוֹ מִסְתַּבְּרָא דְשָׂרֵי דְאִי לֹא הָרִי אֲנּוּ רוֹאִין שְׁהַמְּלַח נִיפְתָּךְ עַל הַבְּשָׂר וְנוֹתֵן טַעַם בּוֹ וְהָיָה רֵאָוִי לְאֶסְרוֹ אֶלָּא וְדִאִי מְשַׁמַּע דְּשָׂרִיא וְאָמַר הֶרְמֵב"ן וְנ"ל דְּטַעַמָּא לְפִי שְׁהַדָּם נִשְׂרַף בְּמִלַּח וּמִיָּהּ דְּנוֹקָא בְּדָם הוּא דְאָמְרִינּוּ הֵכִי אֶבְל בְּשׁוֹמֵן אָסוּר וּבְצִירוֹ לֹא ע"ל.

וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחֻפְזִי שְׁלֵא פְתַב הֶר"ן אֵלּוֹ דְּבָרִים אֶלָּא דְּבָרֵי תַלְמִיד טוֹעָה הֵם שְׁתַּלְּהָ עֲצָמוֹ בְּאֵילָן גְּדוֹל הֶרְמֵב"ן וְכִתְבוּ מִבְּחוּץ וְטַעַה הַסּוֹפֵר וְכִתְבוּ בְּפָנִים מְפָנֵי שְׁהֶר"ן גּוֹפֵא פְתַב בְּהִדְיָא בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן דְּהַמְּלַח עֲצָמוֹ שְׁמוּלְחִין בּוֹ נַעֲשֶׂה נְבִילָה וְלֹא בְּמַקּוֹם אֶחָד בְּלִבְד אֶלָּא בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת פְּתַב כֵּן בְּשֵׁמוֹ הַמְּקוֹם אֶחָד הוּא מַה שְׁפַתְב גַּבִּי אִין הַבְּשָׂר יוֹצֵא מִיַּדִּי דְמוֹ אֲא"כ מוֹלְחוֹ יָפָה וְנ"ל פְּתַב הֶרְמֵב"ן וְנ"ל מְדִיחוֹ יָפָה יָפָה שְׁתֵּי הַדְּחוֹת בְּמִשְׁמַע אַחַת בְּכָלִי מְנוֹקֵב לְהַעֲבִיר הַמְּלַח וְאַחַת בְּכָלִי שְׂאִינוּ מְנוֹקֵב לְהַעֲבִיר טְפוֹת דָּם שְׁעָלִיו ע"כ וְאִם אִיתָא דְּסַבֵּר הֶרְמֵב"ן דְּהַמְּלַח עֲצָמוֹ שְׁמוּלְחִין בּוֹ שָׂרֵי א"כ קָשָׁה לָמָּה פְתַב שְׂצָרִיף הַדְּחָה אַחַת לְהַעֲבִיר הַמְּלַח הֲלֵא הַמְּלַח עֲצָמוֹ הִתַּר גְּמוּרָה הוּא וְאִין כָּאֵן אִיסוּר אֶלָּא טְפוֹת דָּם שְׁעָלִיו וְאִין לוֹמַר דְּהִינּוּ מְשׁוּם דְּכָל זְמַן שְׁנִדְבַק הַמְּלַח בְּבֶשֶׂר אִי אֶפְשָׁר לְהַדִּיחַ הֵיטֵב כָּל טְפוֹת דָּם שְׁעָלִיו וְלִכּוֹן צָרִיף הַדְּחָה אַחַת לְהַעֲבִיר הַמְּלַח אֶבְל לֹא מַחֲמַת שְׁהַמְּלַח אָסוּר דְּהָא לִיתָא דֵּא"כ קָשָׁה לָמָּה פְתַב שְׁהַדְּחָה רֵאשׁוּנָה לְהַעֲבִיר הַמְּלַח יְהִיָּה דְּנוֹקָא בְּכָלִי מְנוֹקֵב וְהַדְּחָה שְׁנִיָּה לְהַעֲבִיר טְפוֹת דָּם שְׁעָלִיו יְהִיָּה אֶפְיָלוֹ בְּכָלִי שְׂאִינוּ מְנוֹקֵב הֲלֵא אִיפֵכָּא מִסְתַּבְּרָא כִּי הַמְּלַח עֲצָמוֹ הִתַּר גְּמוּרָה הוּא וְאִין כָּאֵן אִיסוּר אֶלָּא טְפוֹת דָּם שְׁעָלִיו אֶלָּא ע"כ מְדַכְתַּב אַחַת בְּכָלִי מְנוֹקֵב לְהַעֲבִיר הַמְּלַח ש"מ דס"ל שְׁהַמְּלַח עֲצָמוֹ אָסוּר כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהֵרָא"ש בְּפֶרֶק כָּל הַבְּשָׂר וּשְׂאָר פּוֹסְקִים הַמְּפֹרְסָמִים וְנ"ל שְׁהַמְּלַח שְׁעַל הַבְּשָׂר אָסוּר שְׁהַדָּם מְעוֹרֵב בּוֹ וְלִכּוֹן צָרִיף לְהַדִּיחַ הַבְּשָׂר יָפָה יָפָה כּו' רֵאשׁוּנָה לְהַעֲבִיר הַמְּלַח וְהָדָם וּשְׁנִיָּה לְהַעֲבִיר לְחִלּוּחִית הַמַּיִם שְׁנִשְׂאָרוֹ בּוֹ ע"כ.

וּמַה שְׁהַצָּרִיף שְׁיִהִיָּה הַדְּחָה רֵאשׁוּנָה דְּנוֹקָא בְּכָלִי מְנוֹקֵב הִינּוּ מְשׁוּם שְׁזָה תַקְנָה טוֹבָה שְׁלֵא יִצְטָרֵף לְנַפֵּץ כָּל הַמְּלַח שְׁעָלִיו אוֹ לְשַׁטֹּפוֹ בְּמַיִם כְּדִי לְהַתִּישׁ כַּח רְתִיחַת הַמְּלַח קוֹדֵם שְׁיִתְנַנוּ בְּכָלִי שְׂאִינוּ מְנוֹקֵב שְׁמִדִּיחוֹ בּוֹ כְּדִי שְׁלֵא יְהֵא נְאָסֵר הַפְּלִי וְהַבְּשָׂר מֵהַמְּלַח הַבְּלוּעַ מִדָּם וְה"ל פְּרוֹתַח וְהַמְּקוֹם שְׁנִי הוּא מַה שְׁפַתְב אַחַר שְׁנִשְׁלֵם פֶּרֶק כָּל הַבְּשָׂר בְּמִשְׁנָה טִיפַת חֶלֶב שְׁנִפְלָה בְּחֲתִיכָה כּו' וְנ"ל וְכִתְב הֶרְמֵב"ן וְנ"ל וְרַבֵּינוּ יִצְחָק וְנ"ל חוֹלְקָא עֲלֵיהֶם וּמְפָרֵשׁ שְׁלֵא אָמְרוּ חֶלֶב נְבִילָה הוּא אֶלָּא בְּבֶשֶׂר בְּחֶלֶב שְׁנִשְׁנִיָּה נַעֲשִׂין אִיסוּר כּו' עַד וּלְפִיכָּךְ מְלַח שְׁמִלְחוֹ בּוֹ בְּשָׂר שְׁנִתְנוּהוּ בְּקַדְרָה אוֹ מְלַח שְׁנִמְלַח בּוֹ נְבִילָה אַע"פ שְׁהַחֲתִיכָה עֲצָמָה שְׁל מְלַח נַעֲשִׂית נְבִילָה אִינָּה אוֹסְרַת אֶלָּא בְּשִׁשִּׁים כִּינּוּצָא בָּהּ כְּאֵלּוֹ הִיתָה חֲתִיכָה שְׁל דָּם אוֹ שְׁל נְבִילָה וְאֵלּוֹ הָיָה דִּינָּה כְּמִלַּח הָאָסוּרָה מַחֲמַת עֲצָמָה אוֹסְרַת אֶפְיָלוֹ בְּאֶלְף שְׁהַמְּלַח יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם אֶפְיָלוֹ בְּאֶלְף וְזוֹ סְבָרָא בְּרוּרָה ע"כ"ל הֶרְמֵב"ן וְנ"ל הָרִי אַתָּה רוֹאָה בְּפִירוּשׁ שְׁהֶרְמֵב"ן הַסְּפִים לְדַעַת ר"י דְּמְלַח עֲצָמוֹ שְׁמוּלְחִין בּוֹ בְּשָׂר נַעֲשִׂית נְבִילָה וְאִם נִתְנוּהוּ

בקדוּרָה אוֹסֶרֶת עַד ס' פִּינְצָא בַּהּ וְאִי אֶפְשֶׁר לֹאמַר דְּמָה שְׁכַתְבִּי וְזוֹ סְבָרָא בְּרוּרָה לֹא קָאִי לְמַאי דְסָמִיךְ לִיהּ מַה שְׁכַתְבִּי וְלִפְיֵךְ מְלַחֵשׁ מְלַחוּ בּוּ בְּשֶׁר כּוּ' אֵלָּא קָאִי דְוָקָא אַרְיִשָׁא שְׁכַתְבִּי שְׁלֵא אָמְרוּ חֵלֵב גְּבִינָה הוּא אֵלָּא בְּבִשְׁרֵי בְּחֵלֵב כּוּ' דַּא"כ קָשְׁיָה לְמָה הִבִּיא הֶרְמֵב"ן סִיּוּם דְּבָרֵי ר"י וְלִפְיֵךְ מְלַח שְׁמַלְחוּ בּוּ בְּשֶׁר כּוּ' שְׁלֵא לְצֹנְרָה אֵלָּא ע"כ צָרִיךְ לֹאמַר דס"ל הֵכִי לְפָסֵק הֵלְכָה וְאִין לְהַקְשׁוֹת הֵלֵא הֶרְמֵב"ן כְּתִבּ בְּתַשׁוּבוֹתָיו סִי' קס"ו וְנ"ל שְׁלֵא אָמְרוּ חֲתִיכָה עֲצָמָה נְעֻשִׁית נְבִילָה אֵלָּא בְּבִשְׁרֵי בְּחֵלֵב וּכְדַעַת רַבִּינוּ אֶפְרַיִם וְנִדְרָכוּ יִשְׂרָאֵל וְהִלְכְתוּ בְּרוּרָה מִכַּמְּה רְאִיּוֹת וְכֵן אָנוּ נוֹהֲגִים וְעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה עכ"ל, וַא"כ אִיךְ אֶפְשֶׁר לֹאמַר דְּמָה שְׁכַתְבִּי וְזוֹ סְבָרָא בְּרוּרָה קָאִי ג"כ לְמַאי דְסָמִיךְ לִיהּ שְׁהָרִי לְדַעַת רַבִּינוּ אֶפְרַיִם אִין צָרִיךְ ס' אֶפְיֵלוּ כְּנֶגֶד כָּל הַמְּלַח דְּבַס' כְּנֶגֶד הָאִיסוּר הַבְּלוּעַ בּוּ סְגִי כְּמוֹ שְׁכַתְבִּי הַסֵּמ"ק וְנ"ל וְאִם שְׁמוֹ הַבְּשֶׁר בְּקַדְרָה בְּלֵא הַדְּחָה אַחַר הַמְּלִיחָה הַמְּלַח אוֹסֶרֶת אֶת כָּל הַקְּדוּרָה עַד ס' מִן הַמְּלַח כְּאֵלוּ הִזְיָה הַמְּלַח כְּלוּ דָם דְּקִי"ל דְּחֲתִיכָה עֲצָמָה נְעֻשִׁית נְבִילָה גַם בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין דְּלֵא כְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ אֶפְרַיִם שְׁאוּמֵר דְּוָקָא בְּבִשְׁרֵי בְּחֵלֵב וְיִשׁ שְׁהִיוּ אוֹסְרִין אֶפְיֵלוּ בְּאֵלֶּף דְּלִטְעָמָא עֲבִידָא וְלִיתָא דְּאִין לְאַסְוֵר יוֹתֵר בְּדָבָר הַבְּלוּעַ מֵאִיסוּר יוֹתֵר מְדָבָר הָאוֹסְרוֹ עכ"ל.

דִּישׁ לֹאמַר דְּאֶפְיֵלוּ לְדְבָרֵי רַבִּינוּ אֶפְרַיִם לֹא מְשַׁעֲרִינוּ בַּס' כְּנֶגֶד הַדָּם לְבַדּוֹ הַבְּלוּעַ בְּמַלְחָה מִשׁוּם דְּלֹא יְדַעִינוּ כְּמָה דָּם בְּלוּעַ בְּמַלְחָה הִילְכָה צָרִיךְ לְשַׁעֲרֵי כְּנֶגֶד כָּל הַמְּלַח כְּדֵאֶמְרִינוּ גְּבִי כַחַל בְּפֶרֶק גִּיד הַנְּשָׂה וְלֹא כְּדֵמְשַׁמַּע מְדְבָרֵי הַסֵּמ"ק שֶׁהִבְאֵתִי וְזֶה מְוַכְרַח לֹאמַר כֵּן לְדַעַת הַרְשֵׁב"א וְהַטּוֹר י"ד שְׁפָסְקוּ גַם כֵּן בְּהִדְאָא כְּרַבִּינוּ אֶפְרַיִם וְאֶפ"ה פָּסְקוּ דְּצָרִיךְ ס' כְּנֶגֶד כָּל הַמְּלַח.

שׁוּב מְצִאתִי שְׁכַתְבִּי הֶר"ן שֶׁם בְּרִישׁ דְּבוּר הַמַּתְחִיל תָּנוּ בְּפִירְקִין טִיפַת חֵלֵב שְׁנַפְלָה בְּחֲתִיכָה כּוּ' וְנ"ל וְיִמָּה שְׁהִבִּיאוּ רְאִיָּה מִן הַמְּלִיחָה אִיכָּא לְמִימַר שְׁהָדָם נִשְׁרָף וְכֵלָּה בְּתוֹךְ הַמְּלַח לְגַמְרֵי ע"כ.

וְזֶה מוֹרָה שְׁהָר"ן גּוֹפִיָּה כְּתִבּ אֵלוּ דְּבָרִים שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל וְעַמְדָתִי מְרַעִיד וּמְשַׁתּוּמֵם כְּשֶׁעָה חֲדָא פֶּה קְדוּשׁ יֹאמֵר דְּבָר זֶה חֲדָא שְׁהָרִי אַתָּה הָרְאִיתָ לְדַעַת מְתוֹךְ דְּבָרֵי הֶר"ן גּוֹפָא בְּשָׁנֵי מְקוּמוֹת שֶׁהִבְאֵתִי שְׁכַתְבִּי לְהִיפֹךְ בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן דְּהַמְּלַח עֲצָמוֹ שְׁמוּלְחִין בּוּ אִיסוּר וְעוֹד קָשְׁיָה הֵלֵא הַקְּוִשְׁיָא שְׁלוֹ שֶׁהִקְשָׁה דְּאִי לֹא הָרִי אָנוּ רוֹאִין שֶׁהַמְּלַח נִיחָף עַל הַבְּשֶׁר כּוּ' שְׁבִסְבֵּתָה הַכְּרִיחַ דְּהַמְּלַח עֲצָמוֹ שְׁרִיָּא מְעִינְקָרָא לִיתָא דְּכָבֵר הַרְגִּישׁוּ בְּקוֹשְׁיָא זֶה הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש בְּפֶרֶק כָּל הַבְּשֶׁר וְרֹב הַפּוֹסְקִים הַמְּפּוֹרְסָמִים שֶׁהֵם סה"ת בס"י נ"ב וְסֵמ"ג בְּחֵלֵק ל"ת סִימָן קל"ז וְהַרְשֵׁב"א בַּת"ה הָאָרוֹךְ וּמְחוּ לֵה מְאָה עוֹכְלֵי בְּעוֹכְלָא וּמִי שְׁרוּצָה לְטַעֲנוֹם טַעֲמִים לְשִׁבַח יְעִינן עֲלֵיהֶם וְלֹא עוֹד אֵלָּא בְּהֶר"ן גּוֹפָא הִבִּיא שֶׁם טַעַם אֶחָד שְׁכַתְבִּי ר"י בְּעַל הַתּוֹסְפוֹת וְנ"ל וְזֶהוּ טַעַם הַכְּשֶׁר מְלִיחַת בְּשֶׁר שֶׁאֵע"פ שֶׁהַמְּלַח בְּלוּעַ מִדָּם וְנַעֲשֵׂה חֲתִיכָה נְבִילָה וְהַמְּלַח נוֹתֵן טַעַם בְּבִשְׁרֵי אֶפ"ה אִין הַבְּשֶׁר נֶאֱסֵר בְּכָף שְׁאִין הַדָּם הָאוֹסֶרֶת נְבִילָה בְּבִשְׁרֵי דְּטָרִיד לְמַפְלֵט לֹא בְּלַע זֶהוּ דַעַת ר"י וְנ"ל אֲבָל אִינוּ מְחַנְוֵר כּוּ' עַד וְיִמָּה שְׁהִבִּיאוּ רְאִיָּה מִן הַמְּלִיחָה אִיכָּא לְמִימַר שְׁהָדָם נִשְׁרָף וְכֵלָּה בְּתוֹךְ הַמְּלַח לְגַמְרֵי ע"כ הָרִי אַתָּה רוֹאֵה בְּפִירוּשׁ אִיךְ שְׁהָר"ן תֵּלָה עֲצָמוֹ בְּחִגּוּרְתוֹ וְדַחָה בְּגִילָא דְּחִיטִּיתָא הַטַּעַם שְׁכַתְבִּי ר"י בְּלִי טַעַם וְרְאִיָּה וְהַקְשָׁה אֵלֵי יוֹתֵר מִכָּל הָא דְּלַעִיל הוּא זֶה שְׁהָרִי הֶר"ן גּוֹפִיָּה כְּתִבּ שֶׁם טַעַם לְמָה אִין הַמְּלַח חוּזֵר וְאוֹסֶר הַבְּשֶׁר דְּכִינוּ דְּחֲתִיכָה עֲצָמָה נְעֻשִׁית נְבִילָה

מבשר בְּחֶלֶב לְמַדְנֹו אֵין אוֹמְרִים כֵּן אֵלֵא דְּוֹמְיָא דְּבִשְׁר בְּחֶלֶב וְאֵין בְּבִשְׁר בְּחֶלֶב קְלִיפָה מִן הַתּוֹרָה דְּדִרְדָּה בִּישׁוּל אֶסְרָה תּוֹרָה וּלְפִי טַעַם זֶה ע"כ צָרִיף לֹאמַר שְׁהֲרָ"ן גּוּפִיָּה ס"ל דְּהַמְלַח עֲצָמוּ אֶסּוּר רַק שְׂאִין שְׂיִיף לֹאמַר בּוּ חֲתִיכָה עֲצָמָה נַעֲשִׂית נְבִילָה דְּוֹמְיָא לְרוּחַח דְּצָלִי דְּמִינִיתִי שֵׁם לְעִיל מְזָה שְׂאֶסּוּר מִיָּהָא כְּדִי קְלִיפָה רַק שְׂאִין שְׂיִיף לֹאמַר שְׂאוּתָה קְלִיפָה נַעֲשִׂית נְבִילָה וְאֵם כֵּן לְמָה כָּתֹב כָּאֵן שְׁהַמְלַח עֲצָמוּ מְוֹתָר מְטַעַם לְפִי שְׁהֵדִם נִשְׂרָף בְּמַלַּח וְצָרִיף נִגְר דִּיפְרָקִינָהּ וּמִי שְׂדַעְתּוֹ רְחֻבָה מְדַעְתִּי יִתְרַץ דְּבָרִיו וְיִשְׂא בְּרַכָּה: אָמַר שְׂמוּאֵל אֵין מְנִיחִין בְּשֵׁר מְלִיח אֵלֵא עַל גְּבִי כְּלִי מְנוּקָב כו'.

כָּתֹב הָרֵא"ש בְּשֵׁם נִימוּקֵי הַר"ר פֶּרֶץ הַמּוֹלַח בְּשֵׁר בְּכִלִּי שְׂאִינוּ מְנוּקָב אֶסּוּר אֶפְיִלוּ מַה שְּׁחוּץ לְצִיר דְּכִינּוּן שְׂמַלַח מִיַּד הַדָּם פִּירֵשׁ וְיִוצֵא מְמָקוֹם לְמָקוֹם וְאֵינוּ יִוצֵא לְגַמְרֵי פִּינוּן שְׂאִינוּ מְנוּקָב כו' וְהָרֵא"ש חוֹלֵק עָלָיו וּמ"מ כָּל הָאֲחֵרוּנִים הִסְפִּימוּ כְּדַעַת מַהֲר"ף וְכֵן נוֹהֲגִין וְהַקְּשָׁה הָרַב מֵהָרֵא"ש בְּהַגְהוֹת ש"ד בְּסִי' ט' דְּהָא קו"ל דְּבִשְׁר לְצָלִי א"צ מְלִיחָה גְמוּרָה וּמְנַהֵג הֵכִי הוּא וְגַם אֵין נוֹהֲגִין לְדַקְדַּק אִם נִצְלָה כָּל צָרְפוּ שְׂפֻלְט כָּל דָּמוּ וְאֵעִפ"כּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ אַע"פ דְּפִירֵשׁ הַדָּם בְּתוֹף הַחֲתִיכָה עֲצָמָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם עַל דִּי צָלִיָּה כְּדֵאִתָּא בְּהַדְיָא בְּתוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק כִּיצַד צוֹלִין בְּשֵׁם ר"ת אֵלֵמָּא שְׂאִין אָנוּ חֲשָׁבִינוּ אוֹתָהּ פִּרְיָשָׁה שְׂפִירֵשׁ הַדָּם בְּתוֹף הַחֲתִיכָה עֲצָמָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם וְלֹא פִירֵשׁ לְגַמְרֵי חוּץ לְחֲתִיכָה וְחִזּוּר וְנִבְלַע בְּתוֹכּוֹ כָּאֵלוּ הָיוּ דָם שְׂפִירֵשׁ וְא"כ לְמָה אָנוּ אוֹסְרִין אֶפְיִלוּ מַה שְּׁחוּץ לְצִיר כְּשֶׁנִּמְלַח בְּכִלִּי שְׂאִינוּ מְנוּקָב מְטַעַם פִּינוּן דְּפִירֵשׁ הַדָּם בְּתוֹף הַחֲתִיכָה עֲצָמָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם חֲשָׁבִינוּ לִיה פְּדָם הָאֲבָרִים שְׂפִירֵשׁ וְחִזּוּר וְנִבְלַע בְּתוֹכּוֹ וְתִירַץ דְּכְשֶׁנִּמְלַח בְּכִלִּי שְׂאִינוּ מְנוּקָב רָאוּי לְהַחְמִיר הוּאִיל וְלֹא עֲשֵׂה בְּתַקְנַת רַבָּנָן וְלֹא דְמִי לְצָלִי שְׁהֵנִיחַ מְקוֹם לְדָם לְצֵאת וּבִשְׁבִיל שְׂלֵא הַמְתִּין לְצֵלוֹת כָּל צָרְפוּ לֹא עָבַר בְּמִיָּדִי אֶתְקַנְתָּא דְּרַבָּנָן וְכָתֹב הָאֲשִׁיר"י בְּפֶרֶק כָּל הַבִּשְׁר בְּשֵׁם רַשְׁבַּ"ם דְּהִיכָא דְּעַבְיָד כְּתַקְנְתָּא דְּרַבָּנָן לֹא הִטְרִיחוּהוּ יוֹתֵר אַע"ג דְּאִיכָא צַד לְאַסּוּר וְהוּא הִדִּין אִיפְכָא כו' ע"ש וְאֵנִי אוֹמַר דְּאִשְׁתְּמִיטְתִּיהּ מַה שְּׁכָתוּב בְּהַגְהוֹת מְרַדְכִי דְּסוּף חוֹלִין בְּשֵׁם מֵהֲר"ף מְרָא דְּשְׂמַעְתָּא שְׁהוּא בְּעֲצָמוּ הַרְגִּישׁ בְּקוֹנְשִׂיא זֹו וְתַרְצָה דְּמִסְתְּמָא לֹא הִנָּה שְׂתִּיק מְלַהֲנִפִּירוּ מְאַחַר דְּמֵהֲר"ף הוּא מְרָא דְּשְׂמַעְתָּא וְנ"ל וְאֵם תֵּאֲמַר אִם מֵהֵאִי גִיסָא לְהֵאִי גִיסָא הָיוּ דָם הָאֲבָרִים שְׂפִירֵשׁ א"כ הִיכִי שְׂרִינּוּ בְּשֵׁר צְלוּיָה וְלֹא שְׂנַמְלַחָה וְאֶפְיִלוּ כִי לֹא נִצְלִית כָּל צָרְכָה וְהָא בָּלַע הָאִי בְּשֵׁר עַל דִּי צָלִיָּה וִי"ל כְּבוֹלְעוּ כְּפּוֹלְטוּ וְאֵע"ג שְׂעֻדִין אָנוּ רוֹאִים דָם בְּחֲתִיכָה אוֹתוֹ לֹא פִירֵשׁ כָּל כִּי פִירֵשׁ מְעַט מְעַט אֲבָל מַה שְׂפִירֵשׁ מְמָקוֹם לְמָקוֹם נִפְלֵט מִיַּד וְתַדַּע דְּהָא מוֹלִיִּיתָא שְׂרִינּוּ מֵהֵאִי טַעְמָא וְאֵע"ג שְׂיֵשׁ בְּתוֹכּוֹ בְּשֵׁר שְׂלֵא נִמְלַחָה וְנִבְלַע בְּבִשְׁר הָאֲחַר מְשִׁיטַת מֵהֲר"ף עכ"ל.

וְהָאֲמַת שְׂדְּבָרֵי צְרִיכִין בִּיאוּר דְּהָא קו"ל דְּמְלִיחַ הָיוּ כְּרוּחַח דְּצָלִי וְא"כ לְמָה לֹא אֶמְרִינוּ גְמִי דְּמַה שְׂפִירֵשׁ מְמָקוֹם לְמָקוֹם ע"י הַמְלִיחָה נִפְלֵט מִיַּד וְצָרִיף לֹאמַר דְּמֵהֲר"ף ס"ל דֵּאֵע"ג דְּקו"ל דְּמְלִיחַ הָיוּ כְּרוּחַח דְּצָלִי ה"מ לְהַחְמִיר כְּגוֹן אִם נִמְלַחוּ יַחְדוּ נְבִילָה וּכְשֶׁרָה דְּהָיוּ לְהוּ פְתָם בְּתוֹף חָם אֲבָל לְהַקְל לֹאמַר בְּמִלְיָחָה כְּבוֹלְעוּ כְּפּוֹלְטוּ לֹא כַּמ"ש הַמְרַדְכִי בְּפֶרֶק כָּל הַבִּשְׁר וּשְׂאָר פּוֹסְקִים.

וּלְכָל הַתּוֹרָצִים נְתִיבֵינָם ג"כ לְמָה אָנוּ אוֹסְרִין אִם נְתִבְשַׁל בְּשֵׁר בְּלֵא מְלִיחָה אֶפְיִלוּ אִם אִיכָא ס' כְּנִגְדוּ מְטַעַם דַּע"י בִּישׁוּל פִּירֵשׁ הַדָּם בְּתוֹף הַחֲתִיכָה עֲצָמָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם וְהָיוּ

פאלו פֿירש לחוץ וְלָמָּה לָא אָסְרִינן ג"כ מֵהָאֵי טַעְמָא בְּשֵׁר שְׁנַצְלָה בְּלֵא מְלִיחָה גְמוּרָה כֵּן נִרְאָה לִי: רַב שֵׁשֶׁת מְלַח לִיָּה גְרָמָא גְרָמָא כּו' אֶלָּא לָא שְׁנָא כְּתַב שֵׁם הַמְרָדְכִי וְז"ל כְּתַב רַבִּינוּ בְּרוּךְ בְּסִפְרֵי הַחֲכָמָה נִשְׁאַלְתִּי עַל חֲתִיכַת בְּשֵׁר תְּפַל שְׁנַתְעַרְבָה בֵּין חֲתִיכוֹת מְלוּחוֹת בְּכָלִי שְׁאִינוּ מְנוּקָב וְקַבְלָה הַחֲתִיכָה דָם מִן הַחֲתִיכוֹת וּמִצָּאוּ אוֹתָהּ מֵהוּ שְׁיִתְרִיבָה עַל יְדֵי מְלַח שְׁיִוְצִיא הַדָּם מִמֶּנָּה וְאֶסְרִתִּי כִּי אֶמְרֵתִי הַדָּם הַנִּבְלָע מֵעֲצָמוֹ בַּחֲתִיכָה הֵיא יֵצֵא עַל יְדֵי מְלַח אֲבָל הַדָּם הַנִּבְלָע מִמֶּשׁ בַּחֲתִיכָה עַל יְדֵי חֲתִיכוֹת אִיסוּר כִּי הֵךְ עֲוֹבְדָא אִינוּ יוֹצֵא עוֹד לֹא עַל יְדֵי מְלַח וְלֹא עַל יְדֵי דְבָר אַחַר דְּאִפִּילוּ בְּכָלִי מְנוּקָב אֶמְרִינן דְּדָגִים וְעוֹפוֹת שְׁמֵלְחָם זֶה עִם זֶה אֶסוּרִים הַדָּגִים מִשּׁוּם דְּרָפוּ קַרְמִיָּהוּ וּבְעֵידָנָא דְּפִלְטִי עוֹפוֹת בְּלֵעֵי דָגִים מְנִיָּהוּ הָרִי לֵךְ פִּינוּ שְׁבִלְעוּ דָגִים מִן הָעוֹפוֹת הַדָּם לִית לֵהוּ תַקְנָתָא הָכִי נְמִי הֵכָא כּו' עכ"ל.

לְכַאוּרָה הִיָּה נִרְאָה בְּעֵינֵי לְפָרֵשׁ הָאֵי חֲתִיכַת בְּשֵׁר תְּפַל דְּקֹאֲמֵר רַבִּינוּ בְּרוּךְ דְּלֹא אִיְרִי שְׁהַחֲתִיכָה בְּשֵׁר לֹא הִיָּתָה עֲדִינן מְלוּחָה דְּבִכְהָאֵי גְוֹנָא וְדָאֵי שְׂרִי דְּלֹא גְרַע מֵאֵם נְפִלָּה לְצִיר שְׁפֵתָב בְּשַׁעֲרֵי דוּרָא שַׁעַר ד' וְשַׁעַר פּוֹסְקִים הַמְפּוֹרְסִים דְּמִוֶּתֶר עַל יְדֵי מְלַח מִשּׁוּם דְּאִיְדִי דִּיפְלוֹט דָם דִּידִיָּה יִפְלוֹט גַּם כֵּן דָם שְׁבִלְע מִמְּקוֹם אַחַר אֶלָּא מִיְרֵי שְׁהִיָּתָה מְלוּחָה וְהוֹדְחָה וְעַכְשָׁיו הוּא תְּפַל וְלִכֵּן אֶסוּרָה כְּשִׁבְלָעָה מִן הַצִּיר דְּשׁוּב אִין לֹו תַקְנָה בְּמִלְחָה כִּינן דְּלִיכָא לְמִימֵר אִיְדִי דִּיפְלוֹט דָם דִּידִיָּה כּו'.

וְעוֹד דָּאֵם אֵימָא דְּהָאֵי חֲתִיכַת בְּשֵׁר תְּפַל אִיְרִי כְּפִשׁוּטוֹ שְׁלֵא הִיָּתָה עֲדִינן מְלוּחָה א"כ קִשָּׁה מֵאֵי רֵאָיָה מִיְיָתִי מְדָגִים וְעוֹפוֹת שְׁמֵלְחָם זֶה עִם זֶה שְׁהַדָּגִים אֶסוּרִים וְלִית לֵהוּ תַקְנָתָא בְּמִלְחָה הָכִי נְמִי הֵכָא שְׁהָרִי אִין הַנְּדוֹן דּוּמָה לְרֵאָיָה כָּלֵל דְּאֵלוּ דָגִים בְּעֵידָנָא דְּבִלְעֵי הַדָּם מִן הָעוֹפוֹת אִינן תְּפַל שְׁכָבֵר פִּלְטוּ כָּל דְּמִן וְצִירָן שְׁבָגוּפִין ע"י הַמְלִיחָה וְלִכֵּן תּוֹ לִית לֵהוּ תַקְנָה בְּמִלְחָה כִּינן דְּלִיכָא לְמִימֵר אִיְדִי דִּיפְלוֹטוּ עוֹד דָם דִּידִיָּהוּ יִפְלוֹטוּ ג"כ הַדָּם שְׁבִלְעוּ לְאִפּוֹקִי חֲתִיכָה זֹו שְׁלֵא הִיָּתָה עֲדִינן מְלוּחָה אִיכָא לְמִימֵר אִיְדִי דִּיפְלוֹט עוֹד דָם דִּידִיָּה כּו'.

וּמִצָּאֵתִי אִין לִי בְּדַבְרֵי הַרְשָׁפָא בְּתוֹרַת הַבֵּית שְׁפֵתָב אַחַר שְׁפֵסֵק דְּאֶסוּר לִיתָן בְּשֵׁר שְׁלֵא נְמֵלַח כָּלֵל עִם בְּשֵׁר שְׁנַמְלַח קוֹדֵם פְּלִיטָתוֹ כּו' וְז"ל וַיֵּשׁ מִגְדוּלֵי הַמּוֹרִים שְׁהוֹרוּ שְׁחוֹזָר הוּא לְהַכְשִׁרוֹ עִם מְלִיחָתוֹ שְׁכַשְׁם שְׁפוֹלֵט דָם שֶׁל עֲצָמוֹ כֶּף פּוֹלֵט דָם שְׁבִלְע מִחוּצָה לֹו וְזֶה נִכּוֹן וּגְדוּלָּה מְזוֹ אֶמְרוּ מְקַצֵּת רַבּוֹתֵינוּ שְׁאִפִּילוּ מְלַחוּ בְּשֵׁר עַל בְּשֵׁר שְׁנַמְלַח וְהוֹדַח וּבִלְע דָם חֲתִיכָה זֹו שְׁמֵלְחוּ עָלָיו חוֹזֵר הוּא וּמוֹלְחוּ וְכַשֵּׁר דְּכַבּוּלְעוּ כֶּף פּוֹלֵטוּ וְכִמוֹ שְׁפוֹלֵט עַל יְדֵי מְלַח דָם שֶׁל עֲצָמוֹ כֶּף פּוֹלֵט דָם שְׁבִלְע מִמְּקוֹם אַחַר וְאִין דְּבָר זֶה נִכּוֹן בְּעֵינֵי וְרֵאִיתִי סְתִירַת דְּבָר זֶה מִמָּה שְׁאֶסְרוּ דָגִים שְׁמֵלְחָן עִם עוֹפוֹת וְאֵלוּ הִיָּה לְהֵם הִיָּתֵר בְּמִלְחָה לֹא אֶמְרוּ אֶסוּרִים וְלֹא הָיוּ שׁוֹתְקִים מְלַלְמֵד עָלֵיהֶם אֵת הַהִיָּתֵר עכ"ל הָרִי אֵתָה רּוּאָה בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא הִבִּיא סְתִירָה מִמָּה שְׁאֶסְרוּ הַדָּגִים שְׁמֵלְחָן עִם עוֹפוֹת עַל דִּין הָרֵאָשׁוֹן אֶלָּא אֲדַרְבָּה כְּתַב עָלָיו וְזֶה נִכּוֹן וְהוּא מֵהַטַּעַם שְׁפֵתָבִיתִי אֶמְנָם אַחַר רֹב הָעֵינִין מִצָּאֵתִי שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן אֶלָּא חֲתִיכַת בְּשֵׁר תְּפַל דְּקֹאֲמֵר ר"ב אִיְרִי כְּפִשׁוּטוֹ שְׁלֵא הִיָּתָה עֲדִינן מְלוּחָה וְלִית לִיָּה זֶה הַדִּין שְׁפֵתָב בַּש"ד שְׁהַבֵּאתִי חֲתִיכַת בְּשֵׁר שְׁלֵא נְמֵלַח וְנִפְלָעָה צִיר אוֹ נִפְלָ לְתוֹף הַצִּיר יַחְזוֹר וְיִמְלָחְנוּ וּמִוֶּתֶר דְּאִיְדִי דִּיפְלוֹט עוֹד דָם דִּידִיָּה כּו' מִשּׁוּם דַּס"ל שְׁאִין הַמְלַח מְפִלִיט אֶלָּא דָם הַמְנוּבָלַע בְּאִיְבָרִים מֵעֲצָמוֹ אֲבָל דָם הַבָּא מִמְּקוֹם אַחַר אִין הַמְלַח

מפליטו פלל אע"פ שעדיין יש לו לפלוט דם של עצמו ולא אמרינו אידי דיפלוט דם דידיה כו'.

ומה שהביא ראיה מדגים ועופות שמלחם זה עם זה שהדגים אסורין היינו משום דס"ל או דאמרינו הך סברא פמו שפולט על ידי מליחה דם של עצמו כה פולט דם שבלע ממקום אחר לגמרי דהיינו אע"פ שפבר נמלח ופלט דם של עצמו אפ"ה פולט דם שבלע ממקום אחר ע"י מליחה פמו שפכת הרשב"א בשם מקצת רבותינו שהבאתי או דאמרינו שדם הנבלע ממקום אחר אין המלח מפליט לגמרי דהיינו אע"פ שעדיין יש לו לפלוט דם של עצמו והשתא שפיר מייחתי ראיה מדגים וכה"ג ממש צריכין אנו לומר לדעת הר"ן בפירק פל הבשר גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה שפכת ג"כ דין זה עם הטעם של רבינו ברוך ובסמוך אעתיק לשונו וזה מוכרח דאם איתא דסבר ר"ב פדעת ש"ד ושאר פוסקים שהבאתי והאי חתיכת בשר תפל דקאמר מייירי שהיתה מלוחה והודחה ועכשיו הוא תפל ולכן אסורה כשבלעה מן הציר אם כן קשה טובא למה הוצרך רבינו ברוך ליתן טעם לאסור מחמת שאין המלח מפליט אלא הדם הנבלע מעצמו בחתיכה אבל דם הנבלע בו ממקום אחר אין המלח מפליטו והוצרך להביא ראיה מדגים ועופות כו' שרוב הפוסקים המפורסמים וכמעט כולם חולקים על סברא זו וס"ל דאמרינו אידי דיפלוט דם דידיה כו' שפשם שפולט דם של עצמו כה פולט דם הנבלע בו ממקום אחר והשתא תיפוק ליה דאפילו אי הוה אמרינו כשם שהמלח מפליט דם של עצמו כה מפליט עמו דם שבלע בחתיכה ממקום אחר אפ"ה אסור פינון שהחתיכה זו היתה מלוחה ופלטתה כל דמה והודחה שוב אינה חוזרת ופולטת הדם שבלע ממקום אחר פינון דליכא למימר אידי דיפלוט דם דידיה כו' פמו שפכת הר"ן טעם זה לדעת רבינו יונה בפירק פל הבשר גבי דגים ועופות שמלחם זה עם זה והילך לשונו וכי תימא דגים שמלחן עם עופות יחזרו אחר מליחה להיתרן הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המנובלע באיברים מעצמן אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו ולפי זה יש להזהר שלא להניח בשר תפל אצל בשר מלוח בעוד שמלחו עליו אע"פ שדעתו למלוח התפל לאחר כן לפי שהתפל פינון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המליח וה"ל דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט על ידי המלח לגמרי אבל הרב רבינו יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהן דם מגופן אלא אותו שבלעו ולפיכך אין פח במלח להפליטו אבל חתיכה זו שדמה בתוכה כשם שהמלח מפליט דם של גופה כה הוא מפליט דם הנבלע בה ממקום אחר ומפל מקום אפילו לפי סברא זו כל שגמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר בעוד שמלחו עליו ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לה תקנה במליחה כו' עד דכי ניח מלפלוט ציר בלע מדמה דאידיה כדגים ועופות כו' עכ"ל.

הרי אתה רואה בפירוש שהר"ן כתב מסברא דנפשיה הטעם שהדגים אסורין פמו שפכת רבינו ברוך ובהכרח צריך אתה לומר דס"ל או דאמרינו הך סברא פמו שפולט כו' פמו שפכתתי לעיל לדעת רבינו ברוך וזהו שדקדק למינקט שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי דאל"כ לגמרי למה לי ועוד דאל"כ אין מקום למה שפכת ולפי זה יש להזהר שלא להניח לדגים דהתם כו'.

ומ"ש בשם רבינו יונה דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהם דם מגופן לא בעי למימר דלעולם אין בהם דם מגופן אלא ר"ל עתה שפבר פלטו כל דמן ע"י מליחה לא נשאר בהם דם אלא אותו שבלעו ומדכתב ומ"מ אפילו לפי סברא זו כל שנמלח ויצא מידי דמו והודח כו' משמע בהדיא דבשר תפל דקאמר בתחלה דבריו לא איירי בנמלח והודח ועכשיו הוא תפל אלא איירי בפשוטו שלא היתה עדיין נמלח ואין דבר זה צריך הרבה חזיק שיהי כתב אבל חתיכה זו שדמה בתוכה משמע בפשיטות דמיירי שלא היתה עדיין נמלח ובסגנון זה איירי רבינו ברוך וכבר ראיתי מי שפירש דברי רבינו ברוך שהבאתי כמו שעלה על דעתי מעיקרא ועכשיו הנני יוסף להפלא הפלא ופלא לפי מה שעלה על דעתו להספיק דברי רבינו ברוך עם דעת בעל ש"ד למה לא פירש שהחתיכה בשר תפל איירי בפשוטו שלא היתה עדיין מלוחה כלל ואיירי שלא הודח הדחה ראשונה והשתא הקושיא שהוקשה לו דכהאי גוונא ודאי שרי דלא גרע מאם נפלה לציר דמותר מעיקרא ליתא שהרי כבר פירשה מהרא"י בהגהות ש"ד דלא כתב בעל ש"ד בשר שלא נמלח שפול לציר דמותר אלא דוקא כשהודח בתחלה.

שוב מצאתי בדברשות מהרי"ל בדיני שריית הבשר ומליחתו שכתב וז"ל חתיכה תפל שלא נמלחה עדיין ונתערבה בין מלוחות ונשתתה ביניהן אותה חתיכה אסורה ולא מועיל למלחה שנים אמנם אם הודחה טרם שנתערבה יחזור וידיחנה וימלחנה עכ"ל.

ויראה לי מפשט לשונו ששאב אלו המים מבאר המרדכי והבין את דבריו על סגנון זה שפירשתי אמנם לפי האמת נראה לי ברור דגם פירוש זה אינו נכון ולא עלה מעולם על דעת רבינו ברוך דא"כ קשה גם כן הקושיא שהקשיתי לעיל דלא ה"ל לרבינו ברוך לדחוק עצמו למצוא טעם לאסור לחלק בין דמו לבין דם הנבלע הבא ממקום אחר ולהביא ראיה מדגים ועופות שמלחן זה עם זה כו' שרוב הפוסקים חולקים על סברא זו כנזכר תיפוק ליה דאסור משום דהוי בחתיכה שלא הודחה ונמלחה דאסור אלא מחנוורתא כמו שכתבתי שרבינו ברוך פליג בזה על בעל ש"ד וסבירא ליה דאם נפל בשר שלא נמלח לציר אין לו תקנה כלל מטעם שכתב הוא בנדון זה הדם הנבלע מעצמו בחתיכה הריא יצא על ידי מלח אבל הדם הנבלע ממש בחתיכה על ידי חתיכות האסור אינו יוצא עוד לא על ידי מלח ולא ע"י דבר אחר.

ויראה גלוייה ומפורסמת לדברי ממה שכתב בית יוסף בטור י"ד סימן ס"ט וז"ל כתב בש"ד שער ד' חתיכה שלא נמלחה ונפל עליה ציר מבשר מלוח או נפל לתוף הציר יחזור וידיחנה וימלחנה כו' ובסימן שאחר זה יתבאר דלדעת הרשב"א והר"ן כל זה אסור ועיין שם עכ"ל.

וכוננתו בזה מה שכתב בסימן שאחר זה בשם הרשב"א והר"ן דאסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קודם פליטתו לפי שהבשר זה שלא נמלח בולע ממה שחבריו פולט וה"ל דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי כו' וזהו ממש כדעת רבינו ברוך.

הרי קמן מבואר לדעת בית יוסף שרבינו ברוך פליג בזה על הש"ד עם היות שפבר שדיתי נרגא בחדושי על דברי בית יוסף שאין דבריו בזה נכונים כלל לפי שי"ל דאף הרשב"א והר"ן מודו לבעל ש"ד ולא אסרו רק לכתחלה להניחו אצל ציר שהרי הרשב"א

פֶּתַח עַל סִבְרַת בְּעַל שׁ"ד וְסִיּוּעָתוֹ וְזֶה נִכּוֹן וְגַם מִדְּבַר הֶר"ן בְּפֶרֶק כָּל הַבְּשָׁר גִּבִּי אֵין יוֹצֵא מִיַּד דָּמוֹ אֲא"כ מוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה כו' וְגַבְנִי מַה שֶּׁפֶתַח גִּבִּי אֵין מְנַיְחִין בְּשָׁר מְלִיחַ אֲלֵא עַל גִּבִּי כְּלִי מְגֻנָּב מִשְׁמַע בְּהִדְיָא שְׁהַסְפִּים לְסִבְרַת רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל שֶׁפֶתַח כְּסִבְרַת שׁ"ד שְׁחֹזֵר לְהִיּוֹת מְוֹתֵר עִם מְלִיחָתוֹ שְׁפָמוֹ שְׁפֹלֵט דָּם שֶׁל עֲצָמוֹ כִּי פוֹלֵט נְמִי דָם שֶׁבְּלַע הִבָּא מִמָּקוֹם אַחֵר וּמִיָּהוּ לְכַתְחֵלָה כ"ע מוֹדוֹ דְּאָסוּר לְהַנִּיחוֹ אֲצֵל צִיר דוּק וְתִשְׁכַּח מְכַל מְקוֹם אֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לְהַכְחִישׁ שְׁרַבִּינוּ בְּרוּךְ פְּלִיג עַל הַשְּׁעָרֵי דוֹרָא מִטַּעַם שֶׁפֶתַח בְּתֵי וְחִתִּיכַת בְּשָׁר תְּפַל אֵיירִי כְּפִשׁוּטוֹ וְעַדִּיין צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי דְלַעֲנִין עֵיקַר הַדִּין לָאוּ דוֹקָא כְּלִי שְׁאִינוּ מְגֻנָּב אֲלֵא נִקֵּט כְּלִי שְׁאִינוּ מְגֻנָּב מִשׁוּם דְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כִּי הִיָּה וְזֶה נ"ל בְּרוּר: בְּשִׁמְעָתָא כְּשֶׁרָה שְׁיָנֻקָה מִן הַטְּרַפָּה כו'.

פֶּתַח הַמְרָדְכֵי דָף תש"נ ע"ג וז"ל וְלִפְעָמִים רְגִילוֹת הוּא לִיקַח הַקִּיבָה עִם עוֹרָה וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ בְּכִלֵי מְלֵא מִים וְשׁוֹהָה שָׁם זְמַן מְרֻבָּה כְּדֵי שְׁיִקְרֹשׁ הַצְּלוּל וּפְעָמִים מִשְׁהִין אוֹתָהּ בְּמִים עִם עוֹרָה יוֹם אוֹ יוֹמִים וְנִרְאָה דְּאָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ כָּל כִּי זְמַן גְּדוֹל כו'.

ואע"ג דְּצוּנָן הוּא מ"מ בּוֹלְעִין זֶה מְזַה עַל יְדֵי שְׁרִיָּי זְמַן גְּדוֹל כְּדֵי צְרָא מְרִינוּ בְּשָׁר בְּחֻלְבַּ חִידוּשׁ הוּא דְּאִתְרוּ לִיהַ פְּוִלֵי יוֹמָא בְּחֻלְבָּה שְׁרִי כו' וּמַהֲאֵי טַעְמָא אָסוּר לְשָׁרוֹת בְּשָׁר יָבֵשׁ מְלִיחַ בְּמִים כְּדֵי לְמַתַּק הַבְּשָׁר עַד שְׁיִדְיַחְנוּ בְּמִים תַּחְלָה אָמְנָם אִם לֹא הִדְיַחוּ וְשָׁרָאוּ בְּמִים בְּדִיעְבַד מְוֹתֵר שְׁאִין הָאִסוּר רַק מִחֻמַּת מְלַח שְׁעָלֵיו הַבְּלוּעַ מִדָּם וְהִרִי יֵשׁ ס' כְּנֻגַד הַדָּם שֶׁבְּבְשָׁר עֵינֵין פ"ב דְּבִיצָה סֶפֶר הַתְּרוּמָה וְסֶפֶר הַמִּצְוֹת עכ"ל הַמְרָדְכֵי.

וְהַדְּבָר בְּרוּר דְּמַה שֶּׁפֶתַח וּמַה"ט אָסוּר לְשָׁרוֹת בְּשָׁר יָבֵשׁ מְלִיחַ בְּמִים מְיִירֵי בְּמִים צוּנָנִין וְהָאִסוּר הוּא דוֹקָא לְשָׁרוֹתוֹ יוֹם שְׁלֵם דְּוִמְיָא לְשָׁרִיַּת הַקִּיבָה בְּמִים צוּנָנִין דֵּאע"ג דְּצוּנָן הִנֵּה מ"מ בּוֹלְעִין זֶה מְזַה ע"י שְׁרִיָּי זְמַן גְּדוֹל וְתַדַּע מִדְּכַתְבַּת וּמַה"ט אָסוּר כו'.

וְעוֹד דְּסֵתָם מִים הַנּוֹצְרִין בְּכָל מְקוֹם הֵינּוּ צוּנָנִין וְכֵן הוּא מְבֹנָאָר בְּאֵר הֵיטֵב בְּסֶפֶר הַמִּצְוֹת שֶׁפֶתַח הַמְרָדְכֵי דִין זֶה בְּשָׁמוֹ וז"ל יֵשׁ נוֹהֲגִין בְּחִתִּיכַת בְּשָׁר מְלוּחַ כְּשֶׁרוֹצִין לִיתֵן אוֹתָהּ בְּקוֹדֶרֶה וְהִתָּה מְלוּחָה יוֹתֵר מִדְּאֵי וְצָרִיף לְשָׁרוֹת אוֹתָהּ בְּמִים שְׁמִדְיַחִים אוֹתָהּ קוֹנְדָם הַשְּׁרִיָּיה כִּי שְׁרִיָּיה מְבַלְעַת דָּם שֶׁבְּמִלַּח בְּתוֹף הַחִתִּיכָה אָפֶס אֵין שְׁרִיָּיה מְבַלְעַת הַדָּם שֶׁבְּמִלַּח בְּתוֹף הַחִתִּיכָה אִם אֵין שׁוֹרִין אוֹתָהּ יוֹם שְׁלֵם כְּאֲשֶׁר בְּאַרְנוּ לְמַעֲלָה בְּעֵנִין הַקִּיבָה ע"כ כֵּן נ"ל: פֶּרֶק עֲשִׂירֵי דָף קל ע"ב אָמַר רַב חֲסִידָא הַמְזִיק מִתְּנֹת כְּהוֹנָה אוֹ שְׁאֲכֹלֵן פֶּטוּר מִלְּשָׁלֵם מ"ט אֵי בְּעִית אִימָא מִשׁוּם דְּכַתִּיב זֶה וַא"א מִשׁוּם דַּה"ל מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִין וְכַתְבַּת שֶׁם הֶר"ן וז"ל וּמִיָּהוּ וְדֵאֵי לְתַרְתֵּי לִישְׁנֵי מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא שְׁיִשְׁלָם כו'.

רַבִּים נִשְׁתַּבְּשׁוּ בְּהַבְנַת דְּבָרֵיו אֲלֵה וְנִרְאָה דְּהַכִּי פִירוּשׁוֹ הֶר"ן נִשְׁמַר שְׁהֵינּוּ יָכוֹלִין לְחַלֵּק וְלוֹמַר דְּמִדַּת חֲסִידוֹת אִיכָּא בֵּין לִישְׁנָא קַמָּא לְלִישְׁנָא בְּתָרָא דְלִישְׁנָא קַמָּא דְמַעַט לִיהַ מְכַח פְּסוּק א"כ לֹא מְמַעַט לִיהַ אֲלֵא דְלִית בֵּיהַ מִשׁוּם מְצוּה אֲבָל אִפְתִּי אֵית בֵּיהַ מִשׁוּם מִדַּת חֲסִידוֹת כִּי דָרַשׁ הַפְּסוּק אֵינוּ מְמַעַט מִדַּת חֲסִידוֹת אֲבָל לִישְׁנָא בְּתָרָא דְמַמַּעַט לִיהַ מִשׁוּם טַעַם דְּהוּא מְמוֹן שְׁאִין לוֹ תוֹבְעִין וְהִיָּה מְקוֹם לְטַעוֹת וְלוֹמַר דְּלִישְׁנָא זֶה אֲפִילוּ מִדַּת חֲסִידוֹת אֵין פֶּאן לְכַךְ אָמַר הֶר"ן וּמִיָּהוּ וְדֵאֵי לְתַרְתֵּי לִישְׁנֵי כו' כְּלוּמַר אֲפִילוּ לִישְׁנָא בְּתָרָא מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא שְׁיִשְׁלָם וְהֶר"ן מוֹכִיחַ זֶה מִדְּמִיַּתִּי עֲלֵהּ בַּגְמ' ת"ש בְּעַל הַבֵּית וְכו' וְכוֹנְנָתוֹ לְהַבִּיא רְאִיָּה עַל כָּל דְּבָרֵיו בְּעֲצָם וְרֵאשׁוּנָה דְּאֵף לִישְׁנָא בְּתָרָא מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא שְׁיִשְׁלָם וְשִׁנִּית דְּאֵף לִישְׁנָא בְּתָרָא אֵינוּ חֲזִיב לְצִאת יְדֵי שְׁמִים וְרֵאשׁוּנָה מִדְּמַקְשָׁה

הגמרא טעמא דעני הנה הא עשיר משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה וע"כ קושיא
זו היא גם אליבא דלישנא בתרא דאלו לא הקשה רק ללישנא קמא הוי ליה לתרוצי שאני
מתנות דכתיב בהו זה אלא ע"כ דלתרתי לישני מקשה ומשום דללישנא בתרא הוי טעמו
משום דה"ל ממון שאין לו תובעין לכה השנה מתנות ללקט שכחה ופאה וזהו מה שאמר
הר"ן אחר שהביא לשון הגמרא פצורתה פלומר אלמא דכל מידי דמחייב רחמנא
למיתביה לעניים וכו' עד ומתנות עניים נמי ממון שאין לו תובעין הם וכל זה להוכיח
שהקושיא היא גם ללישנא בתרא או אם תרצה לומר דוקא ללישנא בתרא הנה משני
שאני הכא דכתיב זה וכינן שפן דמש' מדת חסידות שנו פאן ע"כ צריף לומר אפילו
ללישנא בתרא מדת חסידות הוא שישלם וממילא שמעינן ג"כ דללישנא בתרא אינו חייב
לצאת ידי שמים מדקא משני מדת חסידות שנו פאן ולא קא משני דמשלם דקאמר היינו
בבא לצאת ידי שמים ואין לומר דאה"נ דהוי מצי לשנויי הכי אלא משום דדוקא דלישנא
וחכמים אומרים עני הנה באותה שעה דמשמע הא עשיר משלם אפשי לפרושי דהיינו
בבא לצאת ידי שמים אבל ישלם פשיחזור לביתו דקאמר ר' אליעזר זהו נדאי דוקא
משום מדת חסידות לחוד דכינן דבשעה שלקחון בהיתר לקחון דבאותה שעה עני הנה לכה
פשיחזור לביתו אינו משלם אלא מפני מדת חסידות והגמרא נקט תירוץ דשנה
לתרנוייהו אבל לעולם אימא לך דמזיק מתנות חייב לשלם בבא לצאת ידי שמים ללישנא
בתרא על פן הוסיף הר"ן לומר ומדרבי אליעזר לא פרכינן פלל א"כ מאחר דלא פריף
רק מהחכמים אם איתא דללישנא בתרא חייב לצאת ידי שמים פדברי התו' ה"ל לשנויי
מאי משלם בבא לצאת ידי שמים ובאמת קושיא חזקה היא על התוספות שלא נזקרו
לחלק בין מדת חסידות לבין לצאת ידי שמים.

פך פתב הרב המובהק ר' יהודה בן הרב הגדול מוהר"ר מאיר פדווה ז"ל: למסכת פרייתות
פרק ראשון דף ב' ע"א שלשים ויש פרייתות בתורה כו'. איכא דוכתי טובא דתני המנין
ברישא והדר תני הענין כמו פאן ובפ"ק דר"ה ארבעה ראשי שנים ובפ"ק דבבא קמא
ארבעה אבות נזיקין ובפ"ק דיומא ז' ימים לפני יום הפפורים ובפ"ק דתמיד בג' מקומות
הפגנים שומרים כו' וכהנה רבות ואיכא דוכתי טובא דתני הענין ברישא והדר תני המנין
כמו בפ"ק דקדושיין האשה נקנית בג' דרכים ובפ"ק דפסחים שואלין ודורשיין בהלכות
פסח לפני הפסח שלשים יום ובפ"ק דע"א לפני אידיהן של עפוי"ם שלשה ימים ובריש
תמיד פירשתי טעמא דמלתא.

וא"ת אמאי קתני שלשים ויש פרייתות בתורה ולא מנה רק ט"ו פרייתות בעריות הלא
יש עוד י"א פרייתות בעריות ואלו הן הבא על אם אשתו הבא על אם אמה הבא על אם
אביה הבא על בתו הבא על בת בתו הבא על בת בתה הבא על בת בנה
הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו הבא על אביו הבא על אחי אביו וכי תימא דכתיבי
בהדיא בתורה מנה דלא כתיבי בהדיא בתורה לא מנה ובהנהו עריות שהזכרתי איכא
טובא דלא כתיבי בהדיא בתורה ולהכי דקדק למנקט בתורה פלומר דכתיבי בהדיא
בתורה הא ליתא שהרי רוב עריות שהזכרתי כתיבי בהדיא בתורה ולא מנה להו וכן גבי
העובד ע"א איכא ד' פרייתות של ד' עבודות זיבח וקטר וניסוף והשתחווה ואם עשאן
כולם בהעלם אהד חייב על כל אחת ואחת חטאת קבועה פדאיתא בהדיא בפרק ארבע
מיתות תני רבי זכאי קמי' דרבי יוחנן זיבחו זיבחו וקטר וניסוף והשתחווה בהעלם אהד אינו

חייב אלא אחת אמר ליה פוק תני לברא משום דהשתחנאה לחלק יצאת וכן גבי המחלל את השבת איכא ל"ט פרייתות של ל"ט אבות מלאכות לפי שעל כל אב מלאכה חייב פרת ואם עשאון פולם בהעלם אחד חייב על כל א' וא' חטאת קבועה הרי בין הכל תשעים פרייתות א"כ ליתני תשעים פרייתות בתורה פבר הקשו זה בגמ' ותראו שם אשה ובתה שם שבת ושם ע"א קתני פלומר שאין מונה במשנתנו אלא פללי הענינים ומניח הפריטים ומה שאמר אשה ובתה פולל בת בתה ובת בנה ובת פתו ובת פתו ובת פתו חמותו ואם חמיו פדתנו פריש פ' הנשרפים וכן מה שאמר הפא על הזכר פולל הפא על אביו והפא על אחי אביו פדאייתא בירו' פ' ארבע מיתות תני הפא על אביו חייב שתיים וניתני שלשים ושבע פרייתות בתורה רבי מנא אמר פל שם זכר א' וכן מה שאמר הפא על אחותו פולל גם הפא על אחותו שהיא בת אשת אביו וכן מה שאמר והעובד ע"א פולל פל צד שיהיה מן העבודות פגון מזבח מקטר מנסף ומשתחנה וכן מה שאמר והמחלל את השבת פולל פל ל"ט פרייתות של פל ל"ט אבות מלאכות פדאמרין לקמן בגמרא.

ומה שפרש"י פאן במשנתנו ולקמן בגמרא וכתה הוא שמת בלא בנים ולא פירש בשום דוכתא שגם ימיו נכתין משום דזה לא ניתן לפירש לרוב פשיטותו אבל מה שפירש שמת בלא בנים הוצרך לפירשו לאפוקי מריב"א שכתבו התוספות ביבמות ובשבת בשמו שאינו נכתה הוא וזרעו אלא דוקא בהנהו דכתיב בהו ערירי אבל פרת בלא ערירי אין זרעו נכתה וכן כתב הסמ"ג והביא ראיה מהא דאמרין בפירק בתרא דמועד קטן רב יוסף פי הנה בר שיתין שנין עביד יומא טבא לרבנן אמר נפקא לי מכרת אמר ליה אבני נהי דנפיק ליה מר מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק מר פלומר דאמרין התם מת בשלשה ימים זו מיתת פרת אמר ליה נקוט לה מיהא פלגא בידה וכיון דלא אמר ליה אבני מכרת בנים מי נפיק מר הא למדת שבכרתה הוא נכתה ואין זרעו נכתה וכבר דחו התוספות ראיה זו ואמרו דלרב יוסף לא היו לו אז בנים קטנים ודוקא בנים קטנים בעון אביהם ולא בנים גדולים פדמשמע בפירק במה מדליקין ועוד ראיה אחרת הביא הסמ"ג מהא דאמרין בפירק בתרא דמועד קטן מת קודם ששים שנה זהו מיתת פרת והא דלא חשיב ליה משום פבודו של שמואל הרמתי הרי מדמה זה לכרת ושמואל הרמתי בנים היו לו שנאמר ויהי פי זקן שמואל ולא הלכו בניו בדרךיו הא למדת שבכרתה הוא נכתה ואין זרעו נכתה וגם הרב המזרחי הקשה קושיא זו על רש"י בסוף פרשת קדושים והניח הדבר בצ"ע.

ולי נראה שגם מזה לא קשה מידי על רש"י לפי האי תירוץא שכתבו התוספות שהבאתי לעיל וכבר היה אפשר לי לתרץ דכשם שאמר רב יוסף נפקא לי מכרת סתם אע"ג שלא נפק מכרת דיומי משום נקוט לה מיהא פלגא בידה ה"נ יש לומר איפכא דלהכי מדמה זה לכרת משום נקוט לה מיהא פלגא בידה ולמי שיקשה בענין תירוץ זה ויאמר דלא דמי דשאני רב יוסף פיון שיכול להיות דיפלגט גם מכרת דיומי הלכא אמר נפקא לי מכרת סתם אומר אני תירוץ אחר מרנוח יותר שיש חלוק גדול בין פרת סתם לבין מיתת פרת דכל היכא דקאמר פרת סתם פולל פרת דשני פרת דיומי פרת דבנים לאפוקי היכא דקאמר מיתת פרת אינו פולל פרת דבנים רק פרת מיתת עצמו פמו שאמרו המת בשלשה ימים זו מיתת פרת וזהו שדייק בלשונו לומר מת קודם ששים שנה זהו מיתת פרת ולא

אמר בקצור זהו פרת והשתא מ"ש הסמ"ג הרי זה מדמה לכרת יש לדחות שאינו מדמה זה לכרת סתם דהיינו שהוא ונרעו נכרת אלא למיתת פרת דהיינו שיימי נכרתין ואין זרעו נכרת.

כן נראה לי: הבא על האם ועל אשת אב כו'. האי דנקט ואיירי למתני ברישא עריות דאם ואשת אב כו' נהדר פסיק ותני ביני וביני הבא על הזכר ועל הבהמה ונהדר מתחיל למתני אשה ובתה ולא קתני פולהו בהדי הדדי בקמייא משום דקים לן בסנהדרין דכל הני דנקט ברישא אם ואשת אב וכלהו והבא על הזכר ועל הבהמה דינייהו בסקילה ולהכי תנינהו ברישא משום דחמורות משאר מיתות בית דין כף פרש"י ור"ל דאלו הבא על האשה ובתה דינייהו בשרפה פדתנו בריש פירק הנשרפין ואלו הבא על אשת איש דינייהו בחנק פדתנו בריש פירק הנחנקין ואלו הבא על אחותו ועל אחות אביו וכולהו עריות דקחשיב ואזיל אין בהם מיתת בית דין כלל רק מלקות פדתנו בריש פירק אלו הן הלוקין: ועל אשת אחי אמו אע"ג דבכל הספרים חדשים גם ישנים גרסינן הכי מ"מ אומר אני שיש למוחקו מכל הספרים דשבוש גדול הוא שהרי אשת אחי אמו בין מן האב בין מן האם אין בה פרת ואפילו מלקות גרידא אין בה כי אם מכת מרדות מדרבנן כי היא רק שניה מדברי סופרים פדאיתא בהדיא ביבמות פירק פיצד וכן פרש"י בהדיא פאן ואפילו אשת אחי אביו אין בה פרת כי אם דוקא אשת אחי אביו מן האב אבל מן האם גם היא רק שניה מדברי סופרים פדאיתא בפירק פיצד: והנותר מוירעו למלה.

בפירק ארבע מיתות במשנה אלו הן הנסקלין קתני נמי כה"ג ובגמרא קאמר קתני ע"א וקתני מלה א"ר אבין תנו כמאן דאמר מלה לאו עבודה זרה היא דתניא אהד למלה ואהד לשאר ע"א חייב רבי אלעזר ברבי שמעון אומר למלה חייב שלא למלה פטור והא דנקט והנותר מוירעו ולא נקט והנותר זרעו משום דאמרין בפירק ארבע מיתות הנותרין כל זרעו למלה פטור שנאמר ומזרעה לא תתן להעביר למלה מקצת זרעה ולא כל זרעה כן נראה לי (הגה"ה וא"ת היא גופיה טעמא מאי למה יהיה פטור אם נתן כל זרעו למלה והלא ק"ו היא שיהיה חייב וכה"ג ממש פירי הגמרא בפ"ק דמכות גבי עדים זוממין לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין לאו ק"ו הוא ומשני שאין עונשין מן הדין.

כבר נתן טעם לשבח הסמ"ג מפני שבמיתת ב"ד מתכפרין המומתין וזה עשה כל כף עבירה גדולה שאין הקב"ה רוצה שיהא לו שום כפרה ומטעם זה נסתפק משה במברך את השם שפא פטור הוא ממיתת ב"ד אע"ג שאפילו מקלל אביו ואמו הוא בסקילה התורה יותר מפל המיתות ע"כ).

ואני אומר שאין הטעם זה מספיק כלל אצל מלה שהרי התורה כתבה המיעוט של מקצת זרעה ולא כל זרעה אפילו אצל אזהרה פדכתיב ומזרעה לא תתן להעביר למלה ובגמרא ממעט כל זרעו מהאי קרא בשלמא אי לא הנה כתב מיעוטא אצל אזהרה רק אצל העונש הנה מתורץ שפיר דליכא עונש על מי שמעביר כל זרעו למלה כי אינו ראוי לכפרה אבל קל וחומר שהוא באזהרה והכי קאמר קרא ומזרעה אפילו מזרעה וכל שכן כל זרעה לא תתן אבל עכשיו שפתיב המיעוט אצל אזהרה קשה מה טעם יש בדבר שכל זרעו לא יהיה אפילו באזהרה.

ואע"ג שְׁהַרְמַב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות ע"א מפיק הך מיעוטא מקצת זרעו ולא כל זרעו מקרא כי מזרעו נתן למלך וגו' האמור אצל עונש ונגרר אחריו הסמ"ג ושאר המחברים מ"מ כל אפי שנה שכל זרעו אינו אפילו באזקה דאם לא פן אי אפשר דהווי שתיקי מלפרש חדוש זה כמו שפירשו גבי הנשאל באוב פדתנו בפרק ארבע מיתות וכן גבי המגדף בכנוי ועוד שְׁהַרְמַב"ם גופיה בפירוש המשניות שלו מפיק הך מיעוטא מקרא מזרעה.

ע"כ נראה לי לפרש טעם אחר מפני שהיה ידוע לחכמים ז"ל שחוק עבודה זו של מלך היה כף במקצת זרעו וקא ולא כל זרעו שיהי מלך לאו ע"א היה אלא חק בעלמא הוא וכל חק אין לו טעם למה כף ולכן אמרו המעביר כל זרעו פטור מפני שזה בנדאי לא עשה לשם מלך מאחר שאין חק עבודתו כף אלא דרך שטות ושגגון בעלמא.

ומיהו טעם זה שכתב הסמ"ג מתנישב שפיר לענן עדים זוממין לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין וראיה מבוארת מהא דאמרין בריש פרק קמא דמכות הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי כי היכי דלא תיהני ליה כפרה הו' שלא עשו מעשה במזיד ליגלו כי היכי דליהני להו כפרה כו'.

פן נראה לי: ובעל אוב. פרש"י ובעל אוב נמי אית ביה אזהרה דכתיב אל תפנו אל האבות וגו'.

לקמן בגמרא גבי דילמא שתי מיתות ולאו אחד קאמרת כו' לא פירש פן ושם אפרש באורו בעזרת השם יתברך: והפסח והמילה מצות עשה. פרש"י אבל אינה כולהו מצות לא מעשה נינהו ותיבין בקרבן דאין קרבן אלא על לאו כדמפרש לקמן כו'.

תמיה אני פה קדוש יאמר דבר זה שהרי הגמרא מפרש לקמן הטעם שאין מביאין קרבן על הפסח והמילה משום דאייתקש כל התורה כולה לע"א מה ע"א שב ואל מעשה אף כל שב ואל מעשה לאפוקי פסח ומילה קום עשה נינהו ואם איתא דבעינן לאו לענן חטאת נימא מה ע"א שיש בה לאו לאפוקי הני אפילו אי הווי שב ואל מעשה לא מחייב כיון דלא פתיב בהו לאו אלא ודאי דקרבן של חייבי פרייתות לא בעי לאו וכן מסיק הגמרא בהדיא בריש פ' אלו הן הלוקין דפריה התם ודילמא אזהרה לקרבן דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה לא מיימי קרבן ומשני התם לאו היינו טעמא אלא משום דאייתקש כל התורה כולה לע"א מה ע"א שב ואל מעשה אף כל שב ואל מעשה לאפוקי הני דקום ועשה ופרש"י התם לאו היינו טעמא מה שאין מביאין קרבן על פסח ומילה אין הטעם בשביל שאין בהם אזהרת לאו אלא בשביל שהם מצות עשה דהוקשה כל התורה כולה לענן קרבן לע"א כו' עד ופסח ומילה עמוד ועשה הוא אבל חייבי פרייתות כגון אשר יעשה מפל אלה ונכרת לשון שב ואל מעשה הוא ואפילו לא נאמרה בו אזהרת לאו היה קרבן בא עליו ע"כ.

וה"נ תניא בהדיא בתוספתא דמכלתין וז"ל הפסח והמילה אע"פ שחייבין על זדונו פרת אין בהו קרבן לפי שהו בקום עשה ע"כ. וכן פתבו התוס' בהדיא בפ' יום הכפורים גבי חוץ מפונק עול כו' ולקמן בפרק מן גבי חוץ מפונק עול כו' אעתיק לשונם ע"ש.

וכן משמע בפ"ב דהוריות במשנה אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת כו' כדפירשתי שם. ולכן נראה לי לפרש והפסח והמילה מצות עשה פלומר דקום עשה נינהו ולהכי לית בהו חטאת.

שוב מצאתי שפן פירשו התוס' בנבחים ריש פרק השוחט והמעלה וכתבו עוד דמיהו התיב בשמעתין משמע כדפרש"י הכא דלאפוקי לאו קאתיא מדפריד רבא הא דתנן הפסח והמילה מצות עשה תיתי אזהרה בהם מקל וחומר ממותיר ומה מותר שלא ענש הנהיר פסח ומילה שענש אינו דין שהנהיר כו' וכן בפרק המוצא תפלין דפריד הגמרא ואלא הא דתנן הפסח והמילה מ"ע לימא דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע פנין דמוקי לה בפסח לאו נמי איכא כדכרי אבין א"ר עילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה כו' אלמא דהוי פירושא הפסח והמילה מצות עשה היינו שאין בהם לאו ובספרא נמי ממעט הפסח והמילה שאין מביאין קרבן עליהן מדכתיב אשר לא תעשינה ויש להקשות דרבא אדרבא דהינו רבא דריש פרק השוחט והמעלה שהבאתי דמשמע דס"ל דקרבו בעי לאו והיא מסקנא דריש פרק אלו הן הלוקין דקרבו לא בעי לאו אליבא דרבא ולפרש"י נמי קשה קצת דאמאי תלה טעמא דפסח ומילה משום דלית בהו לאו תיפוק ליה משום דלית בהו מעשה דאי מיננע ולא עביד ליכא מעשה דאפילו לר"ע דאמר לא בעינו מעשה האמר ריש לקיש לקמן נהי דלא בעי ר"ע מעשה רבה מעשה זוטא מיהא בעי.

וי"ל דאיכא לאוקמה שמעתין כר' יוחנן דאמר ר"ע לא בעי מעשה כלל ונראה לפרש דלישנא דמתניתין קא דייק דקתני הפסח והמילה מצות עשה היינו שהם בקום עשה ומשמע נמי הלשון דלית בהו אזהרה כלל עכ"ל התוס'.

ומיהו יש להקשות לכל הפירושים מהא דתנן בפ"ב דהוריות אבל חייבין על עשה שבנדדה וי"ל עשה דנדדה לא תעשה הוא דלא תפרוש בהנאה מרובה כדאיתא בתורת פהנים ומיהו זה הלשון כדמפרש לקמן שפרש"י הכא אי אפשר בשום פנים ליישבו וגם קשה בעיני טובא היאך יפרש רש"י המשנה שלא פסוגת הגמרא וצריד עיון היטב: ועל שגגתו חטאת.

פרש"י שגגת ע"א כסבור זכות וקטור אמרה תורה ולא השתחנאה. קשה בעיני שהרי גם השתחנאה אמרה תורה בהדיא כדכתיב לא תשתחנה לאל אחר ובפ"ק דהוריות פריד הגמרא תנן יש ע"א בתורה אבל המשתחנה פטור ואמאי המשתחנה פטור הא כתיבא לא תשתחנה לאל אחר ומשני דאמרי פי אסירא השתחנה כדכתיב אבל שלא כדכתיב שריא כגון המשתחנה לפעור או למרקוליס ש"מ בהדיא דמי שטעה לומר המשתחנה פטור זהו נקרא עוקר כל הגוף ובסמוך פרש"י וז"ל אבל אומר מותר לגמרי דעוקר כל הגוף לא שוגג הוא אלא אנוס הוא ופטור כו'.

וכי תימא דרש"י איירי בהשתחנאה שלא כדכתיב א"כ קשה הלא גם זיבוח וקטור שלא כדכתיב לא אמרה התורה דרבנן ילפי להו בפרק ארבע מיתות מפסוקים ואין הצדוקין מודין בו ועוד דא"כ עיקר חסר מן הספר ומהאי טעם דוחק נמי לומר דרש"י איירי בהשתחנאה דלית בה פשוט ידים ורגלים דא"כ לא הוה ליה לסתום אלא לפרש והרבה יותר קשה בעיני על רש"י מפל הא דלעיל על מה שפירש אבל אומר מותר לגמרי כו' לאו שוגג הוא אלא אנוס הוא ופטור וזה שלא כמסקנת הגמרא לקמן ושם אצריד בזה.

ועוד למה לאפירש שגגת ע"א פדמפרש הגמרא לקמן בפרקין בתינוק שנושבה לבין עפוי"ם דידע דאסירא ע"א ונהי עבודות לא ידע דאסירן ואי בעית אימא אפילו תימא בגדול פגון דקטעי בהדין קרא לא תעשון אתי אלהי פספ ואלהי זקב וגו' סבר כי אסירא המשפתנה לע"א דכסף וזקב אבל דמיני אחרוני שריא.

ולוא דמסתפינא מחבראי הייתי אומר שלא יצאו דברים אלו מפי רש"י אלא אינה תלמיד טועה פירש פן: ע"ב מניינא למה לי. תימה אמאי איפא דוכתי טובא דדייק הגמרא מניינא למה לי ורבו מיימי הגמרא פאן ואיפא דוכתי טובא דלא דייק הגמרא מניינא למה לי וכה"ג הקשו התוספות בפרק הקומץ רבה גבי ולימא מר הלכה כמר כו' ונ"ל בפרק פל הגט ובסוף מגילה בתרי דוכתי ובקדושין פרק האומר פריה כה"ג וצריף ליתן טעם בשאר דוכתי דלא פריה עכ"ל וכן הקשו בפרק הגוזל עצים גבי פירושי קא מפרש כיצד וכו' ונ"ל תימה דלא פריה אי הכי חייבין תרי זימני למה לי כדפריה בפ"ק דסנהדרין אי הכי שלשה שלשה למה לי ובכמה מקומות דייק ובכמה מקומות לא דייק ע"כ.

וכה"ג כתבו התוס' בפ"ג דשבועות גבי על דעת הקב"ה למה לי כו' וכן אשכחן בשאר מילי טובא עצמו מספר דבכמה דוכתי דייק ובכמה דוכתי לא דייק ובנדאי לא במקרה וכפי ההזדמן הוא בא.

ונ"ל דכל מניינא שהוא גזירת הפתוב לא שייף למידק מניינא למה לי כדפירשתי בריש תמיד ובכל דוכתי שלא ידע לתרץ מניינא למה לי וכן בשאר מילי לא קדייק דהכי אורחא דגמרא דלא מקשה אלא מאי דמצי לשנויי כמו שפתבו בהדיא התוס' בפרק ערבי פסחים והרא"ש בריש סוכה ובכל דוכתי דמצי לשנויי כדשני במקום אחר קושיא זו בעצמה או פי האי גוונא אז יש לנו לומר דלא חש להקשות בכל מקום מפני דסמיה אמה שהקשה ותירץ כף במקום אחר כמו שפתבו התוס' בהדיא בפ"ק דבבא בתרא גבי חכם אטו לאו נביא הוא ונ"ל וא"ת בפרק בן סורר דקאמר משחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה תקשה ליה גמי אטו קודם משחרב לא הוה להו טעם ביאה לעוברי עבירה הא מפיך ליה מדכתוב מים גנובים ימתקו כדפריה הכא וי"ל דאיפא לשנויי התם כדמשני הכא ניטל טעם ביאה ומעוברי עבירה לא ניטלה ולא חש להקשות בכל מקום ע"כ.

וכן פתבו בהדיא בפרק בתרא דיומא ונ"ל משיעורא לא פריה דסמיה משינויא דשני התם בסופה וכן פתבו בסוף פרק תמיד נשחט גבי אטו במגס גופיה מקטר כו' ובזה מתורץ הפל ותו לא מידי: שאם עשאון פולם בהעלם אחד חייב כו'.

תימה מנא ליה לרבי יוחנן הא דילמא מניינא אתא לאפוקי מדרבי בפ"ק דשבועות דדריש דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה אית בהו פרת ורבנן לית להו פרת בהנהו ג' אלא מוקמי שלש כריתות בע"א בפרק ארבע מיתות כמו שפתבו התוספות בפ"ק דיבמות גבי מה ע"א דבר שחייבים כו' ובפרק יום הכפורים גבי פורק עול ומפר ברית כו' ואפשר דהיינו דפריה הגמרא בסמוך עבד כולהו בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת כלומר ומניינא אתא לאפוקי מדרבי פנ"ל: שאם עשאון פולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת.

וצריכה דאי אשמועינן הכא לחוד שאם עשאן פולם כו' הנה אמינא דוקא הכא אמרינן שאם עשאן פולן כו' שהרי גופין מוחלקין ושמות מוחלקין ולא ינו מוחלקין הכל ביחד מה שאין פו בשבת ואי אשמועינן גבי שבת לומר שאם עשאן כו' הנה אמינא דוקא גבי שבת אמרינן שאם עשאן פולן כו' משום דתמירא טפי שיש להם תולדות אי נמי שאני לאני שבת דתמירי דקי"ל המחלל שבת פאלו עובד ע"א וכה"ג אמרינן בפ"ק דיבמות וגדולה מזו אשפחן בפ"ק דחולין גבי האי מומר היכי דמי כו' דתמירא שבת יותר מע"א ופרש"י הטעם דהעובד ע"א כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית פו נראה לי.

ומיהו אפתי איפא למידק שהרי אבות מלאכות מ' חסר אחת פולם נכללין באמרו פאן במשנתנו והמחלל שבת א"כ פינון דשמעינן פאן שאם עשאו פולם בהעלם אחד כו' הא תו למה לי הא דתנו בשבת מניינא אבות מלאכות כו' וצל"ע: לאפוקי מראב"י דאמר תמשה הני.

לאו דוקא תמשה דהא ראב"י נמי אמר ונזיר ליינו ותגלחתו וטמאתו אם פו ששה הני אלא פלומר יותר מארבעה: דתנו ראב"י אומר גר מחוסר פפרה עד שיזרק דם עליו. הרמב"ם ז"ל ור"ע מברטנורה ז"ל בפירוש המשניות פירשו שמחלוקת רבי אליעזר ות"ק הוא זה דת"ק סבר הואיל ששל וטבל מותר לאכול בקדשים ומהקרבן מצוה בעלמא ורבי אליעזר אומר שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיזרק עליו הדם ומסיק הרמב"ם דאין הלכה כראב"י.

ולפי זה הא דקאמר הכא לאפוקי מדרבי אליעזר פו יעקב כו' היינו לאפוקי בעיקר דינא אבל תמיה אני טובא היאך אפשר לומר פו דת"ק סבר הואיל ששל וטבל מותר לאכול בקדשים שהרי ברייתא שלמה שנינו לקמן בפירק שני גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קנו ופרש"י דאפילו רבנן סבירי להו כראב"י דאמר לאשרויי בקדשים הוא דמיייתי קרבן והא דלא תני משום דלא מקרי מחוסר פפרה ולא עוד אלא שהרמב"ם גופיה פה כתב בהדיא בחבורו בריש פרק א' מהלכות מחוסרי פפרה וז"ל גר ששל וטבל נעדיין לא הביא קרבנו אע"פ שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו אינו ממחוסרי פפרה שקרבנו עכבו להיות גר גמור ולהיות ככל פשרי ישראל ומפני זה אינו אוכל בקדשים שעדיין לא נעשה כפשרי ישראל וכיון שיביא פפרתו וינעשה ישראל כשר אוכל בקדשים ע"כ.

ולפי זה אין מחלוקת בין ת"ק לראב"י בעיקר דינא רק בקריאת שם מחוסר פפורים דת"ק סבר דלא נקרא מחוסר פפורים אלא דוקא פל מי שהבאת קרבנותיו אינו מעכבו רק מלאכול בקדשים בלבד וראב"י קורא שם זה לכל מי שהבאת קרבנותיו מעכבתו מאיזה ענין שיהיה פינון שהוא מעוכב גם מלאכול בקדשים ולפי זה הא דקאמר הכא לאפוקי מדרבי אליעזר פו יעקב כו' לאו לאפוקי בעיקר דינא אלא דלא מירי ביה: אהכי תנא ארבעה.

פרש"י וכל היכא דתני חושבנא דוקא קתני ולא תימא תנא ושייר כו'. האי פל דקאמר רש"י לאו דוקא דהא אשפחן בדוכתי טובא שאומר תנא ושייר אע"ג דתני חושבנא פמו

בסוטה בפרק הנה מביא גבי בשלשה מקומות הלכה עוקבת המקרא וביבמות פרק החולץ גבי וארבעה שניות להם מדברי סופרים.

ואע"ג דאמרין בפ"ק דקדושים גבי הענקה וכי תימא הכי נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני כבר פירשו שם התוס' דלא דייק ליה מדתנא מניינא ארבעה מעניקין להם אלא משום דקתני בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן דמשמע דנחת לפרושי כולהו.

ואפשר שרש"י פגון לומר כל היכא דתני חושבנא בפלוגתא כי הכא דוקא קתני ולא תימא תנא ושייר. פן נ"ל: ארבעה מביאין על הזדון כשגגה פ"א דבבב התורה פולה אין מביאין קרבן על הזדון חוץ מהני ארבעה וטעמיהו דת"ק ור"ש מפרש הגמרא לקמן בפרק שני ובפרק שבוועת העדות ובפרק שבוועת הפקדון ואין כאן מקומו להאריף: משום דקא בעי למתני סיפא נזיר אם נטמא כו'.

פ"א להכי תני חמשה לאפוקי מדברי דלדידה סמי מפאן נזיר והרי הם רק ארבעה פגון דלא משפחת דתהוי חשיב להו טומאות הרבה ואפילו הכי לא מניתי עלייהו אלא קרבן אחד אלא פגון שנטמא בזה.

וחזר ונטמא בזה כו' והא מני רבי יוסי היא דאמר נזירות דטהרה מן שביעי שהוא יום תגלחתו חזיילא עליה כדמפרש ואזיל: וחזר ונטמא בשביעי. פ"א אחר שהיה וטבל דטומאה אחריתי מקרי הואיל וכל עליה נזירות טהרה באותו יום לדעת רבי יוסי שפ"א וקדש את ראשו ביום תגלחתו היינו ביום שביעי אבל בקרבן אינו חייב אלא אחד פגון שלא יצאמה שעה שראויה להביא קרבן שעדיין לא הגיע ליום שמיני: פולה חדא טומאה אריכתא היא.

פ"א ואמאי קרי ליה המשנה טומאות הרבה ואי נטמא בשמיני כו' והוי כנטמא אחר הבאת קרבנותיו דנדאי צריף להביא קרבן אחר ואמאי קתני המשנה קרבן אחד אלא שמע מינה סמי מפאן נזיר והרי הם רק ד' לדעת רבי ולהכי תנא חמשה לאפוקי מדברי: ביום ביאת קרבנותיו דברי רבי כו'.

טעמיהו דרבי ורבי יוסי מפרש הגמרא בנזיר פרק מי שאמר עיין שם ואין כאן מקומו להאריף: דתנו חמשה מביאין קרבן עולה ויורד. בפרק שני מפרש להו שמיעת הקול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו והיולדת והמצורע ואיכא למידק למה מני טומאת מקדש וקדשיו בחדא ואלו כאן במשנתנו מני להו בתרתי וכבר נשמר מזה הרמב"ם ז"ל בפרק י' מהלכות שגגות שכתב ששה מביאין קרבן עולה ויורד ושפ"א י"ל דהתנא הולך על סדר התורה דלענין עונש פרת מפורש כל אחד בפני עצמו נאמר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה ובנכנס למקדש נאמר ונכרתה הנפש שהיא מתוך הקהל כי את מקדש ה' טמא ולהכי מני להו בתרתי כאן במשנתנו דהא להכי נחית למנות כל הפריתות שבתורה אבל לענין קרבן נכללו תרנייהו בקרא או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגומר ולהכי מני להו גבי הבאת קרבן בחדא.

ועוד יש לומר דלהכי מני להו בתדא פדי להשוות הבבא במגן תמשה דומיא דרישא דקתני תמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה: משום דקתני סיפא נשים מוצא בהן תמשה כו'.

הגירסא משונבשת בספרים שפנינו ואי אפשר ליישבה ומדברי רש"י נראה דהכי גרס משום דקתני סיפא נשיא פיוצא בהן ר"א אומר נשיא מביא שיעיר להכי תנא תמשה כו'. וקשה בעיני טובא על גירסא זו היאך שינו לומר משום דקתני סיפא אם הרישא לא נזכר פאן כלל ועיקר דאין סיפא בלא רישא.

ועוד קשה טפי הנה ליה לאתויי הסיפא דהו בבא בהוריות דקתני על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתיים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורים והיחיד והנשיא והמשיח חייבין ומה הו מביאין קרבן עולה ויורד ר"א אומר הנשיא מביא שיעיר.

לכן נ"ל שיש טעות דלוג סופר בפרש"י וה"ג בגמרא משום דקתני סיפא ועל טומאת מקדש וקדשיו להכי תנא תמשה לאפוקי מדר"א כו' ור"ל משום דקתני סיפא דהו משנה תמשה מביאין קרבן עולה ויורד ועל טומאת מקדש וקדשיו ומדסתם ותני ועל טומאת מקדש וקדשיו משמע דאין חלוק בין הדיוט לנשיא שאינו מביא אלא קרבן עולה ויורד ולא תימא סמי מכאן טומאת מקדש וקדשיו לאוקמה כרבי אליעזר דאמר נשיא מביא שיעיר.

ומה שיש להקשות בסוגיא זו דהוריות פירשתי שם באורח כי שם ביתו: לאפוקי מדברי אושעיא דאמר י"ג אבות נזיקין כו'. בפ"ק דבבא קמא משמע דהאי לאפוקי אינו דומה כמו כל הני לאפוקי הנזכרים לעיל אלא פלומר דלא איירי בהו מדפריה הגמרא התם ותנא דידן מ"ט לא תני הני דרבי אושעיא בשלמא לשמואל בנזקי ממון קמייירי בנזקי גופא לא קמייירי אלא לרב לתני ומשני תנא אדם וכל מיני אדם אלמא דגם תנא דידן אית ליה דרבי אושעיא אלא דלא איירי בהו ודכונתיה הא דאמרין לאפוקי מדברי חייא דאמר כ"ד אבות נזיקין כמו שפירשו שם התוספות וכן הא דאמרין לאפוקי מסור ומפגל לאו משום דמסור ומפגל אינו נקראין אבות לענין לשלם ממטב כמו אינה כ"ד אבות נזיקין כדפרש"י הכא דאם כן לא הוה פריה הגמרא התם ולתני אלא דלא איירי בהו מהטעמים דמפרש הגמרא התם וכה"ג פירשו התוספות בפרק בתרא דע"א גבי למעוטי דבר שבמגן כו' והביאו דמיון מן לאפוקי מסור ומפגל כדאמרן (הגה"ה וכן פסקו בהדיא הפוסקים דמסור משלם ממטב והוא מהטעם שפירשתי ולא כדפרש"י ע"כ הגה"ה): שלשה עשר אבות נזיקין הן.

מדברי התוספות ריש בבא קמא משמע בהדיא דלא גרסינן הו כשם דלא גרסינן הו במשנה ארבעה אבות נזיקין וכתבו דאית נמי שאר דוכתי דלא תני הו כמו ארבעה מחוסרי פפורה: ולרבי אושעיא מניינא למה לי.

תימה מאי פריה מניינא למה לי דלמא לאפוקי מהמשנה דקתני ד' אבות נזיקין הו ולא יותר וכן קשה מאי פריה ולרבי חייא מניינא למה לי דילמא לאפוקי מהמשנה ולאפוקי מדברי אושעיא ולפי מה שפירשתי דכל הני לאפוקי דקאמר הכא גבי אבות נזיקין לאו למימרא לאפוקי בעיקר דינא אלא דלא איירי בהו וכל אחד בא רק למעט מגן אבות

גזיקין דקחשיב זולתו פדאיתא בהדיא בפ"ק דבבא קמא מתנישב שפיר דויק ותשכח:
בשלמא פטור לגמרי כו'.

פ"א אם לא עשאון פולן בהעלם אחד לא מצית אמרת דכתיב פי כל אשר יעשה מפל
התועבות מדכתיב מפל משמע אפילו לא עשאון פולן אלא אחד בלבד חייב והא דלא פריף
קושיא זו על הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וא"ר יוחנן דתנא מניינא שאם
עשאון פולן כו' י"ל משום דקים ליה קראי טובא דילפינן מינייהו חילוק מלאכות פדאיתא
בריש פ"ק פ"ל גדול חילוק מלאכות מנלן אמר שמואל כו' אי נמי פ"ד רבי נתן הבכורה
לחלק יצאת אי נמי פ"ד יוסי ועשה אחת ועשה הנה כו'.

פ"נ נ"ל: להקיש אליה מה שלמים כו'. וא"ת למה אין גדוניהו בכלל ופרט לומר אין בכלל
אלא מה שבפרט שלמים אין מידי אחרניא לא.

וי"ל משום דמרוחקים זה מזה בשני ענינים וכן מפניש בפ"ק כל המנחות באות מצה
דהיא דהפרט מרוחק מן הכלל גדון במדה זו ללמד על הכלל פולו פ"ד פרש"י בפ"ק
דשבועות ולי נראה דהקושיא מעיקרא ליתא דהיאף יעלה על הדעת שיחמיר הפתוב
בעונש קדשים קלים ולא בקדשים חמורים יציבא בארעא כו' וזהו שאמר לא ללמד על
עצמו יצא כלומר בע"כ לא תדינהו בכלל ובפרט לומר אין בכלל אלא מה שבפרט.

פ"נ נ"ל: הוקשו כל העריות פולן לאחותו מה אחותו כו'. דהשתא תו ליכא למיפרו מה
אחותו מיוסדת שהיא ערוה ואין לה היתר כו' דאין משיבין על ההקיש: ולרבי יצחק
דאמר חייבי כריתות בכלל היו.

בפ"ק דמגילה ובפ"א אלו הן הלוקין פרש"י בכלל כל העריות דכתיב ונכרתו הנפשות
ולמה יצאת פרת באחותו דכתיב ואיש אשר יקח את אחותו וכו' והקשו התוספות שם
עליו דהנה ליה למימר דאחותו בכלל כל העריות היתה.

לכן נ"ל לפרש דחייבי מלקות פ"ריתות בכלל מלקות הן דהא גמרינן דבכל לאו איכא
מלקות מן והיה אם בן הכות הרשע ולמה יצאת פרת באחותו שהרי אחותו פתובה היתה
עם העריות באחרי מות ונכרתו הנפשות אלא לכו יצא בקדושים לדונו בכרת ולא
במלקות כלומר אין חייבי פ"ריתות לוקין: נפקא ליה מואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב
לחלק כו' קשה בעיני מנלן דהו אשה מיוותרת לחלק על הכלל פולו בא דלמא לחלק על
עצמו בא וכדתנן לקמן בפ"ק אמרו לו הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד חייב על
כל אחת ואחת ומשום דסד"א פ"נן שהוא שם אחד אינו חייב אלא אחת אע"ג שהן גופין
מחולקין להכי איצטריף קרא לחלק וכי תימא גילף מנדה איכא למיפרו מה לנדה שכן
מטמאה את בועלה וכה"ג פ"ד הגמרא בפ"ק הבא על יבמתו וצ"ע: אין הכי נמי אלא
פ"ר דאחותו כו'.

אע"ג דהכא ובפ"ק אלו הן הלוקין מסיק הגמרא דכרת דאחותו בא לחלק על אחותו
שהיא אחות אביו ואחות אמו אליבא דרבנן מ"מ בפ"ק הבא על יבמתו מסיק הגמרא
דכרת דאחותו בא לכד"רבי יוחנן דאמר שאם עשאון פולן בהעלם אחד כו' אליבא דרבנן
וד"ר הגמרא בכמה מקומות פ"נ כמו שאכתוב לקמן.

אָבֵל קָשָׁה לִי עַל רַשׁ"י שְׁפִירֵשׁ הֵתֵם דְּכָרְת דְּאַחֹתוֹ הָנִי דְּבָר שְׁהֵיָה בְּפֻלָּל וְיֵצֵא מִן הַפְּלָל לְלַמֵּד עַל הַפְּלָל כְּלוֹל יֵצֵא כּו' שְׁהֵרִי פֶּאֶן פְּרִיָּה רַב בֵּיבִי דְּלִיפֵא לְמִימֵר דְּכָרְת דְּאַחֹתוֹ הָנִי דְּבָר שְׁהֵיָה בְּפֻלָּל כּו' מִשּׁוּם דְּאִיפֵא לְמִפְרָהּ וְלוֹמֵר מָה אַחֹתוֹ מְיֻחָדָת שְׁהֵיָה עֶרְוָה וְאִין לָהּ הֵימֵר בְּחַיֵי אוֹסְרָה כּו' יֵצֵאת אֲשֶׁת אִישׁ שְׂיֵשׁ לָהּ הֵימֵר בְּחַיֵי בְּעֵלָהּ.

וְלוֹלֵא פִּיּוּ הַקְּדוּשׁ הֵיָה נִרְאָה לִי לְפָרֵשׁ הָא דְקֶאָמֵר הַגְּמָרָא הֵתֵם דְּכָרְת דְּאַחֹתוֹ לְכַדְרֵבִי יוֹחֲנָן כּו' דר"ל מִפְּחַ הֵיָקֵשׁ כְּדֶאָמֵר רַבִּי יוֹנָה וְצ"ע: שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְשְׁהֵיָה אַחֹת אָמוּ. וְא"ת א"כ נִיתְנִי שְׁלֵשִׁים וְשִׁמוּנָה פְּרִיתוֹת וי"ל כָּל שֵׁם אַחֹתוֹ אֶחָד וְכֵה"ג פְּרִיָּה וּמִשְׁנֵי בִירוּשְׁלַמִי בְּפָרְק אַרְבַּע מֵיתוֹת וְא"ת לָמָּה לִי הָא אַחֹתוֹ בְּקְדוּשִׁים לְאַחֹתוֹ שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְאַחֹת אָמוּ תִּפְּוֹק לָיָה גַבִּי אֲזַהֲרָה בְּאַחֲרֵי מוֹת כְּתִיב אַחֹתָּהּ הִיא יִתְרָה לְאַחֹת שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְאַחֹת אָמוּ וְכְתִיב וְנִכְרְתוּ הַנְּפֻשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת כְּכָר הַקָּשׁוּ הַתּוֹסֵ' קִנְשִׁיָא זֹאת בְּפָרְק אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין וְתִיָּרְצוּ דּוֹנְכֶרְתּוֹ לֹא קֵאִי אֵלָא אַעֲרִיּוֹת הַמְּפֻנְרִשׁוֹת בְּהִדְיָא וְנָהִי דְבִקְרָא כְּתִיב אַחֹתָּהּ בֵּת אֲשֶׁת אָבִיָּה מוֹלְדַתְּאָבִיָּה אַחֹתָּהּ הִיא מִיָּרִי טְפִי מְאַחֹתוֹ שְׁהֵיָה מְאַשֶׁת אָבִיו וּבֵת אָבִיו אָבִל בֵּת אָבִיו וּבֵת אָמוּ וּמְאַנְסִין לָא יְדַעִינן אֵלָא מִיִּתּוּרָא דְקֶרָא אַחֹתָּהּ הִיא: וְרַבִּי יִצְחָק הָא מְלַתָּא מְנָא לָיָה כּו'.

בְּפָרְק אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין מִיִּיתֵי הָא סוּגְיָא דְהֵכָא וּמִשְׁנֵי נִפְקָא לָיָה מְקַל וְחֹנְמֵר דְּתַנְיָא א"ר עֲקִיבָא שְׁאַלְתִּי אֶת ר"ג וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כּו' וְאֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּמַסִּיק הֵתֵם דְק"ו פְּרִיָּכָא הִיא וְנִפְקָא לָיָה מְאַחֹתוֹ דְּסִיפֵא הַלְּכָהּ נִקְט הֵכָא מְסַקְנָא דְמְלַתָּא: דָּרָג' וּמֵאִי הִיא מְפֻטֵם וְסָדָּ כּו'.

נִרְאָה לִי דֵהֵאִי וּמֵאִי הִיא כּו' אִינּוּ לְשׁוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר אֵלָא הַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ וְאֶזְיֵל דְּבִרֵי ר"א וְלֹא דוֹקָא מְפֻטֵם וְסָדָּ דַאל"כ מֵאִי כָּל מְקוֹם דְקֶאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר וְעוֹד דֵּהֵא בְּרִישׁ פָּרְק אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין מִיִּיתֵי נְמִי הָא שְׁמַעְתָּא דְרַבִּי אֶלְעָזָר וְלֹא נִקְט הֵאִי וּמֵאִי הִיא כּו'.

וּבְהֵכִי מִתְיָשֵׁב שְׁפִיר הָא דְפְרִיָּה הַגְּמָרָא בְּסוּמָהּ וְכִי מֵאַחַר דְּלֹאֲוִן מְוַחֲלֵקִין כְּרַת בְּאַחֹתוֹ לָמָּה לִי וּמֵאִי פְרִיָּה הָא לֹא דְמִי דְנָהִי דְאִיפֵא ג' לֹאֲוִן מְוַחֲלֵקִין גַּבִּי אַחֹתוֹ שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְשְׁהֵיָה אַחֹת אָמוּ אֶפְיָלוּ הֵכִי שְׁפִיר אִיֶּצְטְרִיָּה כְּרַת בְּאַחֹתוֹ לְחֵלֵק עַל אַחֹתוֹ שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְאַחֹת אָמוּ הוֹאִיל וְהֵם גּוֹף אֶחָד סד"א לֹא לִיֶּחֱיִיב אֵלָא אַחַת לְאַפּוֹקִי מְפֻטֵם וְסָדָּ שְׁהֵם עֲבוּדוֹת מְוַחֲלָקוֹת וּבְמָה שְׁפִירִשְׁתִּי דְלֹאֲוִן דוֹקָא מְפֻטֵם וְסָדָּ קֶאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר נְסַתְלָקָה קִנְשִׁיָא זֹ: לְרַבְּנָן מְבַעֵי לְהוּ לּוֹמֵר שְׂאִין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין כּו'.

מִדְּבִרֵי רַשׁ"י מִשְׁמַע דְהֵכִי גְרַסִּין לְרַבְּנָן כְּדֵאִית לְהוּ לְרַבִּי יִצְחָק כְּדֵאִית לָיָה וְתוּ לֹא ור"ל דְאִין הֵכִי נְמִי דִלר"א א"ר אוֹשְׁעִיָא כָּל מְקוֹם כּו' לֹא אִיֶּצְטְרִיָּה כְּרַת בְּאַחֹתוֹ לְחֵלֵק עַל אַחֹתוֹ שְׁהֵיָה אַחֹת אָבִיו וְאַחֹת אָמוּ וְגַם לֹא אִיֶּצְטְרִיָּה לְמַדְרֵשׁ וְאֵל אִשָּׁה בְּגִדַת טוֹמְאָתָהּ וְגו' לְחֵלֵק עַל כָּל עֲרִיּוֹת מֵאַחַר דְּלֹאֲוִן מְוַחֲלֵקִין וְאִיֶּתֵר כְּרַת בְּאַחֹתוֹ דְּסִיפֵא לְרַבְּנָן לּוֹמֵר שְׂאִין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין וְלְרַבִּי יִצְחָק לּוֹמֵר לְדוֹנָה כְּכָרְת וְלֹא בְּמַלְקוֹת וְאַחֹתוֹ דְרִישָׁא אוֹרְחָא דְקֶרָא הוּא.

אָבֵל הַגְּרִיסָא שְׁלַפְנִינּוּ אִי אֶפְשָׁר לִיֶּיֶשְׁבָּה כִּי מְרוּבָה פְּסוּלָת מִן הָאוֹכֵל וְאֶפְשָׁר שְׁעַל גְּרִיסָא זֹ שְׁלַפְנִינּוּ כְּפוֹן רַשׁ"י בְּאֶמְרוּ לֹא גְרַסִּין לָהּ וּפְרִוּשׁ מְשׁוּבָשׁ הוּא בְּתַלְמִידִים טוֹעִין כּו': לָמָּה לִי דְתַנִּי הַמְּפֻטֵם אֶת הַקְּטוֹרֵת בְּמִיֶּצְעָא.

קִשָּׁה בְּעֵינֵי שְׁהָרִי בְּרִישׁ פֶּרֶק אֱלוֹ הוּן הַלּוֹקִין קַתְנֵי נְמִי פְסִדָּר הִזָּה וְהַתָּם אֵי אֶפְשָׁר לֹמַר תִּירוּץ זֶה פְּדָאֵמֶר הֶכָּא וְעוֹד קִשָּׁה אֲמַאי הוּצָרָה לְכָל זֶה תִּיפּוּק לִיָּה דְחִיבִין עֲלֵיו בְּפִנֵי עֲצָמוּ פְּדָאֵמֶרן לְעִיל מְנִינָא לְהִכִּי אֲתִי שְׂאָם עֲשָׂאן פְּוֹלָן כּו' וְאֵי לָאו דְחִיבִין עֲלֵיו בְּפִנֵי עֲצָמוּ הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה לְשִׁלְשִׁים וְאַרְבַּע חֲטָאוֹת הֲלֵא בְּצָרֵי חֲדָא: הֵבֵא עַל הַזְכָּר וְהִבֵּיא זְכָר עֲלֵיו.

פִּי' אוֹתוֹ הַזְכָּר עֲצָמוּ אֲבָל אִם הִיָּה זְכָר אַחַר לִיכָּא מֵאן דְּפִלִּיג בְּהָא דְחִיבִי שְׂתִיב וְאַפִּילוּ ר"ע מוֹדָה פִּינָן שְׂהֵם גּוֹפִים מְוַחֲלָקִים אַע"ג שְׂהִיא שֵׁם אֶחָד כְּמוֹ הֵבֵא עַל חֲמֵשׁ נְשִׁיו נְדוֹת בְּהַעֲלָם אֶחָד שְׂהוּא חִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת אֶפִּילוּ לר"ע פְּדָתְנָן לְקַמָּן בְּפֶרֶק אֶמְרוּ לוֹ וְצָרִיף לֹמַר דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סָבַר פְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּאֶמַר כָּל מְקוֹם שְׂאִתָּה מוּצֵא ב' לְאוּיָן כּו' וְלִהִכִּי חִיבִי שְׂתִיב אַע"ג דְּלִיכָּא קְרָא לְחֻלְקָא א"נ אַע"ג דְּלִעִיל בְּעֵי קְרָא לְחֻלְקָא עַל אַחַתוֹ שְׂהִיא אַחַת אֲבִיו וְאַחַת אֱמֹ הֶכָּא חִיבִי לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׂתִיב פִּינָן שְׂהֵם שְׂתִיבֵי בִּיאוֹת אַע"ג דְּלִיכָּא קְרָא לְחֻלְקָא: אֲלֵא רִישָׁא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וּבִמְגַדָּף סָבַר לֵה כּו' ע.

קִשָּׁה בְּעֵינֵי הַיָּאָף אֶפְשָׁר לֹמַר דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל ס"ל כּו' ע בְּמַגְדָּף שְׁהָרִי ר"ע אֶמַר לְקַמָּן דְּמַגְדָּף הִינְנוּ מְבָרַף אֶת הַשֵּׁם וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סְבִירָא לִיָּה דְּמַגְדָּף הִינְנוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים מְזַמֵּר וּמְשׁוֹרֵר לְעֲבוֹדַת אֱלִילִים כְּדַמוּכַח בְּפֶרֶק אֶרְבַּע מֵיתוֹת וְהִכִּי תִנְיָא בְּהַדְיָא בְּסַפְרֵי: הָא אֶמַר אֲבִי הֵבֵא עַל הַבְּהֵמָה כּו'.

וְלְרַבִּי אֲבֵהוּ בַּפ' ד' מֵיתוֹת דְּקֶאֱמַר לְדַבְרֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל חִיבִי שְׂתִיבֵי צָרִיף לֹמַר כְּדִשְׁנֵי ר' אֲלִיעֶזֶר מְשַׁמֵּיָה דְּרַב תַּנָּא תְנֵי ל"ג חֲטָאוֹת תַּנָּא ג' פְּרִיתוֹת כּו' וּמִיָּהוּ קִצַּת קִשָּׁה בְּעֵינֵי לָמָּה לֹא דִיִּיק הַגְּמָרָא וְלְרַבִּי אֲבֵהוּ מֵאֵי אֵיכָּא לְמִימַר: וְהַתְנִיָּא הַקִּשָּׁה כָּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה לַע"א כּו'.

כְּפֹל לְשׁוֹן וְשְׂבוּשִׁים יֵשׁ בְּנוֹסַחַת הַגְּמָרָא שְׁלִפְנֵינוּ וּנ"ל דֵּה"ג וְהַתְנִיָּא הַקִּשָּׁה כָּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה לַע"א דְּכַתִּיב תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעוֹשֶׂה בְּשִׁגְגָה יָא וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיַד רַמָּה מֵה ע"א שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה כּו': שְׂבַת אֶרְבָּעִים חֹסֵר אַחַת הַיּוֹיָן.

תִּימָא לְמֵאֵי דְלֵא סְלִיק אַדְעֵתִיָּה תַּנָּא שְׂגַגַת שְׂבַת וּזְדוֹן מְלֵאכּוֹת אֵי נְמִי שֵׁם שְׂבַת וְשֵׁם ע"א קַתְנֵי אַדְפְּרִיף מְסִיפָא הַמְחַלֵּל אֶת הַשְּׂבַת לְפָרוּף מְרִישָׁא הָעוֹבֵד בַּע"א וְהָא אֵיכָּא ד' פְּרִיתוֹת שֶׁל מְנַסָּף וּמְקַטֵּר וּמְשַׁתְּחָוָה וּמְזַבַּח.

וּמִיָּהוּ בְּהָא אֵיכָּא לְמִימַר דְּהַמְקַשָּׁה הִיָּה סָבַר כְּדִתְנֵי רַבִּי זַפְּאֵי קַמֵּיָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן בַּפ' ד' מֵיתוֹת זִיבַח וְקִיטֵר וְנִיטֵר וְהַשְׁתַּחֲוָה בְּהַעֲלָם אֶחָד אֵינוֹ חִיבִי אֲלֵא אַחַת וְלִהִכִּי לֹא מְנִי עֲבוֹדַת אֱלִילִים אֲלֵא בְּחֻדָּא הוֹאִיל דְּכּוֹלְהוּ פְּרִיתוֹת דְּתַנְּוּ בְּמַתְנִיתִין לְמִינְיָא דְּחֲטָאוֹת תַּנְיָגְהוּ פְּדָאֵמֶרן בְּרִישׁ פֶּרֶקִין מְנִינָא לָמָּה לִי א"ר יוֹחָנָן שְׂאָם עֲשָׂאן כְּוֹלָם כּו'.

מִיָּהוּ אֲכַתִּי קִשָּׁה לָמָּה לֹא פְּרִיף מְרִישָׁא דְּמַתְנִיתִין לָמָּה לֹא מְנָה רַק ט"ו פְּרִיתוֹת בְּעֵרִיּוֹת הֲלֵא יֵשׁ עוֹד י"א פְּרִיתוֹת בְּעֵרִיּוֹת שְׂהַזְכָּרְתִּי לְעִיל בְּמִשְׁנַתְנּוּ: דְּתַנְיָא הִנֵּה שְׂהִיא אַחַת שְׂגַגַת שְׂבַת כּו'.

אֵין זֶה לְשׁוֹן הַבְּרִיָּתָא אֲלֵא הַמְכַנּוֹן שֶׁל הַבְּרִיָּתָא דְּמִיָּתִי בַּפ' ד' מֵיתוֹת וּבְפֶרֶק כָּלֵל גְּדוּל וּבְפֶרֶק הַבּוֹנָה כְּוֹלָה זֶה דְּתַנְיָא רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר וְעֲשֶׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה פְּעָמִים שְׂחִיבִיב אַחַת עַל כְּוֹלָן פְּעָמִים שְׂחִיבִיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת וְאֶמַר רַבִּי יוֹנָתָן מֵאֵי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי אַחַת

שְׁהִיָּא הִנֵּה זְדוּן שְׁבֵת וְשִׁגְגַת מְלָאכּוֹת הִנֵּה שְׁהִיָּא אַחַת שִׁגְגַת שְׁבֵת וְזְדוּן מְלָאכּוֹת: הָרִי לְבוּ לְשָׁמַיִם.

פרש"י דא"נ בבית ע"א השתתנה לשמים לאו איסורא עבד וליכא חטאת כו'. בפ' ד' מיתות הוסיף ופירש אפילו הנה יודע שזה הבית ע"א היא והוא משתתנה בתוכו לשמים אין פאן עונש שְׁהָרִי אף המשתתנה לבית הפנסת לא לבית הוא משתתנה אלא למי שישכון שמו עליו.

וקשה לי על פירושו נהי דחטאת ליכא איסור מיהא ודאי עביד מפני החשד שגראא כמשתתנה לע"א דהא גדולה מזו אמרו בפ"ב דע"א ישב לו קוץ בפני ע"א לא ישחה ויטלבו מפני שגראא כמשתתנה לע"א וכ"ש בבית ע"א עצמה.

ונראה דרש"י גופיה נשמר מזה בפ' ד' מיתות ובפרק פלל גדול שפירש הרי לבו לשמים ואין פאן חיוב עונש ולא פ"י דאין פאן איסורא. ואפשר ליישב בדוחק פרש"י דהכא דמה שפירש לאו איסורא עבד ר"ל שיהא חייב עליו עונש פרת אבל איסורא ודאי איכא ועכשיו שלמדתי מסכת ע"א מצאתי און לי בפרק פל הצלמים דפריד הגמרא ומי חיישינו לחשדא והא בי כנישתא דשף ויתייב בנהרדעא דאוקמי ביה אנדרטא והו"ו עיילי ביה אבוה דשמואל ולוי ומצלו בגויה ולא חיישי לחשדא ומשני רביש ש"מ בהדיא דייחיד אסור להתפלל בבית ע"א משום חשדא.

פ"נ"ל: אלא מאהבה ומיראה. רש"י וכל המפרשים פירשו מאהבה ומיראה מאהבת אדם ומיראת אדם חוץ מהרמב"ם ו"ל שפירש מאהבה ומיראה מאהבת עבודת אליל ומיראת ע"א ו"ל העובד ע"א מאהבה כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר או שעבדה מיראתו לה שמא תריע לו כמו שהן מדמים עובדיה שהיא מטיבה ומריעה אם קבלה עליו כאלוה חייב סקילה כו' והפסוק משנה הליץ בעדו וכתב שלא רצה לפרש כדפרש"י משום דמיראת אדם היינו באונס ואנוס רחמנא פטריה כמ"ש הרמב"ם בהדיא בפ"ה מהלכות יסודי התורה ו"ל ומה אם עבודת אלילים שהיא חמורה מן הפל העובד אותה באונס אינו חייב פרת ואין צ"ל מיתת ב"ד ק"ו לשאר מצות כו' וא"כ היכי אמר אב"י חייב אפילו לא קבלה עליו כאלוה אלא מאהבה ומיראה היינו מאהבת ע"א ומיראת ע"א.

ומה שקשה לי על דבריו אכתוב לקמן והרמ"ך השיג על הרמב"ם מדידיה אדידיה שְׁהָרִי פתב שאם זרק אבן למרקוליס חייב אע"ג דלא קבלה עליה כאלוה והפסוק משנה הליץ גם בזה בעד הרמב"ם וכתב דאין זו השגה שהרמב"ם בזורק אבן למרקוליס לבזותו לענין חיוב חטאת קאמרי לא לענין חיוב סקילה דבכה"ג מייירי הגמרא ומה שקשה גם בזה על דבריו יתבאר מתוך דברי התוספות שאכתוב לפנים (הגה"ה והריב"ש פתב שגראא לו לפרש לדעת הרמב"ם דפלוגמא דאב"י ורבא לאו במי שרואה צורה שאינה נעבדת והוא חושק בה לייפיה או שיירא ממנה שמא תרע לו ומתחיל עתה לעבדה באחת מד' עבודות דבהא לכולי עלמא פטור פינודלא קבלה עליה כאלוה ואפילו לאב"י כדאמרינו בסוגיא אלא דחזא אנדרטא וסגיד לה אי קבלה עליה כאלוה מזיד הוא ואי דלא קבלה עליה לאו פלום הוא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאב"י כו' אלמא דלכולי עלמא אפילו בד' עבודות כגון השתתנה לאו פלום הוא אלא פלוגמיהו במי שעובד ע"ז

מאהבה ומיראה דומיא דהמן ובהא ס"ל לרבא דפטור פינון דלא קבלה עליה אפילו עבדה בד' עבודות פגון הפן שקיו משתתנים לו והשתתנא היא מד' עבודות וה"ה אם היו עובדין אותה בעבודה אחרת מאהבה ומיראה וזה עובדה ג"כ באותה עבודה ומעשה אין קושיא מפעור ומרקוליס שהיתה עבודתם באותו בזוי והיתה ע"א גמורה שעובדיה היו עובדין אותה בקבלת אלהות אפילו אם היא עבודה בזויה חייב לרבא עכ"ל.

וכתב עוד וז"ל עוד אפשר לדחוק לדעת הרמב"ם דיותר יש לפטור עובד מאהבה ומיראה בלא קבלת אלהות משום דדמי לאנוס אע"פ שעבדה דרף עבודתה ממי שעובד ומכונן לבזות פינון שעובד ברצון כמה שדרף עבודתה באותו בזוי אלא שעובדיה חושבים שהע"א ההיא חושקת באותו בזוי וזה טועה בזה ומכונן לבזויה ולזה פתב הרב חייב ומביא קרפן על שגגתו והנה ליה שאינו מזיד ושאינו בר סקילה וכרת וחיוב חטאת בשוגג עכ"ל.

וכתב עוד הריב"ש ומ"מ פבר הסכימו האחרונים שאין פירוש הרמב"ם מאהבה ומיראה נכון שאם עובדה מפני שחושב שיש בה פח להרע או להיטיב אע"פ שאין מקבלה כאלוה חייב ובהא לא הנה פטר רבא דרוב עובדי ע"א שפעולם פה הם שגם הם חושבים שיש אלוה למעלה מהם אלא שהם חושבים שיש פח להם להרע או להיטיב או שרצון הבורא בקף ומתוף פה עובדים אותה ועל זה הזהירה תורה כי פליג רבא פגון שהוא מודה שאין בה ממש אלא שמאהבת אדם או מיראתו הוא עובדה ולא מיראתו שפא יתרגנו דבהא לא הנה מחייב אב"י אלא מיראת אדם שיזיקוהו קאמר ובכה"ג אמר אב"י שהוא חייב שהרי הוא כאלו עובדה מרצונו ורבא אמר פטור דכל שאינו מודה בה שיש בה פח לעשות פלום ואינו עובדה מרצונו אלא מאהבת אדם או מיראתו פטור עכ"ל הריב"ש.

ורבינו משה מקוצי פתב בסמ"ג העובד ע"א מאהבה ומיראה פ"ה הרב רבי אליעזר ממיץ דמירי בע"א שלא נעשית מעולם ע"א אלא מאהבת אדם או מיראת אדם פגון אנדרטא של מלך וכגון הפן שמביאו בענין זה השמועה בפרק ד' מיתות וכן עיקר פנונתו של עובד ע"כ ונראה לי שהרמב"ם והרב רבי אליעזר ממיץ הוכרחו לפרש מה שפירשו מפח קושית התוספות שאכתוב לפנים בעזרת השם, וקשה לי על מה שכתב ריב"ש ולא מיראתו שפא יתרגנו דבהא לא הנה מחייב אב"י אלא מיראת אדם שיזיקוהו קאמר כו' הלא הפן נעבד מיראה שפא יתרגנו כפפירש במקרא כי כן צוה לו המלך וגומר ויאמרו עבדי המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצנת המלך ומי שעובר מצנת המלך אחת דתו להמית וא"כ דכונתיה איירי העובד ע"א מיראה פינון דאב"י מיתי סיוע לדבריו מהפן בפרק ארבע מיתות וכן נראה מדברי התוספות שאביא בסמוך דהעובד ע"א מיראה היינו שפא יתרגנו.

לכך נ"ל לפרש העובד ע"א מיראה היינו שפא יתרגנו ומה שהקשה ריב"ש דבהא לא הנה מחייב אב"י נ"ל דלא קשיא מידי משום שלא אמרו אנוס פטריה רתמנא אלא דוקא באנוס גמור שלא יוכל להמלט כלל פגון שעומד עליו ע"א אחד ואומר לו אני רוצה להרוג אותך אם לא תעבד ע"א עכשיו בפני אב"י מי שעובד ע"א מיראה שפא יתרג כשינודע שלא עבד דומיא להמן אנוס כזה לא פטריה רתמנא פינון שאינו ודאי גמור שיהרג פי אולי יוכל לברוח או יוכל להמלט באיזה סיבה ומפני כך לא השתתנה מרדכי

להמן ולכן אמר אביי שהיה חייב שהיה הוא כאלו עובדה מרצונו כיון שאינו נדאי גמור
שיהרג אלא ששם יהרג ויכול להיות שלא יהרג כמו שקרה למרדכי ורבה אמר פטור
דכל שאינו מודה בה שיש בה פח לעשות פלוגתא ואינו עובדה מרצונו אלא מאהבת אדם
או מיראתו פטור וכו' נמי נתבטלו דברי הפוסק משנה שהבאתי לעיל.

פן נ"ל: אלא לרבה דאמר פטור. וא"ת והא אמר בפירק בן סורר ומורה דע"א וגלוי
ערויות ושפיכות דמים יהרג ואל יעבור א"כ אפילו לא מקבלה ליה באלוה חייב ואין
לומר דרבה לטעמיה דאמר במסכת ע"א בפירק רבי ישמעאל דאפילו בע"א בצנינעא וחי
בהם ולא שימות בהם והא דקאמר רבה בפ"ב דכתובות גבי עדים שאמרו להם חתמו
שקר כו' שאין לה דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא ע"א וגילוי ערויות ושפיכות דמים
הכי פירושו אפילו מאן דמחמיר לא מחמיר אלא בע"א וג"ע וש"ד דא"כ דטעמא דרבה
דפטר הוי משום הכי מאי מייתי אביי ראיה בפירק ארבע מיתות מפמה בריתות לימא
דאתיין כמ"ד בפירק בן סורר יהרג ואל יעבור דפלוגתא דתנאי היא.

כבר הקשו התוספות זאת הקושיא בפירק פלל גדול ותיבצוה די"ל דסבר רבה דאפילו
למ"ד דחייב למסור את עצמו מ"מ אם לא מסר עצמו לא מחייב מיתה בב"ד וקשה
לרשב"א דאמר רבה במסכת ע"א הפל הנה בכלל לא תעבדום פשפוט לה הפתוב וחי
בהם יצא אונס משמע דלא מפיק אלא אונס מיתה אבל שאר אונסין הווי בכלל לא תעבדום
וחייב והא פטור אפילו מאהבה דליכא אונס מיתה.

וי"מ דהיא דאמר יהרג ואל יעבור היינו בסתם אע"ג דלא מקבלה עליה כאלוה אבל
הא במפרש דקעביד מאהבה ומיראה א"נ אפילו בסתם ובע"א שהפל אין עובדין אותה
אלא מאהבה ומיראה דומיא דהמן דמייתי עליה התם להם אי אתה משתחוה אבל אתה
משתחוה לאדם פמותה יכול אפילו נעבד פהמן ת"ל לא תעבדום ומההיא גופא יש לדקדק
דחייב אפילו לא קבלה עליה כאלוה דמשמע דאסר נעבד פהמן דומיא דאדם שפמותה
דשרי וחינו בלא קבלו עליו כאלוה.

ועוד דאמר בפירק ד' מיתות הפוער עצמו לפעור זו היא עבודתה אע"ג דקא מכונן לבזוייה
הזורק אבן למרקוליס זו היא עבודתו אע"ג דהוא מכונן למרגמיה אלמא דחייב אע"ג
שאינו מקבלו עליו כאלוה.

ומיהו יש לפרש אע"ג דקא מכונן לבזוייה מכונן לעובדה דרף בזוייה וברגימא זו והא
דלא דחי ראיות דאביי בעובד מאהבה ומיראה סתם משום דסתם עובד כמדעתו דמי.
וא"ת ולמאי דפטר רבה אמאי לא השתחוה מרדכי להמן וי"ל כדאמרין במדרש ששני
צלמים היו על לבו ועוד משום קדוש השם כדאשפחן בירושלמי במסכת שביעית בפ"ד
פגון פפוס ולולינינוס אחיו שנתנו להם מים בזכוכית צבועה ולא קבלו מהם: ע"ב אלא
באומר מותר כו'.

מפאן קשה לי על מה שפרש"י לעיל בסוף המשנה אבל אומר מותר לגמרי דעוקר כל
הגוף לאו שוגג הוא אלא אנוס הוא ופטור כו' שהרי פאן מסיק הגמרא באר היטב שהוא
חייב באומר מותר לגמרי וכן מסיק הגמרא בהדיא בפירק ארבע מיתות בתרי דוכתי וכן
בפירק פלל גדול בדוכתי טובא וכי תימא דטעמיה דרש"י הוא משום דבפירק פלל גדול

איִתְמַר רַב וְשִׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַרְוִיְהוּ אֶפְיָלוּ תִינּוּק שְׁנֵשְׁבָה בֵּין הֶ"א וְגַר שְׁנֵתְגִייר לְבִין הֶ"א פְּהֵכִיר וְלִבְסוּף שְׁכַח דְּמִי וְחֵיב ור"י ור"ל דְּאָמְרֵי תַרְוִיְהוּ דְּנֻקָּא הִכִּיר וְלִבְסוּף שְׁכַח אֶבֶל תִּינּוּק שְׁנֵשְׁבָה בֵּין הֶ"א וְגַר שְׁנֵתְגִייר לְבִין הֶ"א פְּטוּר וּפְרֵשׁ"י הֵתָם וְנ"ל פְּטוּר דְּקִסְבְּרֵי ר"י ור"ל אֹמֵר מְוֹתֵר אָנוּס הוּא וְלֹא שְׁגָגָה הִיא עַכ"ל וּפְסֵק רִש"י כר"י ור"ל אִם כֵּן קִשָּׁה טוֹבָא הִיאָה פְּסֵק כר"י ור"ל שְׁהָרֵי שָׁם בְּפִרְקָא פְּלִל גְּדוּל פְּרִיָה הִגְמָרָא מְבַרְיָתָא עַל ר"י ור"ל וּמְשַׁנֵּי אָמְרֵי לָהּ ר"י ור"ל אֲנִן דְּאָמְרִינֵן פְּמוֹנְבֵז וְהָא וְדַאי דְּלִית הִלְכָתָא פְּמוֹנְבֵז אֵלָא פְּרַבְנֵן דְּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ וְכֵן פְּסֵק הִרְמַב"ם בְּהִדְיָא שְׁהוּא חֵיב בְּאוֹמֵר מְוֹתֵר לְגַמְרֵי וְלֹא בְּמָקוֹם אֶחָד בְּלִבְד אֵלָא בְּשַׁנֵּי מְקוֹמוֹת פְּסֵק פֶּן הֵן הִנֵּה בַפ"ב וּבַפ"ז מֵהִלְכוֹת שְׁגָגוֹת וְכֵן פְּסֵק בְּהִדְיָא הִסְמ"ג וּשְׁאָר פּוֹסְקִים הַמְּפֹרְסָמִים וְגַם עַל מֵה שְׁפֵרש"י דְּטַעַמֵיהוּ דר"י ור"ל דְּאָמְרֵי פְּטוּר מִשׁוּם דְּקִסְבְּרֵי אֹמֵר מְוֹתֵר אָנוּס הוּא וְלֹא שְׁגָגָה הִיא כְּתִבּוּ עֲלֵיו הַתּוֹסְפוֹת וְנ"ל וְאִין נִרְאָה דְּטַעַמֵיהוּ פְּמוֹנְבֵז וְטַעַמָּא דְּמוֹנְבֵז מְפָרֵשׁ לְקַמֵּן דְּיִלְיָף מְקָרָא וְהָא דְּאָמֵר בַּפ"ב דְּמַפּוֹת גְּבִי גְלוּת בְּשַׁגְּגָה פָּרֵט לְמַזִּיד וּמְפָרֵשׁ אַבְיֵי פָּרֵט לְאוֹמֵר מְוֹתֵר וּפְרִיָה לִיה רַבָּא אֹמֵר מְוֹתֵר אָנוּס הוּא לֹא דְּנֻקָּא קְאָמֵר אָנוּס דְּכָכָל מְקוֹם מְחֵיבִין לִיה אֵלָא לְגַבֵּי גְלוּת דְּנֻקָּא מְמַעֵט אַבְיֵי אֹמֵר מְוֹתֵר מִשׁוּם דְּטוֹבָא בְּשַׁגְּגָה פְּתִיב הֵתָם דְּהָא בְּפִרְקִין מְחֵיבֵי אֹמֵר מְוֹתֵר בַּע"א וּבְחֻלְב אַע"ג דְּכִתִּיב בְּהֵם בְּשַׁגְּגָה וְכו' עַכ"ל הָרֵי אַתָּה רּוֹאָה מְפּוֹרֵשׁ שְׁגָם הַתּוֹסְפוֹת כְּתִבּוּ בְּפִשְׁיטוֹת דְּהָא בְּפִרְקִין מְחֵיבֵי אֹמֵר מְוֹתֵר בַּע"א וּבְחֻלְב כּו' וְאִי אֶפְשָׁר שְׁשׁוּם אָדָם יִחְלֹקְעֵלְיוּ לְכוּן לּוּלֵא דְּמִסְתְּפִינָא מְחַבְּרֵי הֵיִיתִי אֹמֵר שְׁלֵא יִצְאוּ אֵלּוּ דְּבָרִים מִפֵּה קְדוּשׁ רִש"י אֵלָא דְּבָרֵי תַלְמִיד טוֹעֵה הֵם.

פֶּן נ"ל: דְּעַד פֶּאן לֹא בְּעָא מִיְנֵיהּ רַבָּא מְרַב נַחְמֵן כּו'. וַא"ת אַמְאֵי לֹא מִיִּיתִי מִתְנִי' דְּרִישׁ פִּרְקָא פְּלִל גְּדוּל דְּהַשׁוּכַח עֵיקַר שְׁבֵת דְּאִינוּ חֵיב אֵלָא אַחַת וְלֹא הוּי פְּטוּר לְגַמְרֵי.

וּי"ל דְּנִיחָא לִיה לְאַתּוּי מְרַבָּא דְּמִסְפָּקָא לִיה בְּהַעֲלָם זֶה וְזֶה דְּדִילְמָא אֶפְיָלוּ תַרְתֵּי מְחֵיב דְּכִי אֹקִי הִכָּא בְּאוֹמֵר מְוֹתֵר הִינּוּ בְּנִתְעַלְמָה הִינּוּ לְפִי שְׁעָה אֶבֶל לֹא שְׁכַח פֶּל כֶּף דְּכִי מְדַכְרֵי לִיה מְדַכְרֵי דְּהִינּוּ דּוּמְיָא דְּהַעֲלָם זֶה וְזֶה בְּיָדוּ דְּאָם לֹא נּוֹדַע לוֹ מְעוֹלָם אִיסוּר ע"א אִינוּ יִשְׂרָאֵל פְּלִל פִּינּוּן שְׁמוּדָה בַּע"א דְּדוּחַק לְהַעֲמִיד בְּתִינּוּק שְׁנֵשְׁבָה בֵּין הַגּוֹיִם אֶבֶל שְׁכַח עֵיקַר שְׁבֵת הִינּוּ פְּעִין תִּינּוּק שְׁנֵשְׁבָה בֵּין הַגּוֹיִם כֶּף כְּתִבּוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפִרְקָא פְּלִל גְּדוּל: דִּינְדַע דְּאִסִּירָא ע"א וְהִנֵּי עֲבוּדוֹת לֹא יִדַע דְּאִסִּירָן.

נִרְאָה לִי שְׁכָל זֶה טְעוֹת הוּא מִשׁוּם דְּתִינּוּק שְׁנֵשְׁבָה לְבִין הֶ"א לֹא נּוֹדַע לוֹ מְעוֹלָם אִיסוּר ע"א פְּלִל וְהוּי שְׁגָגַת ע"א וְשְׁגָגַת עֲבוּדוֹת כְּדִמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁהַבְּאִתִּי בְּדַבּוּר שְׁלִפְנֵי זֶה וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפִרְקָא ד' מִיתוֹת גְּבִי הַעֲלָם זֶה וְזֶה בְּיָדוּ כּו' דְּמִיִּיתִי הֵאֵי תִירוּצָא דְּרַב פֶּפָּא בְּלִשׁוֹן זֶה מְשַׁכַּחַת לֵה בְּתִינּוּק שְׁנֵשְׁבָה לְבִין הֶ"א אִי נָמִי כּו' וְגַם רִש"י פִּי בְּפִרְקָא פְּלִל גְּדוּל וּבְפִרְקָא אַרְבַּע מִיתוֹת בְּאוֹמֵר מְוֹתֵר כְּגוֹן תִּינּוּק שְׁנֵשְׁבָה בֵּין הַגּוֹיִם שְׁלֵא יִדַע פְּלִל אִיסוּר ע"א: סְבַר כִּי אִסִּירָא הַשְׁתַּחֲוָה לַע"א דְּכִסְפָּה וְזֶהָב כּו'.

תִּימָה לְמָה לֹא מְשַׁנֵּי הָכִי בַפ"ק דְּהוֹרָיוֹת גְּבִי הָא דְּפְרִיָה תַנּוּן יֵשׁ ע"א בְּתוֹרָה אֶבֶל הַמְּשַׁתַּחֲוָה פְּטוּר וְאִמְאֵי הַמְּשַׁתַּחֲוָה הָא פְּתִיבָא דְּכִתִּיב לֹא תִשְׁתַּחֲוָה לְאֵל אַחַר וְהִכָּא לֹא מְשַׁנֵּי כְּדֵהֵתָם דְּאָמְרֵי כִי אִסִּירָא הַשְׁתַּחֲוָה כְּדִרְכָּה אֶבֶל שְׁלֵא כְּדִרְכָּה שְׂרָיָא וְאִי בְּעִית אִימָא דְּאָמְרֵי הַשְׁתַּחֲוָה גּוּפָא כְּדִרְכָּה הוּא דְּאִסִּיר דְּאִית בַּהּ פִּשׁוּט יָדִים רַגְלִים הָא הַשְׁתַּחֲוָה דְּלִית בַּהּ פִּשׁוּט יָדִים וְרַגְלִים שְׂרָיָא: דְּהָא יֵשׁ בְּתוֹ מְאָנוּסְתוֹ דְּלֹא קְתַנֵּי לֵהּ.

תִּימָה לְמָה אָמַר בְּתוֹ מְאֻנוּסָתוֹ הֲלֹא גַם בְּתוֹ מְנֻשׂוֹאתוֹ לֹא קִתְּנִי לָהּ. וְנִרְאָה לִי דְבַתוֹ מְנֻשׂוֹאתוֹ קִתְּנִי לָהּ מִדְּקִתְּנִי הֵבֵא עַל אִשָּׁה וּבִתָּה מִשְׁמַע בֵּין שְׁהֵבַת מְמַנּוּ בֵּין מְאִישׁ אַחֵר וּבִהְכִי מִתְּנִישֵׁב שְׁפִיר הָא דְקִאֲמְרִי בְּרִישׁ פְּרָק הַנְּשַׁרְפִים בְּתוֹ מְאֻנוּסָתוֹ מְנִינִן וְלֹא אָמְרוּ סִתְּם בְּתוֹ מְנִינִן מִשׁוּם דְּבַתוֹ מְנֻשׂוֹאתוֹ מְעֻרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה נִפְקָא אֲבָל בְּתוֹ מְאֻנוּסָתוֹ לֹא מִשְׁתַּמַּע מִקְרָא דְעֵרְנַת אִשָּׁה וּבִתָּה דְהֵיא בְּנֻשׂוֹאָה דְנוֹקָא קְמִיָּרִי כְּמִפְּנִישׁ בְּפִרְק נֻשְׂאִין עַל הָאֻנוּסָה וְכֵן פִּרְשׁ"י לְקַמְן בְּפִרְקִין וּבְסוּף פ"ק דְּחֻגִיגָה גְּבִי לְבַתוֹ מְאֻנוּסָתוֹ דְּלֹא כְּתִיבָא וְנ"ל לְבַתוֹ מְאֻנוּסָתוֹ דְּלֹא כְּתִיבָא דְּאֵלוֹ בְּתוֹ מְאֻשְׁתוֹ כְּתִיבָא עֵרְנַת אִשָּׁה וּבִתָּה וְגו' מִשְׁמַע בֵּין שְׁהֵבַת מְמַנּוּ בֵּין מְאִישׁ אַחֵר כּו' וְלָכֵן נ"ל דְּלֹא גְרָסִינן וְהֵאִיכָא בַת אִשְׁתוֹ כְּמָה שְׁנִמְצָא כְּתוּב בַּגְּמ' שְׁבִידִינוּ שְׁהָרִי בַת אִשְׁתוֹ הֵינּוּ הֵבֵא עַל אִשָּׁה וּבִתָּה דְּמִתְּנִי'.

כֵּן נ"ל: הַמְעֵלָה אֲבָרִי פְּנִים בְּחוּץ. פִּירוּשׁ שְׁחוּטֵי פְּנִים שְׁהִיו עוֹמְדִים לְהִקְטִירָם בְּפְנִים וְהֵעֵלָן בְּחוּץ חֵיִיב כְּדִכְתִּיב בְּהַעֲלָאָה וְאֵל פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּנוּ בְּרֵאוּיִין לְהִבְיָאוּן לְפָנִים וְלִהְעֵלוֹתוֹן הַפְּתוּב מְדַבֵּר.

אֲבָרִי חוּץ שְׁחוּטֵי חוּץ שְׁעוֹמְדִים לְיִקְטֵר בְּחוּץ וְלֹא בְּפְנִים רִש"י בְּפִרְק הַשְּׁוֹחֵט וּמְעֵלָה: שְׁבַת וּע"א תָּנָא יְתֵהוֹן אֲבִינְפִיהוֹן, בְּזִבְחִים פִּרְק הַשְּׁוֹחֵט וּמְעֵלָה הַקְּשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת הִיכִי קִאֲמַר הֵכָא גְּבִי ע"א דְּקִתְּנִי יְתֵהוֹן בִּינְכִיהוֹן הָא לִיכָא לְמִשְׁמַע מִמִּתְּנִיתִין דַּע"א אֲחַד הָעוֹבֵד וְאֲחַד הַמְּזַבֵּחַ כּו' אֲלֵא חֵיִיב חֲטָאת אֲהֵנָּה עֲבוֹדוֹת אֲבָל חִילּוּק חֲטָאוֹת לֹא שְׁמַעִינן מִיָּנָה עַכ"ל.

וְעַמְדוֹ בְּתִימָה וְלִי נִרְאָה דְּלֹא קָשָׁה מִיָּדִי מְפִי דְּלֹא אִינְצִרִיף לְאַשְׁמוּעִינן בְּמִשְׁנָה חִילּוּק חֲטָאוֹת אֲהֵנָּה עֲבוֹדוֹת דְּפִשׁוּט הוּא כְּדִאִיתָא בְּהִדְיָא בְּפִרְק ד' מִיתוֹת תְּנִי רַבִּי זְכַאי קָמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן זַבַּח וּקְטִיר וְנִיִּסְפָּה וְהַשְׁתַּחֲוָה בְּהַעֲלָם אֲחַד אִינוּ חֵיִיב אֲלֵא אַחַת אָמַר לִיָּה פּוּק תְּנִי לְבָרָא וּמְסִיק שָׁם הַגְּמָרָא דְּלִהְכִי קִאֲמַר לִיָּה פּוּק תְּנִי לְבָרָא מִשׁוּם דַּכ"ע ס"ל הַשְׁתַּחֲוָה לְחֻלְק יִצְאָת וְעִ"ל דְּגְבִי ע"א מִיָּהָ תָּנָא חֲשַׁבּוֹן חֵיִיבָא חֲטָאוֹת כִּי עֲבִיד כָּל אֲחַד בְּפִנֵי עֲצָמוֹ לְאַפּוּקִי גְּבִי הַעֲלָאָה לֹא אֲשַׁכְּחֵן בֵּיהּ מְקוּם דְּלִיתְנִי בְּמִשְׁנָה שְׁיָהָא חֵיִיב כָּלֵל אֲהַעֲלָאָה אֲבָרִי חוּץ בְּחוּץ אֲפִילוּ כִּי עֲבִיד לָהּ בְּפִנֵי עֲצָמָה.

וְעוֹד הַקְּשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם עַל הָא דְּהַעֲלָה הַגְּמָרָא הֵתֵם קוֹנְשִׂיא זֹו דְּרַב בִּיבִי בְּקִשְׂיָא לְמָה לֹא מְשַׁנֵּי דְּמִשְׁנַתְּנוּ דְּכָרִיתוֹת כְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי דְּפִטְר מְוִקְטְרִי חוּץ וְעַמְדוֹ בְּתִימָה. וְלִי נִרְאָה דְּגַם זֶה לֹא קָשָׁה מִיָּדִי מְפִי דְּאִי אֲפִשְׁר לְאוּקְמָא הַמְּשַׁנָּה דְּהֵכָא כְּרַבִּי יוֹסִי מְדַסְתֵּם וְתָנָא הַשְּׁוֹחֵט וּמְעֵלָה בְּחוּץ כְּדָבְרִי ת"ק דְּפִרְק הַשְּׁוֹחֵט וּמְעֵלָה דְּאֵם אִיתָא שְׁפִירוּשׁוֹ הַשְּׁוֹחֵט וּמְעֵלָה מְוִקְטְרִי פְּנִים דְּנוֹקָא לֹא הָנִי לִיָּה לְסִתְּוֹם אֲלֵא לְפִרְשׁ: מֵאִי הָאִי אוֹב וְיִדְעוּנִי.

פִּרְש"י לֹא אֲחַד דְּכְתִיב לֹא יִמְצָא בְּהּ וְגו' וְשׂוֹאֵל אוֹב וְיִדְעוּנִי. לְפִי דְּעֵתִי לֹא יִצְאוּ דְּבָרִים אֵלוֹ מִפָּה קְדוּשׁ רִש"י אֲלֵא דְּבָרִי תְּלַמִּיד טוֹעֵה הֵם אַע"ג שְׁנִמְצָא כְּתוּב זֶה בְּפִרְש"י גַם כֵּן בְּפִרְק ד' מִיתוֹת בְּמִשְׁנָה בַּעַל אוֹב זֶה פִּיתוּם הַמְּדַבֵּר מִשְׁחִיו כּו' וְהִבְיָאוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהִסְמִ"ג בְּשָׁמוֹ וְהַשִּׁיגוּ עָלָיו שְׂאִי אֲפִשְׁר לְפִרְשׁ כֵּן אֲלֵא לְהִפְּךָ דְּאִזְזֵהָרָה דְּבַעַל אוֹב וְיִדְעוּנִי גּוֹפִיָּהוּ מֵאֵל תִּפְנוּ אֵל הָאוֹבּוֹת וְגו' וְאִזְזֵהָרָה לְנִשְׂאָל מְלֵא יִמְצָא בְּהּ וְגו' וְשׂוֹאֵל אוֹב וְיִדְעוּנִי דְּאִי תִימָא דְּאִזְזֵהָרָה לְנִשְׂאָל מֵאֵל תִּפְנוּ אֵל הָאוֹבּוֹת א"כ יְהֵא בּוֹ כְּרַת דְּכְתִיב וְהַנְּפִשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֵל הָאוֹבּוֹת וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְלָמָּה תִּנּוּ בְּפִרְק ד' מִיתוֹת שְׁהַנְּשָׂאֵל בְּהֵם בְּאִזְזֵהָרָה בְּלַבַּד.

מ"מ אומר אני שלא אמר רש"י זה מעולם משגי טעמים חזא דכאן מוכח בהקדא מיניה וביה דשבוש גדול הוא מדפירש ובגי קרפן נינהו דכתיב בהו פרת והנפש אשר תפנה אל האובנות ואם איתא דאזקרת בעל אוב וידעוני גופייהו מלא ימצא בה וגו' כדפירש בתחלת דבריו ממילא צריף אתה לומר בהכרח דאל תפנו אל האובנות אינו אזקרה לבעל אוב וידעוני גופייהו כי אם לנשאל בהם א"כ היאך פירש דכתיב בבעל אוב וידעוני גופייהו והנפש אשר תפנה אל האובנות דהא נדאי איף שייתפרש אל תפנו אל האובנות יתפרש נמי והנפש אשר תפנה אל האובנות.

ועוד דהא רש"י גופיה פירש בהקדא דאזקרה דבעל אוב וידעוני גופייהו מאל תפנו אל האובנות ולא במקום אחד בלבד אלא בשלשה מקומות פירש כן. חזא לעיל במשנתנו.

תניינא בחומש בפרשת קדושים ונ"ל אל תפנו אל האובנות אזקרה לבעל אוב וידעוני ע"כ. תלימאי בפרק ד' מיתות גבי רבי יוחנן אמר הואיל ושניהן בלאו אחד נאמרו ונ"ל הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו בלאו דאל תפנו אל האובנות ואל הידעונים עד כאן אלא נדאי דברי תלמיד טועה הם.

כן נראה לי: דתני גבי סנהדרין בעל אוב וידעוני כו'. נראה דמלת סנהדרין ט"ס הוא וצריף להיות הנסקלין: הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו.

בפרק ד' מיתות פרש"י הא דלא נקט הואיל ושניהם בכרת אחד נאמרו משום דחלוק חטאות אינו תלוי בחלוק פרישות דהא מפטם שמן המשחה וסוף משמן המשחה משום דאיכא שני לאוין על בשר אדם לא יסוף ובמתנתו לא תעשו כמותו אע"ג דאין בשניהם אלא פרת אחד כדכתיב איש אשר ירקח כמותו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו אמרינו לעיל דכי עביד להו בשוגג בהדדי מחייב על כל אחת ואחת שהלאוין מחלקין לחטאות כדכתיב אשר לא תעשינה דהיינו דברים שהן בלא תעשה וסמיך ליה או הודע אליו אלמא חטאות אלאוין קיימי ע"כ.

ופירשו התוספות ה"מ אע"ג דבסוף פ' פלל גדול דריש ריש לקיש בשגגה עד שישגוג בלאו שבה ורבי יוחנן ס"ל שגג בכרת אעפ"י שהזיד בלאו מ"מ בלאוין תליא מלתא כיון דאשכחן מפטם וסוף דאיכא ב' לאוין וכרת אחד מסתברא דלקף פתובים ב' לאוין כדי לחייבו ב' חטאות: קסבר מאן תנא פרישות ר"ע היא.

וא"ת היאך אפשר לומר דרבי יוחנן קסבר מאן תנא פרישות ר"ע היא וקלא רבי יוחנן גופיה אמר בפרק הקומץ רבה כל המניח תפלין אחר שקיעת החמה עובר בלאו דתניא ושמת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ולא לילות כו' וכדרכי אבין דאמר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה ושם בברייתא הנזכרת קתני ר"ע אומר לא נאמר חוקה זו אלא לענין פסח בלבד א"כ משנתנו דקתני הפסח והמילה מצות עשה על פירוש דלא כר"ע דאי ר"ע כיון דמוקי לה בפסח לאו נמי איכא לרבי יוחנן דאמר השמר דעשה נמי לאו וי"ל דוקא לענין הנחת תפלין בלילה קאמר רבי יוחנן דלאו הוא משום דהנה כמו השמר בנגע צרעת דחשיב ליה לאובפרק אם לא הביא אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקן הוא וה"נ גבי הנחת תפלין בלילה משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תניח תפלין בלילה אבל לענין עשיית הפסח

מוֹדָה רַבִּי יוֹחָנָן דִּהְוֵי עֲשֵׂה מְשׁוּם דִּהְוֵי קוּם עֲשֵׂה וְלִכְּוֹן שְׁפִיר אֲתֵיָא מְשַׁנְתָּנוּ כַּר"ע אֲפִילּוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן כִּפֵּי לְמַדְתֵּי מַדְבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק הַמוֹצֵא תְּפִלִּין.

אִךְ קָשָׁה בְּעֵינֵי עַל דְּבַרְיָהֶם דַּא"כ מַאי זְנוּחָא דַּגְמ' הֵתָם בְּפֶרֶק הַמוֹצֵא תְּפִלִּין לְאוּקְמָא מְשַׁנְתָּנוּ דְקַתְנֵי הַפְּסֹח וְהַמִּילָה מְצַנֵּת עֲשֵׂה כַּר"ע מִפְּח דְסִבְר הַשְּׁמַר דְעֲשֵׂה עֲשֵׂה הֲלֵא אֲפִילּוּ אִי תִימָא דְסִבְר ר"ע הַשְּׁמַר דְעֲשֵׂה נְמִי לֹא אִפ"ה שְׁפִיר מִיתּוּקְמָא מְשַׁנְתָּנוּ כַּר"ע מִפְּח חִילּוּק זֶה שְׁחִילְקוּ הַתּוֹסְפוֹת וְצָרִיךְ עֵיוֹן: מִיתִיבֵי בַע"א אִינוּ חֲזִיב סְקִילָה אֲלָא עַל דְּבַר כו'.

נִרְאָה לִי דְמַלְת סְקִילָה טְעוּת סוֹפֵר הוּא דְבְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת גַּבִּי פִּינּוּן שְׁאָמַר לוֹ אֵלֵי אַתָּה חֲזִיב לְמַאי אִי לְקַטְלָא מִתְּנִיתִין הִיא אֲלָא לְקַרְבָּן כו' מוֹכַח בְּהִדְיָא דְהִךָ בְּרִייתָא אֵינִירִי דְנוֹקָא לְעַנְיָן חִיּוּב חֲטָאת אֲבָל לְעַנְיָן חִיּוּב סְקִילָה לֹא בְּעֵינּוּ דְבַר שֵׁישׁ בּוּ מְעֲשֵׂה אֲלָא אֲפִילּוּ הַמְקַבֵּל ע"א עָלָיו לְאַלוּתָה חֲזִיב סְקִילָה וְכַדְתָּנוּ הֵתָם בְּהִדְיָא בְּמִשְׁנָה דוּק וְתִשְׁפַּח: וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ הָא מַנִּי ר"ע הִיא.

וּא"ת הָא לֹא מְחֲזִיב ר"ע בְּמַגְדָּף אֲלָא מְשׁוּם דְכַתִּיב בֵּיהּ פֶּרֶת בְּמַקּוּם קַרְבָּן כְּדַאיִתָּא לְקַמּוֹ וּא"כ בְּהַשְׁתַּחֲוָּא דְלֹא פְתִיב בֵּיהּ פֶּרֶת בְּמַקּוּם קַרְבָּן לִיפְטֹר וְכוּן יְדַעוּנֵי אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹחָנָן לַר"ע אֲמַאי חֲזִיב הָא לֹא פְתִיב בֵּיהּ פֶּרֶת בְּמַקּוּם קַרְבָּן.

כְּפָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת זֹאת הַקּוֹשֵׁיָא בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת דִּי"ל דַּר"ע אֲלִיבָא דְדְבַרְיָהֶם דְּרַבָּנּוּן קָאָמַר לְהוּ לְדִידִי לֹא בְּעֵינּוּ מְעֲשֵׂה לְדִידְכוּ אוֹדוּ לִי מִיַּהֲת בְּמַגְדָּף דְכַתִּיב בֵּיהּ פֶּרֶת בְּמַקּוּם קַרְבָּן אִי נְמִי פִּינּוּן דְחֲזִיב רַחֲמָנָא בְּמַגְדָּף ש"מ דְבָכַל זְנוּכְתִין לֹא בְּעֵינּוּ מְעֲשֵׂה לְעַנְיָן קַרְבָּן כְּלָל דְעַקִּימַת שְׁפִתֵּיו לְרַבִּי יוֹחָנָן אֲלִיבָא דַּר"ע לֹא חֲשִׁיב מְעֲשֵׂה הוֹאִיל וַיִּשְׁנוּ בְּלֵב כְּדִלְקַמּוֹן וּלְרִישׁ לְקִישׁ אֲלִיבָא דְרַבִּי עַקִּיבָא מְחֲזִיב אִךְ עַל פִּי דְלִית בֵּיהּ מְעֲשֵׂה רַבָּא אֲלָא זוּטָא: חֲדָא מִתְּרַתֵּי קַתְנֵי.

בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת מִיִּתִּי כָּל הַסּוּגֵיָא דְהֵכָא וּמְדַלַּג תִּירוּץ זֶה וּמְשַׁנֵּי אָמַר עוֹלָא כו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתָם דְדַרְךָ הַגְּמָרָא בְּכַמָּה מְקוּמוֹת כִּן כְּדַאֲשַׁכְּחוּן בְּפֶרֶק קַמָּא דְחוֹלִין יְדוּ הַיְמִנִית מְדַרְבָּה בַּר בַּר חֲנָה נְפָקָא וּמְשַׁנֵּי כְּהוֹנָה בְּעֵיָא אַצְבַּע וּבְסוּף פ' הַתּוֹדָה מְשַׁנֵּי כְּדִי נְסָבָא וּבְסוּף פ' דָּם הַחֲטָאת מְשַׁנֵּי הֵנָּה שְׁנֵי שְׁנֵי: וְאֲפִילּוּ חוֹבֵר נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים.

פִּי לְגִירוּתָן זֶה בְּזָה אוֹ לְמַקּוּם מְדַבֵּר שְׁלֵא מְצִאוּ בִישׁוּב וַיִּזְקוּ רַש"י בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת: דָּף ד' הוֹאִיל וַיִּשְׁנוּ בְּלֵב. בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת פִּרְש"י הוֹאִיל וַיִּשְׁנוּ בְּלֵב עֵיקַר חִיּוּב הַבָּא עָלָיו תְּלוּי בְּלֵב שְׁמַתְפוּנָן לְבַרְךָ אֵת הַשֵּׁם שְׁאֲפִילּוּ מְבַרְךָ אֵת הַשֵּׁם כָּל הַיּוֹם וְאִין בְּלָבוּ כְּלָפִי מְעַלָּה אֲלָא שְׁהַעֲלָה אֵת הַשֵּׁם לְדַבֵּר אַחַר וּמְכַנְּהוּ בְּשֵׁם הַמִּיּוֹחֵד וּמְקַלְלוּ אִינוּ מִתְּחִיבֵי וְהַקְּשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת עַל פִּירוּשׁוֹ דְהָא הַשְׁתַּחֲוָּאָה נְמִי יִשְׁנָה בְּלֵב כְּדַאֲמַרִּינוּ גַּבִּי אַנְדְרָטָא אִי לֹא קַבְּלָה עָלָיו כְּאַלוּתָה לֹא כְלוּם הוּא וּפִירְשׁוּ פִירוּשׁ אַחַר מְדַכְתִּיב גַּבִּי נִינּוּה מִמֶּךָ יֵצֵא חוֹשֵׁב עַל ה' רַעַה דְהֵינּוּ רַבְּשֶׁקָה שְׁגִידָף שְׁהִיָּה שְׁלוּחוֹ שֶׁל סַנְחַרִּיב מְלָךְ אֲשׁוּר וְנִינּוּהָ בְּאַרְץ אֲשׁוּר וְתֵלָא הַכְּתוּב בְּמַחֲשָׁבָה.

וּלְפִי מַאי דְפִירְשְׁתִּי לְעִיל דְבַסְתָּם ע"א מֵאַהֲבָה וּמִירְאָה חֲזִיב נִיחָא דְאִין תְּלוּיָה בְּלֵב. וּקְצַת קָשָׁה בְּעֵינֵי הַיָּאֵד אֲפִשֵׁר לֹאמַר דְעֵיקַר אִיסוּרוֹ תְּלוּי בְּלֵב שְׁהִירֵי בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת תָּנוּ הַמְּגַדְּף אִינוּ חֲזִיב עַד שְׁיִפְרֹשׁ הַשֵּׁם וַיִּלְיָף לָהּ מְקַרָּא וְנוֹקֵב שֵׁם וְגו' וְאֲפִילּוּ מְבַרְךָ אֵת הַשֵּׁם כָּל

היום בלבד ולא הוציא שם מפיו פטור אלמא דעיקר איסורו אינו תלוי בלב: אבל בעלת אוב הוי מעשה.

שבוש הוא וצריך להגיה אבל בעלמא הוי מעשה ועל זה מתיב רבי זירא להוכיח דאפילו בעלמא לא הוי מעשה אע"ג דלא ישנו בלב כגון עדים זוממין: יצאו עדים זוממין שאין בו מעשה.

וא"ת למה לי למעוטי עדים זוממין מקרבן הא אפילו בשוגג מיקטלי דלא בעי התראה. כבר תירצו התוספות זאת הקושיא בפרק ד' מיתות דיש לומר דמשפחת לה שהוזמו קודם גמר דין דאין נהרגין עד שיגמר הדין אי נמי כגון שחזרו בהן מעצמן ואמרין מבודין אנחנו: שאני עדים זוממין הואיל וישנו בראיה.

הקשו התוספות בפרק ד' מיתות על הסוגיא דהכא מאי משני מפל הני דתני בתורת פהנים בהדי עדים זוממין דממעט מןעשה מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא השקר דהתם אינו לא בלב ולא בראיה אלמא דאפילו בעלמא לא הנה מעשה אע"ג דלא ישנו בלב ולא תירצו פלוג וברק השוכר את הפועלים תירצו דהכא אסוגיא דפ' ד' מיתות סמיה דגרסינן התם שאני מגדף הואיל וישנו בקול וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא והא אתמר חסמה בקול והנהיגה בקול רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ור"ל אמר פטור עקימת פיו לא הוי מעשה אלא אמר רבא שאני עדים זוממין הואיל וישנו בראיה ובעל פה איהו לפרש דלא קאמר רבי יוחנן דעקימת פיו הוי מעשה אלא דוקא גבי חסמה בקול משום דבדיבוריה קעביד מעשה דעל ידי שגוער בה היא מונעת מלאכול והולכת דאל"כ קשה הא בפ"ג דשבועות א"ר יוחנן אומר הנה רבי יהודה משום רבי יוסי הגלילי כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם ונהלא רבי יוחנן גופיה קאמר גבי חסמה בקול דעקימת שפתיו הוי מעשה א"כ נשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אמאי מחשב אותם ללאו שאין בו מעשה אלא על פה איהו פדפירשתי דלא קאמרי ר"י כו' וכדאמרין בריש תמורה מההיא דחוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו א"ל ר"י לתנא לא תיתני מימר דבדיבוריה קא עביד מעשה אבל היכא דבדיבוריה לא קעביד מעשה לא הנה עקימת שפתיו מעשה ולהכי פריה התם רבי יוחנן לריש לקיש ממומר דחשיב מעשה משום דבדיבוריה קעביד מעשה אבל נשבע לא עביד בדיבוריה מעשה כדמוקי לה התם באכלתי ולא אכלתי והשתא היכי פריה בפרק ארבע מיתות מחסמה בקול אמגדף דלא עביד מעשה בדיבוריה.

וי"ל דלא אמגדף פריה אלא דוקא אעדים זוממין פריה דבההוא שינויא דמשני שאני מגדף הואיל וישנו בקול קאי נמי אעדים זוממין ועלייהו פריה וקול לר"י לאו מעשה הוא דבדיבוריהו אתעביד מעשה שמתחייב הנדון על פיהם ומשני שאני עדים זוממין הואיל וישנו בראיה אבל מגדף הוי טעמא דלא חשיב מעשה הואיל וישנו בקול דלא עביד בדיבוריה מעשה ואין צריך תו לטעמא שכן ישנו בלב והיינו טעמא נמי דמסית ומדיח ומקלל אביו דממעט להו בת"כ מןעשה דהתם אינו לא בלב ולא בראיה אלא על פה איהו משום דישנו בקול.

ואע"ג דבפ"ק דכריתות לא קאמר טעמא דמגדף דישנו בקול אלא קאמר מגדף ישנו בלב ועדים זוממין ישנו בראיה אסוגיא דסנהדרין סמיה ובקוונטרס גריס שאני עדים זוממין

הואיל ויִשְׁנֶן בְּקוֹל וְלֹא גָרַס שְׁאֵנֵי מְגַדֵּף מִשׁוֹם דָּאֵי הִדְר בֵּיהּ מְטַעְמָא קַמָּא דְהוּאִיל וְיִשְׁנֶן בְּלֵב אִם כֵּן לְפִי הַמְּסַקְנָא דְסִתְר טַעְמָא דְהוּאִיל וְיִשְׁנֶן בְּקוֹל הֵנָּה לִיהּ לְמִיָּהֲדֵר לְטַעְמָא קַמָּא וְלְמִיָּמֵר שְׁאֵנֵי מְגַדֵּף הוּאִיל וְיִשְׁנֶן בְּלֵב וְאִין גְּרָאָה דְלְמַסְקָנָא נְמִי לֹא סִתְר טַעְמָא דְהוּאִיל וְיִשְׁנֶן בְּקוֹל לְעֵנִן מְגַדֵּף וּמְסִית וּמְדִיחַ כְּדִפְרִישִׁית דְּבְדִיבּוֹרִיָּהּ לֹא אֲתַעְבִּיד מַעֲשֵׂה עַכ"ל הַתּוֹסְפוֹת.

ואע"ג דְאִמְרִינֵן בְּעֵלְמָא הַזְמָה בְּהַגְדָה תְּלִיא מ"מ שְׁפִיר קְאָמֵר הוּאִיל וְיִשְׁנֶן בְּרָאָה דְעֵיקָר עֲדוּתָן בְּרָאָתִי הָעֵין שְׁמַעֲיִדִין מַה שְׁרָאוּ וְרָאָה לִית בָּהּ מַעֲשֵׂה: וּרְבִנֵן סְבָרֵי אִין לֹקִין עַל לָאו שְׁבַכְלָלוֹת.

מִפְּאֵן קָשָׁה לִי עַל לִישְׁנָא בְּתָרָא בְּסוּף פְּרָק כָּל שְׁעָה וּבְפֶרֶק כָּל הַמְּנַחֲוֹת בְּאוֹת מְצָה דְקְאָמֵר אֲפִילוּ חֲדָא נְמִי לֹא לְקִי עַל לָאו שְׁבַכְלָלוֹת כִּינֵן דְלֹא מְיַחֵד לְאוּזָה בְּלָאו דְחִסְמִיָּה דְהָא הָכָא בְּהִדְיָא אִמְרוּ רְבִנֵן דְחֲדָא מִיָּהָ לְקִי.

וְנִרְאָה לִי דְמִפְּאֵן יֵצֵא לוֹ לְהֶרְמַב"ם ו"ל שְׁפָסַק בְּפֶרֶק י"ח מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין וּבְפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת קֶרְבֵן פֶּסַח כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְקְאָמֵר תְּרַמִּי הוּא דְלֹא לְקִי חֲדָא מִיָּהָ לְקִי. וְאֲפִשְׁר דְלָזָה נְתַפְנוּן רַש"י בְּאִמְרוּ וּרְבִנֵן סְבָרֵי אִין לֹקִין וְאִי תְקַשִּׁי אֲפִילוּ חֲדָא מִיָּהָ לְקִי אֲלֵא שְׁהִלְשׁוֹן קְטוּעַ וְאִין זֶה אֲלֵא טְעוֹת דְלוּג סוּפְרִים וְצ"ע וְא"ת וּמַה בֵּין זֶה וְחֲרָצֵן נָא וּמְבִנְשֵׁל רַחֲמִים וְרִכָּב שְׂאוֹר וּדְבִשׁ אֲלִמְנַהֲגְרוּשָׁה חֲלָלָה זֹנָה דְלֹא מְקַרִי לָאו שְׁבַכְלָלוֹת כִּינֵן שְׂאִיִסוּרֵן מְפֹרְשִׁים וּכְתוּבִים בְּהִדְיָא בְּפָסוּק קְאִי הִלָּאו עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל זֶה וְעַל חֲרָצֵן אַע"ג דְתַרְנִיָּהּ בְּחֵד לָאו כְּתִיבִי וְכֵן כֹּלָם וְאֵלּוּ חֲלָב שׂוֹר וְכָשֵׁב וְעַז מְקַרִי לָאו שְׁבַכְלָלוֹת וְאִינוּ חֲזִיב אֲלֵא אַחַת וְכֵן לְחֵם וְקִלִי וְכַרְמֶל וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂר דְגֵן תִּירוּשׁ וְיִצְהָר דְלֹא לְקִי אֲלֵא חֵד אִי לָאו מִשׁוֹם? תּוֹרָא כְּדִאִמְרִינֵן בְּסִמּוּף וּמֵאִי שְׁנָא שְׁהִרֵי הָאִיִסוּרִין ג"כ מְפֹרְשִׁים כְּתוּבִים בְּהִדְיָא בְּפָסוּק וְלֹא דְמִי לְהָא דְאִמְרִינֵן בְּסוּף גִּיד הַנְּשָׂה גְּבִי בְּשָׂר מִן הַחֲזִי וּבְשָׂר מִן הַטְּרִפָּה דְלֹא מִיָּחִיבִיב אֲלֵא חֲדָא מִשׁוֹם דְמַחֵד לָאו נְפָקִי דְהֵתֵם שְׁאֵנֵי דְבְשָׂר מִן הַחֲזִי וּמִן הַטְּרִפָּה אֵינֵם מְפֹרְשִׁים בְּפָסוּק בְּהִדְיָא דְנִיָּמָא לֹא תֹאכְלוּ קְאִי אֲכַל חֵד וְחֵד כְּבָר תִּיָּרְצוּ הַתּוֹסְפוֹת זֹאת הַקְּוִשָׁא בְּפֶרֶק הַמְּקַבֵּל וּבְפֶרֶק כָּל הַמְּנַחֲוֹת בְּאוֹת מְצָה דְזֶה וְחֲרָצֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת גִּינְהוּ וְכֵן שְׂאוֹר וּדְבִשׁ וְכֵן כֹּלָם תַּדַּע דְכִי אֲתוּ לְאֲתְרוּיִי בְּהֵן צְרִיף לְהַזְכִּיר כָּל אֶחָד בְּשֵׁמוֹ אֲבָל חֲלָב שׂוֹר וְכָשֵׁב וְעַז שֵׁם חֲלָב אֶחָד הוּא וְכֵן לְחֵם קִלִי וְכַרְמֶל שֵׁם חֲדָשׁ אֶחָד הוּא וְכֵן שֵׁם מַעֲשֵׂר אֶחָד הוּא וּמְדַבְרֵי רַש"י בְּפֶרֶק כָּל הַמְּנַחֲוֹת מְשַׁמַּע דְלֹא מְקַרִי לָאו שְׁבַכְלָלוֹת בְּכָל הַתּוֹרָה כֹּלָה אֲלֵא דְוָקָא בְּמִקּוֹם דְכְּתִיב כָּל דְאֲתָא לְרַבּוֹת כָּל דְבָר כְּגוֹן כָּל שְׂאוֹר וְכָל דְבִשׁ וְגו' וְכְגוֹן מְכַל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֵּן אֲבָל מִשׁוֹם דְכְּתִיבִי בְּאִזְהָרָה אַחַת לֹא מִיָּקַרִי לָאו שְׁבַכְלָלוֹת מִשׁוֹם דְלָאו אֲכַל חֵד קְמַהֲדֵר וְנִסְתִּיעַ מִמְּסַכַּת נְזִיר גְּבִי מְכַל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֵּן הֵינֵן.

וְקָשָׁה לִי עַל דְבָרֵי דְהָא לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם אִקְרִי לָאו שְׁבַכְלָלוֹת כְּדִאִתָּא בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת וְרַבִּים אֲחֵרִים אַע"ג דְלֹא כְּתִיב בְּהוּ כָּל וְיִישׁ לְהֶרְמַב"ם וְלְהֶרְמַב"ן שְׁיִטָּה אַחֲרַת כְּעֵנִין לָאו שְׁבַכְלָלוֹת וְהַרוּצָה לְעִמּוּד עַל עֵיקְרוֹן שֶׁל דְבָרִים יַעֲיִין בְּסִפְר הַמְּצוֹת שֶׁל הֶרְמַב"ם בְּשׁוֹרֵשׁ תְּשִׁיעִי וּבְהַשְׁגוּתוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ן אִזְ תְּבִין יִרְאֵת ה' וְדַעַת קְדוּשִׁים תְּמַצָּא: אֲבָל דְחִיָּה שְׂרִי צְרִיף לְנִקָר כָּל מִינֵי חֲזִיֹת צְבִי וְאִיל כְּמוֹ שׂוֹר כְּשֵׁב וְעַז וְכָל חֲלָבוֹ אֲסוּר

אף חלב הקרב על גבי המזבח דהיינו חלב המכסה את הקרב מותר באכילה אף שאר מיני חלב וגידין אסורות וצריך לחטט אחריהם.

העפתי מספר פרנס סימן שי"ב: גילף שור שור מסיני. פירוש גבי הפרשת הר סיני פתיב אם בהמה אם איש לא יחיה ותנו בסוף פרק שור שנגח את הפרה דבהמה לאו דוקא אלא הוא הדין חיה ועוף ואף על גב דלא פתיב שור גבי הפרשת הר סיני אין בכך פלוג דשור בכלל בהמה הוא.

אכן מדברי רש"י נראה דגרס גילף שור שור משפת וכן עיקר דלפי גירסתנו קשה היאך אמר אח"כ אלא היינו טעמא דקסבר נכתוב כל חלב פשב לא תאכלו וכו' דהא אפתי איכא למימר ה"א גילף פשב פשב מסיני כו' שהרי פשב בכלל בהמה האמור גבי סיני כמו שור: הנה אמינא גילף שור שור מסיני כו'.

קשה בעיני הלא אין אדם דן גזירה שנה מעצמו אלא אם פן קבלה מרבו ואי קבלה מרבו אם פן קשה לפי המסקנא גזירה שנה זו למאי אתא ועוד קשה מאי צריך לזה למה לא משגי הנה אמינא חלב שור אסור ודכשב ועז שרי וכי תימא מאי אולמא דשור משום דנתרבה בנסכים כדמשגי פי האי גוונא גבי פשב וצריך עיון: אלא מעתה אליה דחולין תיתסר כו'.

בסוף פרק כל הבשר אמר אביי דלהכי פתיב כל חלב לה' לרבות חלב אליה לענין מעילה ומהאי הקשה רב מרי לרב זביד אלא מעתה אליה דחולין תיתסר כו' פלומר השתא דאמרת דחלב אליה אקרי חלב לענין מעילה הכי נמי נימא דאקרי חלב לאסור באכילה: למישרי אליה דחולין.

אפשר שיטעה בזה האיש ההמוני ויחשוב שהחלב שבאלה לצד פנים מותר ורח"ל מהאי דעתא פי אין הפונה אלא על האליה עצמה והנצרך לומר פן לפי שהיתה קריבה על גבי המזבח וזה מבואר בדברי הרי"ף והרמב"ם ואמרינו בסוף פרק כל הבשר חלב האליה אקרי חלב סתמא לא אקרי.

כך פתב מהר"י בן חביב זכרוננו לברכה: ועז למה לי שמע מינה לחלק. אין להקשות לרבנן שפיר, קאמר להו רבי ישמעאל דיש לומר דרבנן סברי דעז לגופיה איצטרריך דאי פתב כל חלב שור וכשב ה"א חלב שור וכשב אסור ועז שרי וכי תימא מאי אולמיה דשור וכשב משום שיש בהן צד רבוי אצל המזבח: דלא דמי הדין לאו ללאו דערייות.

פרש"י להכי נקט ערייות דאיכא מיילי טובא ואיכא לאו בכל חדא. וקשה לי שהרי לקמן גבי חלב מוקדשין מחייב רבי יהודה משום חלב שמים משום תרי לאוי ואפ"ה קאמר לקמן מודה הנה רבי יהודה לענין קרפן שאין מביא אלא חטאת אחת אלמא דאין הדבר תלוי במה דאיכא לאו בכל חדא או לא.

לכן נ"ל לפרש משום דתניא בת"כ בפירוש צו דחלב פחות מפזית אינו בכלל עונש יכול לא תהא באזהרה ת"ל כל חלב והא לא אשכחן גבי לאו דערייות. פן נ"ל: דמחייב משום מותר ומשום חלב.

אף על גב דהוּ בְּרִייתָא דְקַתְנֵי וְעֵשָׂה אַחַת וְעֵשָׂה הִנֵּה לְחַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת כּו' רַבִּי יוֹסִי הִיא כְּדַאיִתָּא בְּפֶרֶק כָּלֵל גְּדוֹל וּבְפֶרֶק ד' מִיתוֹת וְאַנְן שְׁמַעֲינָן לְרַבִּי יוֹסִי דְלִית לֵיהּ אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּפֶרֶק הַנְּשָׂרְפִין וּבְפֶרֶק ד' אַחִין גְּבִי עֶבֶר עֲבִירָה שְׁנַתְחַיִּיב שְׁתֵּי מִיתוֹת ב"ד כו' אֲפִילוּ הֵכִי שְׁפִיר קְאָמַר הֵכִא דְמַחְיִיב מְשׁוּם נוֹתֵר וּמְשׁוּם חָלֵב מְשׁוּם דְלִקְמָן בְּפֶרֶק אָמְרוּ לוֹ אָמְרִינָן דְמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּאִיסוּר מוֹסִיף וְנוֹתֵר אִיסוּר מוֹסִיף הוּא הַלְפָּה חָל שְׁפִיר עַל אִיסוּר חָלֵב: ה"ג אֵלָּא אָמַר רַב שְׁשֵׁת פְּגוּן דְאַכַּל חָלֵב דְקִדְשׁ וּר' יְהוּדָה הִיא דְתַנְיָא אֲכַל חָלֵב נְבִלָה אֲכַל חָלֵב מְוִקְדָּשִׁין לֹוּקָה שְׁתֵּים כּו' מְחַיִּיכוּ עֲלֵהּ בְּמַעֲרָבָא וְנוֹקְמָא פְּגוּן חָלֵב דְשׁוּר כּו' אֵלָּמָא לָא אוֹקְמָה פְּרַבִּי יִשְׁמַעְעָל כּו': ע"ב וְכַל זֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ.

תִּימָה דְהָא הָאֵי קָרָא בְּתְרוּמָה פְּתִיב כְּדַמּוּקֵי לֵהּ בְּפֶרֶק עֲשֶׂרָה יוֹחֲסִין וְכְדַאיִתָּא בְּפֶרֶק אֵלְמָנָה לַכ"ג וּבִשְׂאָר דְוִקְתֵי טוֹבָא וְכֵן פְּרַש"י בְּהַדְיָא בְּחֻמְשׁ. וְשָׂמָא י"ל דְשִׁינָה בֵּיהּ לָאו דְכַל זֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ אַע"ג דְכַתְּבַת בְּתְרוּמָה מְשׁוּם דְיִלְפִינָן קִדְשׁ קִדְשׁ חֲטָא חֲטָא מְתְרוּמָה כְּדַאשְׁפַּחֲסוּן בְּפֶרֶק הַנְּשָׂרְפִין דְיִלְיָף מְעִילָה מְתְרוּמָה וְלָא קִים לֹן אֲזַהְרָה בְּמַעֲיָלָה אֵלָּא מְתְרוּמָה.

שׁוּב מְצַאֲתֵי בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְמַכּוֹת גְּבִי הָא דְאָמַר רַבָּא זֶר שְׂאֵכַל מִן הָעוֹלָה לִפְנֵי זְרִיקָה חוּץ לְחוּמָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן לֹוּקָה חֲמֵשׁ וְלִילְקֵי נְמִי מְשׁוּם וְכַל זֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ כּו' שְׁפַתְבוּ שְׁם הַתּוֹסְפוֹת רַש"י פִּירָשׁ דְלָא גְרַסִינָן וְכַל זֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ מְשׁוּם דְהָהִיא בְּתְרוּמָה פְּתִיב וְאָף כִּי גְמַרִינָן חֲטָא חֲטָא מְתְרוּמָה אֲפִילוּ הֵכִי לָא נִיחָא דְסוּף סוּף לִיתָא אֵלָּא בְּשׁוּנָה פְּרוּטָה וְיִשְׁנֹוּ פְּמוֹ אֲכִילָה וְרַבָּא לָא מְנִי אֵלָּא אֲכִילַת כְּזִית אֵלָּא ה"ג וְזֶר לָא יֵאכַל כִּי קִדְשׁ הֵם וְכֹף הֵם דְבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג וּמְדַבְּרֵיהֶם יֵשׁ לְלַמּוֹד דְגַם כָּאֵן גְרַסִינָן וְזֶר לָא יֵאכַל כִּי קִדְשׁ הֵם וּא"ת לִילְקֵי נְמִי אֵלָּאוּ דְמַעֲיָלָה פִּינּוּ דְלָאוּ דְזְרוּת הוּא לָאו וְזֶר לָא יֵאכַל כִּי קִדְשׁ הֵם.

וּי"ל דְלָא חֲשִׁיב לָאו דְמַעֲיָלָה מְשׁוּם דְלָא חֲשִׁיב אֵלָּא לָאו דְלָא שְׁיִיכֵי אֵלָּא בְּחָלֵב אֲבָל לָאו דְמַעֲיָלָה שְׁיִיף אָף בְּקִדְשֵי בִדְקַת הַבֵּית וְעוֹד שְׁיִיף מְעִילָה נְמִי בְּהַנְּאָה בְּלָא אֲכִילָה וְהָא דְפָרִיף לְעִיל דְלִחְיִיב נְמִי מְשׁוּם קִדְשׁ הִינּוּ מְשׁוּם דְהִתְם חֲשִׁיב לָאו דְנוֹתֵר וְלָא שְׁיִיף בְּחָלֵב טְפֵי מְבִשְׂאָר בְּשׂוּר.

וּא"ת אַמַּאי לָא חֲשִׁיב לָאו דְחָלֵב נְבִלָה וְחָלֵב טְרַפָּה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה וְאַכַּל לָא תֵאכְלֵהוּ. וּי"ל דְלָאוּ בְּעַנְיָנָא דְקִדְשִׁים פְּתִיבָא כִּי הִנֵּי קָרָאֵי דְמִיִּתֵי הֵכִא וּא"ת וְלִרְבָּנָן דְפְּלִיגֵי עֲלֵיהּ דְרַבִּי יְהוּדָה וּמְמַעֲטֵי דָם מְזֵרוֹת א"כ בְּסוּף פֶּרֶק כָּל הַבְּשָׂר דְחֲשִׁיב חוֹמֵר בְּחָלֵב מְבָדָם לִיחְשׁוּב נְמִי לָאו דְזְרוּת וּי"ל דְבַפְּלוּגְתָא לָא קְמִירֵי.

וּמִיָּהוּ אַפְתִּי קִנְשָׁה וְהִיכֵי לְקֵי הֵכִא אֵלָּאוּ דְזְרוּת הָא מְשַׁנֵּי הֵתָם בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְמַכּוֹת אֵהָא דְפָרִיף וְלִילְקֵי נְמִי אֵלָּאוּ מְשׁוּם וְכַל זֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ הִנֵּי מִיָּלֵי הִיכָא דְחִזִּי לְפַהֲגִים הֵכִא לְפַהֲגִים נְמִי לָא חִזִּי וְעוֹד אָמְרִינָן הֵתָם זֶר שְׂאֵכַל מְחַטָּאת וְאֲשָׁם לִפְנֵי זְרִיקָה פְּטוּר מֵאֵי טַעְמָא דְאָמַר קָרָא וְאַכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם כָּל הִיכָא דְקָרִינָן בֵּיהּ וְאַכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם קָרִינָן בֵּיהּ וְזֶר לָא יֵאכַל קִדְשׁ וְכַל הִיכָא דְלָא קָרִינָן בֵּיהּ כּו' וְכֵן פְּסָקוּ הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג נְהָרֵי חָלֵב דְקִדְשִׁים נְמִי לָא חִזּוּ לְפַהֲגִים וְעוֹבֵר עָלֵיוּ בְּלָאוּ כָּלִיל תַּהֲיָה לָא תֵאכַל

כְּדַאיִתָּא בְּפִרְק בְּתֵרָא דְמִכּוֹת כֶּה כְּתָבוּ הַתּוֹסֵפוֹת בְּפִרְק אֱלוּ מְנַחוֹת נִקְמְצוֹת בּוֹד"ה לְלֵאוּ דְזֵרוֹת כּו': וּמַאי שְׁנָא חֵלֵב דְּלוֹקָה שְׁלֵשׁ דְּכִתִּיב בֵּיהּ כּו'.

נִרְאָה שְׁיֵשׁ טְעוֹת דְּלוֹג סוֹפְרִים כָּאן וְה"ג וּמַאי שְׁנָא חֵלֵב דְּלוֹקָה שְׁלֵשׁ דְּכִתִּיב בֵּיהּ הֲלִין תְּרִין לְאוֹנֵן דְּאַמְרֵן וְלֵאוּ דְזֵרוֹת דָּם נְמִי נִילְקִי שְׁלֵשׁ דְּאִית בֵּיהּ הֲלִין תְּרִין לְאוֹנֵן דְּאַמְרֵן וְלֵאוּ דְזֵרוֹת אִיזְצֵרִיהּ סְלֵקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא כּו': הוּאִיל וְאִיתֵּמְעִיט דָּם מְמַעֲלָה לִיתְמַעֲט מְזֵרוֹת קַמְל"ן.

וְהָא דְלֵא אֲמַרִינֵן אִיפְכָּא דְמִיעוּטָא לְמַלְקוֹת וְהִיקְשָׁא לְקַרְבָּן מִשּׁוּם דְּהִיקְשָׁא גְבִי לְאוּ פְתִיב וְאוּלִי מְהַאי טַעְמָא מְחַק רִש"י מְטוֹמָאָה וְגַרְסַּם מְמַעֲלָה דְּאִי גְרַסִינֵן מְטוֹמָאָה קִשָּׁה מְהָ רְאִיתָ לְמַעַט טוֹמָאָה וְלִרְבוּת זֵרוֹת אִימָא אִיפְכָּא.

וּמִיָּהוּ בְּכָל עֲנִין צְרִיךְ טַעַם דְּעַל כְּרַחֲמֵי אֲמַת הוּא דְּמַמְעֻטִינֵן טוֹמָאָה וּמְרַבִּינֵן זֵרוֹת וַי"ל מִשּׁוּם דְּהִיקְשָׁא דְכָל חֵלֵב וְדָם מוֹקִינֵם טְפִי גְבִי זֵרוֹת דְּהַכֵּל זָרִים אֲצֵל חֵלֵב וְדָם אֲכָל סִתָּם בְּנֵי אָדָם טְהוֹרִים: אֲוִצִיא דָּם שְׂרָצִים הוּאִיל דְּאִין דָּמֵן חֲלוּק מִבְּשָׂרָן מְצַטְרְפִין בְּמַעֲלָה בְּפִרְק קַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא וְהוּא שְׂיִהֵהּ הַדָּם מְחַנְפֵּר לְבָשָׂר: שְׂרָץ דְּאִיתְרַבִּי לְטוֹמָאָה.

פִּירוּשׁ כְּגוֹן שְׁמוֹנָה שְׂרָצִים הָאֲמוּרִים בְּתוֹרָה שְׁהוּן הַחוֹלֵד וְהַעֲכָר וְגו' שְׁהוּם בְּלִבְד מְטַמְּאִים: הַנִּיחָא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר דָּם הַתְּמַצִּית כּו'. הַגִּיֶרְסָא מְשׁוֹבֶשֶׁת מְאֹד בְּנוֹסַחַת הַגְּמָרָא שְׁלִפְנֵינוּ וְנִרְאָה דְה"ג הַנִּיחָא לְרַבִּי יְהוּדָה דְתַנֵּן דָּם הַתְּמַצִּית כּו' וְאַפְיִלוּ לְרַבִּי יְהוּדָה כֶּרֶת נִפְקָא לִיהּ מִן כָּל דָּם דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר דָּם מְהָ ת"ל כָּל דָּם לְפִי שְׁנֵאמַר כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יְכַפֵּר אִין לִי אֵלָא דָּם קַדְשִׁים שְׁהַנְפֵּשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ שְׁהוּא מְכַפֵּר דָּם חוֹלִין כּו': תְּלַמוּד לֹאמַר כָּל דָּם.

וּא"ת תִּפְוֹק לִיהּ מְקַרָּא דְרַק אֶת הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ דְכִתִּיב בְּפִרְשֵׁת רָאָה שְׂדֵרְשׁוּ בּוֹ אַע"פ שְׂאִין בְּזָה זְרִיקַת דָּם בְּמִזְבֵּחַ הוּא בְּאֻזְהָרָה. כְּבָר תִּגְרַץ הַמְזַרְחֵי דִי"ל פְּתִיב בְּהַאי וְכִתִּיב בְּהַאי כְּדַאֲמַרִינֵן בְּפִרְק כָּל שְׁעָה גְבִי חִיּוּב מִצָּה בְּזִמְן הַזֶּה: וְאַחַת לְדָם הָאֲבָרִים.

פִּירוּשׁ כְּגוֹן דָּם הַטְּחוּל וְדָם הַכְּלִיּוֹת, וְדָם בִּיצִים וְדָם הַמְתַכְנֵס בְּלֵב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה: אֲכָל מַעֲשֵׂר דְגָן תִּירוּשׁ וַיִּצְהַר כּו'. נִקְט אֲכָל בְּשִׁבִיל מַעֲשֵׂר דְגָן וְהוּא הַדִּין אִם שְׂתָה רַבִּיעִית זֵין מְמַעֲשֵׂר תִירוּשׁ וַיִּצְהַר חוּץ לַחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם: בְּפָנִים אִין כּו' לֹא בְּתוֹף הַעֲזָרָה דּוּמְיָא דּוֹשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר לְפָנֵי ה' וְכִמוֹ וּבְכוֹרוֹת בְּקָרָה וְצֹאנָה דְכִתִּיב בְּקָרָא זֶה גּוֹפִיָה דְלֵא תוּכַל לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ וְדָרְשׁוּ בְּפִרְק בְּתֵרָא דְמִכּוֹת שְׁזוֹ אֻזְהָרָה לְאוּכַל מְבָשֵׂר קַדְשֵׁי קַדְשִׁים חוּץ לְעֲזָרָה אֵלָא בְּפָנִים מְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם כְּדַתְנִיָּא בְּסִפְרֵי וּבְפִרְק בְּתֵרָא דְמִכּוֹת: דָּרָה אִם כֵּן נִימָא קָרָא לֹא תוּכַל לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ מַעֲשֵׂר דְגָנָה תִירוּשָׁה כּו'.

פִּירוּשׁ נִימָא קָרָא לֹא תוּכַל לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ וְתוֹ לֹא וּמִמִּילָא יְדַעִינֵן דְּקָאִי אֲמַעֲשֵׂר הַבְּזָפֵר לְעִיל בְּפִסּוּק דְּכִתִּיב מַעֲשֵׂרוֹתֵיכֶם א"כ מַעֲשֵׂר דְגָנָה תִירוּשָׁה וַיִּצְהַרָה לְמָה לִי לִיחֻדִי כּו' וּמִדְּבַרֵי רִש"י וְהַרְמַב"ם וְסַמ"ג מְשַׁמַּע דְּגְרַסִינֵן אִם כֵּן נִימָא קָרָא לֹא תֹאכְלֵם בְּשַׁעֲרֵיהּ לְמָה פָּרַט אוֹתָם לְחִיּוּב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְכֵן גְרַסִינֵן בְּהִדְיָא בְּפִרְק בְּתֵרָא דְמִכּוֹת: נִכְתוּב קְלִי וְלֹא לְכַתוּב לְחָם וְכַרְמֶל כּו'.

בתורת פהנים תנא אלו נאמר קלי וכרמל לא תאכלו הייתי אומר אף הקטניות בכלל
ת"ל לחם אין לי אלא חטים שקרויין לחם שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ומנין
לרבות שעורים ונסמין ושפולת שועל ושפון ת"ל וקלי וכרמל לא תאכלו וגו'.

ואין להקשות א"כ מנא ליה לרבי יצחק לומר דמיתר קראי לחלק הא צריכי פדאמרן
דיש לומר דמכל מקום קלי מיתר פדמסיק משום דאנו יכולין ללמוד דאיסור חדש אינו
אלא באלו חמשה מינים בלבד מלחם וכרמל ועי"ל דיליף לחם לחם ממצה דהוי בחמשה
מינים בלבד פדאיתא במנחות פרק רבי ישמעאל: לעולם אל תהי ג"ש קלה בעיניך.

קשה לי מהיכא תיתי שתהא קלה ועוד מאי לעולם. ונראה לי משום דבריש איזהו מקומן
ובפרק דם שחיטה אמרינן דלכולי עלמא הקישא עדיפא מג"ש ועוד דהא משיבין על
ג"ש פשאנה מופנה משני צדדין ועל ההיקש אין משיבין ועל פרחו היינו משום דהיקש
הוי כמאן דכתיב בהדיא בקרא ולפי שלפעמים אין התיבות דומות שנה ודן ג"ש מפני
שהענין אחד פהיא דתנא ר' ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה דמיתר הגמרא בדוכתי
טובא וגדולה מזו לפעמים לא יש תיבות לג"ש והוא מביא אותן ע"י תיבות אחרות ואח"כ
דן מהם כאלו פתיבא פאותה שבפרק נערה גמר פתח מפתח ושער משער וכן בפ"ק
דפסחים גבי אין בודקין אלא לאור הדר למדנו מציאה מציאה ונחפוש מחפוש מחפוש
את ירושלים בנרות וכהנה רבות והי' מקום להרהר אחריה הלכך אמר לעולם אל תהי
ג"ש קלה בעיניך כלומר אע"פ שאינה מופנה משני צדדין ואע"פ שאין התיבות דומות
שנה ואע"פ שהוא מביא אותן על ידי תיבות אחרות.

פן נ"ל: דאמר רבי יוחנן תני זבדא בר לוי כו'. קשה לי היאך קאמר רבי ינאי דא"ר יוחנן
כו' דהא ר' ינאי רבו מובהק של רבי יוחנן הנה.

לכן נראה לי דלא גרסינן ליה פאן אלא אח"כ גבי אמר ר' סימאי לעולם אל תהי גזירה
שנה קלה בעיניך כו' דאמר ר' יוחנן תני זבדא בר לוי יליף קדש קדש כו' וכן איתא
בהדיא בפרק שני דנבחים: נאמר פאן ואוכליו עונו ישא ונאמר להלן והנפש כו'.

נראה לי דגרסינן להיפך נאמר פאן והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וגו' ונאמר להלן
ואוכליו עונו ישא מה להלן פרת אף פאן פרת דויק ותשכח וכן איתא בהדיא בפרק קמא
דתמורה לענין מוקדשי הע"א דאין חייבין עליהם משום פיגול ונותר כו' דקאמר ויליף
פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר
ואוכליו עונו ישא וגו': דאמר רבא אמר לי ר' יצחק כו'.

בפרק הנשרפין פריה הגמרא בתו מאנוסתו מנין שהיא בשרפה ומשני אמר אבני קל
וחומר הוא על בת בתו עניש על בתו לא כל שכן ופריה הגמרא וכי עונשין מן הדין
ומשני גלוי מילתא בעלמא הוא.

רבא אמר אמר לי ר' יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה כו' והקשו התוס' התם היכי קאמר
אבני הכי שהרי בתו מאנוסתו לא למדה הכתוב אלא מגזירה שנה דמשמע דלולא הגזרה
שנה לא ידעינן דבתו מאנוסתו בשרפה והלא אבני גופיה יליף לה התם בפרק הנשרפין
מקל וחומר ולא תירצו פלום.

ולִי נִרְאֶה לְתַרְץ דִּי"ל דְּאַבְיֵי בְּתַר דְּשִׁמְעַ ג"ש זֶה מְרַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק קַבְלָה וְהָדַר בִּינָה מִמַּאי דְּיַלְיָף לָהּ מִק"ו וְהִינּוּ דְקָאָמַר הֵכָא דְאָמַר רַבָּא אָמַר לִי ר' יִצְחָק כּו': לְלַמַּד בּוֹ לְמִןסְרוֹ לְצַבּוֹר כּו'.

נִרְאֶה לִי שְׁצַרִיף לְהַגִּיחַ אוֹ לְמִןסְרוֹ לְצַבּוֹר דְּכֵן אֵיתָא בְּהֵדְיָא בְּרַמְב"ם וּבְסַמ"ג וְכֵן הוּא בְּהֵדְיָא בְּגַמְרָא לְקַמְן גַּבֵּי הַמִּפְטָם אֶת הַקְטָנוֹת: אוֹ לְמִןסְרוֹ לְצַבּוֹר. פְּטוֹר נֶקֶט פְּטוֹר בְּשִׁבִיל הַסִּיפָא דְקַתְנֵי לְסוּף חֵיב אֲבָל הָאִי פְטוֹר אֵינּוּ פְטוֹר אֲבָל אָסוּר: שְׁעָשָׂה מִנְשָׂה בְּלֵבָד כּו'.

מִדְבָּרֵי הַרְמַב"ם וְהַסַּמ"ג מְשַׁמַּע דְּגַרְסִינּוּ כָּאֵן שְׁנָאָמַר וְאָשֵׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ מִזֶּה שְׁנָאָמַר בּוֹ שְׁמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי: לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם לָכֶם הוּא דְאָסוּר אֲבָל כּו'. מִכָּאֵן קָשָׁה לִי עַל רַש"י בְּחֻמְשׁ דְּמַפִּיק הֵךְ דְּרִשָׁא מְקַרָא אַחַר לְהַרִיחַ בֵּהּ וּגו': אֵלְמָה אָמַר רַבָּא קְטָנוֹת שְׁפִטְמוּ לְחֻצָאִין.

לְאוּ דְוָקָא לְחֻצָאִין אֲלָא הוּא הַדִּין אִם פְּטוֹמוּ לְשִׁלִּישׁ וְלַרְבִּיעַ לְפִי מִשְׁקָלוֹת אֵלוּ חֵיב כְּרַת כְּדַמוּכַח בְּהֵדְיָא לְקַמְן גַּבֵּי תַנּוּ רַבְנָן אַחַת לְשִׁשִּׁים וְשִׁבְעִים שְׁנָה הִיוּ מִפְטָמִין אוֹתָהּ לְחֻצָאִין וְכו' וְכַדְפַר ש"י שֵׁם: קַמְן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמֵשׁ מְאוֹת.

הַפְסָף מִשְׁנֵה מֵינְתֵי בְּרִייתָא זֶה בְּלִשׁוֹן זֶה קַמְן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמְאָתִים וְכֵן עֵיקַר כִּי הַתַּנָּא לִישְׁנָא דְקַרָא נֶקֶט: שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה מִשְׁלֵקְנֵי הַעֵיִקְרִין כּו' חֲסֵרוֹן הַנִּזְכָּר יֵשׁ כָּאֵן וְצַרִיף לְהַגִּיחַ שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה שְׁעָשָׂה מִנְשָׂה בְּמַדְבָּר הִיוּ שׁוֹלְקִין בּוֹ אֶת הַעֵיִקְרִים דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה ר' יוֹסִי אוֹמַר וְהָלֵא לְסוּף אֶת הַעֵיִקְרִין אֵינּוּ סִיפַק אֲלָא שׁוֹרִין אֶת הַעֵיִקְרִין בְּמֵים וְכו' וַיֵּשׁ עוֹד הַרְבֵּה חֲסֵרוֹנוֹת בְּסוּגְיָא זֶה בְּגוֹסְחַת הַגְּמָרָא שְׁבִינְדִינוּ וְכֵן בְּפָרָק בְּתַרָא דְהוֹרִיּוֹת וְשֵׁם פִּירְשֵׁתִי יָפָה כֹּל הַסּוּגְיָא דְהֵכָא וְהוֹרָצָה לְעַמּוּד עַל עֵיקְרָן שֶׁל דְּבָרִים יַעֲיִין שֵׁם דָּף ו וְיָמִי אֵיכָא מְעִילָה בְּרִיחַ כּו'.

תִּימָה אַמַּאי לֹא פְרִיף הַכִּיעֵל מִשְׁנֵה שְׁלֵמָה בַּפ"ב דְּמְעִילָה דְקַתְנֵי הַקּוּמְץ וְהַלְבוּנָה וְהַקְטָנוֹת מוֹעֲלִין בָּהֶם וְכֵן קָשָׁה בְּפָרָק כֹּל שְׁעָה דְפָרִיף עַל הָא דְאָמְרִינּוּ קוּל וּמִרְאֶה נְרִיחַ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם מְעִילָה מִבְּרִייתָא דְהֵכָא דְקַתְנֵי אֲלָא שְׁמַעַל טְפִי ה"ל לְמִפְרָף מִן הַמִּשְׁנָה שְׁהַבְּאֵתִי וְצ"ל ע: קוּל וּמִרְאֶה נְרִיחַ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם מְעִילָה.

בְּפָרָק כֹּל שְׁעָה דִּיִּיק מְעִילָה הוּא דְלִיכָא הָא אִיסוּרָא מִיְהָא אֵיכָא וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' הַתָּם דְהָא בְּפָרָק הַחֲלִיל תַּנְיָא אִשָּׁה הֵיְתָה בּוֹרְרַת חֲטִיִּים לְאוּר שֶׁל בֵּית הַשְׁוֹאֲבָה וּפְרִיף הַתָּם בִּירוּשְׁלַמִי הֵיאֵף בּוֹרְרַת הָא אֵיכָא מְעִילָה דְשָׁמֹן וּפְתִילָה הִיוּ שֶׁל הַקְּדֵשׁ וּמִשְׁנֵי דְקוּל וּמִרְאֶה נְרִיחַ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם מְעִילָה אֲלֵמָא דְאֵפִילוּ אִיסוּרָא לִיכָא וְלֹא תִירְצוּ כְּלוּם.

אֲבָל בְּפָרָק הַחֲלִיל תִּירְצוּ דְבוֹרְרַת לְאוּ דְוָקָא אֲלָא כְּלוּמַר הֵיְתָה יְכוּלָה לְבָרוּר מְרוּב אוּרָה. וְלֹא נִהִירָא לִי דְלִשׁוֹן אִשָּׁה הֵיְתָה בּוֹרְרַת לֹא מְשַׁמַּע כֵּן אֲלָא בּוֹרְרַת מִמֶּשׁ כְּדַמְשַׁמַּע בְּהִירוּשְׁלַמִי שְׁהַבְּאֵתִי וְכַדְאָמְרוּ בְּפָרָק טָרַף בְּקַלְפֵי כְּלָה שְׁבִירוּשְׁלַיִם לֹא הֵיְתָה צְרִיכָה לְהַתְבַּשֵּׁם מְרִיחַ הַקְטָנוֹת וְהִינּוּ מִטַעַם שְׁאֵינּוּ אָסוּר אֲלָא שְׁלֵא יִקְרַב עַצְמוֹ לְעֻזְרָה כְּדִי לְהַרִיחַ יוֹתֵר כְּדַפְרִישׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת גּוֹפִינְהוּ הַתָּם ה"נ יֵשׁ לוֹמַר לְעַנְיָן אוּר בֵּית הַשְׁוֹאֲבָה שְׁאֵינּוּ אָסוּר אֲלָא שְׁלֵא יִקְרַב עַצְמוֹ לְעֻזְרָה כְּדִי לְרְאוֹת יוֹתֵר דְמַאי שְׁנָא וְכַדְתַּנּוּ בְּתַמִּיד

אין אדם שומע קול חבירו בירושלים מקול המגריפה: ריח אחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה אבל קול ומראה לעולם אין בהם משום מעילה לפי שאין בהם ממש.

הכי מפרש רב פפא בפרק כל שעה: וברי תרומת הדשן דנעשית מצותה ומועלין בה. הקשה ר"י דהכא משמע דתרומת הדשן מועלין בו לאחר שנעשה מצותו ובפרק ולד חטאת במעילה תנו דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין וקאמרין בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ושמו אצל המזבח וכו' והשתא קשה דמשמע דמזבח החיצון נמי לא נהנין ולא מועלין ומפרש ר"י משום דקתני דישון מזבח הפנימי והמנורה לא מועלין משמע דוקא בתר דישון לפי שהדישון מוציא מידי מעילה לפי שנעשית מצותו אלמא מצנה לדשן ואהא קאמר בשלמא מזבח החיצון מצנה לדשנו דכתיב ושמו אצל המזבח ואדרבה אפילו מעילה אית ביה מדכתיב ושמו ודרשינן בסוף תמורה ושמו בנחת ושמו שלא יתפור אבל מזבח הפנימי מנלן שמצנה לדשנו וריצב"א מפרש דלאו אדיוקא קאי אלא לא נהנין ולא מועלין מדאורייתא קאי דליכא למימר לא נהנין מדרבנן כמו לא נהנין שבגמ' דבירושלמי דיומא פרק ב' מוכח דלא נהנין מדאורייתא דגרסינן התם מנין לדשון מזבח הפנימי דכתיב והשליף אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן שאינו צריך.

אם לקבוע לה מקום פי' למוראה ונוצה כבר כתב אצל המזבח ואם ללמדך שתהא במזרחו של כבש פתיב קדמה ואף הוא דריש אצל אצל פי' דאם ללמד שתהא תרומת הדשן במזרחו של כבש מדכתיב אל מקום הדשן ונימא הרי זה בא ללמד ונמצא למד להא לא איצטריך דתיפוק לן מג"ש נאמר פאן אצל המזבח ונאמר בתרומת הדשן אצל המזבח מה פאן במזרחו אף להלן א"כ אל מקום הדשן למה לי ש"מ למזבח הפנימי מנין שהיא אסור בהנאה אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ואיכא דאפיק ליה בקל וחומר ומה מזבח החיצון אסור בהנאה מזבח הפנימי לא כל שפן אלמא דאסור בהנאה מדאורייתא במזבח החיצון והשתא הכי פירושו בשלמא מזבח החיצון אסור בהנאה מדאורייתא מדכתיב ושמו אצל המזבח אלא מזבח הפנימי מנלן שיהא אסור בהנאה לאחר שנדשן דאפילו קודם דישון מנלן שיהא אסור דאפילו גופיה לא ידעינן שיהא מצנה לדשנו וא"כ משנעשה אפר נימא דנעשית מצותו ויהא מותר בהנאה ומשני דמדשן נפקא וא"ת מאי קא פשיט ליה מדשן אפתי תיבעי לך מנלן דאסור בהנאה.

וי"ל דגמרא דידן לא חשש אלא להביא פסוק שצריך דישון ומסברא ידע דכל הדשנים שונים לאסור בהנאה או מק"ו כדאיתא בירושלמי או משום דעיקר פשטיה דקרא בדשן מזבח החיצון אלמא דמחמת יתור דלא צריך למכתביה מוקמינן ליה בפנימי ומנורה נחשיב ליה כמין היקש דאימקוש כולהו לחיצון וא"ת אם כן לימא הכא משום דהוה ליה מזבח החיצון ופנימי ומנורה שלשה פסוקים הבאים כאחד י"ל דאין פאן פסוק מיותר דהא איצטריך למצות דשן להניח אצל המזבח ועוד נראה דאחר שלמדנו מצות דישון פנימי ומנורה להניח אצל המזבח חשיב כל הדשנים כמו דבר אחד דאל"כ היכי נפיק בירושלמי מק"ו הא שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדיו.

ואל תתמה על מה שפירשתי דתרומת הדשן לית בה מעילה אלא איסור הנאה אע"ג דהכא קאמר מועלין כו' הא קאמר נמי עגלה ערופה מועלין בה ובההיא לית בה מעילה

אֵלָא אִיסוּר הַנָּאָה קְאָמַר וְכַה"ג אִיפָּא נְמִי בְּמַעֲלָה פֶּרֶק וְלַד חֲטָאת חֵלֶב הַמִּזְבֵּחַ וְכַיִּצִּי תוֹרִין לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין וְקְאָמַר בְּגִמְרָא דְגִמְרָא אִמּוֹ אִמּוֹ מִבְּכוֹר מַה בְּכוֹר מוֹעֲלִין בּוֹ אִי חֵלֶב הַמִּזְבֵּחַ מוֹעֲלִין בּוֹ וְכַיִּצִּי הוּא קְדָשִׁים קְלִים וְלִית בֵּיהּ מְעִילָה וְחֵלֶב הַמִּזְבֵּחַ מוֹעֲלִין בּוֹ לִית לִית בֵּיהּ מְעִילָה כְּדַתְנִן הֵתָם דְּלָאו קְדָשִׁי ה' אִקְרִי אֵלָא מוֹעֲלִין כְּדַקְאָמַר לֹא וְדוּקָא אֵלָא אִיסוּר הַנָּאָה וּ"ת פִּינִן דְּפֶרְשִׁי דִּישׁ בּוֹ אִיסוּר הַנָּאָה מִדְּאֹרְיִתָא הִיכִי קְתַנִּי בְּפֶרֶק וְלַד חֲטָאת הַמִּזְבֵּחַ דִּישׁוֹן בְּתַחֲלָה מוֹעֲלִין בּוֹ וְהִיכִי חֲנִיגֵל עֲלֵיהּ הַקְדָּשׁ פִּינִן דְּאִיסוּר בְּהַנָּאָה מִדְּאֹרְיִתָא י"ל דְּלָאו בְּדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ אִינְרִי מִדְּקְאָמַר בְּתַחֲלָה מִשְׁמַע דְּאִינְרִי בְּדָבָר שְׁלֹא הוּקְדָּשׁ מְעוּלָם אֵלָא בְּמִקְדָּשׁ דִּישׁוֹן כִּיִּתְרוֹ וְכִן פֶּרֶש"י וְאִצְטְרִיף לְאִשְׁמוּעֵינִן דְּקִדְוָשָׁה אַע"ג דְּאִינוּ רְאוּי לֹא לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְכַדֵּק הַבַּיִת כְּדַקְתַּנִּי הֵתָם בְּסִיפָא פֶּל הָרְאוּי לְמִזְבֵּחַ כּו' אִי נְמִי אִפְּלִי אִם תִּמְצִי לֹמַר דְּלָאו בְּדִישׁוֹן פִּינְרָה אִינְרִי דַּא"כ לֹא הוּא לִיהּ לְמִימַר דִּישׁוֹן סְתָמָא אִיפָּא לְמִימַר דְּאִינְרִי בְּדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ לְאַחַר שְׁהוּצִיאֻהוּ חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת וְאִשְׁמוּעֵינִן דְּלֹא הוּי כְּשָׂאָר דִּישׁוֹן לְאִיסוּר לְעוּלָם וְלִמְאִי דְּפֶרְשִׁיט דְּלִיפָא מְעִילָה בְּתַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן נִיחָא הָא דַתְנִן בְּמַעֲלָה אִין מוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל אֵלָא בְּהֵמָה וְכִלֵּי שְׂרָת בְּלִבָּד וּמִקְדָּשִׁים לִיחְשָׁב נְמִי תַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן דִּישׁ בּוֹ מוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל וּמְתַרְץ ר"י דְּהִנֵּה בְּכֻלָּה בְּהֵמָה דְּמֵאפֶּר קְדָשִׁים הוּא בָּא.

וּמִיָּהוּ גַם לְפִירוּשׁ רִיב"א צְרִיף לֹמַר תִּירוּץ ר"י דְּנִהֵי דְּבַתְרוּמַת הַדִּישׁוֹן לִיפָא מְעִילָה מ"מ לִיחְשָׁב אִפְּרָ תַפּוּחַ דְּלִכ"ע אָמַר ב"ב דְּמַעֲלָה דְּמוֹעֲלִין בּוֹ קוּדָשׁ תַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן. וּ"ת מֵאִי שְׁנָא דְּדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַפְּנִימִי אִפְּלִי קוּדָשׁ דִּישׁוֹן לִית בֵּיהּ מְעִילָה כְּדַקְאָמַר בְּפֶרֶק פֶּל שְׁעָה דְּקִטְוֶרַת לְאַחַר שְׁתַּעֲלָה תַמְרָתוֹ אִין בּוֹ מִשׁוּם מְעִילָה וְדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן מוֹעֲלִין בּוֹ לִכ"ע קוּדָשׁ דִּישׁוֹן י"ל דְּבְדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן מוֹעֲלִין בּוֹ פִּינִן שְׁמִחוּסָר עֲבוּדָה שְׁצִרְיָה בְּגַדֵי כְּהֻנָּה כְּדַתְנִיב וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וְגו' אֲבָל דִּישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַפְּנִימִי אַע"פ שְׁמִחוּסָר דִּישׁוֹן אִין זֶה חֲסָרוֹן עֲבוּדָה דְּלֹא אִשְׁפָּחוּ שְׁיָהָא צְרִיף בְּגַדֵי כְּהֻנָּה וְאַע"פ שְׁהוּצִינוּ כָּל הַדִּישׁוֹנִים הֵינְנוּ לְאַחַר שְׁהַנִּיחָם אֲצֵל הַמְּזַבֵּחַ דְּאִזְ נַעֲשִׂית מְצֻנָת פּוֹלֵן דְּאִפְּלִי בְּתַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן אִין בְּהַ עוֹד שׁוּם עֲבוּדָה וְאִפְּלִי הִכִּי אִיסוּרָה בְּהַנָּאָה כְּדַתְנִיב וְשִׁמוֹ אֲצֵל הַמְּזַבֵּחַ אֵלָא דְּמַעֲלָה לִית בְּהַ דְּלָאו קְדָשִׁי ה' קְרִינִן בֵּיהּ פִּינִן דְּלֹא מִיחְסַר בֵּיהּ תוּ שׁוּם עֲבוּדָה וְהוּא הִדִּין בְּדִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַפְּנִימִי דְּאִיסוּר בְּהַנָּאָה מִק"ו כְּדַפְרִישִׁית אֲבָל לְעַנְנִן שְׁיָהָא צְרִיף לְבַגְדֵי כְּהֻנָּה אִין לְעֲשׂוֹת ק"ו פִּינִן דְּלֹא אִשְׁפָּחוּ בּוֹ שׁוּם עֲבוּדָה אַחַר שְׁנַעֲשֶׂה דִישׁוֹן רַק מְצֻנָת דִּישׁוֹן כְּדַאִשְׁפָּחוּ בְּחִיצוֹן דְּצְרִיף הִרְמָה וְהִשְׁתָּא נְמִי נִיחָא הָא דְּאָמַר בְּשִׁילְהִי מִסְכַּת תַּמּוּרָה עוֹלַת הָעוֹף שְׁנַתְמַצָּה דְּמָה מְוֹרָאָה וְנוֹצָה יִצְאוּ מִיַּדֵּי מְעִילָה וְאִמְאִי וְהָא לֹא נַעֲשִׂית מְצֻנָתָה דְּאִפְּתִי מְחֻסָר הַשְּׁלֵכָה אֲצֵל הַמְּזַבֵּחַ וְלִמְאִי דְּפֶרְשִׁיט נִיחָא דְּכִינִן דְּהַשְּׁלֵכָה לֹא אִשְׁפָּחוּ דְּבַעֲי בְּגַדֵי כְּהֻנָּה כְּנַעֲשִׂית מְצֻנָתָה חֲשָׁבִינִן לִיהּ וּר"י תִּירוּץ דְּשִׁאנֵי הֵתָם שְׁעֲבוּדוֹת הַדָּם מִתִּירוּת אִוְתָם.

כִּף כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּיוֹמָא פֶּרֶק הוּצִיאֻ לֹ: מִשׁוּם דְּהוּוּ לְהוּ תַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן וּבְגַדֵי כְּהֻנָּה כּו'. בְּמַעֲלָה פֶּרֶק וְלַד חֲטָאת קְאָמַר מִשׁוּם דְּהוּוּ תַרְוַמַת הַדִּישׁוֹן וְאִבְרִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְכו' וּפְרִיף הַנִּיחָא לְמ"ד אִין נִהְנִין אֵלָא לְמֵאן דְּאָמַר נִהְנִין מֵאִי אִיפָּא לְמִימַר וְהָא דְּקְאָמַר וּבְגַדֵי כְּהֻנָּה לֹא בְּכֻלָּה בְּגַדֵי כְּהֻנָּה מִינֵי שְׁהִרִי בְּפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדָּשׁ אִמְרִינִן בְּגַדֵי כְּהֻנָּה אִין בְּהוּ מְעִילָה לְפִי שְׁלֹא נִיחָתְנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשְּׂרָת כּו' אֵלָא מִינֵי דְּוִקָא בְּאַרְעָה

בגדי לָבָן שהכ"ג נכנס בה לפני ולפנים ביוה"כ: ולמאן דאמר שני פתובים הבאים פאחד מלמדן כו'.

הנה מצוי לשנויי דמאן דאמר מלמדן סבר לה כרבנן דרבי דוסא דהוה להו השתא שלשה פתובים אלא בעי לשנויי אפילו אם תימצי לומר דסבר כרבני דוסא: משום דהוה תרי מיעוטי פתיבי בחד הנה סגי.

וכן בסוף פירקין הבשר גבי עזים העזים ונראה לי דאי לא כתב אלא חד מיעוטי הנה אמינא נהי דאי לא כתיב מיעוטי לא ממעטינן מידי דשני פתובים הבאים פאחד מלמדן השתא דכתיב מיעוטי בחד מינייהו הוה להו ג' פתובים הבאים פאחד ונהי דשלשה פתובים אין מלמדן הני מילי כי לא כתיבי בחד דנכתא אבל הכא דתרי מינייהו פתיבי בחד דנכתא הנה ליה מיעוטי אחר מיעוטי ואין מיעוטי אחר מיעוטי אלא לרבות להכי איצטריך אידך מיעוטי.

ואין להקשות היכי הנה ס"ד לומר אין מיעוטי אחר מיעוטי אלא לרבות דא"כ לישתתק מינייהו לגמרי ומהיכא תיתי למעוטי דאיצטריך מעוטי אחר מעוטי לרבות י"ל הוה לא קשיא דבכל דנכתא דאיצטריך מעוטי אחר מעוטי מקשה רבינו שמואל כה ומתיר דשמא הנה ממעטי' מפת שום דרשא או ק"ו או בגין אב להכי איצטריך מעוטי אחר מעוטי לרבות כן יש לתירץ כמו כן בקאן וזה אין להקשות אי דרשי ליה למעוטי אחר מעוטי אידך קרא שלישי למאי אתא די"ל כמו פרשה שנגמרה ונשנית תדע דלדידכו פיון דסבירא להו שני פתובים הבאים פאחד מלמדן היכא דליכא אלא שני פתובים פתוב שני למאי איצטריך אלא דבעל פרוש יש לומר כדפרישית א"נ אי לא כתיבי שלישי לא הנה דרשינן להו הנה תרי למעוטי אחר מעוטי דאי לא כתיב אלא תרומת הדשן ומעוטי שלשה תרומת הדשן לאו מיעוטי הוא אבל השתא מפת דכתיב עגלה ערופה דהשתא הוה להו ג' פתובים הנה ליה כל חד כמו מעוטי ונהו ליה תרומת הדשן ומעוטי שלשה כמו מעוטי אחר מעוטי כה פתבו התוספות ביומא פרק הוציאו לו ובפרק כל שעה הקשו ג"כ אמאי איצטריך תרי מעוטי בחד סגי דלהכי פתבינן דלא למילף מינייהו ותירצו דאי לא כתיב אלא חד מיעוטי לא הנה מצוי למעוטי אלא מלתא דלא דמי כל כה לאיסור אבל מילתא דדמי לאיסור לא להכי איצטריך תרנייהו: תנו רבנן פטום הקטורת.

ביומא פרש"י פטום פירוש פתישת הסימנים ותקון הקטורת נקרא פטום ואין לשון דישון כמו שור של פטום אלא לשון תקון וכתיששה: משקל ששה עשר ששה עשר מנה. לא שמעתי מפני מה נותן מנה ע' מנן ומנה לא פי אם י"ו מנן ומנה פחות מכן אבל נראה שלפי חזקו ופולפולו של כל סם הנה מקיל במשקלו ונותן יותר מן הסם שאין חזק כל כה כה כתב הפלבו.

ואני מצאתי פתוב וז"ל דסברא היא דהני דכתיבי בהדיא להכי פתבינהו רחמנא לומר שהם עיקר הקטורת ומהם ירבו ליתן בקטורת יותר משאר הסממנים והני דאתו מריבויא דסמים סמים דפשטיה דקרא לא הוה אלא ארבעה גריעי כוליהו מחד מהני שהם מפורשים בקרא דכוליהו לא הוה אלא ס"ד מנה והני תלתא דאתו מדכתיב סמים בחר חמשה גריעי טפי אלא דאפתי מנלן דשבעים שבעים מנה הוה הני דכתיבי בהדיא ולא שמונים או ששים.

ואפשר לומר דבד בבד בגימטריא י"ד ור"ל שבָּעָה בְּשָׁבָעָה יְהִיָּה וְהָיִי יְהִיָּה רַבִּי וּמוֹקִיָּם
לְהִיָּי שְׁבָעָה שְׁיִהוּ עֲשָׂרוֹת הָרִי שְׁבָעִים לְכָל סֵד וּלְהִיָּי אַרְבָּעָה דְּלֵא פְּתִיבִי בְּהִדְיָא לֵא
מְרַבִּינֵן לְהוּ אֱלֵא שְׁשָׁה דְּהִיָּנוּ בַד בְּבַד דְּהַבַד שְׁהִיא שְׁמוֹשִׁית לֵא מוֹקְמִינֵן לֵה בְּגוּ מְנִינְנָא
אֱלֵא לְהִנְהוּ דְּכְתִיבִי בְּהִדְיָא וְא"כ הוּוּ שְׁשָׁה אֲתָא קְרָא דְּיְהִיָּה וְרַבִּי לְהוּ עֲשָׂרָה אַחְרִינִי
וְהוּוּ שְׁשָׁה עֲשָׂר פֶּל סֵד דְּלֵא מְרַבִּי מְכָל סֵד עֲשָׂרָה אֱלֵא לְהִנְהוּ דְּכְתִיבִי בְּהִדְיָא בְּקָרָא
פְּדֵאמְרוּ וְכָל זֶה לֵא הָיִי אֱלֵא כְּעִין אֲסַמְכְּתָא דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא הָיִי סְמָמִינֵן וְשִׁיעוּרוֹן
הַלְכְּתָא גְּמִירָא לְהוּ בְּכָלֵל שִׁיעוּרִין: וְקַנְמוֹן תְּשַׁעָּה.

פְּתַב הַסְּמ"ג וְקַנְמוֹן אִינוּ קֵאנִיל"א בְּלַעַז שְׁהָרִי מְקֵאנִיל"א יֵשׁ הַרְבֵּה וְאֵלוּ מְקַנְמוֹן אֲמָרִינֵן
בְּפָרְק בְּמָה אִשָּׁה שְׁנַגְנֵז וְלֵא נִשְׁתַּיִיר מִהֵן כ"א מְעַט וּמִשְׁתַּכְּחִי בִּי גִזָּא דְּצוּמְצָמֵי מְלֻכוּתָא
ע"כ.

וְהִבִּיאֵוּ הַפְּסָף מִשְׁנָה וְכַתֵּב וּלְפִי זֶה גַם כֵּן עֲכָשְׁיוּ אִינוּ שְׁהָרִי נִמְצָא הַרְבֵּה: מְלַח סְדוּמִית.
פִּירֵשׁ הַפְּלָבוּ הוּוּ מְלַח גְּסָה וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ בְּקַטְנוֹת מִשׁוּם עַל פֶּל קַרְבָּנָה תַּקְרִיב מְלַח.

וְאִנִּי אוֹמֵר אַחַר הַמְּחִילָה מְכַבּוּד תּוֹרְתוֹ כִּי לֵא מִן הַשֵּׁם הוּוּ זֶה שְׁהָרִי קַטְנוֹת אִין טְעוֹן
מְלַח פְּדֵאִיתָא בְּהִדְיָא בְּפָרְק הַקּוּמֵץ רַבָּה דְּתַנְיָא אֲבָל הִיָּין וְהִדָּם וְהַעֲצִים וְהַקַּטְנוֹת אִין
טְעוּנִים מְלַח דְּתַנְיָא רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר מָה הַפְּרִט מְפוֹרֵשׁ
דְּבַר שְׁמֻקְבֵּל טוֹמְאָה וְעוֹלָה לְאִשִּׁים וְיִשְׁנֵוּ עַל הַמְּזִבַּח הַחִיצוֹן אַף כֹּל כו' יֵצֵא קַטְנוֹת
שְׁאִינָה עַל מְזִבַּח הַחִיצוֹן וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם ז"ל בְּהִדְיָא בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי מְזִבַּח אַע"ג
דְּרַבְּנֵן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ דַּר"י וְס"ל דְּקַטְנוֹת טְעוֹן מְלַח.

וְנִרְאָה לִי טְעֵמוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם ז"ל הוּוּ מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע בְּמַסְכַּת תְּמִיד כַּר"י דְּקַטְנוֹת אִין
טְעוֹן מְלַח כִּינֵן דְּתַנֵּן בְּפָרְק הָיִי כּוֹפְתִין הִלְכוּ וְנִתְנוּם מַחְצֵי כְּבֵשׁ וּלְמַטָּה בְּמַעְרְבוֹ וּמְלַחוּם
כו' הָרִי שְׁנָה לְנוּ הַמְּקוֹם וְהַשְׁעָה שֶׁל מְלִיחַת הָאֲבָרִים וְאֵלוּ גַבִּי מַעֲשֵׂה סֵדֵר הַקַּטְנוֹת
שְׁשָׁנָה לְנוּ בְּפָרְק אֲמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה בְּרָכוּ וּבִשְׁאָר פְּרָקִים לֵא זָכַר וְלֵא פֶּקֶד כָּלֵל שְׁהִי
נוֹתְנִים בּוֹ מְלַח וְעוֹד דְּבַרִּיָּתָא שְׁלֵמָה שְׁנִינֵוּ בַּתּוֹסְפְּתָא דְּמִנְחוֹת רִישׁ פְּרָק שְׁשִׁי דְּהַקַּטְנוֹת
אִין טְעוֹן מְלַח וְכֵן נִרְאָה מִתְּרַגּוּם אוֹנְקֵלוֹס מְדַפְּרֵישׁ מֵלֵת מְלַח הַנְּזַכֵּר בְּמַעֲשֵׂה קַטְנוֹת
מְעוֹרָב וְלֵא פִּירֵשׁ כְּמִשְׁמַעוֹ מְלַח מִמֶּשׁ וְהִי לֵה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְאִין לֵה דְּבַר שְׁקָרָב לְמְזִבַּח
בְּלֵא מְלַח חוּץ מִיָּין הַנְּסֻכִים וְהִדָּם וְהַעֲצִים וְדָבָר זֶה קִבְּלָה כו' וְכַתֵּב שֵׁם הַפְּסָף מִשְׁנָה
עֲלֵיו זֶהוּ כַּר"י בְּנוֹ שֶׁל ר"י בֶּן בְּרוּקָא שְׁהַבֵּאתִי לַעֲלִיל.

וְאַע"ג שְׁלֵא נִמְצָא כְּתוּב בְּסַפְרֵי הַרְמַב"ם שְׁלַפְּנִינֵוּ שְׁהַזְכִּיר הַרְמַב"ם קַטְנוֹת בְּהִדְיָ יִין
וְהִדָּם וְהַעֲצִים אִין זֶה אֱלֵא טְעוֹת דְּלוּג סוֹפְרִים וְתַדַּע שְׁהָרִי כְּשִׁכְתֵּב הַרְמַב"ם שֵׁם בְּסוֹף
הַפְּרָק וְז"ל וּבְרֵאשׁוֹ שֶׁל מְזִבַּח מוֹלַחִין הַקּוּמֵץ וְהַלְבוּנָה וּמִנְחוֹת הַנְּשָׂרְפוֹת וְעוֹלַת הָעוֹף
עכ"ל.

הָרִי לֵא זָכַר כָּלֵל כָּאֵן קַטְנוֹת אֱלֵמָא דַּס"ל כַּר"י בְּנוֹ שֶׁל ר"י בֶּן בְּרוּקָא דְּקַטְנוֹת אִין טְעוֹן
מְלַח וְכִדְכַתֵּב הַפְּסָף מִשְׁנָה וּמָה שְׁלֵא נִמְצָא כְּתוּב בְּסַפְרֵים שְׁלַפְּנִינֵוּ לַעֲלִיל בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם
שְׁהַבֵּאתִי קַטְנוֹת טְעוֹת דְּלוּג סוֹפְרִים הוּוּ פְּדֵאמְרוּ וְאַפִּילוּ לְרַבְּנֵן דְּסַבִּירָא לְהוּ דְּקַטְנוֹת
טְעוֹן מְלַח הִיָּינוּ דְּנוֹקָא בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מְזִבַּח בְּשַׁעַת הַקְּטָרָה וְלֵא בְּשַׁעַת פְּתִישַׁת הַסְּמָמִים
וְתַקּוּן הַקַּטְנוֹת כְּמוֹ שְׁעֵלָה עַל דַּעַת הַפְּלָבוּ שְׁאִין זֶה מְקוּמוֹ וּשְׁעֵתוֹ כָּלֵל פְּדֵאִיתָא בְּהִדְיָא

התם בפ' הקומץ רבה בשלשה מקומות המלח נתונה כו' בראשו של מזבח ששם מולחין הקומץ והלבונה והקטורת כו' והא ודאי דהפלבו איירי בשעת כתישת הסממנים ותיקון הקטורת ולא בשעת הקטרה והקרבה שהרי קאי בפסוקים הקטורת ולא בהקרבת הקטורת.

לכן נ"ל ה' דלקחו מלח סדומית לא שהיו נותנים אותו בקטורת עצמו אלא כדי לשרותו בניין קפריסין או בתוך חמר חינוך עתיק כדי לשרות בהן הצפונות או לשם תיקון אחר ודבר הלמד מענינו הוא פיון דתני מלח סדומית במיצעא בהדי דברים הבאים לתקון הקטורת וכו' פתב הבית יוסף בהדיא בטור א"ח סימן קל"ג שהמלח סדומית בא לתקון הקטורת וכן משמע בפשיטות מדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות פלי המקדש והשתא שפיר מיושב מה שהי' הפלבו קוהה בדבר מלח סדומית רובע שכתב ואין בידי למה רובע וזה לפי מה שעלה על דעתו שהיו נותנים אותו בקטורת משום על כל קרבנות תקריב מלח ודאי קושיא היא אבל לפי מה שפירשתי שלא בא רק לתקון הקטורת אין שום מקום לקושיא זו למה רובע כמו שאין להקשות על השיעורים של שאר דברים שהיו נותנים בקטורת מפת הטעמים שפירשתי לעיל בדבור המתחיל משקל ששה עשר.

כן נראה לי: מעלה עשן. פרש"י שם עשב ואפשר שנקרא כן לפי שמתמר ומעלה עשן הקטורת כמקל שאינו מתפזר לכאן ולכאן וכן פירש הרמב"ם: ואם נתן בה דבש פסלה.

נראה לי דנקט דבש יותר משאור ושאר דברים שפסלה התורה לרבותא אע"פ שנתכונן שיהיה נודף ריח טוב יותר כדתני בר קפרא אלו הנה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה: חסר אחת מכל סממניה.

לאו דוקא חסר אלא ה"ה אי יתיר ולא נקט חסר אחת מכל סממניה אלא לאפוקי אם חסר בורית פרישנה ויין קפריסין ומלח סדומית הואיל ולא סממנין נינהו אינו חייב מיתה שהרי אלו לא הנה מפני הכבוד היו מביאין מי רגלים במקום יין קפריסין והוא הדין לבורית פרישנה ומלח סדומית וכפת הירדן שאינו באים אלא לתקון מעשה הקטורת.

ואע"ג דאיתא בירושלמי פרוק טרף בקלפי לא נתן לתוכה מלח חייב מיתה לפי דעתו טעות סופר הוא אבל ה' ודאי אם חסר מעלה עשן חייב מיתה אע"פ שאינו בכלל הסממנים ואינו בא אלא כדי לתקן שיהא העשן מתמר ועולה כמקל ולאפוקי ממה שכתב הרב מהרי"ק ז"ל בב"י בטור א"ח שאע"פ שחסר מעלה עשן אינו חייב מיתה ואני אומר אחר המחילה מכבוד תורתו לא כן אבי פה קדוש יאמר זה שהרי גמרא ערוכה דידן ביומא פרוק הוציאו לו וירושלמי פרוק טרף בקלפי קאמרי תרנייהו בהדיא שאם חסר מעלה עשן חייב מיתה ובסמוך אעתיק לשון הגמרא דידן וירושלמי וכן פסק בהדיא הרמב"ם בסוף הלכות יום הכיפורים: חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה.

פרש"י חייב מיתה פי עייל ביוה"כ דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש ולא ימות בזאת יבא אהרן וגו' וכי מעייל קטורת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה כו'. תימה רבתי בעיני שהרי ביומא פרוק הוציאו לו תניא ומנין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענו הקטורת ה' לא נתן בה מעלה עשן או שחסר אחת מכל סממניה חייב מיתה ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית אמר רב ששת הקא במאי עסקינן כגון ששגג

בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלמה ואחת חסרה אביאה לא מחייב דהא עייל ליה שלמה מהקטרה מחייב דקא מקטר קטורת חסירה.

הרי קמן מבואר באר היטב דהא דתניא חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה לאו פירושו משום ביאה ריקנית כדפרש"י מדפריה הגמרא ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית אלא פירושו משום שחיסר הקטורת ונעשית קטורת זרה פדכתיב הקטורת דמשמע שלמה ולא חסרה ואפילו לא נכנס לפני ולפנים אלא בהקטרה דמזבח הזהב חייב מיתה משום מקטיר קטורת זרה ומשום ביאה ריקנית וכן משמע בהדיא בירושלמי בפ' טרף בקלפי דקאמר חיסר בה אחת מסממניה או שלא נתן לתוכה מעלה עשן וכו' חייב מיתה אמר רבי זעירא ועובר משום הכנסה יתירה ומדקאמר ועובר משום הכנסה יתירה משמע שרצונו לומר מלבד שחייב מיתה על שחיסר הקטורת ונעשית קטורת זרה חייב מיתה אף משום הכנסה יתירה דהיינו ביאה ריקנית וכך הם דברי הרמב"ם ו"ל בהדיא בפרק ב' מהלכות פלי המקדש שכתב וז"ל חסר אחת מסממניה חייב מיתה שיהי נעשית קטורת זרה ובסוף הלכות יום הפורים כתב וז"ל חסר מן הקטורת אחת מסממניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה שנאמר ולא ימות פי בענן אראה על הכפורת וכן חייב מיתה על ביאתו בלא מצות כו' הרי כתב בהדיא דמלבד שהוא חייב מיתה אם חיסר מן הקטורת אחת מסממניה אע"פ שנתן בה מעלה עשן בשביל שעשה קטורת זרה חייב מיתה נמי על ביאתו בלא מצוה ולא כדמשמע מתוך פירושו רש"י שאינו חייב מיתה מפני שעשה קטורת זרה אלא מפני שנכנס למקדש שלא לצורה: רבן שמעון בן גמליאל אומר הוצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף.

פירש"י רשב"ג לפרושי אתא ולא פירש פיצד לפרושי אתא וממה נשמר. ונכון לומר שרשב"ג בא לפרש דברי הת"ק ולומר אל תחשוב שצרי השנוי כאן הוא טריאק"ה כמו הצרי אין בגלעד שזה בנדאי לא יכניס בקטורת אבל הוא שרף הנוטף מעצי הקטף שקוטפין העץ ונוטף ממנו שרף הוא שהיה נכנס בקטורת ולאפוקי מהרמב"ם שנתאה מדבריו שהוא מפרש שרשב"ג בא לחלוק ולומר שהצרי אינו העץ עצמו אלא השרף הנוטף ממנו כשקוטפין אותו הוא הנכנס בקטורת לא העץ ופסק כת"ק כדפירש הפוסק משנה ע"ש: בורית פרשינה ששפין בה את הצפון כדי שתהא עזה.

חסרון הנזכר יש כאן וצריך להגיה בורית פרשינה ששפין בה את הצפון כדי שתהא נאה ויין קפריסין ששורין בו את הצפון כדי שתהא עזה וכן הוא בירושלמי פרק טרף בקלפי אף שם גורס מפני שהיא נאה מפני שהיא עזה וגרסת גמרא דידן עדיף טפי שגורס כדי שתהא נאה כדי שתהא עזה: והלא מי רגלים יפין לה.

כתב הפלבו יש מפרשים מי רגלים מעין אחד הוא ששמו מי רגלים ואי אפשר לומר מי רגלים ממש חלילה שלא עלה על לב אדם לשרות בהן סמני הקטורת ע"כ. ואני אומר אלו המפרשים ירדו אל מעין שלא היה ולא נברא לשאוב מים חיים והעלו בידם מי רגלים וחלילה וחס לפרש כן כי שבוש גדול וטעות גמור הוא אם מפח סבא אם מפח גמרא.

מִפְּחַ סְבָרָא מַה הָעֵדֶר כְּבוֹד יֵשׁ מִפְּחַ הַשֵּׁם מִי רַגְלִים שְׂיֵשׁ לַמַּיִם אֵלּוּ שֶׁל מַעֲיֵן זֶה אִם לֹא יִזְכָּר וְלֹא יִפְקֹד כָּלֵל הַשֵּׁם מִי רַגְלִים עַל אֵלּוּ מַיִם בְּכַנְיָסְתָן לְמַקְדָּשׁ. אִם מִפְּחַ גְּמָרָא הֲלֹא גְּמָרָא עֲרוּכָה בְּפֶרֶק דָּם חֲטָאת מְפָרֵשׁ אוֹתוֹ מִי רַגְלִים מִמָּשׁ מְדַפְרִיָּה הֵתָם עַל הַמְשָׁנָה דְקִתְנֵי דָם חֲטָאת שְׁנִיתָו עַל בְּגָד שְׁטֵעוֹן כְּבוֹס וְהָא בְּעֵי דָם חֲטָאת שְׁבַעָה סְמָנִים הַשְּׁנוּיִים בְּמִסְכַּת נֹדָה בְּפֶרֶק הָאֲשָׁה שֶׁהִיא עוֹשֶׂה לְעֵנָן כְּתָם וְחַד מְנַיְיָהּ מִי רַגְלִים וְהַתְנִיָּא בְּפִטוּם הַקְטוֹרֶת אֲלֵא שְׂאִין מְכַנְיָסִין מִי רַגְלִים לְמַקְדָּשׁ וְהָא נְדָאִי דְמִי רַגְלִים מִשְׁבַּעָה סְמָנִין הוּא מִי רַגְלִים מִמָּשׁ כְּמִפְּוֹרֵשׁ הֵתָם בְּמִשְׁנָה וּבְגְמָרָא מִי רַגְלִים שְׁהַחְמִיצוּ תְנָא כְּמָה חֲמוּצָן שְׁלֵשָׁה יָמִים וְאִם הֵם שֶׁל זָמָן אוֹ שֶׁל יָלֵד כּו' וְכֹן פִּסְק בְּהִדְיָא הֶרְמִב"ם ו"ל בְּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְרָבָנוֹת כָּל שְׁבַעַת הַסְמָנִים שְׁמַעְבִּירִין עַל הַפְתָּם מַעְבִּירִין עַל דָּם חֲטָאת חוּץ מִמִּי רַגְלִים שְׂאִין מְכַנְיָסִין מִי רַגְלִים לְמַקְדָּשׁ וּמִמִּילָא הֲנָה מִי רַגְלִים דְּהִקָּא בְּפִטוּם הַקְטוֹרֶת אֲיִירֵי נְמִי בְּמִי רַגְלִים מִמָּשׁ מְדַפְרִיָּה הַגְּמָרָא מִינָהּ וּלְמִי שְׁרוּצָה לְעַקֵּשׁ וְלוֹמַר לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּמִי רַגְלִים דְּהִקָּא בְּפִטוּם הַקְטוֹרֶת לֹא אֲיִירֵי בְּמִי רַגְלִים מִמָּשׁ אֲלֵא מַעֲיֵן אֶחָד שְׁשֻׁמוֹ מִי רַגְלִים וְהָכִי פְרִיָּה הַגְּמָרָא אִם אִין מְכַנְיָסִין לְמַקְדָּשׁ אֲפִילוּ מַיִם זָכִים וְצָלוּלִים שֶׁל מַעֲיֵן שְׁשֻׁמוֹ מִי רַגְלִים מְפָנִי הַכְּבוֹד כָּל שְׁפָן שְׂאִין מְכַנְיָסִין מִי רַגְלִים מִמָּשׁ בְּמַקְדָּשׁ מְפָנִי הַכְּבוֹד אָבִיא לוֹ רְאִיָּה מְבִנְיָרָת וּמְבִנְיָרָת שְׂאִין לְהַשִּׁיב עֲלֵיהָ בְּשׁוּם פְּנִים דְּמִי רַגְלִים דְּהִקָּא בְּפִטוּם הַקְטוֹרֶת אֲיִירֵי נְמִי בְּמִי רַגְלִים מִמָּשׁ מְדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי פֶרֶק טֵרַף בְּקַלְפֵי דְקָאֵמַר וְהֵלֵא מִי רַגְלִים יִפִּין לָהּ אֲלֵא שְׂאִין מְכַנְיָסִין רִיחַ רַע לְעֲזָרָה מְפָנִי הַכְּבוֹד וּמְדַקְאֵמַר אֲלֵא שְׂאִין מְכַנְיָסִין רִיחַ רַע אֲלֵמָא דְמִי רַגְלִים מִמָּשׁ קָאֵמַר אָבֵל אִם לֹא מְפָנִי הַכְּבוֹד לֹא הָיוּ מְנִיחִין מְלִשְׁרוֹת בְּמִי רַגְלִים מְפָנִי רִיחֹן רַע שְׁהָרֵי הַלְכוּנָה רִיחָה רַע וּמְנוּיָה עִם סְמָנֵי הַקְטוֹרֶת לְכֹן אוֹמַר אֲנִי כָּל הַמְפָרֵשׁ בְּעֵנָן אַחַר טוּעָה הוּא וּמְהַפֵּה דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים: אֲלֵא שְׂאִין מְכַנְיָסִין מִי רַגְלִים לְמַקְדָּשׁ.

וְהַטְעַם מְפָנִי הַכְּבוֹד כְּדֵאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי פֶרֶק טֵרַף בְּקַלְפֵי. וְרֵאִיתִי מִי שְׁהַקְשָׁה וַ"ל וַ"ל וַ"ל מְנַלְן שְׂאִין מְכַנְיָסִין מִי רַגְלִים לְמַקְדָּשׁ וְהֵלֵא קֶרְבֹּ וּפְרָשׁוֹ קֶרֶב עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ וַ"ל דְּלִית לָן אֲלֵא מַה דְאָמַר רַבָּנָן ע"כ.

וְלִי נִרְאָה דְהַקְשָׁיָא מַעֲיָקְרָא לִיתָא דְשְׂאֵנִי מִי רַגְלִים שְׂאִינָן בְּאִים אֲלֵא לְתַקוּן בְּעֵלְמָא וְכִינּוּן דְאֲפִשְׁרֵי לְתַקוּן בְּלַעְדָם סְבָרָא הוּא שְׂאִין לְהַכְנִיסָם לְמַקְדָּשׁ מְפָנִי הַכְּבוֹד וְרֵאִיָּה מְשׁוּפָר שְׂאִין בּוֹ קְדוּשָׁה אֲלֵא תְשֻׁמִּישֵׁי מַצְנֵה וְאֲפִילוּ הָכִי אֲסוּר לִיתָן לְתוֹכוֹ מִי רַגְלִים כְּדִי לְצַחְצְחוֹ מְפָנִי הַכְּבוֹד כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק בְּתָרָא דְרֵאֵשׁ הַשְּׁנָה כָּל שְׁפָן לְמַקְדָּשׁ שֶׁהוּא קְדוּשַׁת הַגּוֹף שְׁדוּד קִדְשׁ הַרְצָפָה מִתְהוּם אֲרַעָא כּו' כְּדֵאִיתָא בְּזַבְחִים וּבְפִסְחִים לְאֲפֻקֵי קֶרְבֹּ וּפְרָשׁוֹ הוּא קֶרְבֹּן גּוֹפִיָּה מְגִזְרֵת הַפְּתוּב כֹּן נִרְאָה לִי: קִדְשׁ הִיא קִדְשׁ תְּהִיָּה לְכֶם.

בִירוּשְׁלָמִי בַפ"ד דְשִׁקְלִים וּבְפֶרֶק הוֹצִיָּאוּ לוֹ אִיתָא פְּטָמָה בְּחֻלִּין רַבִּי יוֹסִי ב"ר חֲנִינְיָא אוֹמַר פְּסוּלָה כּו' מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יוֹסִי ב"ר חֲנִינְיָא קִדְשׁ הִיא שְׁתַּהָא הַנִּתְהָה בְּקִדְשׁ: מוֹתֵר הַקְטוֹרֶת מַה הָיוּ עוֹשִׂין בּוֹ כּו'.

בַפ"ק דְשְׁבוּעוֹת מִיִּיתֵי הֵךְ מְשָׁנָה וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתָם מוֹתֵר הַקְטוֹרֶת פִּי הַקּוֹנְטָרַס מוֹתֵר מְשֻׁלְשָׁה מְנַלְן הֵיתָרִים בְּכָל שְׁנָה מְמַלָּא חֲפָנִים בְּיוֹם הַכְּפוּרִים דְאִי אֲפִשְׁרֵי שְׁיִכְנָסוּ כּוֹלָם בְּחֻפְנֵי וּבְחֻפְנָם פִּירֵשׁ כֹּן דְבָלָאוּ הָכִי יֵשׁ מוֹתֵר שְׁבַכָל שְׁנָה הָיוּ מְפִטְמִים שֶׁס"ה מְנַלְן לְמַנְיָן יְמוֹת הַחֲמָה וּג' מְנַלְן לְחֻפְנֵי כ"ג בְּיוֹם הַכְּפוּרִים וּמִשְׁס"ה הִנָּה נִשְׁאָר בְּכָל שְׁנָה פְּשׁוּטָה י"א

מגן פמגן ששנות החמה יתירין על שנות הלכנה ואע"פ שהיו צריכין למלאות בהן לשנים מעופרות שהן גו"ח י"א י"ד י"ז י"ט מכל מקום צריכין היו לחדש בר"ח ניסן כדי שיהו מתרומה חדשה.

ומיהו הא דתנא בפ"ק דכריתות דאחת לע"ב שנה היו בו חצאין של שיריים אי אפשר לפרש אלא ממותר שלשה מגן של יוה"כ שהרי כל מותר של י"א מגים של שנים פשוטות היו צריכין למלאות במעופרות ובסוף המחזור חמה ולכנה שנים רק שעה אחת ותפ"ה חלקים אלא המותר שלשה מגים היה נשאר ולא היה נכנס בחפניו אלא חצי מנה וב' מגים וחצי נשאר בכל שנה נמצא לע"ב שנה ק"פ מגים ועוד חסר ד' מגים לפלגא דמש"ה ולא דק וי"ס דלא גרסינן שתיים אלא אחת לע"ב שנה ותו לא וכן יש בירושלמי פ"ק ט"ר בקלפי וניחא טפי למימר דלא דק דאי גרסינן שתיים לא ניחא כ"כ ובפטום הקטורת הפתוב במחזוריים גרסינן אחת לששים שנה או לשבעים שנה ויכול להיות כשכלים ששים שנה בשתי שנים פשוטות זו אחר זו: מפרישין לא גרסינן ממנה שמתרומת הלשכה היו מפרישין והתם במסכת שקלים לא איירי בתרומת הלשכה ומאי ממנה שיהי: מפרישין שזכר האומנין.

פירש הקונטרס שמופין להם על ידי אחד מן הגזברין ולפירושו הא דקאמר בסמוך ומחללין אותה על מעות האומנין היינו מדעתן מאחר שכבר זכו בהן ומיהו לשון מפרישין לא משמע אלא הפרשה בעלמא וקאמר נמי נותנין אותה לאומנין בשכרן משמע שעדיין לא זכו בשכרן ולכך נראה דלב ב"ד מתנה עליהן ובהפרשה בעלמא יהיו חולין וא"ת ולמה להו פולי האי? תנו הקטורת מתחלה לאומנין בשכרן ומיהו לכו עזאי דאמר במסכת שקלים בפ"ק התרומה דאין הקדש מתחלל על המלאכה ניחא ואפילו לרבי עקיבא נמי דאמר מתחלל על המלאכה הני מילי בקטורת דיחיד כגון במקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויין לקרבנות צבור דגבי הכי מיתניא אבל בקטורת של צבור החמירו טפי א"נ הכא איירי בשכר פטום אומני הקטורת של שנה חדשה וצריף ליתן להם מתרומה חדשה ולמ"ד במעילה בפ"ק ולד חטאת דהני אומניו פאומניו הבגין מ"מ אינו יכולין ליתן הקטורת בשכרן דאין נותנין שכרן אלא מקדושת ב"ד הבית עכ"ל התוספות.

ואני אומר שהדין עם רש"י מה שפירש מותר הקטורת כו' משלשה מגן הייתירין בכל שנה מפלא חפנים ביום הפורים כו' דהכי משמע בהדיא מהברייתא דבסמוך דקתני והשאר ניתנת לאומניו בשכרן כדתנן מותר הקטורת כו' ולשון והשאר אינו נופל אלא על ג' מגן יתירין כו' פיון שנזכר בפירוש שיש מותר לאפוקי על ש"ה מגן אינו נופל לשון והשאר שהרי לא נזכר שיש מותר וכיון שכן ממילא הא דקאמר כדתנן מותר הקטורת היינו מותר של ג' מגן ועל שאר פ"ק דבור התוספות הקשה הרב רבי לוי אבן חביב ז"ל בתשובה סימן קי"ח הרבה קושיות חזקות וגם על הברייתא עצמה ובחתימת דבריו מסיק וכתב הנני מודה ואומר ידעתי שלא ידעתי לא פירוש הברייתא ולא פירוש התוספות: היו מפרישין ממנה שזכר האומניו כו'.

פרש"י מפרישין מהקדש ב"ד הבית את שזכר האומניו המחזיקין את ב"ד הבית כו'. לפי דעתי לא יצאו אלו דברים מפה קדוש רש"י אלא דברי תלמיד טועה הם פי בנדאי לא היה נעלם מעיני רש"י דרבי אושעיא המתירן באותה הניתנת לאומניו בשכרן לא איירי

כָּלֵל בְּאֲמֹנִיּוֹת הַבְּנֵי שְׂאִין נוֹתְנֵי שְׂכָרוֹ אֶלָּא מִהַקְדֵּשׁ בְּדֵק הַבַּיִת אֶלָּא מִיַּרְי דְּוִקָּא בְּאֲמֹנִיּוֹת
בֵּית אַבְטֵינְס מִפְטָמֵי הַקְטוֹרֶת שְׁנוֹתָיִן שְׂכָרוֹ מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה שְׁפֹן פִּירֵשׁ בְּהִדְיָא רַבִּי
אוֹשְׁעִיא גּוֹפִיָּה בִירוּשְׁלַמִּי דְשָׁקְלִים בְּגִמְרָא בִפ"ד דְּמִתְרַץ הַמְשָׁנָה הֵתָם כְּמוֹ הֶכָּא וְנ"ל
פִּיטְמָה לְחֻלְיִן ר"י ב"ר חֲנִינָא אָמַר פְּסוּלָה רִיב"ל אָמַר פְּשִׁירָה כּו' עַד אֲתֵיָּא דְרִיב"ל
כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּהָא תְּנִינָא הַמְקַדֵּשׁ נְכֶסֶיו וְהָיוּ בְּהֵן דְּבָרִים הֶרְאוּיִין לְקַרְבָּנוֹת צְבוּר א"ר
יוֹחָנָן קְטוֹרֶת א"ר אוֹשְׁעִיא תִּיפְתֵּר בְּאֲמֹנִיּוֹת שֶׁל בֵּית אַבְטֵינְס הִיָּה נוֹטֵל בְּשִׁכְרוֹ קְטוֹרֶת כּו'
ע"כ.

וּלְפִי דַעֲתִי לְזָה נִתְפַּנּוֹן רִש"י בְּאֲמָרוֹ לְעֵיל מְזָה וְנ"ל הִילְכָּהּ נוֹתְנֵי אוֹתָהּ לְאֲמֹנִיּוֹת בְּשִׁכְרוֹ
וּבְגִמְרָא מִפְרֵשׁ בְּאֲמֹנִיּוֹת בֵּית אַבְטֵינְס שְׁהִיָּה נוֹטֵל קְטוֹרֶת כּו' ר"ל וּבְגִמְרָא דִירוּשְׁלַמִּי
שְׁהַבְּאֵתִי מִפְרֵשׁ בְּאֲמֹנִיּוֹת בֵּית אַבְטֵינְס שְׁהִיָּה נוֹטֵל בְּשִׁכְרוֹ קְטוֹרֶת כּו' וְכֵן פִּירֵשׁ רִש"י גּוֹפִיָּה
בִפ"ק דְּשַׁבּוּעוֹת וְנ"ל מִפְרִישִׁין שְׂכָר הָאֲמֹנִיּוֹת מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה שְׂכָר אֲמֹנִיּוֹת בֵּית אַבְטֵינְס
מִפְטָמֵי הַקְטוֹרֶת כּו' וְכֵן פִּירֵשׁ בְּהִדְיָא הֶרְמִב"ם וּר"ע מִבְּרִטְנֹרָה וְנ"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת
וְאִין דְּבָר זֶה צָרִיף יוֹתֵר חֲזוּק פִּינּוֹן שְׂפָכָר הוֹכַחְתִּי דְרִש"י גּוֹפִיָּה נִתְפַּנּוֹן לְפָרֵשׁ כָּאֵן
כְּדִפְרֵשׁ רַבִּי אוֹשְׁעִיא גּוֹפִיָּה בִירוּשְׁלַמִּי שְׁהַבְּאֵתִי עַל כֵּן אוֹמֵר אֲנִי שְׁלֵא אָמַר רִש"י מֵעוֹלָם
דְּבָר זֶה אֶלָּא דְבָרִי תִּלְמִיד טוֹעָה הֵם.

כֵּן נ"ל: ע"ב אַחַת לְשָׁשִׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיוּ מִפְטָמִין אוֹתָהּ לְחֻצְאִין כּו'. נִרְאָה לִי
שְׂרָצָה לוֹמֵר מִשְׁס"ה מְנַן הִיָּה נִשְׁאָר בְּכָל שָׁנָה פְּשׁוּטָה י"א מְנַן כְּמִנְיָן שְׁשָׁנוֹת הַחֲמָה
יְתָרִים עַל שְׁנוֹת הַלְבָנָה וְאֵע"פ שְׁהָיוּ צָרִיכִין לְמִלְאוֹת בְּהֵן לְשָׁנִים מְעוֹבְרוֹת מ"מ רַבָּא
דְּרַבָּא נִשְׁאָר וְעוֹד נָהִי דְלִמְצוּהָ בְּעֵינֵין מְנָה בְּכָל יוֹם מִכָּל מְקוֹם אִם לֹא הִקְטִיר אֶלָּא כְּזִית
שְׁחֵרִית וְכְזִית עֲרֵבִית יָצָא וְגַם ב' מְנָה וְחֻצִי לְכָל הַפְּחוֹת הִיָּה נִשְׁאָר בְּכָל שָׁנָה מִשְׁלֵשָׁה
מְנַן שְׁמָהּ הִיָּה כ"ג לֹחֶס מְלֵא חֲפָנָיו בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וּבֵינן הַכָּל סְלָקִי לְחֻצִי שְׁעוֹר הַקְטוֹרֶת
דְּהֵינּוּ קפ"ד מְנַן אָבֵל רִש"י פִּירֵשׁ וְנ"ל שְׁלֵא הִיָּה צָרִיף לְפִטָּם אֶלָּא חֻצִי שְׁעוֹר מִשׁוּם
דְּמִתְרַת דְּשָׁשִׁים אוֹ שִׁבְעִים שָׁנָה סְלָקִי לְחֻצִי שְׁעוֹר הַקְטוֹרֶת פְּעָמִים לְשָׁשִׁים פְּעָמִים
לְשִׁבְעִים אוֹ סְמוּךְ לָהֶם לְפִי שְׂאִין כָּל הַחֲפָנִים שְׁוֹת כּו' מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פִּירוּשׁוֹ שְׁלֵא הִיָּה
מִתְרַת מִהַקְטוֹרֶת רַק עַל שְׁלֵשָׁה מְנַן שְׁמָהּ הִיָּה חוֹפֵן כ"ג בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אָבֵל לֹא שֶׁל
שְׁס"ה מְנַן דַּל"כ לֹא הָיָה שְׁתִּיק מִיָּנִיָּה וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא מִדְּבָרֵיו בִפ"ק דְּשַׁבּוּעוֹת וְכֵן
פִּירֵשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּסוּף פָּרָק וְלֵד חֲטָאֵת וְכֵן פִּירֵשׁ בְּהִדְיָא הַכָּלְבוֹ וְשִׁאָר מִחֲבָרִים וּלְפִי
פִּירוּשֵׁם צָרִיף לוֹמֵר הָא דְתִנְיָא אַחַת לְשָׁשִׁים אִין הַכְּנָה עַל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מִפְּשֵׁ אֶלָּא לְכָלֵל
הַשָּׁנִים שְׁיֵשׁ מִשָּׁשִׁים עַד שִׁבְעִים קוֹרָא שָׁשִׁים.

וְדַכְּוֹתִיָּה הָא דְתִנְיָא אַחַת לְשִׁבְעִים לְכָלֵל הַשָּׁנִים שְׁיֵשׁ מִשִּׁבְעִים עַד שְׁמוֹנִים קוֹרָא שִׁבְעִים
וְלֹאוּ מִשׁוּם דְּלֹא דַק בְּלִישְׁנִיָּה אֶלָּא בְּהֶכְרַח נִקְט לִישְׁנִיָּה הִכִּי דְלֹא יְכוֹל הַתְּנָא לִיחַד שָׁנָה
פְּרִטִית שְׁנַת ס' וְכָף וְכֵן בְּאַחַת לַע' לֹא יְכוֹל הַתְּנָא לִיחַד שָׁנָה פְּרִטִית ע' וְכָף פִּי לֹא הִיָּה
כֵּן תְּמִיד בְּשָׁנָה אַחַת כְּפִי שְׁיִנּוּי הַחֲפָנִים וְכֵן פִּירֵשׁ מְהֵר"ל אֲבֹן חֲבִיב וְנ"ל וּמִן־כְּרַח הוּא
דַּל"כ קָשָׁה מְאֹד הִיאָף יֹאמְרוּ דְבָר שְׂאִין לוֹ מְצִיאוֹת כָּלֵל שְׂאִיף אֲפִשֵׁר שְׁבִשְׁשִׁים שָׁנָה
יַעֲלֶה הַמִּתְרַת שֶׁל שְׁלֵשָׁה מְנַן כָּף לְחֻצִי שְׁעוֹר הַקְטוֹרֶת דְּהֵינּוּ קפ"ד מְנַן וְהִלָּא אֲפִילוּ
כָּל הַשְּׁלֵשָׁה מְנַן שְׁלִמּוֹת אֵינּוּ עוֹלִין לְחֻצִי שְׁעוֹר הַקְטוֹרֶת שְׁהָרִי אֵינּוּ עוֹלִין רַק ק"פ:
דְּאָמַר רַבָּא קְטוֹרֶת שְׁפִטְמוֹ לְחֻצְאִין חֲזִיב.

לאו דוקא לתצאין שְהָרִי סִיָּים פֿל שְׁתַּעֲשֶׂה וְהָא אָפְשָׁר דְּעַבְדָּה פֿרָס בְּשַׁחְרִית וּפְרָס בֵּין הָעֶרְבִים וְהָא דִּנְקֹט לְתַצְאִין מִשּׁוּם שְׁאָמַר רַבָּא לְעִיל שְׁמֵן שְׁפִטְמוּ לְתַצְאִין פֿטוּר וְהֵתֵם נִקֹּט לְתַצְאִין לְרַבּוּתָא אַף עַל גַּב דְּפִטְמוּ לְתַצְאִין פֿטוּר הִלְכָּה נִקֹּט הֵכָא נְמִי לְתַצְאִין פֿעֲמִים בְּשָׁנָה בִּימּוֹת הַחֲמֵה כּו'.

אָפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּתָרִי מִקְלִי נִינְהוּ חֲדָא שְׁפִעֲמִים בְּשָׁנָה הָיוּ שׁוֹחֲקִים אוֹתָהּ שְׁנִית שְׁבִימּוֹת הַחֲמֵה הָיוּ מְפֹרְיִין אוֹתָהּ אֲפִילוּ שְׁלֵא בְּשַׁעַת שְׁחִיקָה וּבִימּוֹת הַגְּשָׁמִים הָיוּ צוֹבְרִין אוֹתָהּ אַף שְׁלֵא בְּשַׁעַת שְׁחִיקָה.

וְאָפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּלָאוּ תָרִי מִקְלִי נִינְהוּ אֱלָא הִבְרִייתָא מְפָרֵשׁ וְאַזְזִיל פֿעֲמִים בְּשָׁנָה הֵינּוּ פֿעַם אַחַד בִּימּוֹת הַחֲמֵה פְּזוּרָה וּפֿעַם שְׁנֵי בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים צְבוּרָה: אַחַד עֶשֶׂר סְמָנִים נְאָמְרוּ לוֹ לְמַשָּׁה בְּסִינֵי.

לָאוּ לְמִימְרָא הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי דְאֵם פֿון קֹשָׁה מֵאֵי פְרִיף רַב הוּנָא מֵאֵי קִרְאָה הִלָּא פֿל הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי לֹא בְּעֵי קִרְא וְאַדְרַבָּה בְּכָל דְּנוֹכְתָא שְׁכַתּוּב בְּקִרְא פְרִיף הִגְמָרָא לְמָה אֲמַרְתָּ הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי וְהִלָּא קִרְא כְּתִיב כְּדִפְרִיף הִגְמָרָא בַּפ"ק דְּסוֹפָה וּבַפ"ק דְּעִירוּבִין גְּבִי הָא דְקָאֵמַר שְׁעוּרִין חֲצִיצִין וּמְחִיצִין הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי שְׁעוּרִין דְּאוּרְיִיתָא נִינְהוּ דְכְּתִיב אֲרִיץ חֲטָה וּשְׁעוּרָה כּו' וּמְסִיק דְקִרְא אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא וְכֵן בַּפ"ק דְּמוֹעֵד קִטּוֹן גְּבִי כִי גְמִירֵי הִלְכְתָּא ל' יוֹם לְפָנֵי ר"ה כּו' וְכֵן בְּפֶרֶק בְּתָרָא דִּיּוֹמָא גְבִי הָא דַּא"ר יוֹחֲנָן שְׁעוּרִין וְעוֹנָשִׁין הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי עוֹנָשִׁין מְכַתֵּב כְּתִיבֵי וּמַשְׁנֵי אֱלָא ה"ק רַבִּי יוֹחֲנָן שְׁעוּרִין שְׁל עוֹנָשִׁין הַל"מ וְעוֹד דַּא"כ הֵנָּה א"ר יוֹחֲנָן בְּהִדְיָא אַחַד עֶשֶׂר סְמָנִין הַל"מ וְכִי תִימָא שְׁלֵא רְצָה לוֹמַר פֿון בְּשִׁבִיל שְׁכַתּוּב בְּהִדְיָא בְּקִרְא אַרְבַּע סְמָנִין וְהוּן נְטָף וּשְׁחַלְת וְחִלְבָּנָה וּלְבוֹנָה אַפְתִּי הֵנָּה מְצִי לְמִימַר ז' סְמָנִין הַל"מ אֱלָא עַל פְּרָחַף כְּדַאֲמָרוּ.

וְלָכֵן תְּמִיָּה אֲנִי טוֹבָא עַל הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתֵּב בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' מֵהִלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדֵּשׁ דְּשָׂאָר סְמָנִים שְׁלֵא נִתְפָּרְשׁוּ בַתּוֹרָה הַל"מ הֵן וְנִגְרָרִין אַחֲרֵי הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל נוֹשְׂאֵי פְלִי. וְעוֹד שְׁהָרִי הַרְמַב"ם גּוֹפִיָּה מְנָה פֿל הִלְכָּה לְמַשָּׁה מְסִינֵי דְבִכּוּלֵי גְמָרָא בְּהַקְדַּמְתּוֹ לְפִירוּשׁ הַמְשַׁנְיּוֹת וְלֹא מְנָה הֵךְ בְּהִדְיָהוּ.

וְאָפְשָׁר לְדַחֲוֹק וּלְיִישֵׁב דְּהָא דְכַתֵּב הַרְמַב"ם דְּשָׂאָר סְמָנִים הַל"מ לָאוּ אֲמַנִּין קָאֵמַר אֱלָא עַל הַשְּׁמוֹת וְהַמְשַׁקֵּל שְׁל הַסְּמָנִים מְפָנֵי דְמִקְרָא לֹא יִלְפִינּוּ אֱלָא מְנִין י"א סְמָנִין אֲבָל הַשְּׁמוֹת שְׁל ז' סְמָנִין לֹא כְּתִיבָא וְלֹא רְמִיזָא בְּקִרְא וְכֵן הַמְשַׁקֵּל שְׁלִפְלִי הַסְּמָנִין וְאִי לָאו דַּהֲל"מ הֵן מְנָא דְעֵינּוּ מַה הֵם וְכַמָּה הֵם וְכֵן דְיִיק לְשׁוֹנוֹ דּוּק וְתִשְׁכַּח: אַבְיֵי אָמַר מֵהֵכָא נִאֲגַנְדְתּוּ עַל אֲרִיץ יִסְדָּה.

בְּפֶרֶק הַקּוּמַץ רַבָּה מִיִּיתִי דְרִשָּׁה זֹו נְמִי עַל אַרְבַּעַת מִינִין שְׁבִלוּלָב שְׁנַיִם מֵהֵן עוֹשִׂין פִּירוּת וּשְׁנַיִם מֵהֵן אִין עוֹשִׂין פִּירוּת וְאִין אֲדָם יוֹצֵא בְהֵן יְדֵי חוֹבְתּוֹ עַד שְׁיָהוּ פְּלוֹן בְּאַגְוֵדָה אַחַת וְכֵן יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית אִין נַעֲנִין עַד שְׁיָהוּ פְּלוֹן בְּאַגְוֵדָה אַחַת צְדִיקִים וּרְשָׁעִים דְּוָמִיא דְעוֹשִׂין פִּירוּת: הַסָּף בְּשָׁמֵן הַמְשַׁחָה לְבִהְמָה וְכִלִּים פֿטוּר לַע"א וּלְמִתִּים פֿטוּר הָא דְנִקֹּט הַסָּף וְלֹא נִקֹּט הַנּוֹתֵן מְשָׁמֵן הַמְשַׁחָה עַל בְּהִמָּה וְכִלִּים כּו' מִשּׁוּם דְּאוּרְחָא דְמִלְתָּא נִקֹּט דְמִסְתְּמָא אִינוּ נּוֹתֵן שְׁמֵן עַל בְּהִמָּה וְכִלִּים וּמִתִּים כִּי אִם כְּדִי שְׁיָרִיחוּ רִיחַ טוֹב מֵהַשְּׁמֵן וְזֶה טוֹב לַעֲשׂוֹת דְרָף סִיכָה.

וּכְבֹר הָיָה אֲפֹשֶׁר לומר דְּלִרְבוּתָא נְקֻט הַסֵּף דְּאַפִּילוּ הַסֵּף פֶּטוּר וּכ"ש הַנּוֹתֵן אֲמָנָם יוֹתֵר נִכּוֹן בְּעֵינַי לומר דְּלִהְיֵי נְקֻט הַסֵּף וְלֹא נְקֻט הַנּוֹתֵן מִשּׁוּם דְּדוֹקָא הַסֵּף פֶּטוּר אֲבָל הַנּוֹתֵן חַיִּיב מִשּׁוּם דְּגַבֵּי נוֹתֵן לֹא פְתִיב אָדָם אֲלֵא זֵר וּכְבֹר מְצִינּוּ שְׂיֵישׁ חִלּוּק בֵּין הַסֵּף לְהַנּוֹתֵן גַּבֵּי מְלָכִים וְכַהֲנִים שְׂפָכֵר נִמְשָׁחוּ וְלָכֵן יֵישׁ לְחַלֵּק נְמִי גַבֵּי הִנְהוּ אֲבָל לְגַבֵּי מְלָכִים וְכַהֲנִים צָרִיף לומר הָא דְנְקֻט הַסֵּף לֹא דוֹקָא אֲלֵא ר"ל הַנּוֹתֵן אֲבָל הַסֵּף לִיכָא מאן דְּפָלִיג דְּחַיִּיב בְּכָל שְׂהוּ כְּדִקְאָמַר רַב יוֹסֵף בְּסֻמוּף כֵּן נִרְאֵה לִי.

וא"ת ליערבינהו וליתגניהו כולהו פתדא הואיל ואינן חלוקות בטעמם. וי"ל תנא תרתמי תרתמי שמעניהו וגרסינהו וכי האי גוונא פריף ומשני הגמרא בפ"ק דקידושין גבי תנו רבנן הרי את אשתי הרי את ארוסתי כו': וכן נ"ל ליישב הָא דְקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּפֶרֶק עֲשֶׂרָה יוֹחֲסִין מְלָקִין עַל הַחֲזָקוֹת וְסוֹקְלִין וְשׁוֹרְפִין עַל הַחֲזָקוֹת וְכו' הָא דְלֹא עָרִיב וְתַנִּי לְהוּ בַּחֲדָא מְלָקִין וְסוֹקְלִין וְשׁוֹרְפִין עַל הַחֲזָקוֹת מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹחָנָן כְּסֻדָּר שְׂשֻׁמְעָם מְרַבּוּ אֲמָרָם וְרַבּוּ לֹא אֲמָרָם לוֹ בְּפַעַם אַחַת אֲלֵא לְסִירוּגִין.

ואף על גב דרבני יוחנן אמרינהו משמיה דנפשיה ולא אמרינהו משמיה דרבא אין בכך פלוג שְׁהָרִי בַּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין שְׁהִבְאֵתִי לְעִיל מְשַׁנֵּי נְמִי הֵכִי תִנָּא תִרְתִּי תִרְתִּי שְׂמַעֲנִיהוּ וְגִרְסִינְהוּ אִף עַל גַּב דְּהַתְנָא אֲמַרִינְהוּ מִשְׁמִיהּ דְּנַפְשִׁיהּ וְלֹא אֲמַרִינְהוּ מִשְׁמִיהּ דְּרַבּוּ.

ומכאן קשה לי על דברי מהרי"ק ו"ל בשורש פ"ז שהרגיש בקושיא זו שהקשיתי במימרא דברי יוחנן שהבאתי ודחה האי תירוץ שפכתתי מחמת דרבי יוחנן אמרינהו משמיה דנפשיה.

ולי נראה דאין בכך פלוג כמו שאמרה רואה מפניך בפ"ק דקידושין שהבאתי לעיל וכן פאן בשמעתין וכהנה רבות בגמרא. ועוד הקשה שם מהרי"ק ו"ל למה הוצרך רבי יוחנן לומר לנו שהיא דמלקין הלא מק"ו דסוקלין ושורפין שמעינן לה דהשתא בדיני נפשות סמכינן אחזקה לענין מלקות לא כ"ש.

ולי נראה דלא קשיא מידי משום דלא זו אף זו קתני ודרף זה פבושה וסלולה בגמרא: אתם קרויין אדם ואין עפ"ם קרויין אדם כו'. וא"ת בריש ע"א ובפרק ארבע מיתות דרשינן עפ"ם ה'עוסק בתורה הרי הוא כה"ג שצאמר אשר יעשה אותם וגו' פהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם ופרש"י בסנהדרין דהוא לית ליה הך דרבי שמעון דדריש אתם קרויין אדם כו' ויתכן לפי ספרים דגרסי התם רבי מאיר קשיא דשמעינן ליה לרבי מאיר הָא דְסָדָּר שְׁמֹן הַמְּשָׁחָה לְעַכּוּ"ם פֶּטוּר וּמְשָׁמַע דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב עַל בֶּשֶׂר אָדָם וְאִין עַכּוּ"ם קְרוּיִין אָדָם וּמִיָּהוּ מְצִינּוּן לְמִימַר דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר דְּפֶטוּר הֵנִי מִטַּעַם דְּכָל שְׂהוּא בְּסָדָּר הֵרִי הוּא בְּלֵא יִיסָדָּר וְכָל שְׂאִין בְּסָדָּר אִין בְּלֵא יִיסָדָּר.

כבר תירצו התוספות בפרק הבא על יבמתו בשם ר"ת דיש חלוק בין אדם להאדם דעפ"ם בכלל האדם ניהו והא דקאמר פהנים לויים וישראלים לא נאמר ה"ק אדם לא נאמר דהוי משמע פהנים לויים וישראלים אלא האדם וכל הני קראי דמיייתי פתיב אדם דלא פריף מקראי דכתיב האדם.

והר"ר משנולם היה אומר דגבי פורענות דוקא קאמר אתם קרויים אדם דלא רצה לכתוב
ישׂראל בהדיא גבי פורענות אבל גבי האדם וחי הנה ליה למכתב בהדיא פהגים לויים
וישׂראלים כמו שרגיל בכל מקום והא דפריה מהני קראי אע"ג דאומות העולם עפוי"ם
נמי קרויין אדם מפל מקום פריה פיון דגבי פורענות ישׂראל קרויין אדם היכא דלא איירי
אלא בעפוי"ם דוקא לא הנה ליה למקרינהו אדם והא דכתיב בקום עלינו אדם היינו לפי
שהזכיר השם וכן את האדם ולא אמר גבי חירם והא דכתיב ואתן אדם תחתיה הא דרשינו
בברכות אל תקרי אדם אלא אדם גבי ההוא רומאה והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם
והרשינו מיניה דיש קנין לעכ"ם היינו בני אדם הראשון: וכמה יסוד ויהא חייב כו'.

מלת יסוד אם אינו טעות סופר וצריך להיות יתן צריך לפרש דאפקה נתינה בלשון סיכה
אגב דנקט ברישא הסף בשמן המשחה לבהמה וכלים כו' פטור והתם מוכרח לומר הסף
מהטעם שפירשתי לעיל אבל אי אפשר לפרש יסוד דהכא סיכה ממש שהרי מפשט
הסוגיא מתחלה ועד סוף מוכח בהדיא דבסיכה לא פליגי כלל ר"מ ור"י ואפילו רבי
יהודה סבירא ליה דחייב בכל שהוא כמו שאפשר בסמוך והא דמסיים רב יוסף אבל
סיכה לממשח מלכים וכהגים דברי הפל פל שהו ולא אמר בקצור אבל סיכה דברי הפל
פל שהו משום דתיתי מילי אתא לאשמועינן חדא דלא פליגי רבי יהודה על רבי מאיר
אלא דוקא בנתינה אבל בסיכה גם רבי יהודה מודה דבכל שהו משום דלא אפשר שיעור
בסיכה תננינא דבסיכה אין חלוק בין מלכים וכהגים לשאר בני אדם משום שצאמר על
בשר אדם לא ייסף כל אדם במשמע אפילו מלכים וכהגים בכל שהו.

ולכן יש לתמוה טובא על הרמב"ם ז"ל שפסק בפרק א' מהלכות פלי המקדש דאפילו
גבי סיכה אינו חייב אלא דוקא בכזית וכבר השיגו הראב"ד ז"ל מפח הסוגיא דהכא
והפסוק משנה הליץ בעד הרמב"ם ז"ל וכתב ואפשר לומר דכי יליף רבי יהודה נתינה
דעל זר בכזית מנתינה דעלמא ה"ה לסיכה דזר דהויא בכזית לדידיה דילפינן מנתינה
דאייתקש סיכה לנתינה והיינו דקתני וכמה יסוד ויהא חייב ר"מ פל שהו ור"י פזית ואם
איתא כמה יתן הנה ליה למתני ולא כמה יסוד אלא ודאי בסיכה נמי סבר ר' יהודה דצריך
פזית והא דמסיים רב יוסף אבל סיכה לממשח מלכים וכהגים דברי הפל פל שהו היינו
במושח מלכים וכהגים שלא נמשחו אבל אם כבר נמשחו פטור לרבי יהודה על הנתינה
דלאו זרים גינהו ובפחות מפזית פטור אף על הסיכה ע"כ.

ואני שמעתי ולא אבין היאך אפשר להעלות על הלב וכל שפן להוציא מן השפה ולחזן
פירוש זה שאין לו קיום והעמדה כלל ועיקר מפמה וכמה קושיות חזקות דלית נגר ובר
נגר דיפרקינהו.

חדא היאך אפשר לפרש הא דנקט וכמה יסוד ויהא חייב דבסיכה ממש איירי ולהכי נקט
וכמה יסוד ויהא חייב ולא נקט וכמה יתן משום דבסיכה נמי סבר רבי יהודה דצריך פזית
שהרי הגמרא פריה עליה והאמר רבי יהודה פטור ומשני כי פטר רבי יהודה גבי מלכים
וכהגים גבי הדיוט מחייב הרי בהדיא אמר דגבי מלכים וכהגים פטר רבי יהודה אפילו
בכזית ואם איתא דבסיכה ממש איירי קשה הלא הרמב"ם גופיה פסק בהדיא דאפילו גבי
מלכים וכהגים חייב הסף בכזית ועוד דא"כ קשה על רב יוסף דאמר בהא פליגי ר"מ
סבר על בשר אדם לא ייסף כתיב וכתוב ואשר יתן ממנו על זר מה סיכה פל שהו אף

נתינה כל שהו ור"י סבר ילפינו נתינה דעל זר מנתינה דעלמא כו' הלא עיקר חסר מן הספר למה לא מהדר רבי מאיר ורבי יהודה למילף שעור סיכה כמה הוא מר כדאית ליה ומר כדאית ליה.

וע"ק מדקאמר מה סיכה כל שהו ואף ר"י לא סתר זה משמע דליכא מאן דפליג בהא דסיכה כל שהו ולא פליגי אלא דוקא בנתינה וכן דייק לשון רב יוסף לקמן מדקאמר מחלוקת בנתינת שמן המשחה כו'.

ועוד קשה היאך אפשר לפרש לדעת הרמב"ם הא דמסיים רב יוסף אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים דברי הכל כל שהו היינו במושח מלכים וכהנים שלא נמשחו שהרי הרמב"ם גופיה פסק בהדיא דבסיכה דזרים אינו חייב אלא דוקא בכזית וז"ל הסוף משמן המשחה כזית במזיד חייב פרת כו' וא"כ למה יהיו גריעי מלכים וכהנים שלא נמשחו משאר זרים גמורים יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא.

ועוד קשה דזיל בתר טעמא שהרי רבי יהודה לא פטר גבי נתינה מלכים וכהנים אלא משום דמעיקרא לאו זרים הוו ופרש"י דהא נמשחו מתחלה וממילא קודם שנמשחו הוו זרים א"כ למה פסק הרמב"ם גבי סיכה דזרים שאינו חייב אלא דוקא בכזית וגבי סיכת מלכים וכהנים שלא נמשחו בכל שהוא ועוד קשה דאי איירי במלכים וכהנים שלא נמשחו א"כ למה השמיט הרמב"ם דין זה ולא כתב אם סוף מלכים וכהנים שלא נמשחו חייב אפילו בכל שהו שהרי דויע שהרמב"ם אינו משמיט שום דין השנוי בגמרא אליבא דהלכתא ועוד קשה דאם כן מאין הוציא הרמב"ם דין זה שכתב אבל הסוף ממנו אפילו למלך וכהן גדול חייב שנאמר על בשר אדם לא ייסף כל אדם במשמע שהרי דין זה לא היה ולא נברא בדברי רב יוסף לפי מה שפירש הוא דבריו דמייירי במלכים וכהנים שלא נמשחו אלא על פרוסה דבסיכה כולי עלמא סבירא להו דחייב אפילו בכל שהו וכן משמע בהדיא מדברי התוספות בפרק כל שעה שמביא בסמוך מדכתבו והוי נמי דומיא דסיפה דהויה בכל שהו לדעת רבי יהודה וכדכתב הרמב"ם ד והא דנקט וכמה יסוף ולא נקט וכמה יתן הוא מהטעם שפירשתי.

על כן אומר אני כבוד הרב בעל הכסף משנה במקומו מונח חס ליה להרמב"ם ז"ל שיפרש פירוש שאין לו שחר כזה והא דפסק הרמב"ם דאפילו גבי סיכה אינו חייב אלא דוקא בכזית נראה לי שטעמו כיון דאפקה הקרא לסיכה בלשון נתינה כדכתיב ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו דהיינו נמי סיכה דאם לא כן קשה למה קתני המשנה והבריייתא הסוף בשמן המשחה חייב פרת דהא לא כתיב גבי סיכה רק אזהרה בלבד א"כ פרת מנלן וסבר רבי יהודה דלהכי אפקה בלשון נתינה לאפוקי ממשמעות דסיכה קאתי דמשמע כל שהו אלא צריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקדש דהוי בכזית.

ובהכי מיושב שפיר מה שהקשו התוספות בפרק כל שעה גבי ואין נתינה פחות משנה פרוטה כו' אדיליף רבי יהודה נתינה דעל זר מנתינת תרומה דהוי בכזית לילף מפל נתינה לחומרא דהוי בכל שהו כגון מתן דמים ומתן בהונות שאין בהן שעור והוי נמי דומיא דסיכה דהויה בכל שהו ולמאן דאמר נתינה בכל שהו אתי שפיר והעלו בקושיא אבל בפרק ב' דגיטין גבי ודלמא נתינת גט הוא כו' תירצו כמו שפירשתי וכן אשכחן במנחות בפרק כל המנחות גבי ולא יתן עליה לבונה דאצריך כזית משום דשני מלשון שימה

דאָתחיל בַּהּ לֹא יָשִׁים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְהִרְמַב"ם לֹא גָרַס כֹּל שֶׁהוּא כְּמוֹ שִׁפְתוֹב בְּנוֹסְחַת הַגְּמָרָא שְׁלִפְנֵינוּ אֲלֵא הָכִי גָרַס אֲבָל סִיכָה לְמַמְשַׁח מְלָכִים וְכַהֲנִים דְּבָרֵי הַכֹּל חֵיב וְתוּ לֹא מִיָּד.

כֵּן נִרְאֶה לִי: דָּף ז' וְאִינָה מְשַׁלְמַת אֶת הַחוֹמֶשׁ בִּירוּשְׁלַמִּי בְּפֶרֶק ז' מִמְּסַכַּת תְּרוּמוֹת אֲמַרְיִנּוּ מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי מְאִיר כִּי תַחַל לְזַנוֹת אֶת אַבְיָה אֶת שְׂאִינָה רְאוּיָה לְחַזֵּר לְבֵית אַבְיָה יָצֵאת זֹו שְׂרְאוּיָה לְחַזֵּר לְבֵית אַבְיָה וּפְרִיָּה מְשׁוּם לְכַשֵּׁר זְנוּתָה הָרִי רְאוּיָה לְחַזֵּר לְבֵית אַבְיָה בְּתַמִּיָּה וּמְשַׁנֵּי מֵאִי פְדוּן כִּי תַחַל לְזַנוֹת אֶת שְׁחִילוּלֶיהָ מִחַמַּת זְנוּת וְלֹא מִחַמַּת נְשׂוּאִים וּמֵאִי טַעְמָא דְחַכְמִים וּבֵת אִישׁ פְּהֵן מ"מ וְאִישׁ יִתִּירָא דְרִישׁ וְהֵאִי טַעְמָא נְמִי אִיתִיהָ בְּרִישׁ פ' אַרְבַּע מִיתוֹת: וּמִיתַתָּה בְּשַׁרְפָּה.

פְּרִוּשׁ אִם זְנוּתָה: מִמֵּאִי מְפִיק לִיהָ. כְּלוּמַר דְּהָא לִיכָא לְמִימַר דְּמְפִיק לִיהָ מִמֵּאִי דְקַתְנֵי עַל אֵלוֹ חֵיבִים עַל זְדוּנוֹ פֶּרַת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת דְּהָא לִיתָא דְבִאָמַת הוּא חֵיב עַל זְדוּנוֹ פֶּרַת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת: שְׁעָבַר עָלָיו יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁאִין מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי.

לְקַמֵּן בְּפֶרֶק בְּתָרָא יְלִיף לִיהָ מִקְרָא מְכַל חֲטָאתִיכֶם לְפָנֵי ה' תִּטְהַרוּ חֲטָא שְׁאִין מְכִיר בּוֹ אֲלֵא הַמָּקוֹם יוה"כ מְכַפֵּר: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּמַבְעֵט קְאָמַר וְלֹא קְאָמַר יוֹם הַכַּפּוּרִים כּו' שְׁבוּשׁ הוּא וְצָרִיף לְהַגִּיָּה רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּמַבְעֵט דְקְאָמַר לֹא תִכְפֵּר עָלָיו יוֹם הַכַּפּוּרִים דְּאִי הָדַר כּו': דְּכֻלֵּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְלֹא מְכַפֵּרָה דְכַתִּיב יִקְרִיב אֲנֹתוֹ לְרַצוֹנוֹ.

מִשְׁנָה שְׁלֵמָה שְׁנִינוּ כָּף ב' הָאוּמַר מְשַׁקְלֵי עָלֵי אַע"פ שְׁאִין מִתְכַּפֵּר לוֹ עַד שְׁיִתְרַצָּה שְׁנֵאמַר לְרַצוֹנוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שְׁיִאמַר רוּצָה אָנִי כּו': אֲכַל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן כּו'. וְא"ת וְהָא שְׁמַעִינוּ לִיהָ לְרַבִּי יוֹחָנָן ב'פ"ק דְּקִידּוּשֵׁין גְּבִי בְּהֵמָה שֶׁל שְׁנֵי שְׁנוֹתֵינוּ דַּס"ל דְּדַחוּי מְעִיקְרָא הָוִי דַּחוּי אִם כֵּן לָמָּה אָמַר אֲכַל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן דְּכַה"ג נִרְאֶה וְנִדְחָה הָוִי וְנִהְיָ מְצִי לֹא שְׁמוּעֵינוּ רְבוּתָא טְפִי דְאַפִּילוּ הַמִּיר וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן דְּהָוִי דַּחוּי אַע"ג דְּדַחוּי מְעִיקְרָא הוּא וְרְבוּתָא הוּא טְפִי דְּדַחוּי מְעִיקְרָא כְּדַחוּי כְּדַחוּי כְּדַחוּי כְּדַחוּי מְעִיקְרָא לֹא הָוִי דַּחוּי מוֹדָה בְּנִרְאָה וְנִדְחָה דְּהָוִי דַּחוּי כְּכָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת ב'פ' נְגַמַר הַדִּין דְּנִקְט אֲכַל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן אוֹרְחָא דְמִלְתָּא נִקְט דְּאִין דְּרָף מוּמַר לְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן וְעוֹד פִּינּוּן דַּא"ר יוֹחָנָן כַּה"ג אֲכַל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן וְנִשְׁתַּטָּה וְחִזּוּר וְנִשְׁתַּפָּה הוּאִיל וְנִדְחָה דְּדַחָה וְגְבִי נִשְׁתַּטָּה אִי אֲפָשֶׁר לוֹמַר אֲלֵא שְׁהִפְרִישׁ קוֹדֶם שְׁנִשְׁתַּטָּה דְּאִי מְשַׁנְשַׁטָּה שׁוֹטָה שְׁהִפְרִישׁ קֶרֶבֶן אִין הַקְדָּשׁוֹ הַקְדָּשׁ נִקְט הֵכָא נְמִי כַה"ג וְלִקְמָן מְפָרֵשׁ עוֹד תִּירוּץ אַחַר: הוּאִיל וְנִדְחָה דְּדַחָה.

נִרְאֶה לִי דְרַבִּי יוֹחָנָן אֲזִיל לְטַעְמֵיהָ דְאָמַר ב'פ"ק דְּזִבְחִים וּב'פ"ק דְּקִידּוּשֵׁין וּבְפֶרֶק פִּיצַד מְעַרְיָמִין גְּבִי בְּהֵמָה שֶׁל שְׁנֵי שְׁנוֹתֵינוּ כּו' בְּעָלֵי חַיִּים נִדְחִין וְה"ה אִם נִדְחוּ הַבְּעֻלִים וְחִזּוּר וְנִרְאוּ ס"ל הוּאִיל וְנִדְחָה דְּדַחָה אֲבָל לְרַב דְּפְלִיג עָלֶיהָ דְרַבִּי יוֹחָנָן בְּיוֹמָא בְּפֶרֶק שְׁנֵי שְׁעִירֵי וְסָבַר בְּעָלֵי חַיִּים אִינּוּן נִדְחִין וְיְלִיף לִיהָ מִבְּעַל מוּם עוֹבֵר אַע"ג דְּלֹא חֲזִי הַשְׁתָּא כִּי הָדַר מִיְחִזִּי שְׁפִיר דְּמִי הֵכָא נְמִי לֹא שְׁנָא וְכִינּוּן דְמוּמַר זֶה חִזּוּר בּוֹ יְבִיא קֶרֶבֶן: תֵּאמַר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁמַכְפֵּר עַל הַמְזִיד כְּשׁוֹגֵג.

וְא"ת נִימָא דְיוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא יִכְפֵּר עַל הַמְזִיד מִיָּדִי דְּהָוָה אַחֲטָאת וְאֲשֶׁם. כְּכָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת ב'פ"ק דְּשְׁבוּעוֹת דְקָרָא דְיוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא אִיכָא לְמֵאן דְאָמַר דְּמְשַׁמַּע אֲפִילוּ

אינם שפין וכולי עלמא מודו דמרבינו במזיד ועוד דאדרבה גילף משעיר הנעשה בפנים שמכפר על המזיד.

ולי נראה שא"צ לכל זה דכיון דאשכחן ד' מביאין על הזדון כשגגה פדתנו בפ"ב א"כ ליכא למימר דיוה"כ לא יכפר על המזיד מידי דהוה אחטאת ואשם משום די"ל אדרבה גילף מהנהו ד' דמכפרים על המזיד: אלא שבינו דאמר יכפר עלי חטאתי.

לא שצריך דוקא לומר בפירוש יכפר עלי חטאתי דהא לא פתיבא ולא רמיזא כלל בקרא רק שיתודה על חטאו בלבד פדכתיב והתנדו את חטאתם וגומר והתודה אשר חטא עליה א"כ היא קאמר מה חטאת ואשם אין מכפרין אלא על השבין דמשמע שהוא מעבב הפפרה עד שיאמר יכפר עלי חטאתי ועוד דהא בפ"ק דשבועות מייתי הך פרייתא לאשמועינן שאין יום הכפורים מכפר אלא דוקא אם עשה תשובה ודלא פריי דאמר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה כו' ולא זכר ולא פקד כלל שצריך דוקא שיאמר בפירוש יכפר עלי יום הכפורים רק שיעשה תשובה בלבד דומיא לשבין ואין שבין בפרק יוה"כ גבי נקה לא ינקה מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים אלא האי דאמר יכפר עלי חטאתי היינו מחשב בלבד דומיא לאין שבים דאמר לא תכפר עלי חטאתי דהתם נדאי לאו דוקא דאמר אלא ה"ה אם מחשב בלבד לא תכפר עלי חטאתי אין מכפר אע"פ שהתודה על חטאו דהוי פטובל ושרץ ביזו לפי שזהו עיקר התשובה שצריך להאמין בכפרתו ודכותיה ביום הכפורים וכן פתב בהדיא הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שגגות וז"ל אין יום הכפורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא על השבים המאמינים בכפרתו אבל המבעט בהו אינו מכפרין בו כיצד הנה מבעט והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבד שאין אלו מכפרין אע"פ שקרבו כמצותן לא נתפפר לו וכשיחזור בתשובה מבעיטתו צריך להביא חטאתו ואשמו וכן המבעט ביום הכפורים אין יום הכפורים מכפר עליו לפיכך אם נתחייב באשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים והוא מבעט בו הרי זה לא נתפפר לו וכשיחזור בתשובה אחר יום הכפורים חייב להביא כל אשם תלוי שיהיה חייב בו ע"כ.

הרי פתב בהדיא או מחשב בלבד שאין אלו מכפרין כו': על שנתענה בו ולא עשה בו מלאכה. נקט הני שהו מדאורייתא לאפוקי רחיצה סיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה אינו דאורייתא פדתניא בפרק יום הכפורים אע"פ שאמרו אסור בכולן לא אמרו ענוש פרת אלא על האוכל ושומה ועושה מלאכה בלבד: ולא קראו מקרא קדש.

פרש"י מקרא קדש בתקון סדר דתפלה וכן פי' בפ"ק דשבועות שלא קבלו עליו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויוה"כ וכתבו עליו התוספות שם ואין נראה דלא אשכחן ברכות ביום הכפורים דליהו דאורייתא ונראה לר"ח קראו מקרא קדש שמונה שב"ד קדושהו ושבת ממלאכה בשביל קדושתהיום ולא קראו מקרא קדש שאינו שבת מחמת קדושת היום אלא מחמת שמתעצל לעשות מלאכה.

ולי נראה שהדין עם רש"י דלשון מקרא קדש דייק פנותיה כדפירש הרמב"ן בפירוש אמור וז"ל וטעם מקרא קדש שיהו פולם קרואים ונאספים ביום הזה לקדש אותו כי מצוה היא על כל ישראל להקבץ בבית אלהים ביום מועד לקדש היום בתפלה בפרהסיא בתפלה והלל לאל ע"כ.

ומיהו גם פסות נקיה בכלל מקרא קדש פדרשינו לקדוש ה' מכונד זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה בפדוהו בכסות נקיה: תלמוד לומר יום פפורים הוא מכל מקום. תימה דלמא בעשה תשובה איירי ולעולם סבר תנא דאינו מכפר אלא על השבין פה הקשו התוספות בפ"ק דשבועות ולא תירצו כלום.

ואני שמעתי ולא אבין היאך אפשר לומר דאיירי בעשה תשובה אם הוא אכל ועשה מלאכה ביוה"כ וכי זה נקרא שב אין זה אלא פטובל ושרץ בידו. ועוד יש להקשות על דבריהם דאם איתא דאיירי בעשה תשובה מהיכא תיתי דלא יהא מכפר דאיצטריך קרא ומיהו בהא י"ל דהנה אמינא דיוה"כ עם התשובה תולין ויסורין ממרקין פדתני רבי מתאי בן חרש בפירק יום הפפורים: כל עבירות שבתורה כו'.

פ"א עבירות שבין אדם למקום אבל עבירות שבין אדם לחבירו גם רבי מודה שאין יום הפפורים מכפר עד שירצה את חבירו פדתנו בפירק יום הפפורים: חוץ מפירק עול כו'. בפירק יום הפפורים מייתי הך ברייתא וכתבו התוספות שם וז"ל חוץ מפירק עול בסוף פ"ק דשבועות נפקא ליה מקרא פי דבר ה' בזה זה הפירק עול ומגלה פנים בתורה.

ואת מצותו הפר זה המפר ברית בשר. הפרת הפרת הפרת לפני יום פפורים תפרת לאחר יום פפורים.

יכול אפילו עשה תשובה ת"ל עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה. והקשה הרב רבי יעקב מאורליניג זצ"ל אמאי לא חשיב להו בהדי ל"ו פרייתות בפ"ק דכריתות ומירץ ר"י דלרבנו דפליגי אדרבי לא דרשי קרא הכי אלא בפירק ארבע מיתות דרשי ליה רבי ישמעאל ור"ע לדרשא אחרינא ואלקבא דרבי לא מצי למחשבינהו דהתם קאמר מניינא למה לי לומר שאם עשאן פולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ולדידיה לא מחייב חטאת אלא במילתא שחייבין על זדונו לאו וכרת פדאמר רבי בפ"ק דיבמות נאמר פאן עליה פירוש ונודעה החטאת אשר חטא עליה ונאמר להלן עליה בחייה מה להלן דבר שחייבים על זדונו פרת אף פאן ומינה מה להלן שיש בה לאו אף פאן לאפוקי הני גהי דאתרבי לכרת לאו לית בהו אבל לרבנו לא מצינו לשנויי הכי דלדידהו לא בעי לאו פיון דגמרי מתורה אחת יהיה לכם הנקשה כל התורה פולה לע"א מה ע"א דבר שחייבין על זדונו פרת כו' אבל לאו לא בעינן אע"ג דבע"א איפא לאו דהא בע"א איפא נמי סקילה ואפילו הכי מחייבי חטאת אפילו היכא דליכא סקילה דלא מקשינו אלא לענין פרת דכתיב בההוא עניינא הפרת הפרת הכי נמי לאו לא בעינן לענין חטאת מדע דבפירק אלו הן הלוקין ממעט פסח ומילה מחטאת משום דדומיא דעבודת אלילים בעינן מה עבודת אלילים שב ואל תעשה לאפוקי הני דקום ועשה נינהו ואי בעינן לאו לענין חטאת נימא מה עבודת אלילים שיש בה לאו לאפוקי פסח ומילה אפילו אי הוו שב ואל תעשה לא מחייב פיון דלא פתיב בהו לאו: דאי לא תימא הכי פרת דיום הפפורים כו'.

וא"ת למה לי אף לחלק למאי דסלקא דעתיה השתא דינעינו מסברא מפח הך קושיא פרת דיום הפפורים לרבי כו'. פבר תירצו התוספות בפ"ק דשבועות דהנה מצי למימר וליטעמיך או שמא איצטריך אף אפילו חזר בו מעבירה אלא שמבעט בפפירה שאינו רוצה שיום פפורים יכפר: סמוך לשקיעת החמה כו'.

אָבֵל לְאַחַר שְׁלֹחַ שְׁעִיר לֹא מֵצִי לְאוֹקְמָה שֶׁהוּא מְכַפֵּר כָּל הַיּוֹם וְאֵע"ג דְּמִשְׁמַע לְעִיל שְׂאִין קָרְבָּנוֹת מְכַפְּרִין עַל עֲבִירוֹת שֶׁל אֶח"כ אֲפִילוּ בּוֹ בַּיּוֹם דְּאָמַר נִפְקָא מִיְנֵה לְטוֹמְאָה שְׂאִירְעָה בֵּין זֶה לְזֶה שְׂאִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּכַתִּיב בְּיָה כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם מִשְׁמַע דְּכָל הַיּוֹם יִכַּפֵּר אִי נָמִי הַיּוֹם עֲצֻמוּ בְּלֹא שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר קֶצֶת וְאִין פֶּאן פֶּרַת גָּמוּר וְכַה"ג אֲשַׁפְּחֵן בַּפ"ק דְּזִבְחִים דְּעוֹלָה מְכַפֵּר עַל הַיּוֹרֵשׁ מְקִיפִין וְלֹא מְקוֹבְעַת וְהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּלֹא מִשְׁנֵי פְּגוֹן שְׁמַת קוֹדֵם שְׁנִשְׁתַּלַּח הַשְׁעִיר אוֹ פְּגוֹן דְּלִיפֵי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח כְּדָא מְכַפֵּר לְעִיל וְנִפְקָא מִיְנֵה הֵיכָא דְּלֹא עֲבַד חִיצוֹן וַי"מ דַּיּוֹם כְּפּוֹרִים בְּלֹא שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר לְגַמְרֵי וְנִפְקָא מִיְנֵה דְּשְׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וַיּוֹם הַכְּפּוֹרִים אִינוּ מְכַפֵּר עַד שְׁתַּחֲשֹׁף לְמוֹצָאֵי יוֹם הַכְּפּוֹרִים כְּדַתְּנִיא חוֹמֵר בְּשְׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וַיּוֹם הַכְּפּוֹרִים שְׁהַשְׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וַיּוֹם הַכְּפּוֹרִים עַד שְׁתַּחֲשֹׁף חוֹמֵר בַּיּוֹם"כ מְכַפֵּר שִׁוְה"כ מְכַפֵּר בְּלֹא קָרְבָּן מַה שְׂאִין כֵּן בְּשְׁעִיר וְהָא דְּנִקְטַת דְּחִנְקִתָּהּ אֲנִימָא לֹא דְּוִקָא אֱלֹא ה"ה שְׁמַת בּוֹ בַּיּוֹם וְלִרְוֹחָא דְּמִלְתָּא נִקְטָה אִי נָמִי אֲפִילוּ לֹא מַת בּוֹ בַּיּוֹם אֱלֹא אַחַר כְּמָה יָמִים וְכַגּוֹן דְּעֵבֵר סְמוּךְ לְשְׁקִיעַת הַחַמָּה כִּף כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבּוּעוֹת: אָמְרוּ לִיה מַאי שְׂנָא יְדַעוּנִי דְּלֹא מִיְיָתִי קָרְבָּן מִשּׁוּם דְּלִית בְּיָה מַעֲשֵׂה כו'.

הַקְּשָׁה רַש"י וְלִרְבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר לְעִיל הוֹאִיל וְשִׁנְיָהֶם בְּלֹא אֶחָד נִאֲמְרוּ מַאי אַף דְּקַתְּנִי מִתְּנִיתִין דְּהָא אֲפִילוּ לְרַבֵּי עֲקִיבָא גּוֹפִי הַיְדַעוּנִי מִיְיָתִי קָרְבָּן בְּפִנֵּי עֲצֻמוּ וְלֹא תִּירֵץ כְּלוּם. וּבְאֲמַת קוֹשְׁיָא חֲזָקָה הִיא וְשָׂמָא י"ל דְּרַבֵּי יוֹחָנָן מְפָרֵשׁ דְּאָף קָאִי אֲפִסְסוּ וּמִילָה וְהִכִּי קָאֲמַר אַף הַמְגַדֵּף אִין מְבִיאִין עַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת אַע"פ שֶׁהוּא מְצַנֵּת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁנִאֲמַר תּוֹרָה אַחַת וְגוֹמַר וְהָא דְּלֹא פְּלִיגִי לְעִיל אַחַר הַפִּסְסוּ וְהִמְלִיחָה מְצַנֵּת עֲשֵׂה כְּדִי לֹא שְׁמוּעֵינוּ דְּפְלִיגִי גַם עַל רַבִּי מֵאִיר דְּלֹא פִטַר עַל לֹא הוֹדַע לְהַבִּיא אֲשֶׁם תְּלוּי רַק הִמְטָמֵא מְקַדֵּשׁ וְקַדְשֵׁיו בְּלִבְד וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אַף הַמְגַדֵּף אִין חֲזִיב אֲשֶׁם תְּלוּי עַל לֹא הוֹדַע שְׁלוּ.

כֵּן נִרְאֶה לִי: ע"ב וְהִכִּי קָאֲמַר רַבֵּי עֲקִיבָא לְרַבְּנָן אֲמַרְתּוּ מְגַדֵּף לִית בְּיָה מַעֲשֵׂה כו'. עַל גִּירְסָא זוֹ נִתְפַּוּן רַש"י בְּמָה שְׁפִירֵשׁ הַגִּירְסָא הַפְּתוּכָה בְּסִפְרִים אִינָה כְּפִי שְׁיִטַת הַגְּמָרָא כו' וְאִין בְּיָדֵי לְתַמְנָן וְלְהַגִּיָּה מְלַבֵּי הַגִּירְסָא עַל מְכוּנָה: אִיסי כֵּן יְהוּדָה אוֹמַר כְּאֵדָם הָאוֹמַר לְחַבִּירוֹ כו'.

בְּסִפְרֵי פְּרֻשַׁת שְׁלַח לָהּ אִיתָא לְהַפְּדָה עֵינֵן שָׁם: יֵשׁ מְבִיאוֹת קָרְבָּן וְנִאֲכָל כו'. זֶה הַפְּלֵל כָּל מְקוֹם שֶׁהִיא טְמֵאָה לִיְדֵה הָרִי זוֹ מְבִיאָה קָרְבָּן וְחֲטָאתָהּ נִאֲכָלַת וְכָל מְקוֹם שֶׁאִינָה טְמֵאָה לִיְדֵה הָרִי זוֹ פְּטוּרָה מִן הַקָּרְבָּן וְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא סָפֵק אִם הִיא טְמֵאָה לִיְדֵה הָרִי זוֹ מְבִיאָה קָרְבָּן מְסַפֵּק וְאִין חֲטָאתָהּ נִאֲכָלַת שְׁחֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסָּפֵק נִשְׂרָפָה כְּדַתְּנָן בְּסוּף תְּמוּרָה: וַיֵּשׁ מְבִיאוֹת קָרְבָּן וְאִינוּ נִאֲכָל מְבִיאוֹת קָרְבָּן כו'.

חֲסָרוֹן הַנִּיפְרָא יֵשׁ פֶּאן וְצָרִיף לְהַגִּיָּה וַיֵּשׁ שְׂאִינָן מְבִיאוֹת מְבִיאוֹת קָרְבָּן וְנִאֲכָל כו': וְחֻכְמִים אוֹמְרִים עַד שְׁיָהָא בּוֹ צוּרַת אָדָם. בְּרוּב סְפָרִים הַמְדוּנִיָּקִים גְּרָסִינָן מְצוּרַת אָדָם וְכֵן עֵינֵקֵר דְּהִכִּי מוֹכַח בְּהִדְיָא בְּפֶרֶק הַמְּפָלַת דְּחֻכְמִים ס"ל דְּלֹא בְּעֵינֵן כָּל צוּרַת אָדָם וְלִזְהָ אָמְרוּ מְצוּרַת אָדָם וְלֹא אָמְרוּ צוּרַת אָדָם וְכֵן פִּי' בְּהִדְיָא הַרְמַב"ם ור"ע מְבַרְטֵנוּרָה ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּיוֹת וּמְסִיק שָׁם הַגְּמָרָא אִיזוּהִי צוּרַת פְּנֵי הָאָדָם שְׁיָהָה הַמְּצַח וְהַגְּבִינִין וְהַעֵינִים וְהַסְּלִתוֹת וְגַבּוֹת הַזְּקָן כְּצוּרַת הָאָדָם אָבֵל הַפָּה וְהָאֲזָנִים וְהָאָף אַע"פ שֶׁהוּא כְּשֶׁל בְּהֵמָה וְחִיָּה הָרִי זֶה וְלֹד: הַמְּפָלַת סְנַדֵּל כו'.

בְּפֶרֶק הַמִּפְלֵת פְּרִיף הַגְּמָרָא סִנְדֵּל דְתַנּוּ הֵכָא לְמַאי הִלְכְתָא כְּלוּמַר וְהִלָּא אִין סִנְדֵּל שְׂאִין עֵמּוּ וְלָד אַם כֵּן תִּפּוּק לִיה דְּמִשּׁוּם וְלָד שְׁעֵמּוּ תְּבִיא קֶרְבֵּן וּמִשְׁנֵי שְׂאֵם תִּלְד וְלָד דְרָף דּוֹפֵן וְסִנְדֵּל דְרָף רַחֵם דְּמִיָּתִי קֶרְבֵּן אֶסְנְדֵּל וְלִרְבִּי שְׁמַעוֹן דְאָמַר יוֹצֵא דְרָף דּוֹפֵן וְלָד מְעֵלִיא הוּא מַאי אִיכָּא לְמִימַר אָמַר רַבִּי יִרְמְיָהּ שְׂאֵם תִּלְד וְלָד קוֹדֵם שְׁנַתְּגִיירָה וְסִנְדֵּל לְאַחַר שְׁנַתְּגִיירָה דְּמִיָּתִי קֶרְבֵּן אֶסְנְדֵּל: אוּ שְׁפִיר מְרוּקָם.

בְּפֶרֶק הַמִּפְלֵת מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא אִיזְהוּ שְׁפִיר מְרוּקָם תַּחֲלַת בְּרִייתוֹ שֶׁל אָדָם גּוּפוֹ כְּעֵדֻשָׁה שְׂתִי עֵינָיו כְּשִׁתִּי טִיפֵי זְבוּב מְרוּחָקוֹת זֹו מִזֹּו שְׁנֵי חֻטְמָיו כְּשִׁתִּי טִיפֵי זְבוּב מְקוֹרְבִין זֹה לְזֹה פִּיּו פְתוּחַ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה וְחַתוּף יָדִים וְרַגְלִים אִין לֹו: וְהִיּוֹצֵא מְחֻתָּף.

תִּימָה לְמָה לֹא קִתְּנֵי הֵכָא מְשִׁיבָא רַבּוֹ כְּדִקְתַּנִּי בְּפֶרֶק הַמִּפְלֵת דְהָא דִין אֶחָד הוּא לְקֶרְבֵּן וְלִטְוּמָאֵת לִידָה דְהָא בְּהָא תִּלְיָא: מְלֵא גְבִינִים כּו'. הֶרְמֵב"ם ו"ל ור"ע מְבָרְטֵנוּרָה ו"ל פִּירְשׁוּ גְבִינִים הֵם תּוֹלְעִים וְקָשָׁה לִי הִיאָף אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן שְׁהֵרִיבְפֶרֶק הַמִּפְלֵת פְּרִיף הַגְּמָרָא בְּשִׁלְמָא דָם וּמִים לֹאוּ כְּלוּם הוּא אֵלָא גְבִינִים נִיחוּשׁ שְׂמָא וְלָד הָוֵה וְנִימוּחַ וּמִשְׁנֵי רַב אֲדָא גְּוֹנִים תַּנּוּ וְאֵם אִיתָא דְאֶתְמוּחִי אֶתְמוּחַ כְּפֹלָה בְּחַד גְּוֹנָא הָוֵה קָאִי ש"מ בְּהִדְיָא דְגְבִינִים פִּירְשׁוּ גְּוֹנִים כְּפִירְשׁ ר"ש": אִין לִי אֵלָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּיּוֹרְתָא כּו'.

תִּימָה דְכְּפֶרֶק הַנְּחֻנְקִין גְּבִי גּוֹנֵב נֶפֶשׁ אֶמְרִינּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעוּטֵי לְמִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו כֵּן חוֹרִין אֶבְל כְּלוֹ מְשֻׁחָרְרַר וְגַר לֹא מְמַעֵט מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן בְּפֶרֶק בְּנוֹת כּוֹתִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְטַמְּאִין בְּזִיבָה וְאִין הֶעֱכּוּ"ם מְטַמְּאִין בְּזִיבָה אֶבְל גָּרִים וּמְשֻׁחָרְרִים לֹא מְמַעֵט וְכֵן בְּמִנְחוֹת בְּפֶרֶק שְׂתִי מִדּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּמְכִין וְאִין הֶעֱכּוּ"ם סוּמְכִין אֶבְל גָּרִים וּמְשֻׁחָרְרִים סוּמְכִין וְכִהְנֵה רַבּוֹת בַּגְּמָרָא וְשְׂמָא כְּכֹל הֵנִי יֵשׁ שׁוּם רַבּוּי דְמַרְבִּינּוּ גָרִים וּמְשֻׁחָרְרִים וְכֵן אִיכָּא דְוֹכְתִי טוּבָא דְסַבְרַ דְנִשְׁמִים בְּכֹלל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם וְאִיכָּא דְוֹכְתִי טוּבָא דְמְמַעֵט נְשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל לְפִי הֶעֱנִין וְהַמְקוּם כְּדִפְרִישׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּדוּכְתִי טוּבָא: גִּיּוֹרְתָא וְשִׁפְחָה מִנִּין כּו'.

בְּפֶרֶק הָעֶרֶל מִיָּתִי הֵף בְּרִייתָא בְּלִשׁוֹן זֹה גִיּוֹרְתָא וְשִׁפְחָה מְשֻׁחָרְרַת מִנִּין כּו'. וְכִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם וְז"ל וְשִׁפְחָה מִנִּין אִית סְפָרִים דְגָרְסִי מְשֻׁחָרְרַת וְכֵן נִרְאָה מְדִפְרִיף גִיּוֹרְתָא וְשִׁפְחָה בְּנוֹת מִכֹּל תְּרוּמָה נִיגְהוּ וְאִי כְּשִׂאִין מְשֻׁחָרְרַת בַּת מִכֹּל תְּרוּמָה הִיא אֵם הִיא שֶׁל כֹּהֵן וּמִיָּהוּ שְׂאִינָה מְשֻׁחָרְרַת נְמִי טְמֵאָה לִידָה דְאָמַר בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְמִילָה לְקַח שִׁפְחָה מְעוּבָרַת וְלִידָה אֶצְלוּ זֹהוּ יָלִיד בֵּית שְׁנַמּוּל לְשִׁמוּנָה וְהֵתָם מְשַׁמַּע שְׂאִין נְמוּל לְשִׁמוּנָה אֵלָא אוֹתוֹ שְׂאֵמוּ טְמֵאָה לִידָה וּבפ"ק דְכָרִיתוֹת נְמִי תַנּוּ וְכֵן שִׁפְחָה דְמִבִּיאָה קֶרְבֵּן וְנֶאֱכָל וּבת"כ בְּהִדְיָא גְרַסִּינּוּ גִיּוֹרְתָא וְשִׁפְחָה בֵּין מְשֻׁחָרְרַת בֵּין אִינָה מְשֻׁחָרְרַת מִנִּין ת"ל אִשָּׁה מִיָּהוּ תִימָה הִיכִי אֶתְרַבִּי שִׁפְחָה מְקַרָא דְאִשָּׁה פִּינּוּ דְאִיֶּצְטְרִיף לְגִיּוֹרְתָא וּמְשֻׁחָרְרַת וְנִרְאָה דְשְׂאִינָה מְשֻׁחָרְרַת אֶתְיָא לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה כְּדִמְשַׁמַּע בְּכָרִיתוֹת: מַאי וְכֵן שִׁפְחָה.

קִצַּת קָשָׁה דְמַעֲיָקְרָא פְּרִיף שִׁפְחָה מְנַלן וְהַשְׂתָּא פְּרִיף מַאי וְכֵן שִׁפְחָה פְּשִׁיטָא וְאִין זֹה שְׁיִטַת הַגְּמָרָא וְכ"ת דְפְרִיף מַאי וְכֵן הוּאִיל דִּילְפִינּוּ לָהּ מִן אִשָּׁה דֵא"כ לֹא מְשַׁנֵּי כְּלוּם: הַמִּפְלֵת לְאוּר שְׂמוּנִים וְאֶחָד כּו'.

הַטַּעַם שְׁחוֹלְקִין דּוּקָא בְּהַמִּפְלֵת לְאוּר פ"א לְנִקְבָה וְאִינּוּ חוֹלְקִין בְּמִפְלֵת לְאוּר מ"א לְזֹכֵר אַע"פ שְׁדִין שְׁנִיָּהֶם שְׁוִים פ"א הֶרְמֵב"ם שְׁהוּא לְפִי שְׂאִי אֶפְשָׁר זֹה בְּשׁוּם פָּנִים מְפָנִי

שהיולדת זכר אסורה לבעלה שבועה ימים ואם בא עליה אחר פן והפילה יום מ"א דרף משל יהיה הנפל בן שלשים ושלשה יום ובתוך זמן זה לא יתבונן בו מצורת האדם ומה שתהא חייבת עליו קרפן מתמתו אבל היולדת נקבה ישאר לה מימי מלאת אחר שהיא מותרת לבעלה ששים וששה ימים ואפשר בכגון זמן זה שתתעבר ותפיל נפל שיהיה לו יותר על ארבעים ולפי שהדבר באפשר ביולדת נקבה חולקין בה במשנה זו ובאחרות: אם שיהיה לו לטומאה כו'.

נראה דשתי ראיות הביאו ב"ה חדא מאי שנא אור פ"א מיום פ"א פלומר הלא אתם מודים לנו שאם לא הפילה בלילה והפילה ביום שחייבת אף פשהפילה לאור פ"א תתחייב שהרי לכל דבר זמן היום והלילה שונים.

ועוד ראיה אחרת אם שיהיה לו לטומאה לא ישנה לו לקרפן בתמיה שעד שקיעת החמה של פ"א דמיה טהורים ואם תראה לאחר שקיעת החמה דמיה טמאים פאלו היא רואה למחר ולמה לא ישנה לו אף לקרפן שפשם שאם תפיל למחר תתחייב אף לדיכוכו כף תתחייב על הנולד של לילו ותשובת ב"ש היא על ראשון ראשון כו' לא אם אמרתם במפלת יום פ"א שפן יצאה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרפן לפיכך פכר נתחייבה בקרפן על נולד הראשון ושוב אין לידה השניה נפטרת בו תאמר במפלת כו' וראיה השנית שהבאתם אם שיהיה לו לטומאה כו' הדמים אינם מוכיחים כו' ונראה שחזרו בית הלל מהני טעמים מתשובתם של בית שמאי וטעמיהו פדתנאי בסמוך או לבת לרבנות אור פ"א: דף ח זב שראה שלש ראיות כו'.

נקט דוקא שלש ראיות מפני שאינו חייב קרפן אלא דוקא על שלש ראיות זו אחר זו בלא הפסקת יום גמור בין ראיה לראיה פדתנן בפ"ק דמגילה אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרפן ונקט דוקא בליל שמיני דאלי ביום שמיני פשיטא שחייב להביא קרפן שני על שלש ראיות אלו האחרונות פינון שפכר יצא לשעה הראויה לקרפן על שלש ראיות הראשונות וכן אלו ראה שלש ראיות ביום שביעי פשיטא שאינו חייב להביא קרפן שני על שלש ראיות אלו האחרונות מפני שראיות אלו סותרות הפל ומתחיל למנות שבועה ימים נקיים מאחר יום ראיה האחרונה וכל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרפן וכולה חדא זיבא אריכתא היא: נימא פתנאי זב שראה שתי ראיות כו'.

ט"ס הוא וצריף להיות שלש ראיות: פשיטא מהו דתימא כו'. חסרון הנקיף יש פאן וצריף להגיה פשיטא ראה אחת בלילה ושתיים ביום אצטרקא ליה מהו דתימא כו' וכן הוא בפ"ק דתחגיגה עיין ברמב"ם בפ"ו מהלכות נזירות ובפ"ג מהלכות מחוסרי כפרה: ואוקלת בזבחים.

ר"ל שמוטר לה לאכול בקדשים פדאיתא לעיל כי מתנין נשין קרפן לאשתרויני באכילת קדשים: נכנס לב"ד ולמד האשה כו'. פרש"י אע"פ שהקיל על דברי תורה עת לעשות לה' הוא שאלמלא לא ימצאו יחדלו מלהביא אפילו אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף כו'.

מתוך פירושו נתיישבו פל הקושיות שהקשו התוספות בפ"ק גט פשוט על משנתנו חדא היא דרשב"ג פליג אבית שמאי ואבית הלל דתרינייהו מודו במפלת יום פ"א שחייבת על

כל לידה ולידה ורבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא נמי הכי סבירא להו דהשאר ישאר עליה חובה אלא שרבי יוחנן בן נורי אומר שצריך שתאמר על האחרונה אני מביאה ותהא מותרת בקדשים דתו ליכא למיחש שתהא סבורה לפרט דנדאי האחרון אינו פוטר את הראשון אבל אם לא אמרה על האחרון איכא למיחש שתהא סבורה שהראשון פוטר אפילו לידה דלאחר מלאת כמו לפני מלאת ואתי למפשע שלא להביא יותר ורבי עקיבא לא חייש לפשיעה ועל איזה שתאמר מותרת בקדשים אבל לתרנויהו תשאר עליה חובה כדקאמר הת"ק דמשנתנו ועוד היכי מייתי מעשה לסתור אי משום דמעיקרא הוה קיימי בדינרי זהב דהיינו מעשה לסייע דהא משמע שזה היה טעות שהיו מחמירין כמו שמוכח והולך שרשב"ג ביטל אותה חומרא ונראה מדבריהם דמפח אלו קושיות הגיה ר"ת במשנתנו במלתיה דרשב"ג והשאר עליה חובה ומחוק מלת ואין ותמהו על ר"ת שהרי בכל הספרים וגם בת"כ גרסינו ואין.

ואני יגעתי ומצאתי בהדיא בת"כ שלפנינו כמו שהגיה ר"ת אבל לפי גירסא זו קשה לי הלשון נכנס לב"ד ולמד דמשמע שלמד להו דין חדש הפך ת"ק ולפי גירסא זו לא למד להם דין חדש הפך ת"ק.

ועוד קשה לי לפי גירסא זו דהא מפשט הלשון נכנס לב"ד ולמד כו' משמע דמפח מה שלמד להם הוזהו הקינין עד שעמדו ברבעתים ולפי גירסא זו למה הוזהו הלא רשב"ג למד להם כדאמר ת"ק והשאר עליה חובה ודוחק לומר דמעיקרא הוה קיימי הקינין בדינרי זהב מחמת שהחמירו היולדות עליהם שלא לאכול בקדשים אחר שהביאו קרבן אחד עד שהביאו כולם ומחמת זה היו דוחקות לקנותן אפילו ביוקר ורשב"ג נכנס לב"ד ולמד שיהיו אוכלים בזבחים תיכף אחר שהביאו קרבן אחד ומחמת זה הוזהו דא"כ קשה על היולדות מעיקרא מאי סבור שהחמירו ולבסוף מאי סבור שחזרו מחמירי או הלא רשב"ג לא לימד דין חדש ממה שאמר ת"ק הלא גם ת"ק אמר בהדיא ואוכלת בזבחים תיכף אחר שהביאו קרבן אחד.

ושמא י"ל לפי גירסא זו דמעיקרא הוה קיימי הקינין בדינרי זהב מחמת שנשתהו היולדות בירושלים ולא חזרו לביתם עד שהביאו כל הקרבנות שנתחייבו משום בל תאחר ומחמת זה היו דוחקות לקנותן אפילו ביוקר כדי שיוכלו לחזור לביתם ורשב"ג נכנס לב"ד ולמד להם דין חדש שיהיו חזרו לביתם אחר שהביאו קרבן אחד ויאכלו בקדשים ולא יחזשו משום בל תאחר ולהכי נשבע ותקן שלא יתאחרו שם היולדות ויתבטלו מפריה ורביה פי כשהיו הקינין בזול אז לא יצטרכו להתאחר בירושלים פי יוכלו להביא כל הקרבנות בפעם א' מאחר שימצאו אותם בזול.

אבל קשה לי דאם בן עיקר חסר מן הספר ועוד שהרי הלכה רוחא בישראל שאינו עובר משום בל תאחר עד אחר שלש רגלים ועם מה שפרש"י לא קשה מידי מפל אלו קושיות הנזכרים שהקשו התוספות מפני שארשב"ג סובר כת"ק דמדינא השאר עליה חובה ומה שאמר ואין השאר עליה חובה הוראת שעה היתה כדי שלא יחדלו מלהביא כלל אי נמי שרשב"ג לא להוראת שעה בלבד אמרה אלא לדורות קבעה כדי שאם לעתיד לבוא תייקרו לא יבואו להמנע מלהביא כלל ויש רשות בידי ב"ד לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה כדאמרנו בפרק האשה רבה ומדלא נכנס לב"ד ללמד להם דין חדש זה ואין

השאָר עֲלֶיהָ חוֹבָה הַפֶּה ת"ק אֵלָּא מִפְּחַ שְׂרָאָה שְׁהַקִּינִין נִתְיַקְרוּ כֹּל כֶּה וְעַמְדוֹ בְּדִינָרֵי זָהָב וְחֻשׁ שְׂמָא יָבֵאוּ לְהַמְנַע מִלְּהִבִּיא כֹּלֵל וַיֵּאכְלוּ קַדְשִׁים בְּטוֹמְאָתָא הַגּוֹף שְׁמַע מִינָה דְלוּלָא חֻשׁ זֶה לֹא הָיָה נִכְנָס לַב"ד לְלַמּוֹד לָהֶם דִּין חֲדָשׁ זֶה הַפֶּה ת"ק לְהִכִּי שְׁפִיר מִיִּתִּי מַעֲשֵׂה לְסַיֵּעַ וְעוֹד הִקְשׁוּ הַתּוֹס' פִּינּוֹן שְׁהִיָּתָה מְוַתֵּרַת לְאַכּוֹל בְּקַדְשִׁים לָמָּה הָיוּ עוֹמְדִין בְּדִינָרֵי זָהָב פִּינּוֹן שְׁיִכּוּלוֹת לְאַכּוֹל בְּקַדְשִׁים וְתִרְצוּ מִשּׁוּם בַּל תֵּאָחֵר הָיוּ דוֹחֵקוֹת (הַגַּה"ה) וּבְפִירוֹשׁ אֲשַׁכְּנִיזִים רְאִיתִי פְּתוּב רִשְׁבִּי"ג וְרַבֵּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וּר"ע מְדַמּוּ לְהוּ לְטָבִילוֹת וּפְלִיגֵי אַבִּית שְׂמָאֵי וְאַבִּית הַלֵּל.

ע"כ הַגַּה"ה) וְאַנִּי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין הֵיאָה אֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּרַבֵּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וּר"ע פְּלִיגֵי אַבִּית שְׂמָאֵי וְבֵית הַלֵּל דָּאֵם כֵּן לֹא שְׁיִיף לֹמַר וּבְחוֹשְׁשִׁין לְפִשְׁעָה קְמִיפְלִגֵי וְעוֹד מְדַקְאָמַר ר"ע תֹּאמַר עַל אַחַת מֵהֶן מִשְׁמַע שְׁכּוֹלֵן חוֹבָה עֲלֶיהָ וְכֹל שְׁכּוֹן רַבֵּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְסָבַר תֹּאמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה מִשּׁוּם דְּחִיָּשִׁינּוֹן לְפִשְׁעָה וְכַדְפֵּרש"י וְעוֹד דְּהָא לְקַמְן בְּפֶרֶק ב' לִיף לִיָּה מְקַרָּא יָכוֹל תְּבִיא עַל הַלֵּיָדָה שְׁלַפְנֵי מְלֵאָתָא וְעַל הַלֵּיָדָה שְׁלַאָחַר מְלֵאָתָא קְרַבּוֹן אֲחִיד לְשִׁנְיָהֶם ת"ל זֹאת וְעוֹד דְּהָא תֵּנּוּ בְּבַחֲרִתָּא פְּלוּגְתָּא דַּב"ש וּב"ה בְּמַפְלֵת לְאוּר פ"א מִשְׁמַע דְּהַלְכָתָא כְּוַתִּיָּהּ בְּמַפְלֵת לְיוֹם פ"א שְׁחִיָּבָתָא קְרַבּוֹן שְׁנֵי וְעַל הַרְמַב"ם ז"ל קִשָּׁה לִי טוֹבָא שְׁפִירֵשׁ בְּמִשְׁנֵתְנוּ וְהַלְכָה פְּרִשְׁבִּי"ג וּמְדַקְאָמַר הַלְכָה מְפָלֵל דְּפְלִיגֵי כְּדַדְיִיק הַגְמָרָא בְּכֹל דְּנִכְתָּא דְקָאֵמַר הַלְכָה וּא"כ נִרְאָה מְדַבְּרִיו דְּרִשְׁבִּי"ג פְּלִיגֵי אַת"ק וְסָבַר דְּמַדִּינָא אַף בְּיַשׁ עֲלֶיהָ חֻשׁ לִידוֹת וְנִדְאוֹת מְבִיאָה קְרַבּוֹן אֲחִיד וְאוֹכְלַת בְּזַבְּחִים וְאִין הִשְׁאָר עֲלֶיהָ חוֹבָה וּבְחַבּוּרוֹ בְּפֶרֶק א' מֵהַלְכוֹת מְחֻסְרֵי כְּפָרָה פֶּסֶק כַּת"ק וְעוֹד קִשָּׁה הֵיאָה אֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּפְלִיגֵי רִשְׁבִּי"ג אֲתַנָּא קְמָא דַּא"כ הִיכִי מִיִּתִּי מַעֲשֵׂה לְסַתּוֹר וְעוֹד קִשָּׁה לָמָּה הִמְתִּין רִשְׁבִּי"ג לְלַמּוֹד לָהֶם דִּין חֲדָשׁ זֶה הַפֶּה ת"ק עַד שְׁנַתְיַקְרוּ הַקִּינִין וְעַמְדוֹ בְּדִינָרֵי זָהָב וְעוֹד דְּמַפְשֵׁט לְשׁוֹן מִשְׁנֵתְנוּ מִשְׁמַע דְלוּלָא שְׁנַתְיַקְרוּ כֹּל כֶּה לֹא הָיָה נִכְנָס לַב"ד וְאוּלַי מִפְּחַ הִנֵּי קוֹשְׁיוֹת חֲזוֹר בּוֹ מִמָּה שְׁפִירֵשׁ בְּפִירוֹשׁ הַמְשַׁנְיּוֹת וּפֶסֶק בְּחַבּוּרוֹ כְּתַנָּא קְמָא אִי נָמִי י"ל הָא דְכָתַב וְהַלְכָה פְּרִשְׁבִּי"ג ר"ל דְּלְצַוְרָה שְׁעָה מְוַתֵּר לְהוֹרוֹת וְאִין הִשְׁאָר עֲלֶיהָ חוֹבָה כְּמוֹ שְׁהוּא עֲשָׂה.

כֵּן נִרְאָה לִי: בְּיוֹם הַהוּא בְּרַבְעָתִים. פֵּרֶש"י שְׁנֵי לְשׁוֹנוֹת וְהַלְשׁוֹן אַחַר נִזְכַּר בְּעֵרוֹף וּכְבָר הֶאָרִיכוּ בְּזֶה הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק גַּט פְּשׁוּט וּבְפֶרֶק הָרִי עֲלֵי עֲשָׂרוֹן וּבְפֶרֶק הוֹצִיאֵו לֹו וּבְשָׂאָר דְּוִכְתִּי טוֹבָא וְלָכֵן רְאִיתִי לְקַצֵּר וּלְקַמְן בְּפֶרֶק בְּתָרָא גְבִי אֵלָּא מַעֲתָה חֲסֵאתָא חֵלֵב כּו' אֲכַתְּוֹב מַה שְׁיֵשׁ לְדַקְדַּק בְּזֶה: הַמְבִיא אֲשֶׁם פֶּרֶק שְׁשִׁי דָף כ"ה ע"ב אָמַר לִיָּה אַבְיִי וְהָא פִּי כְּתִיב הַדִּין קָרָא בְּשַׁעִיר הַנִּעֲשֵׂה בְּפָנִים כּו'.

בְּסוּף פ"ק דְּשַׁבּוּעוֹת אֲמַרִּינּוּ הַנְּשׁוּוּ כּוֹלֵן לְכַפֵּרָה אַחַת שְׁמַתְכַפְּרִים בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח בְּשָׂאָר עֲבִירוֹת דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר כְּשֶׁם שְׁדָם הַנִּעֲשֵׂה בְּפָנִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל עַל טוֹמְאָתָא מְקַדָּשׁ וְקַדְשִׁיו כֶּה דָם הַפֶּר מְכַפֵּר עַל הַפְּהֵגִים עַל טוֹמְאָתָא מְקַדָּשׁ וְקַדְשִׁיו וּכְשֶׁם שְׁוִדְוִיו שְׁל שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּשָׂאָר עֲבִירוֹת כֶּה וְדוּוִיו שְׁל פֶּר מְכַפֵּר עַל הַפְּהֵגִים בְּשָׂאָר עֲבִירוֹת כּו' מ"ט דר"ש דְּכָתַיִב וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשַּׁעִירִים אֶתְקִישׁ שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לְשַׁעִיר הַנִּעֲשֵׂה בְּפָנִים מַה שַּׁעִיר הַנִּעֲשֵׂה בְּפָנִים אֵינּוּ מְכַפֵּר עַל הַפְּהֵגִים עַל טוֹמְאָתָא מְקַדָּשׁ וְקַדְשִׁיו דְּכָתַיִב בִּיָּה אֲשֶׁר לָעָם אַף שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אֵינּוּ מְכַפֵּר עַל הַפְּהֵגִים בְּשָׂאָר עֲבִירוֹת וְרַבֵּי יְהוּדָה אָמַר לָהּ לְהִכִּי אֶתְקוּשׁ שְׁיָהוּ שְׁוִים בְּמַרְאָה וּבְקוּמָה וּבְדָמִים כּו' וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת הָתָם עַל הַסּוּגְיָא דְּהָכָא מֵאֵי פְּרִיף אַבְיִי וְהָא פִּי כְּתִיב הַדִּין

קרא בשעיר הנעשה בפנים כו' לגמור מיניה שעיר המשלח דהא אתקוש ולא תינצו כלום, ולי נראה דלא קשיא מידי אפילו לרבי שמעון משום דהתם מוכח פל הסנגיא דלאו הקיש גמור הוא דאי לא הוה פתיב אשר לעם לא הוה מקשינן פנימי למשלח ומשלח לפנימי אלא דוקא פנימי למשלח אבל משלח לא הוה מקשינן לפנימי לומר שלא יתפפרו בו פהנים פיון דמשלח מרובה פפרתו ועוד שהרי לא מקשינן אותן לגמרי אלא אמרינן מה זה אינו מכפר כו' אף זה אינו מכפר כו' להכי די לנו אם נקיש אותם בדבר אחד ולא שינוי למימר הכא דאין הקיש למחצה ונקיש להו לכל מילי משום דאין זה הקיש גמור וכן כתבו התוספות בהדיא ביומא ריש פרק שני שעירי מפח קושיות אחרות וכבר הנה אפשר לומר דהו סנגיא דהכא אתיא אליבא דרבי יהודה דלית ליה הקיש דשני שעירים אלא למראה וקומה ודמים ותו לא מידי: חטאים דומיא דפשעים כו'.

ומיניה ילפינן אשמות ודאין אף על גב דליכא קרא דמאי שניא כדפריה הגמ' בסמוך לענין חייבי מלקיות: ממאי דהני פשעים לאו בני קרבן נינהו כו'. אין להקשות וליטעמיה היכי יליף לעיל אמר קרא וכפר על הקדש מטמאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם חטאים דומיא דפשעים כו' ממאי דהני פשעים לאו בני קרבן נינהו כו' משום דבשעיר הנעשה בפנים ליכא מאן דפליג דאיידי דוקא דלאו בני קרבן פיון דלא בא לכפר על עבירת מצות ידועות כדילפינן לה בפ"ק דשבועות: אמר רבי אלעזר דאמר קרא מפל חטאתיכם לפני ה' וכו'.

נ"ל דהאי ר"א אינו ר"א בן עזריה שהרי הוא מפיק האי קרא לפני ה' לדרשא אחרתא שאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו עד שיבדיל את חבירו בפרק יום הכפורים אלא ר"א בן פדת הוא כמו פל ר"א סתם האמור בגמרא: קדמיתא נמי לא תיתי למיפשטי לא מדרב דימי ולא מדאבני אלא מהא כו'.

קשה בעיני טובא למה הוצרכו רב דימי ואבני ורבא לכל זה הלא היו יכולין למפשטיה קדמיתא מיתורא דקרא אותם כדתניא בספרא לכל חטאתם יכול אף חייבי חטאות ואשמות עמהם ת"ל אותם אותם על ראש השעיר ואין חייבי חטאות ואשמות על ראש השעיר מפאן אמרו חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכפורים חייבים להביא לאחר יום הכפורים: דף כ"ו ע"א חייבי מלקיות שעבר עליהן יום הכפורים כו' לרבותא נקט חייבי מלקיות וכל שפן חייבי מיתות ב"ד ודאין אחר שהתרה בהן והא דתנו דשעיר המשלח מכפר אפילו על עבירות מיתות ב"ד היינו דוקא דלא אתרו בהן דהא לא תני חייבי מיתות בית דין אלא עבירות מיתות בית דין (הגה"ה תמיה אני על הרמב"ם ו"ל שלא כתב בחבורו דין זה חייבי מלקיות שעבר עליהן יום הכפורים כו'.

ע"כ הגה"ה): סד"א התם ממונא הוא. אין להקשות א"כ מה צריך למפשטיה קמיתא מדרב דימי ומדאבני ואמאי לא פשיט מפח הו סברא דבתשלומי ממון לא שייכא פפרה די"ל דהו סברא לחוד אינו מספיק שהרי חייבי אשמות תלוין ג"כ ממונא הוא ואפ"ה פטורים להביא לאחר יוה"כ: והא אנו תנו הודע ולא הודע כו'.

תימה דמעיקרא פריה פשיטא והשתא פריה והא אנו תנו כו'. ועוד מאי דוחקיה לתרץ הא דאתרו ביה הא דלא אתרו ביה למה לא מתרץ הא דלא עשה תשובה הא דעשה תשובה דהא בפ"ק דשבועות משמע דלרבנן אפילו על הקלות אם לא עשה תשובה אין

שעיר המשתלח מכפר ואולי שמפאן למד הרמב"ם ו"ל מה שפסק בפ"א מהלכות תשובה דשעיר המשתלח מכפר על לא תעשה ועשה אפילו לא עשה תשובה וצ"ע: לכל חטאתם ולא לכל טומאתם.

נ"ל אגב שיטפיה נקט האי קרא לכל חטאתם כדי להוליך השיטה בשנה עם הסוגיא בפ"ק דשבועות שמן הדין ה"ל לומר מפל חטאתיכם ולא מפל טומאתיכם פיון דהשתא קאי ועומד בקרא זה דיליף מיניה חטא שאין מפיר בו כו' וא"ת קרבן יולדת נמי אקרי חטאתם כפר תירצו התוספות בפרק קמא דשבועות דבעינן שפא על חטא דומיא דפשעים ולאמצי לשנויי אמר קרא וכפר דבולדת נמי פתיב וכפר והיינו שמכפרת ומטהרת לאכול בקדשים: ולרבי שמעון בן יוחאי דאמר יולדת חוטאת היא מאי איפא למימר.

תימה גדולה בעיני מאי קשיא הלא אין לה ספק כלל בחטא דהיינו אם היתה נשבעת שלא תזקק לבעלה בשעה שהיתה כורעת לילד או לאו כי אם בולד עצמו שאינה יודעת אם הוא ממין שחיבת עליו קרבן או לא א"כ מה ענין זה לחטא שאין מפיר בו אלא המקום וכן קשה גבי הא דפריה הגמרא בסמוך והאמר רבי שמואל בר נחמני על שבעה דברים נגעים באים כו' ולרבי אלעזר בן הקפר דאמר נזיר חוטא הוא כו' הלא הוא בעצמו מפיר בחטא: ולרשב"י דאמר יולדת חוטאת כו'.

תימה למאי דלא סליק אדעתיה יולדת כי קא מיימי קרבן לאישתרוי באכילת קדשים הוא אלא קס"ד לכפרה מתיא א"כ מאי פריה ספק יולדת שעבר עליה יוה"כ לא תיימי כו' הלא הקושיא מעיקרא ליתא דהא בת קרבן היא והיא יכפר יוה"כ על בר קרבן דהא לעיל מקשינו חטאים האמור בשעיר המשתלח לפשעים מה פשעים דלא בני קרבן כו' וכי תימא דאע"ג דמיימי חטאת העוף על הספק לא חשיב בר קרבן מידי דהנה מחייבי אשמות תלוין דלא חשיבי בני קרבן שהרי יוה"כ מכפר עליהן א"כ קשה מאי פריה הגמרא בפ"ק דשבועות ואימא יולדת ופרש"י ואימא יולדת שאם עבר עליה יוה"כ אוכלת בקדשים בלא קרבן עכ"ל.

ומשמע מדבריו דפריה מנדאי יולדת וכבר הרגישו התוספות בזה שם בשבועות והשיבו להליץ בעד רש"י דהואיל וקרבן יולדת לא אתי לכפרה אלא להכשיר בקדשים אין זה יקרא בר קרבן.

אבל אין התירוץ זה מספיק דשתי תשובות בדבר חדא שהרי פאן פריה אפילו למאי דלא סליק אדעתיה יולדת כי קא מיימי קרבן לאישתרוי באכילת קדשים כו' ה"ה ה"ה נמי פריה הכי מסתמא אפילו למאי דלא סליק אדעתיה יולדת כי קא מיימי קרבן לאישתרוי באכילת קדשים כו'.

ועוד פיון דפריה ה"ה וה"ה שיוה"כ יתירנה לאכול בקדשים למה לא יקרא בר קרבן הקרבן המתיר דבשלמא אלו בעינן לה כפרה ביוה"כ הנה אמנא דכיון דהקרבן פא להכשיר ויוה"כ מכפר לא איקרי בר קרבן פיון דאינו מועיל למה שיוה"כ מועיל שנה לכפר ונה להכשיר אבל פיון דמאי דפריה הוא שיכשירו יוה"כ לאכול בקדשים במקום הקרבן למה לא יקרא הקרבן המכשיר בר קרבן.

ואולי מִפֶּתַח קוֹשֵׁיָא זֶה הַנִּכְרַח ר"ת לְפָרֵשׁ דְּהֵתָם בְּשִׁבְעוֹת מְסַפֵּק יוֹלְדֵת פְּרִיָה כַּמ"ש
הַתּוֹסְפוֹת בְּשִׁמוֹ וְלִזְהָ פֶּלַעְמוֹ אֵינּוּ מֵאַרְיָה הֵתָם אֶלְא בְּרֵאִיָה דְּלֵאוּ בֵּת קַרְבָּן הִיא אֶבֶל
קִשָּׁה בְּעֵינֵי טוֹבָא עַל פִּירוּשׁוֹ חֲדָא דַּא"כ ה"ל לומר בְּהִדְיָא סָפֵק יוֹלְדֵת כְּדָאֵמַר הֵכָא וְעוֹד
שְׁהֵרֵי הֵתָם פְּרִיָה מְעִיקְרָא אֵימָא ע"א כו' וְכִי הֵיכִי דִבְע"א פְּרִיָה מוֹדָאֵי שְׁעָבַד ע"א כָּף
צָרִיָה לְפָרֵשׁ כּוֹל' וְלִזְהָ פִרְש"י הֵתָם דְּפְרִיָה מוֹדָאֵי יוֹלְדֵת וְעוֹד הִקְשָׁה ר"ת הֵתָם בְּשִׁבְעוֹת
דְּפְרִיָה הַגְּמָרָא נְמִי הֵכִי כְּמוֹ הֵכָא וּמִשְׁנֵי תִירוּץ אַחַר ר"ש לְטַעְמֵיהָ דְּאָמַר מִמְקוֹמוֹ הוּא
מְוַכְרַע וְהֵכִי מִשְׁנֵי הֵתָם גְּבִי נְזִיר וְאֵמָאֵי לֹא מִשְׁנֵי הֵתָם כְּדִמְשְׁנֵי הֵכָא דְיוֹלְדֵת כִּי קָא מִיִּיתֵי
קַרְבָּן לְאִשְׁתְּרוּנֵי בְּאִכִּילַת קַדְשִׁים הוּא וְלֹא לְכַפֶּרָה מִתְיָא וְכֵן גְּבִי נְזִיר וּמִפֶּתַח קוֹשֵׁיָא זֶה
פִּירֵשׁ דְּלֹא פְרִיָה הַגְּמ' הֵתָם שְׁלֵא תִצְטָרַף לְהִבִּיא קַרְבָּן פֶּלַל אֶפְיָלוֹ לְאַחַר יוה"כ אֶלְא
דִּיתְלָה לָהּ הַשְּׁעִיר עַד לְאַחַר יוה"כ שְׁתַּבִּיא חֲטָאת הָעוֹף מְסַפֵּק אֶבֶל הֵכָא פְרִיָה דְּלֹא תַבִּיא
פֶּלַל וְהִשְׁתָּא א"ש דְּלֹא מִשְׁנֵי הֵתָם כְּדִמְשְׁנֵי הֵכָא דְכִינּוֹן דְּהֵכָא פְרִיָה דְּלֹא תַבִּיא פֶּלַל הַנּוֹצֵרָה
לְשִׁנּוּנֵי דְיוֹלְדֵת מִיִּיתֵי קַרְבָּן לְהַתִּירָה בְּקַדְשִׁים וְלֹא לְכַפֶּרָה וְיוה"כ אֵינּוּ מִתִּיר לְאֶכּוֹל
בְּקַדְשִׁים אֶלְא מְכַפֵּר וְלִזְהָ צָרִיָה שְׁתַּבִּיא קַרְבָּן אֶבֶל הֵתָם דְּלֹא פְרִיָה אֶלְא דְלִיתְלֵי לִיהּ
לְחוֹד עַד שְׁתַּבִּיא הִנֵּה יוה"כ תּוֹלָה וּמִגִּין עַל פֶּלַעְמוֹ וְלִזְהָ אֵינּוּ יְכוֹל לְשִׁנּוּנֵי הֵתָם זֶה הַתִּירוּץ
וּלְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי הַקּוֹשֵׁיָא מְעִיקְרָא לִיתָא מְכַמָּה טַעְמִים חֲדָא דְכִבְרַת פְּתַבְתִּי לְעֵיל בַּפ"ק
דְּאוּרְחָא דַּגְמ' הֵכִי כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרֵק אַרְבַּע מִיתוֹת וְכַדְאִשְׁכַּחן בַּפ"ק דְּחֻלִּין
יְדוּ הִימְנִית מְדַרְבָּה בַּר בַּר חֲנָה נְפָקָא וּמִשְׁנֵי כְּהִנּוּחָה בְּעֵי אֶצְבַּע וּבְסוֹף פ' הַתּוֹדָה מִשְׁנֵי
כְּדִי נְסָבָא וּבְסוֹף פ' דַּם חֲטָאת מִשְׁנֵי הַנֶּהָר ב' שְׁנוּנֵי וְכֵן אִשְׁכַּחן בְּשַׁאֲרַ דְּוֹכְתֵי טוֹבָא עַד אֵין
מְסַפֵּר וְעוֹד י"ל דְּהָרָה שְׁנוּנֵי ר"ש לְטַעְמֵיהָ עֲדִיף לִיהּ לְאִפּוֹקֵי הֵכָא לֹא שְׁיָיָה לְשִׁנּוּנֵי הֵכִי
ר"ש לְטַעְמֵיהָ וְהָא דְמִשְׁנֵי הֵתָם גְּבִי נְזִיר ר"א הַקֶּפֶר ס"ל כַּר"ש דְּאָמַר מִמְקוֹמוֹ הוּא
מְוַכְרַע י"ל דְּקַבְלָה הִיָּתָה בְּיָדוֹ וְכַדִּי לְהוֹלִיף הַשִּׁטָּה שְׁנָה בְּכָל מָאֵי דְאִפְשָׁר מִשְׁנֵי הֵכִי
וְכַה"ג מְתַרְצִים הַתּוֹסְפוֹת בְּדוֹכְתֵי טוֹבָא.

וְעוֹד קִשָּׁה לִי הִיאָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּפְרִיָה הֵתָם דְלִיתְלֵי שְׁהֵרֵי קָרָא אָמַר וְכַפֵּר מִשְׁמַע
דְּקָרָא אֵינּוּ מְדַבֵּר אֶלְא בְּכַפֶּרָה לְגַמְרֵי לֹא בְּתַלְמִיָה וְעוֹד דְּהָא הֵתָם מִשְׁנֵי הַגְּמָרָא מְעִיקְרָא
גְּבִי יוֹלְדֵת כְּמוֹ הֵכָא לְכָל חֲטָאתָם וְלֹא לְכָל טוֹמְאָתָם אֵלְמָא דְּהֵתָם וְהֵכָא פְרִיָה בְּשִׁנּוּהָ דְּלֹא
תַבִּיא פֶּלַל אֶפְיָלוֹ לְאַחַר יוה"כ כַּדְּפִרְש"י.

וְלָמָּה שְׁהִקְשִׁיתִי מְעִיקְרָא וְהָא בֵּת קַרְבָּן הִיא נ"ל לִיִּישֵׁב דְּלֹא אֶמְרִינּוּ שְׂאִין יוה"כ מְכַפֵּר
עַל בַּר קַרְבָּן אֶלְא דוֹקָא מְעִיקְרָא לְמָאֵי דְּפִשְׁטִינּוּ קַמִּיָּתָא מְדַרְבַּ דִּימֵי וּמְדַאבְּיֵי מִפֶּתַח
דְּמִקְשִׁינּוּ חֲטָאִים דּוֹמְיָא דְּפִשְׁעִים אֶבֶל הַשְׁתָּא דְּפִשִׁיט לִיהּ מְכַל חֲטָאתִיכֶם לְפָנֵי ה' חֲטָא
שְׂאִין מְפִיר בּוֹ כו' אֵנּוּ יְכוֹלִין לומר כְּדִמְקִשָּׁה רַב דִּימֵי לְאִבְיֵי מְמָאֵי דְּהִנֵּי פִשְׁעִים לָאוּ בְּנֵי
קַרְבָּן נִיגְהוּ דִּילְמָא כו'.

כֵּן נ"ל: מְפִנֵי שְׁמִכְשַׁרְתָּהּ לְאֶכּוֹל בְּזִבְחִים. וַא"ת וְהַמְקִשָּׁה מָאֵי הִיָּה סְבוּר הֲלֹא תִשׁוּבְתוּ
בְּצַדוֹ דְּהִיָּנוּ טַעְמָא דְּמִתְיָא לְאַחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים מִשּׁוּם דְּלֵאוּ לְכַפֶּרָה אֲתִי וי"ל דְּהִיָּה סְבוּר
דְּלַעוֹלָם מִשּׁוּם כַּפֶּרָה מִתְיָא וְכַדִּי שְׁלֵא יְקִשָּׁה הֲלֹא בְּלֵא יוֹם כַּפּוּרִים בְּקוֹשֵׁי הַתִּירוּ
לְהַקְרִיבָה סָפֵק מְלִיקַת חוֹלִין לְמִזְבֵּחַ אֶלְא שְׂאֵם לֹא כֵּן אֵין לָהּ תַּקְנָה לִיטְהַר בְּקַדְשִׁים וְכָל
שְׁכֵן אִם עָבַר עָלֶיהָ יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁלֵא הִיָּה לָנוּ לְהַקְרִיב סָפֵק מְלִיקַת חוֹלִין לְמִזְבֵּחַ מֵאַחַר
שְׁיִישׁ לָנוּ לְתַלּוֹת כַּפֶּרְתָּהּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים הַלְּכָף צָרִיָה לִיתָן טַעַם זֶה מְפִנֵי שְׁמִכְשַׁרְתָּהּ

לֵאכּוֹל בְּזִבְחִים אֲבָל לְעוֹלָם מִשׁוּם כִּפָּרָה אֲתִיָּא וְהִתְרַצֵּן מִשְׁנֵי לִיה דְּלָאו לְכַפָּרָה מִיִּיתִי כָּלֵל אֲלֵא כְּדִי לֵאכּוֹל בְּזִבְחִים בְּלִבְד: עַל שְׂבָעָה דְּבָרִים נְגַעִים בְּאִים.

וא"ת וְהָא לֹא מִיִּיתִי בְּעֵלְמָא קִרְבֵּן אֶהְיֶה עֲבִירוֹת אֲלֵא כְּשֶׁהוּא מְצוּרַע וְהִיכִי תִּסְק אֲדַעְתִּין דְּאִתְּפֹת אֲתִי קִרְבֵּן דִּילְיָה כְּבָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּפ"ק דְּשַׁבּוּעוֹת דִּס"ד אֲתִרְנִיָּהוּ מִיִּיתִי לְכַפָּרָה וְלֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל וּמִשְׁנֵי דְּלָאו לְכַפָּרָה מִיִּיתִי אֲלֵא לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל: מְצוּרַע כִּי מִיִּיתִי לָאו לְכַפָּרָה מִיִּיתִי אֲלֵא לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּאֲכִילַת קִדְשִׁים כו'.

בְּסוּטָה פֶּרֶק הֵיךְ מְבִיא מִשְׁנֵי נְמִי הֵכִי אֲבָל בִּפ"ק דְּשַׁבּוּעוֹת מִשְׁנֵי מְצוּרַע כִּי מִיִּיתִי קִרְבֵּן לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל נ"ל שֶׁר"ל שְׂדִין הַמְצוּרַע שִׁיְהִיָּה לּוֹ מוֹשֵׁב לְבַד חוּץ לְעִיר שְׁנַאֲמַר מְחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבֵי וְכִי מִיִּיתִי קִרְבֵּן מוֹתֵר לּוֹ לִיְכַנֵּס לְפָנִים מִן הַמַּחֲנֶה וְלְדוֹר שֶׁם בְּתוֹף הָעִיר.

אֲחֵר זְמַן רַב שְׂכַמְתִּי זֶה שְׂאֵלְתִי לְהָרַב הַגְּדוֹל מֵהֶר"ר אֶהְרֹן י"ץ הַמַּחְבֵּר סֵפֶר קִרְבֵּן אֶהְרֹן אִיף שֶׁהוּא מְבִין לְשׁוֹן זֶה לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל וּפִירְשׁ נְמִי כְּמוֹ שְׂאֲנִי פִירְשֵׁתִי וְלִפִּי דַעְתִּי אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּעֵנְנֵן אֲחֵר וְקָשָׁה לִי טוֹבָא עַל הָאִי תִירוּצָא דְּשַׁבּוּעוֹת שְׁהָרִי אִין הַקִּרְבָּן מְעַכְבּוֹ לִיְכַנֵּס לְפָנִים מִן הַמַּחֲנֶה וְלְדוֹר שֶׁם בְּתוֹף הָעִיר אֲלֵא תִיְכַרְף אֲחֵר תִּגְלַחְתּוּ הִרְאִשׁוּנָה וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָבַל מוֹתֵר לּוֹ לְבָא בְּתוֹף הָעִיר וְלְדוֹר שֶׁם וּמִקְרָא מְלֵא הוּא וְגִלַּח אֵת כָּל שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בְּמִים וְטָהַר וְאֲחֵר יְבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה וְגו' וְהֵכִי תִנְיָא בִּת"כ וְאֲחֵר יְבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה רַחֲצֵת גּוּפּוֹ מְעַכְבְּתוֹ לִיְכַנֵּס לְפָנִים מִן הַחֹמֶה וְאִין כִּפָּרְתּוֹ מְעַכְבְּתוֹ לִיְכַנֵּס לְפָנִים מִן הַחֹמֶה וְהֵכִי תִנּוּן בְּפֶרֶק י"ד מִמְסַכֵּת נְגַעִים בָּא לּוֹ לְגִלַּח אֵת הַמְצוּרַע כו' וְכַנֵּס לְפָנִים מִן הַחֹמֶה וְגִדּוּלָה מִזּוֹ תִנּוּן בְּרִישׁ מְסַכֵּת כְּלִים דְּמַחְסוּר כְּפוּרִים מוֹתֵר לּוֹ לִיְכַנֵּס אֶפְיָלוֹ לְעֶזְרַת נְשִׁים וְכָל הַגְּמָרָא מְלֵא מִזֶּה שְׂאִין מַחְסוּר כְּפוּרִים אֲסוּר אֲלֵא דוֹקָא בְּקִדְשִׁים אֲבָל לֹא לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל א"כ הִיאֵף אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּקִרְבֵּן מְצוּרַע לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל אֲתִי וְלִפּוּם רִיְהֵטָא הֵיךְ נ"ל שְׂטַעוֹת נָפַל בְּסִפְרִים שְׁנַתְחַלֵּף קו"ף בְּאֵל"ף בְּמַלְת בְּקֵהֵל וְצָרִיף לְהִיּוֹת לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּאֵהֵל וּר"ל בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה כְּדַכְתִּיב וַיֵּשֶׁב מְחוּץ לְאֵהֵלוֹ שְׂבַעַת יָמִים וְגו' וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים וְגו' וְתִנְיָא בִּת"כ וּמִיִּיתִי הַגְּמָרָא בִּפ"ק דִּמ"ק וַיֵּשֶׁב מְחוּץ לְאֵהֵלוֹ שְׂבַעַת יָמִים שִׁיְהֵא אֲסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה וְאִין אֶהֱלוֹ אֲלֵא אֲשֵׁתּוֹ שְׁנַאֲמַר לָךְ אֲמוֹר לְהֵם שׁוּבוּ לְכֶם לְאֵהֵלִיכֶם וְגו' וַיֵּשׁ מִמְּחֻמֵי הַדּוֹר שֶׁהִשִּׁיבוּ לִי שְׂאֶפְשָׁר לְקַנְיִים גִּירְסַת הַסִּפְרִים וּלְפָרֵשׁ דְּמָה שְׂאֶמְרוּ לֹאשְׁתְּרוּנִי בְּקֵהֵל ר"ל בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה אֲבָל לִפִּי הָאֲמַת כָּל זֶה אִינוֹ שׁוּה לִי מְכַפָּה טְעָמִים חֲדָא דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן בְּגְמָרָא בְּשׁוּם מְקוּם תִּיבַת בְּקֵהֵל שִׁיְהִיָּה פִירוּשׁוֹ תַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה וְעוֹד דֹּא"כ אִי אֶפְשָׁר דִּהְוֵהשְׁתִּיק הַגְּמָרָא וְלֹא הֵנָּה פְּרִיף וְאֲמַאי קָרִי לִיָּה בְּאֵהֵל כְּדִפְרִיף הַגַּמ' בְּפֶרֶק מִי שְׂאֲחִזּוּ גַבִּי מֵאִי פְּנִיף תַשְׁמִישׁ וְאֲמַאי קָרוּ לִיָּה פְּנִיף וְכו' וְכֵן בִּפ"ק דְּכַתוּבּוֹת גַּבִּי מֵאִי מְדַבְּרַת נְבַעֲלָה כו' וְכַהֲנָה רַבּוֹת וְדוּחַק לֹאמַר דְּלֹא פְּרִיף הֵכִי אֲלֵא דוֹקָא הִיכָא דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן עֲצָמוֹ בְּמִקְרָא שִׁיְהִיָּה פִירוּשׁוֹ תַשְׁמִישׁ וְעוֹד אֶפְיָלוֹ לִפִּי מָה שֶׁהִגַּהְתִּי בְּאֵהֵל אִי אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן כִּי אִין הַקִּרְבָּן מְעַכְבְּתוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמַּטָּה שְׁהָרִי תִיְכַרְף בְּלִילָה שְׂאֲחֵר שְׂבַעַת יָמִים מוֹתֵר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה אַעפ"י שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹ עַד לְמַחֲר בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי כְּדִמְשַׁמַּע פְּשִׁטָּיָה דְּקָרָא וַיֵּשֶׁב מְחוּץ לְאֵהֵלוֹ שְׂבַעַת יָמִים מְשַׁמַּע הָא לִילָה חֲזִי וְכוּ"ג מְשַׁמַּע דִּיִּיק הַגְּמָרָא בְּפֶרֶק אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ כְּתִיב וְהֵיךְ שְׂבַעַת יָמִים תַּחַת אֲמוֹ הָא לִילָה חֲזִי וְכַתִּיב מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּא יִרְצָה מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּא אִין לִילָה לֹא הָא פִּיצַד לִילָה לְקַדְוֶשָׁה יוֹם לְהִרְצָאָה אֲלֵמָא שֶׁהוּא

תופס במונח קיים דשבעת ימים משמע הא לילה חזי ועוד שְהרי תיכף אחר שְהעריב שמשו אחר טבילתו ביום השביעי אוכל בתרומה פדתנו בהדיא בפרק י"ד ממסכת נגעים וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל בהדיא בפרק י"א מהלכות טומאת צרעת א"כ כ"ש וק"ו שפותר בתשמיש המטה ואין דבר זה צריך יותר חזיק וכמעט שלא ניתן לדבר הימנו לרוב פשיטותו א"כ היאך אפשר לומר דקרפון מצורע לאשתרוי בתשמיש המטה אתי וזה שקר גמור פי אין הקרפון מעפבתו אלא דוקא מלאכול בקדשים בלבד כמו שנתבאר וכן משמע בהדיא במשנה בפרק י"ד ממסכת נגעים דקתני הביא פפרתו אוכל בקדשים נמצאו שלשה טהרות במצורע כו'.

לכן נ"ל אע"פ שבכל הספרים וגם בתוספות נמצא כתוב פן לאשתרוי בקהל והרב הגדול מהר"ר שלמה לוריא ז"ל לא הגיה כלום בספר חקמת שלמה עם פל זה אומר אני שהוא שיבוש וטעות ולא יש חכם אשר יושיבנו על פנו וצריך להגיה לאשתרוי באכילת קדשים.

פן נ"ל: ולרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא כו'. וא"ת והא לא מקרי חוטא אלא לפי שציער עצמו מן היין והשעיר אינו בא לכפר אלא על הטומאה כפר תירצו התוספות בפ"ק דשבועות פיון שע"י הטומאה בא לו שציער עצמו מן היין פעם שניה כדאמר בריש נזיר ושנה בחטא קרינו ביה וכפר מטומאתם ודוקא לר"א הקפר אבל לרבנו אפילו נטמא במזיד הקרפון אינו בא על החטא דהא אפילו נטמא באונס דלאו חוטא הוה לרבנו מביא קרבן ומאשר חטא על הנפש הוי לרבנו לשון חסרון כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים וכמו אל השערה ולא יחטא ולכל חטאתם ליכא לפרושי הכי לשון חסרון הוא דהא דומיא דפשעים כתיב ומה שיש לדקדק עוד בדברי ר"א הקפר דאמר נזיר חוטא הוא פירשתי בריש סוטה: נזיר פי קא מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי כו'.

נ"ל שרצונו לומר לאו לכפרה גמורה מיייתי אבל לכפרה במקצת מיהא מיייתי לר"א הקפר משום דלא נתפפר חטאו לגמרי במה שנתנוול בגדול שיער ובזה מתיישב שפיר הא דמשני הגמ' בסוטה בפרק הנה מביא על הא דפריך התם חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה באה על חטא סבר לה כר"א הקפר דאמר נזיר נמי חוטא הוא אלא דקרפון נזיר לר"א הקפר לכפרה אתי.

פן נ"ל: לאשתרוי באכילת קדשים הוא. נראה לי דשבוש הוא שנופל בספרים וצריך להגיה למיחל עליה נזירות טהרה כדמשני הגמרא לעיל בריש פרק ד' מחוסרי פפרה.

וכן כתבו התוספות בהדיא בפ"ק דשבועות ובסוטה פרק הנה מביא וכן משמע בהדיא מפרש"י שם. אחר שכתבתי זה בא אלי אגרת מארץ ישראל מק"ק צפת תוב"ב שכתב לי החכם השלם מהר"ר יעקב יצ"ו וז"ל ומה שהקשה מר הא דאמרינו בפ"ק דשבועות מצורע פי מיייתי קרבן לאשתרוי בקהל כו'.

אני הקשיתי קושיא זו בשם מעכ"ת אל הרב הגדול ראש המדברים בכל מקום דכל רז לא אגס מיניה החסיד מוהר"ר שולאמא יצ"ו. והשיב לי בעל פה ואמר זוכרני שפשלמדנו מסכת שבועות בישיבה הגדולה בימי הרבנים הקדושים אשר בארץ והיינו

מגיהים לאשתרוני באכילת קדשים ממש כדברי מר עכ"ל ושמחתי כי נחני אלהים בדרך
אמת וכוונתי לדעת הגדולים ת"ל: אלא מעתה ספק סוטה כו.

פירוש שיש ספק לסוטה עצמה אם נטמאת אם לא נטמאת כגון שאינה יודעת אם בא
עליה בעלה או האיש שקנא לה בעלה ממנו ולהכי הוי חטא שאין מכיר בו אלא המקום
והבועל כדאמר אביי אבל אי אפשר לפרש דמייירי מסתם סוטה שהיא בעצמה יודעת
האמת אם נטמאת או לא נטמאת דא"כ למה אקרי חטא שאין מכיר בו אלא המקום
והבועל לאביי הלא היא עצמה מכיר בו ואולי לזה נתפונן רש"י אף כי אין לשונו מורה
כן: אמר רבי אושעיא לכל חטאתם ולא לכל טומאה.

אף גם זאת אינו אלא טעות שנפל בספרים כי פאן אין שינוי כלל לומר כן ולשון אמר
אביי כו' ולא קאמר אביי אמר כו' נמי מוכיח דטעות הוא וצריך למוחקו: סוטה פי מתא.
אע"ג דמנחת קנאות לא מתא הסוטה פי אם הבעל כדאמרינן בפרק ב' דסוטה והביא את
קרבתה עליה בעלה מפל מקום נקראת על שמה: רבא אמר אמר קרא ולא רץ לא יכופר
לדם וגו'.

פירוש אלמא דגזירת הכתוב הוא דאין לה שום פרה אלא זו ולפיכך אין להקשות מידי
מעגלה ערופה ודכותיה הא דמשני רב פפא ראויה פרה זו שתכפר על יוצאי מצרים
ר"ל דגזירת הכתוב הוא דעגלה ערופה שעבר עליה יום הכפורים תערף ולפיכך אין
להקשות מידי מעגלה ערופה ומה שיש לדקדק בזה פירשתי יפה בסוף פרק קמא
דהוריות: רבא אמר אמר קרא ולא רץ לא יכופר דם וגו'.

וא"ת הא דרשינן ליה לדרשא אחריתי בפרק אלו נערוות שאם נערפה העגלה ואם"כ
נמצא ההורג שאין פוטר אתו וי"ל דרבא דריש הו דרשא דהתם מקרא אחרת מואתה
תבער הדם הנקי מקרבך כמו שפירשו התוספות התם: דכתיב קרא ידעיה גבי יחיד כו'.

בת"כ יליף ליה מדכתיב והביא אף לאחר יום הכפורים ובירושלמי דשבועות פריה א"כ
מה הועיל לו יוה"כ א"ר יוסי נעשה לו יוה"כ כאשם תלוי כו': מה ליחיד שכל קרבנו
נקבה. קצת קשה אמאי חשיב קרבן נקבה לקולא וקרבן זכר לחומרא משום שאין בקרבן
צבור נקבה הלא אדרבה איפקא מסתברא דקרבן נקבה היא חומרא שפן ניתנה למשיח
ונשיא בע"א ואלו בשאר עבירות קרבנו זכר משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר והא
נדאי דקרבן הניתנה לע"א הוא חמור יותר מקרבן הניתנה לשאר עבירות דהא לא ידעין
דסקילה חמורה משרפה אלא מטעם זה שפן ניתנה לע"א כדאיתא בריש פרק ארבע
מיתות וצל"ע: מה לנשיא שפן אינו בשמיעת הקול.

תימה גדולה שהרי בפרק ב' דהוריות תנו על שמיעת הקול ועל בטוי שפתיים ועל טומאת
מקדש וקדשיו ב"ד פטורים והיחיד והנשיא והמשיח חייבין הרי קמן מפורש דנשיא חייב
בשמיעת הקול ואע"ג דר"ע ור' יוסי הגלילי פליגי התם וסבירא להו דהנשיא אינו חייב
בשמיעת הקול מ"מ ודאי הלכה כרבנו והלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו וכן פסק
הרמב"ם ז"ל בהדיא בפרק י' מהלכות שגגות וכן פסק הוא ור"ע מברטנורה ז"ל בפירוש
המשניות בפרק שני דהוריות אמנם הראב"ד ז"ל בהשגותיו פסק כר"ע שאין הנשיא

חייב בשמיעת הקול ואולי יצא לו זה מכאן וצריף עיון: מאי פרכת אי משום דאינו בשמיעת הקול יחיד יוכיח לפי דאינו כו'.

שבוש הוא ואין לי ספר אחר להגיה ממנו אמנם סוגית הגמרא נ"ל דה"ג מאי פרכת אי משום שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה יחיד יוכיח שחייב על שגגת מעשה בלבד ואי משום דכל קרבנו נקבה כו'.

וכן נראה מדברי רש"י. פו נ"ל: שכן אין עשויין להשתנות.

קשה לי שיהי יחיד עשוי להשתנות דאפשר שיתמנה נשיא: דף כ"ו ע"ב תעשה ודאי כו': פירוש ותאכל חטאת וא"ת מאי איירא שנודע לה קודם שנמלקה אפילו לאחר שנמלקה נמי תאכל לפנהיגים דאי משום דלא הוה ידועה בשעת מליקה הא אמרינן לעיל בפ"ק מודה רבי יוסי במחוסרפפירה דכיון שאינו מביא רק לאשתרווי בקדשים דלא בעי ידיעה בתחלה ואי טעמא הוה גזירה שמה יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכלת הניחא לרבי יוחנן דאמר אם משנמלקה נודע לה שילדה ודאי אסור גזירה כו' אלא לרב דאמר דאפילו נודע לה משנמלקה כיון שנודע לה קודם הגזאה מותר באכילה א"כ אמאי נקט משנמלקה כבר תירצו התוספות לעיל בפ"ק דם שחיטה דה"ה לאחר מליקה ולא אתא לאפוקי רק אחר הגזאה דאז ודאי אתי למימר חטאת העוף הבא על הספק נאכלת ואולי מכח דהמשנה דקתני אם עד שלא נמלקה כו' פ"ק דייקא דלרב הנה ליה למתני אם עד שלא הנה והתוספות לא תירצו פלוג על קושטיא זו הלכך פסק הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין פ"ק דייקא: המפריש שתי סלעים כו'.

לעיל בפ"ד דם שחיטה ובפ"א איזהו מקומן ובפ"ב פל התדיר יליף שאין אשם ניקח אלא דוקא בשתי סלעים מדכתיב בערפך פסך שקלים בשקל הקדש לאשם: דף כ"ז ע"א אלמא קסבר מתכפר בשבח הקדש.

וא"ת דהכא משמע דפשיטא לן דאית ליה לרבי יוחנן הך סברא ואלו בתמורה בפ"ק פיצד מערימין א"ר יוחנן הפריש חטאת מעופרת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מאי טעמא קסבר ר"י אם שיירה משווייר עובר לאו ירף אמו הוא והוי ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה בה מתכפר רצה בחברתה מתכפר ומותיב התם רבי אלעזר ומסיק פתנאי ופריף רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן דאם שיירה משווייר דילמא היינו טעמא דרבי יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא מפדי רבי אלעזר תלמיד דרבי יוחנן וייתיב קמיה דרבי יוחנן ולא אהדר לי' האי שינויא ואת אמרת טעמא דר"י משום דאדם מתכפר בשבח הקדש.

כבר תירצו התוספות התם דדוקא בחטאת צריף לומר טעמא משום דאם שיירה משווייר דאם איתא דאינו משווייר משום דעובר ירף אמו הוא לא הנה מתכפר בשבח הקדש משום דקיימא לן חמש חטאות מתות ולד חטאת כו' אבל השתא דעובר לאו ירף אמו הוא מתכפר בולד פבשתי חטאות לאחריות והא דקיימא לן ולד חטאת מתה מיתוקמא בהפרישה ואח"כ נתעברה אבל בולד תודה מתכפר אפילו הפרישה ואח"כ נתעברה דאדם מתכפר בשבח הקדש כדאיתא הכא: ושמע מינה קדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה פיוצא בה כו'.

בפ"ק דנבחים מייתי הו' סוגיא וכתבו התוס' מתוך גירסת הספרים דכאן בשמעתין דלא קתני וש"מ דחוי מעיקרא כו' משמע כפירוש רבינו חיים שפי' קדושת דמים מדחה שדוחה תמורתה דאינה קרובה מדקתני ותמורתה פיוצא בה ולא אמרינו כינו דאין קדושה אלא לדמים לא אלימא להתפס התמורה לדחותה מקדושתה לעשות פיוצא בה.

אבל לפי האמת אי אפשר לפרש פן מההיא דמפריש נקבה לפסחו כו' בפ"ק מי שהיה טמא דלא קאמר התם תמורתה פיוצא בה ואמרינו עלה בגמרא יש דחוי בדמים ועוד שהרי לקמן קאמר רבי הושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קו לכבשתו והעני כו' וקאמר עליה נמי ש"מ תלת והתם על פ"ק אי אפשר לפרש קדושת דמים מדחה התמורה דהא אין תמורה שייכא בעופות אלא על פ"ק קדושת דמים מדחה ויש דחוי בדמים חדא מילתא היא אלא שגשגתה לשון הגירסא ויש לגרוס פאן וש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי כדפרש"י פאן וא"ת למה לי למימר הני תרתי ש"מ יש דחוי בדמים ושמע מינה דחוי מעיקרו הוי דחוי הלא הכל אחד הוא פי א"א לדחוי מעיקרו שלא יהא דחוי בדמים וי"ל דאשכחן דחוי מעיקרא אע"ג שקדוש קדושת הגוף כדא"ל ר' יוחנן התם ובפ"ק נגמר הדיו אבל חלב הפריש קרבן והמיר וחסור בו הואיל ונדחה ידחה ולא דוקא נקט והפריש קרבן תחילה דה"ה המיר וא"כ הפריש קרבן דהשתא הוי דחוי מעיקרא כמ"ש התוספות בפ"ק דקדושים א"נ כההיא דפ"ק התערובות דתנו דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם פשר ובגמרא א"ר יוחנן לא שנו אלא שגפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל ואשכחן נמי קדושת דמים אע"ג דלא הוי דחוי מעיקרא פגון המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר והוי קדושת דמים דאין פסח בא מנקבה ולא הוי דחוי מעיקרו שהרי הולד ראוי להקריב וא"ת למה ליה לר"י לאשמועינו הני תלת מילי הא שמעינו להו בפ"ק מי שהיה טמא מהמשנה דקתני המפריש נקבה לפסחו כו' וקאמר עלה בגמרא ש"מ תלת כו' וכי תימא משום דאיכא פלוגתא דתנאי בבעלי חיים נדחין בפ"ק שני שעירים ולקמן בפ"קין ואשמועינו רבי יוחנן דהלכה פמאן דאמר בעלי חיים נדחין הא אמרה ר' יוחנן חדא זמנא ואע"ג דאיכא למימר דתמורה פיוצא בה אתא לאשמועינו דלא שמעינו ממתניתין מפל מקום גמ' דדייק ממלתיה דרבי יוחנן ש"מ תלת לדיוק ממתניתין ומאי איצטריך למידק ממלתיה דרבי יוחנן וי"ל אי ממתניתין הוה אמינא שאני התם דלא חזיא לעולם לפסח שהופרשה לשמו ולהכי הוה דחויא לעולם אפילו למותר פסח דהוי שלמים לא תקרב היא גופיה אלא דמיה ולקמן גבי ש"מ תלת כו' אצ"ה יותר וא"ת כינו דאית ליה לרבי יוחנן דחוי מעיקרו הוי דחוי אמאי נקט רבי יוחנן גופיה בפ"ק נגמר הדיו ובפ"ק קמא דנבחים אבל חלב והפריש קרבן והמיר וחסור הואיל ונדחה ידחה נימא אבל חלב והמיר והפריש קרבן דהוי רבותא טפי דאפילו דחוי מעיקרו הוי דחוי.

פ"ק תירצתי יפה בפ"ק בתרא דהוריות: והא רבי זירא בר אדא מהדר למודניה פל תלתין יומין כו'. נראה לי שטעות סופר הוא וצ"ה להיות והא רב חייא בר אבא פל תלתין יומין מהדר למודניה קמיה דרבי יוחנן רביה אימא לא נתבקשה כו' דהכי גרסינו בפ"ק פיצד מברכין גבי שלקות ובפ"ק פסוי הדם גבי הי מינייהו אחריתא ובשאר דוכתי טובא.

ומכאן קשה לי על מה שפירשו התוספות שם בפרק כיצד מברכין כל תלתין יומין מהדר למוזנה לאו דוקא כל למודו אלא כל מה שהיה לומד בשלשים יום היה חוזר הפל לפניו ביום שלשים ואחד ע"כ שהרי פאן אי אפשר לפרש פן דא"כ לא פריה מידי אלא על פריה פירושו כל למודו דוקא וכן מוכח בכל המקומות שהבאתי וכן נראה לי לפרש הלשון רב ששת כל תלתין יומין מהדר למוזנה כו' בפסחים בפ' אלו דברים.

וראה מוכרחת שאין להשיב עליה מהא דאמרינן בפרק אלו מגלחין רב אשי איתחזי ליה בשוקא אמר ליה איתרח לי תלתין יומין ואהדרן ללמודאי דאמרינו אשרי מי שבא לכאן ולמודו בידו וכן בסוף פרק המדיר גבי חנינא בר פפא איתחזי ליה אמר ליה שבקי תלתין יומין עד דנהדר למודאי דאמרי אשרי מי שבא לכאן ולמודו בידו פן נ"ל, ועוד יש ראה מבוארת מהא דאמרינן בסוף מסכת ראש השנה שאני רב יהודה פניו דמתלתין לתלתין יומין הנה מצלי כו' ופרש"י מתלתין לתלתין שהיה מחזר למודו כל שלשים יום: אלא מעתה חטאת חלב תהגוי לה קצבה כו'.

כל חטאת סתם קרי חטאת חלב דבמתר חלב כתיב וכל חלב וכל דם לא תאכלו וכתיב בתריה פרשת חטאת ואמרינן בעלמא חטאת בת דוקא פלומר שפן התורה אפילו לא יהיה שנה אלא דוקא והוא מעה פספ שהיא שות של דינר די לו בזה וה"ה בפחות מזה אפילו בפרוטה ולא דוקא נקט דוקא כדפרש"י בפרק איזהו מקומן והא דאמר לעיל בפרק ארבעה מחוסרי פרה מכלל דכבש פן שנה בסלע היינו מדרבנן למצנה מן המובחר דבעינו מבחר נדריה מיוחד שבעדרו ולכך הוי דבר הגון לקנותו לכתחלה בסלע אבל מן התורה אין לו קצבה כלל.

אלא מעתה אשם נזיר דהנה ליה קצבה כו'. שבוש הוא שהרי משנה שלמה שנינו בפרק כל התדיר שאשם מצורע ואשם נזיר אין להם קצבה לכן צריה להגיה אלא מעתה אשם נזיר תהגוי ליה קצבה כו': דף כ"ז ע"ב שפאמר קרבנו על חטאתו שיהא כו'.

מדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות שגגות משמע דס"ל דהאי שפאמר קרבנו כו' לא קאי אדסמיה ליה דהיינו אפילו על חלב שאכל אמש כו' אלא אעיקרא דדינא דלא יביאנה מחטא על חטא ולכך פתב שאם הביא חטאת שהפריש על חלב שאכל אמש על חלב שאכל היום פיפר וכן משמע בתוספתא דמתלתין בפ"ג מדקאמר הפריש חטאת על חלב ונהביאה על דם על דמהביאה על חלב לא פיפר ע"כ והכי נמי תניא בת"כ פרשת ויקרא ומייתי לה הגמרא בסמוך משמע דמחלב לחלב פיפר והיינו דאיצטריה קרא לקמן בפרייתא למעוטי מאב לבן משום דבאב גופיה פיפר פניו שהוא על מין אותו חטא דאי באב גופיה לא פיפר קרא בבו למה לי.

ועוד ראה אחרת נ"ל להביא מדאמר רבא בפ"ק דזבחים חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת ע"א כשרה כו' עד רב אחא בריה דרבא מתני פולהו לפיפולא ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת כו' משמע דמחלב לחלב אפילו רב אחא מודה דכשרה ולכתחלה מיהו לא יביאנו פניו דלא הפרישו לשם חלב זה והא דקאמר במשנתנו לא יביאנה בנו אחריו וכן בפרייתא לקמן ר"ל באותו חטא ממש כגון ששניהם אכלו חלב בשוגג דאלו בחטא אחר תיפוק ליה דאפילו הפריש הוא לעצמו אינו יכול להביאו על חטא אחר פדתניא בתוספתא ובת"כ שהבאתי לעיל וקרננו קמא דדרשינו ברישא

דברייטא לקמן לבהמה שהפריש אביו מן הקלה על התמורה או מן התמורה על הקלה איצטריף למן התמורה על הקלה דהנה סד"א דכיון שהפריש אביו על חטא חמור כ"ש שיועיל לחטא השל דבכלל התמור הוי השל דאע"ג דילפינו נמי בסיפא דברייטא דאפילו באותו חטא עצמו לא יביא על קרבן שהפריש אביו אפ"ה לא מסיימי קראי ולהכי איצטריכו כולהו וקרא דילפינו גבי דידיה דלא יביא מחטא על חטא הנה מוקמינו ליה מקל לקל או מתמור לתמור או מקל לתמור אבל מתמור לקל לא דכיון דמהני לתמור כ"ש לקל ולהכי איצטריף גבי אביו דאפילו מתמור לקל נמי לא פדאמרו וכיון דילפינו גבי אביו דלא א"כ גבי דידיה נמי לא יביא מחטא על חטא אפילו מתמור לקל דקרא דגבי אביו גלי גבי דידיה או אפשר דגבי דידיה אם הביא דיעבד מן התמור לקל פיפר דאי הנה מכפר על חמור כ"ש על הקלה ונהה אתי שפיר דאיצטריף גבי אביו להיכא דהפריש אביו על התמור והביא בנו על השל אלא דקשיא לי דאמרינו בברייטא לקמן יכול לא יביא בהמה שהפריש אביו מן הקלה על התמורה או מן התמורה על הקלה אבל יביא קרבן שהפריש אביו מן הקלה על הקלה או מן התמורה על התמורה דמשמע דעדיפא טפי להביא מן הקלה על הקלה ומן התמורה על התמורה ממה שביא מן התמורה על הקלה וצ"ע פה פתב בקרית ספר ומה שיש עוד לדקדק בה אפרש בסמוך: שהרי אין מגלח על נזירותו על בהמה כו' הו ברייטא פולה שנויה בגנוסחא משופשת מרובה פסולת מן האוכל בספרים שלפנינו ולכן ראיתי להעתיק פאן לשון הברייטא ממקומה בת"כ ומייתי לה הגמרא נמי בגזיר פירק מי שאמר בגנוסחא נכונה וישרה ואח"כ אכתוב מה שיש לדקדק בה וז"ל קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו.

יכול לא יצא בקרבנו של אביו שהפריש מן הקלה על התמורה או מן התמורה על הקלה אבל יוצא בקרבן שהפריש אביו מן הקלה על הקלה או מן התמורה על התמורה ת"ל קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבנו של אביו.

יכול לא יצא בקרבן אביו בבהמה שהפריש אפילו מן הקלה על הקלה מן התמורה על התמורה שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בגזירות אבל יוצא במעות שהפריש אביו אפילו מן התמורה על הקלה או מן הקלה על התמורה שהרי אדם מגלח על מעות אביו בגזירות בזמן שהן סתומין ולא בזמן שהן מפונרשין ת"ל קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו.

יכול לא יצא אפילו במעות שהפריש אביו אפילו מן הקלה על הקלה מן התמורה על התמורה אבל יוצא בקרבן שהפריש לעצמו אפילו מן הקלה על התמורה מן התמורה על הקלה ת"ל קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו.

יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו אפילו מן הקלה על הקלה או מן התמורה על התמורה ומן הקלה על התמורה או מן התמורה על הקלה שפן אם הפריש בהמה על החלב והביא על הדם והביא על החלב שהרי לא מעל ולא פיפר אבל יוצא במעות שהפריש לעצמו מן הקלה על הקלה ומן התמורה על התמורה מן התמורה לקלה מן הקלה לתמורה שפן אם הפריש לעצמו מעות על החלב והביא על הדם על הדם והביא על החלב שהרי מעל וכיפר ת"ל על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו עכ"ל הברייטא והקשו התוס' בגזיר מה איצטריף קרא למעט שאין הבן יוצא בקרבן אביו תיפוק ליה

משום דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא והניחו הדבר בצ"ע ומדברי הרמב"ם בפירושו המשניות נראה שהרגיש בקונשיא זו ולכך כתב וז"ל מה שאמר לא יביאנה בנו אחריו אינו רוצה לומר שלא יקריבנה על אביו לפי שזה פשוט שחטאת שמתו בעליה תמות אבל רוצה לומר לא יקריבנה בנו על חטא עצמו עכ"ל.

ונאני שמעתי ולא אבין תירוץ זה הלא אפתי קשה כשם שפשוט שלא יקריבנה על אביו מטעם שחטאת שמתו בעליה תמות כך נמי פשוט שלא יקריבנה בנו על חטא עצמו מטעם זה גופיה שחטאת שמתו בעליה תמות ולא חזי להקרבה וליכא למימר שעם כל זה הייתי אומר דבן עם אביו לא חשבינן ליה כחטאת שמתו בעליה הואיל דירש נכסיו וכרעא דאביו הוא דהא לימא שפבר נדחה לגמרי סברא זו בסוף פ"ק דהוריות ולכן שפיר הקשו התוספות וצ"ע.

ועוד הקשו התוספות מאי האי דקאמר נמי בתר הכי אבל יוצא הוא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה על הקלה וכו' שהרי אין אדם מגולח על בהמת אביו בגזירות ולא תירצו כלום. ועוד הקשו וז"ל שהרי אמרינן בפ"ק דנזבים חטאת חלב שישחטה לשם חטאת דם כשרה והכא אמר דלא כפיך ויש לחלק דהתם מיירי שלא הנה חייב שתייהם פי אם חטאת חלב ולכך עדיף אבל הכא שנתחייב שתייהן הוי עקירה יותר.

ועי"ל בנדאי לענין להתפטר בו בשביל חטאת חלב שהיתה עומדת לכך איכא מ"ד כשרה אבל הכא איירי להתפטר בו משום חטאת דם שרוצה לעוקרו ממה שהיה מתחלה לכך לא כפיך.

ועוד כתבו על הא דקאמר אבל יוצא במעות כו' שהרי אדם מגלח על מעות אביו כו' ואע"ג דכאן המעות מפורשים לחטאת אביו ובכה"ג גם נזיר אינו מגלח על מעות שהפריש אביו מ"מ כיון דבשום דנכתא מגלח על מעות אביו הייתי טועה לומר שביא חטאת ממעות שהפריש אביו לחטאת.

ולי נראה דבהאי תירוץ מתורצת גם קונשיא הראשונה מה שהקשו מאי האי דקאמר נמי בתר הכי אבל יוצא הוא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה על הקלה וכו' שהרי אין אדם מגלח כו'.

כן נ"ל: ת"ל על חטאתו עד שיהא קרבנו כו'. איכא למידק שהרי כבר דריש ליה על חטאתו למיעוט הבהמה ואיך הדר ודריש ליה למיעוט המעות.

וי"ל דתיתי שמעינן מינה כדאמרינן בעלמא אתם ולא שנתפין אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופסים אתם ולא התורם את שאינו שלו וכולהו דרשינן מחד אתם: העשיר יביא כשבה ושעירה גמרא מנה"מ כו'.

חסרון הנזיר יש כאן וצריך להגיה הפריש כשבה או שעירה ונסתאבו אם רצה יביא בדמיה עוף הפריש עוף ונסתאב לא יביא בדמיו עשירית האיפה שאין לעוף פדיון: מנין אתה אומר שמביאין מהקדש כשבה שעירה.

קצת קשה זה הלשון שהרי לא יליף כלל זה מקרא רק בבא דסיפא ומקדש כשבה ושעירה תורים ובני יונה כו'. וא"כ לא ה"ל לומר מניין אתה אומר שמביאין מהקדש

כְּשֶׁבָּה וּשְׁעִירָה כּו' רַק מִנִּיּוֹן אֶתָּה אוֹמֵר שְׁמַבִּיאִין מִהַקִּדָּשׁ כְּשֶׁבָּה וּשְׁעִירָה תּוֹרִים וּבְגִי יוֹנָה כּו': וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב גְּבִי עוֹף דֵּה"ק קָרָא כּו' סוּגְיָא זֹו קִטִיעַ וְאִין סִפְק שְׁיִישׁ פֶּאן טְעוֹת דְּלוּג סוּפֵר וְאִינִי רוּצָה לְהַגִּיהַ מְלַבִּי אֲבָל אֶפְרָשׁ בְּקִיצוֹר מְנֹפֶלֶג פְּנוּנַת הַסּוּגְיָא דְגַמְרָא שְׁמַקְשָׁה לָּמָּה בְּגֵרְעוֹן כְּתִיב מִחֻטְאָתוֹ גְּבִי כְּשֶׁבָּה וּגְבִי עוֹף וְלֹא פְתִיב בְּחַד מִנִּיּוֹהוּ לְחוּד וּבְתוֹסְפַת לֹא פְתוּב עַל חֻטְאָתוֹ אֲלֵא בְעֵשִׂירִית הָאִיפָּה לְחוּד וְלֹא בְעוֹף דְּכָשָׁם שְׁבַגְרֵעוֹן כְּתִיב גְּבִי כְּבֵשׁ וּגְבִי עוֹף הִכִּי נָמִי בְתוֹסְפַת ה"ל לְמִיכְתָּבִיהָ גְּבִי עוֹף וּגְבִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה וְאִם דִּי בְּאַחַד מֵהֶם גַּם בְּגֵרְעוֹן לְכַתְּנֹב גְּבִי אַחַת מֵהֶם לְחוּד גְּבִי עוֹף אוֹ גְּבִי כְּבֵשׁ וְלִזְהַ מְשַׁנִּי וְאִמֵּר וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב מִחֻטְאָתוֹ גְּבִי כְּשֶׁבָּה וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב גְּבִי עוֹף וְלֹא סָגִי בְּחַד מִנִּיּוֹהוּ לְחוּד כְּמוֹ גְּבִי תוֹסְפַת דְּסָגִי בְּמָה שְׁפַתּוּב עַל חֻטְאָתוֹ גְּבִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה בְּלַבַּד פִּינּוֹן שְׁכַבְשָׁה וְעוֹף הֵם דּוֹמִים זֶה לְזֶה בְּמָה שְׁשַׁנִּיהֶם מִין דְּמִים הֵם אֲבָל עֵשִׂירִית הָאִיפָּה בְּלַתִּי דּוֹמָה לָּהֶם שֶׁהִיא אִינָה מִין דְּמִים וְלִזְהַ אֵלּוֹ כְּתִב מִחֻטְאָתוֹ גְּבִי כְּשֶׁבָּה לְלַמֵּד שְׁמֹן מְעוֹת הַכְּשֶׁבָּה אִם הָעֵנִי יִקַּח עוֹף לֹא נוֹכַל לְלַמֵּד מִכָּאן דָּאִם הִגִיעַ לְדַלִּי דְלוֹת מְמַעוֹת הָעוֹף יִקַּח עֵשִׂירִית הָאִיפָּה דְנֶאֱמַר מָה לְדָמִי כְּשֶׁבָּה שְׁיִקַּח מֵהֶם עוֹף שְׁשַׁנִּיהֶם מִין דְּמִים תֹּאמֵר שְׁמֹן מְעוֹת הָעוֹף לֹא יִקַּח עֵשִׂירִית הָאִיפָּה שְׁנֵה מִין דְּמִים וְזֶה אִינָה מִין דְּמִים וְלִזְהַ ה"א דִּיפְלוֹ אוֹתָן הַמְעוֹת לְנִדְבָה וְיִקַּח מִבֵּיתוֹ עֵשִׂירִית הָאִיפָּה לְכַד כְּתִב גַּם בְּעוֹף מִחֻטְאָתוֹ לֹמֵר שְׁיִקַּח בְּמַקְצַת דְּמִיו אִם הָעֵנִי יוֹתֵר עֵשִׂירִית הָאִיפָּה אַע"ג שְׁאִינָה מִמִּינָה אֲמַנָּם בְּתוֹסְפַת אִמֵּר קָרָא דָּאִם הָעֵשִׂיר יוֹסִיף וְאֵלּוֹ אִמֵּר זֶה בְּעוֹף וְלֹא פְתִיבִיהָ גְּבִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה ה"א דְעַל דְּמִי הָעוֹף יוֹסִיף וְיִקַּח כְּשֶׁבָּה שְׁשַׁנִּיהֶם מִין דְּמִים אֲבָל עַל דְּמִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה לֹא יוֹסִיף וְיִקַּח עוֹף פִּינּוֹן שְׁאִינָם שְׁנִיהֶם דּוֹמִים אֲלֵא יִפְלוֹ אוֹתָן דְּמִים לְנִדְבָה וְיִקַּח מִבֵּיתוֹ עוֹף אוֹ אִם הָעֵשִׂיר יוֹתֵר יִבִּיא כְּשֶׁבָּה מִבֵּיתוֹ לְהִכִּי כְתִב עַל חֻטְאָתוֹ גְּבִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה לֹמֵר שְׁיִוְסִיף עַל דְּמִי עֵשִׂירִית הָאִיפָּה וְיִקַּח עוֹף אַע"ג שְׁאִינּוֹ מִמִּינוֹ וּכ"ש שְׁיִוְסִיף עַל דְּמִי עוֹף וְיִקַּח כְּשֶׁבָּה שֶׁהוּא מִין דְּמִים כְּמוֹהוּ וְלִזְהַ לֹא הוֹצֵרֵךְ לְכַתְּנֹב עַל חֻטְאָתוֹ גְּבִי עוֹף.

פֶּן נ"ל: אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר אִמֵּר רַבִּי הוֹשַׁעֲיָא מְטַמָּא מִקִּדָּשׁ עֵשִׂיר כּו' הָא דְלֹא נִקְט שְׁמִיעַת קוּל דְּכַתִּיב בְּרִישָׁא יֵשׁ לֹמֵר מִלְתָּא דְשְׁכִיחָא טְפִי נִקְט כְּךָ פְתִיבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּיוֹמָא: שְׁהַפְרִישׁ קֹן לְכַבְשָׁתוֹ.

פרש"י כְּלוֹמֵר בְּמָקוֹם כְּבִשְׁתוֹ שְׁרָצָה לְהַקְרִיב קֶרְבָּן עֵנִי ע"כ. וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לְדוֹחֵק זֶה אֲלֵא לְפָרֵשׁ כְּפִשׁוּטוֹ שְׁהַפְרִישׁ קֹן כְּדִי לְמַכְרָה וְלִקַּח בְּדָמִיהָ כְּבִשָׁה שְׁרָצָה לְהַקְרִיב קֶרְבָּן עֵשִׂיר וְהָעֵנִי וְהַשְׁתָּא נָמִי אֶתִּי שְׁפִיר טְפִי דְקָרִי לִיָּה קְדוּשַׁת דְּמִים וְכֹן מְשַׁמַּע בְּהִדְיָא מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּסוּף פ"י מֵהַלְכוֹת שְׁגָגוֹת שְׁפִירֵשׁ כֹּן כְּדִפְרִישְׁתִּי דוּק וְתִשְׁפַח: דָּף כ"ח ע"א הַמְפְרִישׁ נִקְבָה לְפִסְחוֹ קוֹנָם הַפְּסַח.

פרש"י קוֹנָם הַפְּסַח כְּדִי נִסְבָּה וְאִנִּי אוֹמֵר אַחַר אֶלְף מַחֲזִילוֹת מְעַצְמוֹתֵיו הַקְדוּשִׁים דְּלֹא דַק מְשוּם דְּלֹא נִקְט קוֹנָם הַפְּסַח אֲלֵא בְשֶׁבִיל סִיּוּם דְּבָרָיו וְיִבִּיא בְּדָמִיהָ פְּסַח וְדוּקָא נִקְט קוֹנָם הַפְּסַח לְאִפּוּקֵי אִם נִשְׁתַּיְיְרָה אַחַר הַפְּסַח יִבִּיא בְּדָמִיהָ שְׁלָמִים וְכֹן מְחַלֵּק בְּהִדְיָא בְּבִרְיָתָא בְּתַמּוּרָה בְּפָרֵק אֵלּוֹ קִדְשִׁים הַמְפְרִישׁ נִקְבָה לְפִסְחוֹ תִרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאב וְתַאבֵּד וְיִבִּיא בְּדָמִיהָ פְּסַח נִשְׁתַּיְיְרָה אַחַר הַפְּסַח תִּרְעָה עַד שְׁתַּסְתַּאב וְתַאבֵּד וְיִבִּיא בְּדָמִיהָ שְׁלָמִים.

וּבִהַאי תִּירוּצָא מִתְרַצָּא קוּשְׁיָא אַחֲרִיתִי שְׁיִישׁ לְהַקְשׁוֹת דְּהִכָּא תִנְיָא וְיִבִּיא בְּדָמִיהָ פְּסַח וְאֵלּוֹ בְּפִסְחִים פָּרֵק מִי שְׁהִיָּה טְמָא מְשַׁנָּה שְׁלָמָה שְׁנִינוּ וְיִבִּיא בְּדָמִיהָ שְׁלָמִים וּלְפִי מֵאִי

דְּפָרִישִׁית נִיחָא דְהָא דְקַתְנֵי הַמְשָׁנָה וְיָבִיא בְּדַמְיָה שְׁלָמִים הֵינּוּ בְּשִׁנְשִׁיתֵיהּ אַחַר הַפֶּסַח וְהָא דְקַתְנֵי הַבְּרִייתָא הֵכָא וְיָבִיא בְּדַמְיָה פֶּסַח הֵינּוּ דְוָקָא קוּדָם הַפֶּסַח וְלֵהֲכִי קַתְנֵי קוּדָם הַפֶּסַח וְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהַדְיָא בְּפֶרֶק מִי שְׁהֵיָה טָמֵא וּבְפֶרֶק קָמָא דְזִבְחִים: שְׁמַע מִינָהּ בְּעֵלֵי חַיִּים אֵינָן נִדְחִין.

קָשָׁה טוֹבָא חָדָא אַדְפְּרִיָּה לְרַבֵּי אוֹשְׁעֵיָא נִפְרוּף נְמִי אַמְלִתָּא דְרַבֵּי יוֹחָנָן לְעִיל דְאָמַר בְּהֵמָּה שְׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין כּו' וְקָאמַר נְמִי עָלֶיהָ שְׁמַע מִינָהּ תֵּלֶת כּו' כִּי הֵכָא וְעוֹד קָשָׁה אַדְמוּתִיב לִיָּה מְרַבֵּי שְׁמַעוֹן לִיסִיעֵיָה מְרַבְּנֵן דְּפְלִיגֵי עָלֶיהָ דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן וְאָמְרוּ תַרְעָה כּו' וְנָהִי נְמִי דְהֲכִי קָמְשֵׁנִי מ"מ מֵאֵי סְלָקָא אַדְעַתֵּיהָ דְמַקְשָׁה וְכִי לֹא הִיָּה יוֹדַע שְׁיִתְרִץ לוֹ כֵּן וְעוֹד קָשָׁה כִּינּוּ דְפְרִיָּה מִיְחִידָאָה אַדְפְּרִיָּה מְרַבֵּי שְׁמַעוֹן דְּבְרִייתָא לְפָרוּף מְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר דְּמַתְנִיתִין דְּתַמּוּרָה פֶּרֶק אֱלוֹ קַדְשִׁים דְתַנּוּ בְּהַדְיָא גַבֵּי הַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְעוֹלָתוֹ וְיִלְדָה זָכָר יִרְעָה כּו' רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר הוּא עֲצָמוֹ יִקְרַב עוֹלָה כְּכָר תִּיְרָצוּ הַתּוֹסְפוֹת כֹּל זֶה בְּפֶרֶק פִּיצַד מְעָרִימִין דַּס"ל לְמַקְשָׁה דְטַעְמָא דַּר"ש דְאָמַר הֵכָא הוּא עֲצָמוֹ יִקְרַב פֶּסַח הֵינּוּ מְשׁוּם דְאֲזִיגֵל לְטַעְמָיָהּ בְּפֶרֶק אֱלוֹ קַדְשִׁים גַבֵּי הֵהִיא דְתַנּוּ הַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְאֲשָׁם יִרְעָה כּו' ר"ש אוֹמַר תִּמְכָּר שְׁלֵא בְמוּם וּפְרִיָּה בַגְמ' עָלָה לְמָה לִי תִסְתָּאב תִּמְכָּר שְׁלֵא בְמוּם כִּינּוּ דְלֹא חֲזִי לְמַלְתֵּיהָ הֵינּוּ מוּמוֹ וּמְשֵׁנִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב הֵינּוּ טַעְמָא דְרַבְּנֵן דְאָמְרִינּוּ מַגּוּ דְנִחְתָּא לֵה קַדְוֶשֶׁת דְמִים נִחְתָּא לֵה נְמִי קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְטַעְמָיָה דַּר"ש דְסָבַר דְכָל מִיָּדִי דְלֹא חֲזִי לְגוּפֵיהָ לֹא נִחְתָּא לִיָּה קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וּמְשׁוּם הֲכִי פְרִיָּה מַר"ש וְלִכְפֹּא לְמִימַר לִיסִיעֵיָה מְרַבְּנֵן מְשׁוּם דְהֵכָא אֲפִילוֹ רַבְּנֵן מוֹדוּ דְעַד כָּאֵן לֹא פְלִיגֵי רַבְּנֵן עָלֶיהָ אֲלֵא בְּדָבָר דְשִׁינִיָּה בִיָּה קַדְוֶשֶׁת דְמִים כְּגוֹן הַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְפֶסַח אוֹ הַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְאֲשָׁם מֵהֵאֵי טַעְמָא דְסָבְרִי מַגּוּ דְנִחְתָּא לֵה קַדְוֶשֶׁת דְמִים נִחְתָּא לֵה נְמִי קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף לֹא הִנּוּ שְׁהֵרִי אֵין פֶּסַח וְאֲשָׁם בָּא מִן הַנִּקְבָּה אֲבָל גַבֵּי קוֹן דְטָמֵא מְקַדֵּשׁ לֹא שִׁינִיָּה בִיָּה הֵאֵי טַעְמָא שְׁהֵרִי אֵין קַדְוֶשֶׁת דְמִים חָלָה בְּעוֹפּוֹת שְׂאִין פְּדִיּוֹן לְעוֹפּוֹת וּבְהֵא אֲפִילוֹ רַבְּנֵן מוֹדוּ וְלֵהֲכִי נְמִי נִיחָא דְלֹא פְרִיָּה אַמְלִתָּהּ דְרַבֵּי יוֹחָנָן לְעִיל מְשׁוּם דְהִנּוּ כִּי הֵהִיא דְהַמְפָּרִישׁ נִקְבָּה לְפֶסַח אוֹ לְאֲשָׁם דְשִׁינִיָּה בִיָּה שְׁפִיר לוֹמַר הֵאֵי טַעְמָא מַגּוּ דְנִחְתָּא כּו' וְאֵי הִנּוּ מוֹתִיב מְרַבֵּי שְׁמַעוֹן הִנּוּ אֲמִינָא אַדְמוּתִיב מַר"ש לִיסִיעֵיָה מְרַבְּנֵן וּמְשׁוּם הֲכִי נְמִי נִיחָא דְמוֹתִיב מַר"ש דְּבְרִייתָא וְלֹא פְרִיָּה מְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר דְּמַתְנִיתִין בְּפֶרֶק אֱלוֹ קַדְשִׁים מְשׁוּם דְהִנּוּ יְחִידָאָה לְאַפּוֹקִי ר"ש לֹא הִנּוּ יְחִידָאָה מְשׁוּם דְמִסְתַּבֵּר לִיָּה דַּר"ש אֲזִיגֵל לְטַעְמָיָה כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר וּמְשֵׁנִי הֵתָם לֹא בְּפִלּוּגְתָּא דְמַגּוּ דְנִחְתָּא כּו' תֵּלֵיא מְלִתָּא אֲלֵא בְּפִלּוּגְתָּא דְבְּעֵלֵי חַיִּים נִדְחִין וְלֵהֲכִי נְמִי נִיחָא שְׁהֵאֲרִיָּה וְאָמַר דַּר"ש ס"ל בְּעֵלֵי חַיִּים אֵינָן נִדְחִין דְלִכְאוּרָה נִרְאָה שְׁכָל הַלְשׁוֹן הַזֶּה מִיְנוֹתָר אֲבָל קָשָׁה עַל דְּבִרְיָהּ שְׁכַתְּבוּ דְהֵכָא גַבֵּי קוֹן דְמִטְמֵא מְקַדֵּשׁ לֹא שִׁינִיָּה לוֹמַר קַדְוֶשֶׁת דְמִים מְפָנִי שְׂאִין פְּדִיּוֹן לְעוֹף א"כ הֵכִי קָאמַר רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ עָלֶיהָ דְרַבֵּי אוֹשְׁעֵיָא ש"מ תֵּלֶת כּו' ש"מ קַדְוֶשֶׁת דְמִים נִדְחָה וּכְכָר הִרְגִישׁוּ בְּזֵה הַתּוֹסְפוֹת גּוּפִיָּהּ בַּפ"ק דְזִבְחִים וּפִירְשׁוּ דְהֲכִי קָאמַר ש"מ יֵשׁ דְחוּי אֲפִי בְּדָבָר דְלִית בִּיָּה קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְהוּא הַדִּין אֲפִי קַדְוֶשֶׁת דְמִים לִית בִּיָּה כִּהֵיָּא דְמִטְמֵא מְקַדֵּשׁ עֲשִׂיר שְׁהֵפְרִישׁ קוֹן כּו'.

אֲמַנְם טְפִי מְסַתְבֵּר לִי יִישׁוּב שְׁל רַש"י שְׁפִירֵשׁ דְלֹא אֲמְרִינּוּ אֵין פְּדִיּוֹן לְעוֹף אֲלֵא הֵיכָא דְנִרְאָה לְהַקְרִיב בְּשַׁעַת הַפְּרִישָׁה כְּגוֹן אִם הִפְרִישׁוּ בְּעֵנִיּוֹת וְנִסְתָּאב אֲבָל זֶה לֹא חָלָה עָלָיו קַדְוֶשֶׁת מְזַבֵּחַ מְעוֹלָם כּו' וְכַה"ג חָלְקוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּרִישׁ פֶּרֶק הַמְּנַחֲוֹת וְהַנְּסָכִים וְכֵן מְשַׁמַּע

בספרא דקתני והעמיד את הבהמה לפני הכהן בהמה נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכלי שרת נפדין קתני העופות דומיא דכלי שרת ואפילו לפי יישוב של התוספות אפתי קשה בשמעתין היכי מיייתי מההיא דמת אחד מהם מביא חבירו שלא בהגדרה דר"ש ס"ל בעלי חיים אינן נדחין דלמא שאני התם דלא דחיה בידים.

ועוד קשה דהא לעיל בעי ר"א מרבי יוחנן בעלי חיים נדחין או לא והכא פשיטא ליה דבעלי חיים נדחין. ועוד קשה מאי קמשמע לן רבי אושעיא הלא משנה שלמה היא בפרק מי שקה טמא המפריש נקבה לפסחו כו' וקאמר עלה ש"מ תלת פי הכא וכן קשה על רבי יוחנן לעיל.

לכן נראה לי עיקר כמו שתירצו התוספות כל אלו קושיות בתירוץ אחד מרנוח יותר בפ"ק דנבחים דחידושא דרבי יוחנן הוי אע"ג דבידו לתמן וליקח חציה השנית וכן רבי אושעיא קמל"ן חדוש זה אע"ג דבידו לתמן להפקיר כל נכסיו והוי עני והוי ראוי הקו שהפריש אפילו הכי אמרינן דהוי דחוי ומיהו אין בידו כל כף כמו נפגם המזבח דפריש בפרק קדשי הקדשים דחוי מעיקרו הוא וכשר לכולי עלמא ולכן נמי נקט רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחסור דידחה דהוה ליה נראה ונדחה ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דהוה פשר פיון דבידו לתמן בקל כמו נפגם המזבח ולהכי פריש הכא שפיר לרבי אושעיא מר"ש ולא מיייתי ליה סייעתא מרבנן דפליגי עליה דר"ש וכן לא מיייתי ליה סייעתא מתנא קמא דרבי אליעזר דתמורה בפרק אלו קדשי קדשים דאית ליה בעלי חיים נדחין דקאמרי בהמפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה וכן מהמשנה דפסחים בפרק מי שקה טמא דקתני המפריש נקבה לפסחו כו' שהבאתי לעיל משום דע"כ לא פליגי רבנן ואמרו שנדחה אלא משום שאין בידו לתמן כלל בשעת הקדש כגון שהיא נקבה לפסחו או לעולה או לאשם אבל היכא שבידו לתמן כלל קצת כגון מטמא מקדש עשיר שהפריש קו דאי בעי מפקר כל נכסיה מודו רבנן דלא הוה דחוי ותו לא מיד: שיכול והלא דין הוא כו'.

מה שיש לדקדק בזה פירשתי בריש פרק שני דהוריות: תלמוד לומר ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת כו'. וא"ת וניהדר ונילף בעלמא מהכא שיקדש הגורל מקל וחומר ומה במקום שלא קידש השם קידש הגורל מקום שקידש השם אינו דין שיקדש הגורל.

כבר תירצו התוספות בפרק טרף בקלפי די"ל דכי היכי דדרשינן מועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת כ"ש דנדרוש ועשהו חטאת לזה ולא לאחר תדע דבפרק קמא דקידושין אמרינן גבי עבד עברי הנמסר לע"א שיהא נגאל בשש מק"ו ומה מי שאין נגאל באלה פי' בקרובים כגון עבד עברי הנמסר לישראל נגאל בשש מי שנגאל באלה אינו דין שיהא נגאל בשש ופריש ואי סלקא דעתך יליף שכיר שכיר אמאי אינו נגאל באלה יליף שכיר שכיר ומשני שאני התם דאמר קרא יגאלנו לזה ולא לאחר אלמא דאע"ג דפשיטא ליה דדרשינן מעוטה דיגאלנו לזה ולא לאחר ולכהכי לא ילפינן נמסר לישראל בק"ו מנמסר לע"א אפילו הכי הוה יליף נמסר לע"א ליגאל בשש מק"ו ולא קא ממעט ליה מיגאלנו ולמדרש דודו או משאר בשור יגאלנו ולא בדבר אחר אבל תימה מאי שנא דהכא ממעטינן תרנויהו מועשהו דהכא לא מקדש השם ובעלמא לא מקדש הגורל והתם לא ממעט מיגאלנו אלא דבעלמא לא מהני גאולת קרובים אבל דהכא אינו

נגאל בְּשֵׁשׁ יְלִיף לָהּ מִקְרָא אַחֲרֵינָא מִנְּאָם לֹא יִגְאָל בְּאֵלֶּה בְּאֵלֶּה הוּא נִגְאָל וְאֵינוּ נִגְאָל בְּשֵׁשׁ וְשִׁמָּא י"ל דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְכִינּוֹן דְּכִתִּיב וְעָשְׂהוּ חֲטָאת וּכְתִיב נָמִי חֲוָקָה אֲתָא וְעָשְׂהוּ דְכִתִּיב בְּגוֹרְלָא לְגִלוּנֵי אַחֲוָקָה דְקָאֵי נָמִי אַהֲגֵרְלָה דֵאֵע"ג דְלִרְבִּי יְהוּדָה דְחוּקָה לֹא קִינְמָא אַהֲגֵרְלָה וְעָשְׂהוּ מַגְלִי לֹן דְחוּקָה נָמִי קָאֵי אַהֲגֵרְלָה אֵי נָמִי מְשׁוּם דְתִנָּא בְּהָ קָרָא תְרֵי זִינְמֵי אֲשֶׁר עָלָה אֲשֶׁר עָלָה וּמָה שְׁיֵשׁ עוּד לְדַקְדַּק בְּזָה ע"ש בְּתוֹסְפוֹת בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל וּמָה בְּמָקוֹם שְׁלֹא קוֹדֵשׁ הַגּוֹרֵל כּו': שְׁהַפְרִישׁ מַעוֹת לְקַנּוֹ וְהַעֲשִׂיר אֵלּוּ לְחֲטָאת כּו'.

חֲסֵרוֹן הַנִּיפָר יֵשׁ פָּאן וְצָרִיף לְהַגִּיהַ וְהַעֲשִׂיר וְאַח"כּ אָמַר אֵלּוּ לְחֲטָאתִי וְאֵלּוּ לְעוֹלֹתִי מוֹסִיף וּמְבִיא חוֹבָתוֹ מִדְּמֵי חֲטָאתוֹ וְאֵין מוֹסִיף וּמְבִיא חוֹבָתוֹ מִדְּמֵי עוֹלָתוֹ וְהָא הֵכָא דְלֹא שְׁעַת לְקִיחָה כּו' מִתְקַנְתָּא הֵיא דְקִתְנֵי וְהַעֲשִׂיר וְאַח"כּ אָמַר וְהָאֵמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כּו' שְׁכַבְרָא אָמַר מְשַׁעַת עֲנִיּוֹתוֹ כּו' הֵכָא נָמִי שְׁכַבְרָא אָמַר מְשַׁעַת הַפְרָשָׁה וּלְרַבִּי חֲגָא א"ר אוֹשְׁעֵינָא דְאָמַר יֵצָא מֵאֵי אֵיפָא לְמִימַר לֹא תִימָא וְאַח"כּ אָמַר אֶלְא אֵימָא וְאַח"כּ לְקַח וְאָמַר וְכֵן הוּא בְּפִרְקָא טָרְף בְּקַלְפֵי וְהֵתֵם מְסִיִּים הַגְמָרָא לְקַח מוֹסִיף וּמְבִיא חוֹבָתוֹ מֵאֵי נִיהוּ דְפִרְקִיק לִיָּה וְהָא אֵין פְּדִיוֹן לְעוֹף אָמַר רַב פֶּפְא פְּגוֹן שְׁלַקַּח פְּרִינְדָה אַחַת אוֹ עוֹלָה זְבָן מוֹסִיף וּמְבִיא חוֹבָתוֹ מִדְּמֵי חֲטָאתוֹ וְהָא עוֹלָה אֶזְלָא לְנִדְבָה אֵי חֲטָאת זְבָן אֵין מוֹסִיף וּמְבִיא חוֹבָתוֹ מִדְּמֵי עוֹלָתוֹ וְהָא חֲטָאת אֶזְלָא לְמִיתָה וְאֵילֵי אֵין זָה אֶלְא טְעוֹת דְלוֹג סוֹפְרִים: מִיְתְּבֵי מְצוֹרַע עֲנֵי שְׁהִבִּיא קָרְבָן עֲשִׂיר יֵצָא.

אֵיִדִּי דְבַעֲי לְמִיְתְּנֵי סִיפָא לֹא יֵצָא תִנָּא נָמִי רִישָׁא יֵצָא: הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם בְּכָל מְקוֹם. לֹא דוֹקָא בְּכָל מְקוֹם שְׁהָרֵי תִנָּא בְּסוֹף הוֹרִיּוֹת הֵיָה הוּא וְאָבִיו וְאִמּוֹ בְּשִׁבִּי אִמּוֹ קוֹדֶמֶת לְכּוֹלֵם וְשֵׁם הָאָרְכָתִי: תְלָמוּד לּוֹמַר אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ מִלְּמַד כּו'.

אֵין לְהַקְשׁוֹת הֵיכִי מִיְתִי רְאֵיהַ עַל כְּבוֹד שְׁשִׁנְיָהֶם שְׁקוּלִים מְפֹסוּק אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ שְׁלֹא נִזְכָּר בֵּיהַ כְּבוֹד רַק מוֹרָא דְפִשׁוּט הוּא דְכְבוֹד וּמוֹרָא שְׁוִים כְּדֵאִיתָא בְּפִרְקָא קָמָא דְקִידוּשִׁין: מְפִנֵי שְׁהוּא וְאִמּוֹ חֲיִיבִין בְּכְבוֹד אָבִיו.

קִצַּת קִשָּׁה בְּעֵינֵי שְׁהָרֵי נָמִי אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁיָהָא אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מִגּוֹפּוֹ. וְשִׁמָּא י"ל הָא דְתִנּוּן מְפִנֵי שְׁהוּא וְאִמּוֹ חֲיִיבִין בְּכְבוֹד אָבִיו הֵיָנּוּ בְּדִינֵי כְבוֹד שְׁהִבּוּן חֲיִיב לְאָבִיו מֵאֵכִיל וּמִשְׁקָה מִלְּבִישׁ וּמִכֶּסֶה מְכַנִּים וּמוֹצִיא כְּפִפּוֹרֵשׁ בַּפ"ק דְקִידוּשִׁין שְׁאֵל בֶּן אֶלְמָנָה אַחַת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר אָבָא אוֹמַר הַשְׁקִינֵי מִים וְאֵימָא אוֹמַרְתּוּ הַשְׁקִינֵי מִים אֵיזָה מֵהֶם קוֹדֵם א"ל הִנּוּחַ כְּבוֹד אָמְרָה וְעָשְׂהָ כְבוֹד אָבִיהָ שְׁאֵתָהּ וְאֵמְרָה חֲיִיבִים בְּכְבוֹד אָבִיהָ וְהָא דְאָמְרִינּוּ שְׁיָהָא אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מִגּוֹפּוֹ הֵיָנּוּ בְּשָׂאָר דְבָרִים כְּגוֹן בְּמִלְּבוּשִׁים וְכִיּוֹצֵא בְּזָה: אִם זָכָה הִבּוּן לְפִנֵי הָרַב פִּי'.

שְׁקִיבֵל מְנַוּוֹ רֹב חֲכָמָתוֹ וְזָהוּ פְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה בְּסוֹף פ"ב דב"מ וְתַמְיָה אָנִי טוֹבָא לְמָה לֹא מִיְתִי הַגְמָרָא וְכֵן הַפּוֹסְקִים רְאֵיהַ לְדְבָרֵי ר' יְהוּדָה מֵהַךְ מְשַׁנָּה דְהֵכָא: שְׁטַמָּא אֶת הַהִיכָל. בְּפִרְקָא מְקוֹם שְׁנַהֲגוּ פִרְש"י שְׁטַמָּא דְכִתִּיב אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן אֶת הַנְּשִׁים הַצְּנוּבָאוֹת וְגו' וּלְפִי זָה פְלִיגָא הַךְ בְּרִיָּיתָא אַרְבֵּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן בְּפִרְקָא בְּמָה אֲשָׁה דְאָמַר כָּל הָאוֹמַר בְּנֵי עַלִי חֲטָאוּ כְלוּמַר בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ בְּמֵאֵי דְכִתִּיב אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן וְגו' אֵינוּ אֶלְא טוֹעָה אֶלְא מָה אָנִי מְקַיִים אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן אֶת הַנְּשִׁים מִתּוֹךְ שְׁשִׁהוּ אֶת קִינְיָהֶן כּו' וְכֵן אֲשַׁכְּחוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן תּוֹרְתָא בַּפ"ק דְיוֹמָא דְפְלִיגָא בְּהַדְיָא עַל רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי א"ר יוֹנָתָן דְאָמַר מְפִנֵי מָה חֲרָבָה שִׁילָה מְפִנֵי שְׁהִיוּ בְּהָ שְׁנֵי דְבָרִים גְלוּי עֲרִיּוֹת וּבְזִיווֹן

קדשים גלוי עריות דכתיב אשר ישפבון את הנשים וגו' ואע"ג דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן פל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה כו': ע"ב הנה פריה שיראי על ידיה ונהה עביד עבודה.

בפרק מקום שנהגו פרש"י פריה ידיה בשיראי ונחציצה פוסל בקדשים דבעינן ולקח הפהו שיקח בעצמו ועוד דבזיון הוא. ומה שיש להקשות בזה מפרק לילב הגזול דמסיק שם דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה פתבתי באנרה בתמיד בפרק אמר להם הממונה ברכו כו'.

ולי נראה לפרש פסול אחר נוסף על החציצה הנה עביד בקדשים עם זה שפריה ידיו בשיראי והיינו יתור בגדים דכיון שפריה ידיה בשיראי כדי שלא ילכלך ידיו בבשר ובדם מסתמא הנה בשיראי שלש על שלש אצבעות ובפרק המוצא תפלין ובפ"ב דזבחים אמר רבא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים שלש על שלש הוי יתור בגדים ועבודתו פסולה ולפיכך צריה להגיה פאן ומחלל קדשי שמים במקום ומבזה כדגרסינו בפרק מקום שנהגו כי עבודתו היתה פסולה בין שהוא משום חציצה בין שהוא משום יתור בגדים.

כן נראה לי: שנתאמר וכל בניו למודי ה' ורב שלום בניו. חסרון הנזכר יש פאן אל תקרי בניו אלא בוניו וכן הוא בסוף ברכות: סליקא לה מסכת פרייתותסנהדרין פרק חלק כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כו': ברוב ספרים גרסינו פרק זה קודם פרק הנחנקין והכי נמי גרסינו בתוספתא ובירושלמי וב"ר"ף ובאשר"י אבל מדברי רש"י נראה דגרסינו פרק הנחנקין קודם פרק זה מדפירש מעיקרא איירי בארבע מיתות ומפרש ואזיל להו לכולהו ונהדר כו' מדנקט לכולהו משמע שגרס פרק הנחנקין קודם פרק זה ואע"ג שרש"י פירש בריש מסכת מפות גבי תנא התם קאי כו' וז"ל התם קאי מסנהדרין סליק דתנו בשילהי אלו הן הנחנקין דהוא סיומא דסנהדרין כו' יש לומר דהכי קאמר דהוא סיומא של עיקר מסכת סנהדרין מה שצריה אליהם ליזע ביחוד לאפוקי פרק זה עקרו אינו שייך לסנהדרין כלל רק שהוא מחובר בזו המסכתא מכח הטעמים שיתבארו לפנים וכבר מצאתי פתוב בעין יעקב וז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב הך בבא אינה מן המשנה אלא אגדה בעלמא וכתובה פאן כדי להתחיל הפרק בדבר טוב אבל רישא דפירקא קאמר הכי ואלו שאין להם חלק לעוה"ב ומהדר אהך פירקא דלעיל ואלו הן הנשרפין ונראה למורי דאלו הן הנחנקין ראוי שיקדם לפרק זה ע"כ מצאתי בפירוש אחד שאינו לרש"י ז"ל עכ"ל.

לכאורה נראה שאין אלו אלא דברי גביאות כי טעמא וראיה לא הגיד לדברוי ומי הכריח אותו לפרש פן הך בבא אינה מן המשנה כו'. ונ"ל שהוקשה לו למה סידר רבי זאת הבבא בכאן הלא אין לה שייכות ולא קשר כלל עם המשניות הקודמות ואין פאן מקומה ולא ניחא ליה מה שתירץ הרמב"ם בזה בפירוש המשנה וז"ל ונזכר זה הענין פלו בזו המסכתא לפי שקדם לו זכרון מיתות ב"ד ומחוייבי פרת ומיתה והודיעה פי כשיתטא האדם ונהרג באחת המיתות שלא תחשוב שאין לו חלק אבל יש לו חלק ולפיכך סמך לזה המאמר ואלו שאין להם חלק לעוה"ב כו' עכ"ל משום דשתי תשובות בדבר חדא דא"כ הסיפא דקתני אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב מייירי נמי אפילו אם לא

מתו על מטתם רק שדנו אותם והרגום דאל"כ לא הני דבר והפכו ובאמת הא ליתא שיהי לעיל בסוף פרק נגמר הדין אמרינו פינו דאיקטול הניא להו פפרה ועוד שיהי פבר אשמועינו התנא שם בפרק הנזכר שאפילו אלו שנתחייבו מיתה בב"ד ונהרגו יש להם חלק לעוה"ב מדקתני הנה רחוק מבית הסקילה פעשור אמות אומרים לו התנדה שכן דרף כל המומתין מתנדין שכל המתנדה יש לו חלק לעוה"ב כו' ועוד תנו שם נתעפל הבשור מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן ומסיק הגמרא שם נהרג מתוך רשעו פינו דלאו כי אורחיה מניית הניא ליה פפרה כו'.

ולכן תירץ זה המפרש באופן אחר דמהדר אהו פירקא דלעיל אלו הו הנשרפין כו' ור"ל אחר שהשלים לדבר בחייבי מיתות ב"ד התחיל לדבר אלו שאין להם חלק לעוה"ב שעונשם בידי שמים בעוה"ב שהם נכרתים ואבודים ונדונים על גודל רשעם וחסאתם לעולם ולעולמי עולמים ולפי שהוקשה לו דאם פן לא הנה למתני ליה כלל זאת הבבא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ואין לומר אידי דבעי למתני סיפא אלו שאין להם חלק לעוה"ב נקט רישא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב דא"כ הנה ליה למתני ברישא אלו שאין להם חלק לעוה"ב שהיא בבא השניכא פאן וא"כ ה"ל למתני כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אידי דרישא אכל למתני רישא אגב סיפא אין זה דרף המשנה ולכן פירש הו בבא אינה מן המשנה אלא אגדה בעלמא וכתובה פאן כדי להתחיל הפרק בדבר טוב משום דאין מתחילין בפורענות כדאמרינו בריש יש נוחלין והא דהתחיל סדר נשים בחמש עשרה נשים כו' אע"ג דפורענותא הוא פבר תירצו התוספות בשם ר"י מאורלייניש בסוף פרק אלו מגלחין משום דסמכינן פורענות דמועד קטן אצל פורענות דינים דסדר נשים דסמכינן פורענותא לפורענותא ונחמתא לנחמתא כדאיתא בפ"ק דב"ב ונ"ל שגם רש"י פנון לזה הפירוש שהבאתי מדפירש ונ"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב מעיקרא איירי בארבע מיתות ומפרש ואזיל להו לכולהו ונהדר מפרש הני דאין להם חלק לעוה"ב ע"כ לכאורה קשה טובא מה ענין אמרו ונהדר מפרש הני דאין להם חלק לעוה"ב על פירוש בבת כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכבר ראיתי מי שהרגיש בזה וכתב שהוקשה לו לרש"י למה סדר זאת הבבא בכאן הלא אין לה שייכות ולא קשר כלל עם המשניות הקודמות ולכן פירש מעיקרא איירי בארבע מיתות ב"ד ומפרש להו ואזיל כלומר אף בבא זו דתנא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אינו ענין אחר בפני עצמו אלא גם זה נמשך אל הקודם והוא סיום דבריו הראשונים דאלו הו הנחנקין והנשרפים ועדיין מפרש להו ואזיל והפנונה לפי שהייתי אומר כי אלו שמייתתם במיתות ב"ד אין להם חלק לעוה"ב כי גדול עונם מנשוא ואין מיתתם פפרתם לזה אומר כל ישראל כו' לומר שאף אותם שמתו בארבע מיתות ב"ד יש להם חלק לעוה"ב כו' והרב מהרש"ל הגיה בלשון רש"י דברי הפי' שהבאתי וזה שלא כדברי עין יעקב שהבאתי שהעיד שאינו לשון רש"י.

ולי נראה לפרש דברי רש"י בלא הגהה כדברי הפירוש שהבאתי שר"ל שכל עצמו של התנא לא בא אלא לפרש הני דאין להם חלק לעוה"ב שהיא בבא השניכא פאן כו' כדברי הפירוש שהבאתי וקצר במוכן פן נ"ל.

ומיהו לפי הפירוש זה איכא למיזק כל לאתווי מאי בשלמא לפי התרוץ שפתי הרמב"ם וסייעתו שהבאתי אתי שפיר דאתא לאתווי אפילו אלו שנתחייבו מיתה בב"ד מפני רשעתו אבל לפי הפירוש שהבאתי קשה כל לאתווי מאי ואין לומר דליכא למיזרש כל אלא הפל כמו שראיתי כתוב בספר שחיבר גדול הדור דהא לימא שהרי הגמרא מלא על כל גדותיו דרביש כל לאתווי כמו כל החוזר בו ידו על התחונה בפרק האומנין לאתווי כדתניא הרי שמכר שדה לחבירו כו' וכמו כל המטמא מדרס מטמא טמא מת כו' כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות כו' וכהנה רבות בפרק בא סימן דריש כולהו לאתווי וגדולה מזו אשפחן בפרק חטאת העוף דתנו התם כל הפסולין ששלקו מליקתו פסולה ואמרנו עלה בגמרא בשלמא לרבי יוחנן כל לאתווי זר אלא לרב כל לאתווי מאי לאתווי שמאל ולילה שמאל ולילה בהדיא קתני להו תני ונהדר מפרש הרי לא אשתמיט לומר דלא דרשינו כל וניחא ליה טפי למימר תני ונהדר מפרש אע"פ שהוא דוחק מפורסם מוכחא מילתא דאית לן למיזרש כל בכל דוכתא דאשפחן ביה מידי לרבווי ואי לית לן מידי למזרש ביה ניחא לן למימר כמו שכתב הרי"ף במסכת מגילה דאפילו זה הכלל זמנין דלא אתא לאתווי ולא מידי אלא אית תנא דתנא ליה לסימנא בעלמא ונ"ל דאתא לאתווי אפילו הרשעים גמורין שמתו על מטתו והביא התנא ראיה ליה מקרא דכתיב ועמד פלם צדיקים לפי שאף אם יחטא האדם וקבל עונשו בעוה"ב מתפטר לו ושפיר יקראו פלם צדיקים ולעולם יירשו ארץ.

והא דאמרנו בפ"ק וראש השנה הרשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנגמר רבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם דמשמע שאין להם תקנה מדכתיב לדראון עולם פבר פירשו התוספות שם אע"ג דכתיב לדראון עולם לא שלא יהא להם תקנה אלא נדונים י"ב חדש ועולים ונהא דאמר בפרק הזהב שלשה יורדים ואינם עולים היינו לאלתר ונהא דאמר ריש לקיש בסוף חגיגה פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולט בהן הא אמר עלה בריש פרק עושין פסין דנחית אברהם ומסיק להו.

כן נראה לי: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. קשה בעיני טובא חדא אמאי לא קאמר כל ישראל מזומנין לחיי העוה"ב כדאשפחן לשון זה בדוכתי טובא בפ"ק דע"א יצתה בת קול ואמרה רבי חנינא בן תרדיון וקלסטנירי מזומנין לחיי העוה"ב ובברכות פרק הרואה יצתה בת קול ואמרה לו אשריה רבי עקיבא שיצתה נשמתה באחד ואתה מזומן לחיי העולם הבא ובכתובות פרק הנושא ההוא יומא דאשפכתי דרבי נפק בת קול ואמרה כל דהנה באשפכתי דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב וכהנה רבות בגמרא ועוד מאי רבותיהו דרבי חנינא בן תרדיון ור"ע וכן כל דהנה באשפכתי דרבי שיצתה בת קול ואמרה שהם מזומנין לחיי העוה"ב ונהלא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ואי אפשר לחלק ולומר שעולם הבא לחוד וחי העוה"ב לחוד שהרי במשנתנו משמע בהדיא שעולם הבא וחי העוה"ב הפל חדא ואף שפבר הרגישו התוספות בפרק הנושא בקושא זו האחרונה ותיקצו כל היכא דאמר מזומן לחיי העוה"ב היינו בלא דין ובלא יסורין ובהאי תירוץא מתרצא לכאורה גם הקושא הראשונה שהקשיתי אבל אין תירוץ זה מספיק שהרי הא דקאמרו התוספות בלא דין ובלא יסורין בודאי יצא להם מן תיבת מזומן אבל לא מדקאמר לחיי העוה"ב ולא אמר לעולם הבא שהרי במשנתנו משמע

בהדיא שעולם הבא וחי עולם הבא הפל תדא פדפירשתי לעיל וכיון שכן קשה שהרי בפ"ק דע"א אמרו שרבי חנינא בן תרדיון שאל לרבי יוסי בן קיסמא מה אני לחיי העולם הבא א"ל פלום מעשה בא לידה כו' הרי לא אמר מה אני מזומן לחיי העוה"ב אלא מה אני לחיי העוה"ב ומה שאל מה אני לחיי העוה"ב ונהלא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ואין לומר דמשום הכי שאל משום שאמר שמה יגרום החטא פדאשפחן לקמן שאמר רבא ייתי משיח ולא אחמיניה שמה יגרום החטא דא"כ מה השיב לו ר"י בן קיסמא פלום מעשה בא לידה כו' הלא עדיין איכא למיחש שמה יגרום החטא פדכתיב הן בקדושיו לא יאמין וכן קשה לעיל בפירק הנתנן דקאמר שלחו מתם איזהו בן העוה"ב כו' וכן בפירק שואל בעא מיניה רבי אלעזר מרב איזהו בן העוה"ב כו' וכן שאלו לשלמה איזהו בן העוה"ב כו' וכהנה רבות ומאי שאלו איזהו בן העוה"ב ונהלא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב.

לכן נ"ל דלשון עולם הבא הנזכר בכל הגמרא לא נאמר בפשוט על מדרגה אחת כי לשון עולם הבא כולל הרבה מדרגות חלוקות זו מזו אחת גדולה ועליונה יותר מתחתיה ובזמנים נפרדים ורחוקים זו מזו כמו שיתבאר והעוה"ב הנזכר כאן במשנתנו הוא מדרגה למטה הימנה הרבה מאד ממדרגת העוה"ב הנזכר גבי רבי חנינא בן תרדיון ורבי עקיבא ובכל הנה דוכתי שהבאתי לעיל שהיא המדרגה הגדולה האחרונה שאין למעלה הימנה הבאה לו לאדם אחר תחנית המתים באחרונה שלא יזכו אליה כל אדם אלא הצדיקים הגמורים כמו שאמרו בב"ר גבורת גשמים לצדיקים ולרשעים תחנית המתים לצדיקים גמורים בלבד.

ונ"ל שאין ר"ל שלא יהיה תחנית המתים כלל כי אם לצדיקים גמורים בלבד שהרי במשנתנו קתני ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחנית המתים מן התורה כו' ובגמרא קאמר וכל כף למה תנא הוא פפר בתחנית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחנית המתים משמע בהדיא אבל מי שאינו כופר בתחנית המתים יש לו חלק בתחנית המתים אע"פ שאינו צדיק גמור אלא ר"ל המדרגה הגדולה האחרונה שאין למעלה הימנה הבאה לו לאדם אחר תחנית המתים באחרונה לא יזכו אליה כל אדם אלא הצדיקים הגמורים אבל העולם הבא הנזכר כאן במשנתנו אחת למטה הימנה שעליה אמרו במשנתנו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב בין לדעת הרמב"ם וסייעתו שפירשו עולם הבא מיד אחר פטירת האדם והוא עולם הנשמות ואין לגוף בו חלק כלל והוא הנקרא גם כן בדברי רבותינו גן עדן בין לדעת הרמב"ם וסייעתו שפירשו שעוה"ב לחוד וגן עדן לחוד כי גן עדן הוא עולם הנשמות אשר יזכו בו הצדיקים מיד אחר פטירתו ועוה"ב הוא עולם שיתחדש אחר התחיה שהצדיקים יחיו ויתעדו בו בגוף ונפש בלא אכילה ושתיה ואשפחן עוד עולם הבא שלישי דהיינו לימות המשיח פדאיתא בפירק בתרא דכתובות ודם ענב תשתה חמר אמרו לא פעולם הנה העולם הבא העוה"ז יש בו צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענבה אחת בקרון כו' וכתבו התוספות שם בסוף הפירק דהיינו לימות המשיח וכן פרש"י לקמן הא דתניא עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא הרינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גליות כו' ועוד אשפחן עולם הבא שיהיו בו עולות וזבחים ועליות רגלים וינהגו כל המצות בא"י כמו בעוה"ז כמו שאמרו בפ"ק דערכין פנור של מקדש ז' נימין ושל ימות המשיח ח' ושל עולם הבא

י' שְׁנָאֵמַר עָלַי עֲשׂוּר וּבְפָרֶק בְּתָרָא דְזַבְחִים חוֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם אֵלּוּ יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וּבֵין כְּתַפּוּי שְׂכָן זֶה הָעוֹה"ב וְתוּ לֹא מִיָּדַי כֹּן נ"ל.

וּמָה שְׁפִירֵשׁ ר"ע מִבְּרִטְנוֹרָה בְּפִירוּשׁ הַמְּשִׁנִּיּוֹת שְׁעוֹלָם הֵבֵא הַנְּזַכֵּר כָּאֵן בְּמִשְׁנֵתָנוּ אֵינוֹ הָעוֹלָם שֶׁהַנְּשִׁמוֹת מְנַחֵחוֹת בּוֹ בְּזִמְנֵן הַזֶּה אֵלֶּא הָעוֹה"ב אַחַר תְּחִיַּת הַמַּתִּים מִדְּקֶאֱמַר בְּגִמְרָא וְכָל כֶּף לְמָה תֵּנָא הוּא כְּפַר בְּתַחֲיַת הַמַּתִּים לְכִיכָף לֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּתַחֲיַת הַמַּתִּים כּו' כְּפַר קִדְמָהוּ הַרְמַב"ן בְּרֵאָה זֹו וְהֵרַב בַּעַל סֵפֶר עֲקָרִים בְּמֶאֱמַר רַבִּיעֵי פָּרֶק ל"א דְחָה פִּירוּשׁ זֶה וְכַתֵּב וַז"ל וְזוֹ אֵינָה רֵאָה שְׁיֵשׁ לְבַעַל הַדִּין לְחַלּוֹק וְלוֹמַר כִּי תַחֲיַת הַמַּתִּים בְּמָקוֹם הַזֶּה יִרְאֶה לְשֹׁכֵר הַנְּפֵשׁ וְתַחֲיַתָּה בְּעוֹלָם הַנְּשִׁמוֹת הֵבֵא מִיָּד אַחַר הַמְּנוֹת וַיִּקְרָאוּ אֵת זֶה תַחֲיַת הַמַּתִּים לְחַלּוֹק עַל הַצְּדוּקִים וְהַכּוֹתִיִּים הַכּוֹפְרִים בְּהַשְׁאָרוֹת הַנְּפֵשׁ וְאוֹמְרִים שֶׁהַנְּפֵשׁ תְּמוֹת בְּמוֹת הַגּוֹף וְכֹן יִרְאֶה זֶה מִפְּשֵׁט הַלְּשׁוֹן שֶׁהוֹזְכֵר לְקַמֵּן בְּגִמְרָא א"ר אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי בְּדָבָר זֶה זִינְפְּתִי סִפְרֵי כּוֹתִיִּים שֶׁהִיוּ אוֹמְרִים אֵין תַּחֲיַת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה כּו' שֶׁיִּרְאֶה מִזֶּה כִּי כְּנֻנְתָּם הִיָּתָה לְהִרְאוֹת לָהֶם מִן הַתּוֹרָה שְׁיֵשׁ לְנִפְשׁ מְצִיאוֹת אַחַר הַמְּנוֹת לֹא זוֹלַת זֶה כּו' עַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר כִּי מָה שְׁנֻזְכֵּר כָּאֵן בְּמִשְׁנֵה עוֹלָם הֵבֵא הוּא כְּנֻי לְשֹׁכֵר הֵבֵא לְנִפְשׁ בְּכָלֵל אַחַר הַמְּנוֹת הֵן הַמְּדַרְגָּה הַבְּאָה לוֹ לְאֶדָם אַחַר תַּחֲיַת הַמַּתִּים הֵן הַמְּדַרְגָּה הַבְּאָה לוֹ לְאֶדָם מִיָּד אַחַר הַמְּנוֹת וְיוֹרָה עַל זֶה מָה שְׁאֶמְרוּ לְקַמֵּן אוֹמוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹה"ב וְאִם לֹא הִיָּה הָעוֹה"ב אֵלֶּא מְדַרְגָּה הַבְּאָה אַחַר תַּחֲיַת הַמַּתִּים אֵיךְ יֵאמְרוּ שֶׁחֲסִידֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם זוֹכִין לָהּ הֵלֵא הַמְּדַרְגָּה הַהִיא אֵינָה מְנַשְׁגָּת אֵלֶּא לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים בְּלִבָּד כְּמוֹ שְׁאֶמְרוּ גְבוּרַת גְּשָׁמִים לְצַדִּיקִים וְלְרִשְׁעִים תַּחֲיַת הַמַּתִּים לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים בְּלִבָּד אֵלֶּא שֶׁהָעוֹה"ב בְּמָקוֹם הַזֶּה נֶאֱמַר עַל הַמְּדַרְגָּה הַבְּאָה לוֹ לְאֶדָם אַחַר הַמְּנוֹת לְאַחַר עֲבוּר י"ב חֲדָשׁ שֶׁתִּזְדַּכֵּף הַנְּפֵשׁ מִן הַהַרְגָּלִים הַחֲמֻרִים וְהַמְּדַרְגָּה הַבְּאָה לוֹ לְאֶדָם מִיָּד אַחַר הַמְּנוֹת תּוֹף י"ב חֲדָשׁ הִיא הַנְּקִרָאֵת בְּלִשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ וַז"ל גֵּן עֵדֶן שְׁעָלֶיהָ אָמַר שְׁכָלֵל הָאֶנְפָּה זוֹכִים אֵלֶיהָ וְנִכְנָסִין בָּהּ מִיָּד בְּשַׁעַת מִיתָתָן כּו' עַד וְעַל כֵּן הוֹזְקֵנוּ לוֹמַר כִּי הָעוֹה"ב נֶאֱמַר בְּכָלֵל וְיַחֲוֵד נֶאֱמַר בְּכָלֵל עַל כֵּן מְדַרְגָּה מִמְּדַרְגּוֹת שְׁכַרְהַנְּפֵשׁוֹת אַחַר הַמְּנוֹת וַיֵּאמֶר בְּיַחֲוֵד עַל הַמְּדַרְגָּה הַיּוֹתֵר גְּדוּלָּה שְׁאֶפְשֵׁר שְׁתַּוְשֵׁג לְנִפְשׁ הַצְּדִיק הַגְּמוּר שֶׁהִיא מְדַרְגָּה הַבְּאָה אַחַר תַּחֲיַת הַמַּתִּים וְאוֹתָהּ מְדַרְגָּה בְּיַחֲוֵד תִּקְרָא חֲיֵי הָעוֹה"ב וְעַל כֵּן יֵאמְרוּ כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹה"ב כְּלוֹמַר כִּי בְּעוֹלָם הַנְּשִׁמוֹת הֵבֵא לְאֶדָם אַחַר הַמְּנוֹת יֵשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בּוֹ הַדְּרָגָה מָה לְפִי מַעֲשָׂיו וְכֹן חֲסִידֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק וּמְדַרְגָּה מָה בְּעוֹה"ב אֲכַל הַמְּדַרְגָּה הַגְּדוּלָּה הָאֶחְרוֹנָה שֶׁהִיא חֲיֵי הָעוֹה"ב לֹא יִזְכּוּ אֵלֶיהָ כָּל אֶדָם אֵלֶּא הַצְּדִיקִים הַגְּמוּרִים לְאַחַר תַּחֲיַת הַמַּתִּים עַכ"ל סֵפֶר עֲקָרִים.

וְקִשָּׁה לִי טוֹבָא עַל דְּבַרְיוֹ חֲדָא הִיאָף אֶפְשֵׁר לוֹמַר כִּי תַחֲיַת הַמַּתִּים בְּמָקוֹם הַזֶּה יִרְמֹז לְשֹׁכֵר הַנְּפֵשׁ וְתַחֲיַתָּה בְּעוֹלָם הַנְּשִׁמוֹת הֵבֵא מִיָּד אַחַר הַמְּנוֹת וְהֵלֵא אֶמְרֵינוּ לְקַמֵּן בְּגִמְרָא מִזִּין לְתַחֲיַת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה שְׁנָאֵמַר וְנִתְתַּם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' לְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְכִי אֶהֱרֹן לְעוֹלָם קִיָּים כּו' אֵלֶּא מְלַמֵּד שְׁעַתִּיד לְהַחֲיוֹת וַיִּשְׂרָאֵל נוֹתְנִים לוֹ תְרוּמָה מְכָאֵן לְתַחֲיַת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה ש"מ בְּהִדְיָא דְמִיָּרִי בְּתַחֲיַת הַמַּתִּים מִפְּשׁ שְׁלַעַתִּיד לְבֹא וְדַכְּוֹתָהּ אֵינִירִי נְמִי תַחֲיַת הַמַּתִּים הַנְּזַכֵּר בְּמִשְׁנֵתָנוּ שְׁהִרִי הֵא דְפָרִיף הַגְּמָרָא מִזִּין לְתַחֲיַת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה קִאֵי עַל מִשְׁנֵתָנוּ וְכֹן מוֹכַח בְּהִדְיָא מְהֵא דְאֶמְרֵינוּ לְקַמֵּן בְּגִמְרָא תֵּנָא רַבִּי סִימְאֵי אוֹמֵר מִזִּין לְתַחֲיַת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה שְׁנָאֵמַר וְגַם הַקִּימוֹתֵי אֵת בְּרִיתֵי אֲתָם כּו' וּשְׁאָר כָּל הַסּוּגָיָא.

ומה שְׁהִיָּא רְאֵיהּ מְהֵא דא"ר אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי בְּדָבָר זֶה זַיְיִפְתִּי סְפָרֵי כוּתִים כּו' אִין זֶה רְאֵיהּ כָּלֵל כִּי יֵשׁ לוֹמַר שְׁפִנְנָתוֹ שֶׁל ר"א בְּרַבִּי יוֹסִי הִיָּתָה לְהִרְאוֹת לְהֵם מִן הַתּוֹרָה שְׂיֵשׁ לְנַפְשׁ מְצִיאוֹת אַחַר הַמְּנוֹת וּלְפִיכָף אִין מִן הַנְּמַנְעַ שְׂיִחְיוּ הַמְּתִים לְעֵתִיד וְכָל עֲצָמוֹ לֹא יֵצֵא אֶלָּא בְּעֵבוֹר זֶה לְהוֹכִיחַ לְהֵם שְׂיִחְיוּ הַמְּתִים לְעֵתִיד כְּדַמְשָׁמַע הַלְּשׁוֹן תַּחֲזִית הַמְּתִים דְּוּמְיָא לְתַחֲזִית הַמְּתִים שְׁבָכְל הַסּוּגְיָא.

וְעוֹד קָשָׁה הִגְרָף אַרְכָּבָה מְשַׁנְתָּנוּ אַתְרֵי רַכְשֵׁי חֲדָא בְּכִלְלוֹת וְאִידָף בְּיַחּוּד וְאִין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת הַלְּשׁוֹן כָּלֵל וְכַמְעַט שְׁדַבְּרִיו סוּתְרִין זֶה אֶת זֶה וְאִין לְהֵם יָשׁוּב אֶלָּא בְּקוֹנְשֵׁי וּבְדוּחַם גְּדוּל.

וּלְכָל הַפִּירוּשִׁים בֵּין לְדַעַת הַרְמַב"ם הָאוֹמֵר שֶׁהָעוֹה"ב הַנּוֹזֵף בְּמִשְׁנֵתָנוּ הוּא עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת הַבָּא לוֹ לְאָדָם מִיַּד אַחַר הַפְּטִירָה וְאִין לְגוֹף בּוֹ חֵלֶק כָּלֵל בֵּין לְדַעַת הַרְמַב"ם הָאוֹמֵר שֶׁהָעוֹה"ב הַנּוֹזֵף בְּמִשְׁנֵתָנוּ הוּא עוֹלָם שְׂיִתְחַדֵּשׁ אַחַר הַתַּחֲזִיָּה שְׁהַצְדִּיקִים יִחְיוּ וְיִתְעַדְּנוּ בּוֹ בְּגוֹף וְנַפְשׁ בְּלֹא אֲכִילָה וְשִׁתְיָה קָשָׁה לִי שְׁהָרִי לְקַמְּוּ פְּרִיָּף הַגְּמָרָא מִנִּין לְתַחֲזִית הַמְּתִים מִן הַתּוֹרָה וְיִלְיָף לִיָּה מְדַכְתִּיב וּנְתַתָּם מְמַנּוּ תְרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַפֶּהֶן וְכִי אַהֲרֹן לְעוֹלָם קִיָּים כּו' וְעוֹד יִלְיָף לִיָּה מְדַכְתִּיב וְגַם הַקִּמְוֹתֵי אֶת בְּרִיתֵי אֲתָם וְגו' וְהָא וְדָאֵי שְׁבִזְמֵן שְׁהָאָבוֹת יִהְיוּ יוֹרְשֵׁין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל יִתְנוּ תְרוּמָה לְעֵתִיד לְאַהֲרֹן אִזּוּ יִתְעַדְּנוּ בְּגוֹף וְנַפְשׁ עִם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה דַּא"ל כִּי תְרוּמָה לְמָה לוֹ לְאַהֲרֹן וְכִן א"י לְאַבוֹת וְהָרְאֵיהּ שְׁהָרִי הַפְּסוּק וְעַמְדוֹ זָרִים וְרַעוּ צִאֲנָכָם וּבְנֵי נֶכֶד אֶפְרַיִם וְכַרְמֵיכֶם וְגו' מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא לְקַמְּוּ דַּהֲיִינוּ אַחַר תַּחֲזִית הַמְּתִים וְהָא וְדָאֵי שְׂאוּמוֹת הָעוֹלָם עִפּוּ"ם לֹא יִחְיוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּלֹא אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְעוֹד שְׁהָרִי הַפְּסוּק שְׁהִיָּא הַתַּנָּא בְּמִשְׁנֵתָנוּ מְמַנּוּ רְאֵיהּ וְעַמְדָּה כְּנֹלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְגו' בְּוִדָאֵי לֹא מִיָּרִי בְּעוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת וְלֹא בְּעוֹלָם שְׂיִתְעַדְּנוּ בּוֹ הַצְדִּיקִים בְּלֹא אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מְכַמָּה טְעָמִים חֲדָא שְׂאִין זֶה מְעַנֵּן הַפְּרָשָׁה שֶׁם בִּישְׁעֵיהּ דְּוִק וְתַשְׁפַּח וְעוֹד שְׁהָרִי לֹא תַמְצָא בְּמַקְרָא בְּשׁוּם מְקוּם שְׁקוּרָא לְמַדְרָגוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאֵלוֹ בְּשֵׁם אֶרֶץ סְתָם בְּלֹא שֵׁם לְנוּי כְּמוֹ אֶרֶץ חַיִּים וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה.

וְעוֹד שְׁהָרִי לְקַמְּוּ דְרִישׁ רַבִּי יוֹחָנָן הָאֵי קָרָא עַל בֵּיאַת מְשִׁיחַ דְּקָאֵמַר אִין כּוֹן דְּוֹד בָּא אֶלָּא בְּדוֹר שְׁכִנְלוֹ זְכָאֵי שְׁנַאֲמַר וְעַמְדָּה כְּנֹלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ וּפְרַשׁ"י יִירְשׁוּ אֶרֶץ הִיָּינוּ גְּאֻלָּה.

עַל כֵּן לֹאֵל שְׂאִין אֲנִי כְּדָאֵי לְהַכְרִיעַ לֹא הִיָּיתִי אוֹמֵר לֹא כְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְלֹא כְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ן וְ"ל אֶלָּא הָעוֹלָם הַבָּא הַנּוֹזֵף כְּאִן בְּמִשְׁנֵתָנוּ הוּא מְדַרְגָּה אַחֲרַת הַבָּאָה לוֹ לְאָדָם תִּיְכָף אַחַר תַּחֲזִית הַמְּתִים בִּימוֹת הַמְּשִׁיחַ קוֹדָם שְׁתַּבָּא אוֹתָהּ הַמְּדַרְגָּה שְׁפִירֵשׁ הַרְמַב"ן בְּלִשׁוֹן עוֹלָם הַבָּא וְהוּא בְּזְמַן שְׁהָאָבוֹת יִירְשׁוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְנוּ יִשְׂרָאֵל תְּרוּמָה לְאַהֲרֹן הַפֶּהֶן וְיִהְיוּ עוֹלוֹת וְזִבְחִים וְעֲלִיִּית רְגֵלִים וְכַנּוֹר שֶׁל מְקַדֵּשׁ וְיִהְיוּ נוֹהֲגִים כָּל הַמְּצֻוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְעַל זֶה אָמַר הַפְּסוּק וְעַמְדָּה כְּנֹלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ דַּהֲיִינוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּפִשׁוּטוֹ וּר"ל עִם כָּל הַגְּדוּלָה וְהַכְּבוֹד הַמְּפֹרֵשׁ שֶׁם בִּישְׁעֵי בְּפִרְשָׁה זוֹ וְאִזּוּ תַהֲיָה הַסְּעוּדָה וְכּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה שֶׁל דְּוֹד הַמְּלָךְ שְׁזַכְרוּ רז"ל וְהַפֶּל כְּפִשׁוּטוֹ וְעַל זֶה הַזְמַן אָמְרוּ לְקַמְּוּ כָּל פְּרָנְס שְׁמַנְהִיג אֶת הַצְּבוֹר בְּנַחַת בְּעוֹה"ז זוֹכָה וּמְנַהִיגָם לְעוֹה"ב כּו' וְכָל זֶה תִּיְכָף לְאַחַר תַּחֲזִית הַמְּתִים וְאוֹתָהּ מְדַרְגָּה שְׁהַזְכִּיר הַרְמַב"ן וְ"ל בְּפִירוּשׁ עוֹלָם הַבָּא הִיא הַבָּא זְמַן רַב אַחַר תַּחֲזִית הַמְּתִים וְעֲלִיָּהּ אָמַר רַב הָעוֹלָם הַבָּא

אין בו לא אכילה ולא שתיה כו' והוא בזמן שלא ינהגו עוד המצות אבל המדרגה הגדולה האחרונה שאין למעלה הימנה לא ישיגו הצדיקים פי אם באחרונה אחר שיעבור זמן של כל אלו מדרגות שהזכרנו ולכן אמר מזומנין לחיי העוה"ב על שם העתיד לבא באחרונה וגדולה מזו פרש"י לקמן גבי הא דתניא עשרת השבטים אין להם חלק לעוה"ב דהיינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גליות כו' א"כ כ"ש שנוכל לפרש עולם הבא הנזכר כאן במשנתנו במדרגה גדולה ועליונה הרבה יותר הימנה דהיינו אחר תחיית המתים שהאבות יהיו יורשין ארץ ישראל וישראל יתנו תרומה לאהרן הכהן וינהגו כל המצות כמו בראשונה בעולם הזה.

כן נראה לי: ואלו שאין להם חלק לעוה"ב. בירושלמי פירש דוקא אם לא עשו תשובה שאין לה דבר שעומד בפני בעלי תשובה וכן אמרינו בגמרא דידן בפרק יוה"כ דתשובה תולה ומיתה ממרקת: האומר אין תחיית המתים כו'.

תנא ושייר טובא כגון כל הני דרבי אליעזר המודעי דמייתי בגמרא לקמן וכן המיאנין והמוסרים ושיירשו מדרכי צבור דקחשיב בפ"ק דר"ה וכן מי שיש בו גסות הרוח בפ"ק דסוטה וכן הא דאמרינו בפרק בתרא דכתובות רפאים בל יקומו מי שמרפה עצמו מדברי תורה ומלנה בריבית מצינו באגדה שאין חיינ לעוה"ב: האומר אין תחיית המתים מן התורה.

פרש"י שכופר במדרשים דדרשינו בגמרא לקמן מנין לתחיית המתים מן התורה ואפילו? הא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא כופר הוא הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה מה לנו ולאמונתו כו'.

לפי דעתי לא יצאו דברים אלו מפה קדוש רש"י אלא אינה תלמיד טועה פירש כן בגליון ונכתב בפנים ומה שהביאו לפרש כן הוא מדנקט המשנה מן התורה דאל"כ מן התורה למה לי או ה"ל לומר הכופר בתחיית המתים דהנה משמע שאינו מודה ומאמין כלל בתחיית המתים וטעות הוא בידו כי כמה תשובות קשות יש בדבר חזא שהרי בגמרא קאמר וכל כף למה תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים כו' משמע דמיירי שאינו מודה ומאמין כלל בתחיית המתים הן מצד הלשון הוא כפר בתחיית המתים כו' הן מצד הטעם שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה דאל"כ לא ה"ל לתלות בטעם זה שכל מדותיו של הקב"ה כו' שאין טעם זה ענין למה שהוא כופר דלא רמיזא תחיית המתים באורייתא כיון שהוא מודה ומאמין על פי הקבלה שיחיו המתים אלא הכי ה"ל לומר מפני שהוא מכחיש כמה פסוקים בתורה המורים תחיית המתים ועוד שהרי בתנחומא ריש פרשת וארא מייתי הך משנה בלשון זה ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תחיית המתים ואין תורה מן השמים כו' ולא נזכר כלל מן התורה וכן ברי"ף דפוס תוגרמה ועוד שהרי לקמן בגמרא קאמר ר' אליעזר ברבי יוסי בדבר זה זינפתי ספרי ע"א שהיו אומרים אין תחיית המתים מן התורה כו' והא נדאי שהע"א אינם מודים ומאמינים כלל בתחיית המתים ומכחישים אפילו הקבלה מפני שאינם מודים בהשארת הנפש ואומרים שהנפש תמות במות הגוף ואפ"ה קאמר מן התורה אלא על פרק זה לאו דוקא מן התורה אלא משום ותבחר לשון ערומים נקטיה.

וראיה מוכרחת מהא דאשכחן הוּ ברייתא בספרי בפרשת שלח לה ולא נזכר כלל מן התורה ועוד שהרי בתוספתא דמכילתין תנא ומייתי לה בפ"ק דר"ה אבל המיאנין והמוסרים והאפיקורסין שפירו בתורה ושפירו בתחנית המתים כו' הרי לא הזכיר כלל מן התורה וגם רש"י לא פירש שם פלוג' ואם איתא אי אפשר דהנה שתיק מלפרש חידוש גדול זה וגם הרמב"ם בפ"ג דהלכות תשובה לא הזכיר כלל מן התורה ועוד שהרי הרמב"ם בפרק הנזכר מונה הפוסק בביאת המשוחטין בכלל אלו שאין להם חלק לעוה"ב ולקמן בפרקין אשכחן רבי הלל אומר אין להם משיח לישאל שפירש אכלוהו בימי חזקיה אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרבי הלל כו' והא ודאי שרבי הלל הנה מודה ומאמין על פי הקבלה בביאת משיח רק שאמר שאין הכרח מן התורה ומן הנביאים על ביאת המשיח דאל"כ לא הנה מייתי הגמרא דברי רבי הלל כיון שהוא פוסק גמור שפירש אפילו הקבלה.

ועוד שהרי כבר כתב הרב בעל ספר עקרים במאמר א' בפ"ב שאפילו המבין עקר מעיקרי התורה בחלוף האמת מפני שהוא טועה בעיונו לפרש הפסוקים לפי דעתו רק שאינו מתכוון להכחיש הקבלה אין ראוי לקראו מין ולא פוסק חלילה כמו ב"י האומר שהשי"ת הוא גוף מצד תפיסתו לשונות הפסוקים והמדרשים כפשוטן וכמו קצת חכמי ישראל הראשונים האומרים שהיה סדר זמנים קודם לכן פאלו יאמרו שאין התורה מוכרחת להאמין שהזמן מחודש וכן רבי אליעזר הגדול במה שאמר בפרקיו שמים מהיכן נבראו והארץ מהיכן נבראת כו' שפונתו לומר שאין מהכרח התורה להאמין שנברא העולם יש מאין אלא יש מיש אבל לא שיהיה דעתו חלילה להכחיש הקבלה שנברא העולם יש מאין עכ"ל.

ואם כן ה"ה מי שמודה ומאמין על פי הקבלה בתחנית המתים אע"פ שהוא אומר דלא רמיזא באורייתא אין ראוי לקראו פוסק חלילה ליש לו חלק לעוה"ב. ותדע שהרי הרב בעל ספר עקרים במאמר רביעי פרק ל"ה כתב דלא רמיזא באורייתא תחנית המתים רק על צד הקבלה בלבד אנו מחוייבין להאמין בתחנית המתים על כן אומר אני שלא יצאו דברים אלו מפה קדוש רש"י אלא איזה תלמיד טועה פירש כן: ואפיקורוס.

נמצא לראשונים משם אפיקורוס הוא איש היה חושב שהעולם נופל במקרה והנה מכחיש מציאות השם שהוא הפועל ונקראו הנמשכים אחר דעתו אפיקורסין ואע"פ שבפרק חלק נאמר פי אפיקורוס הוא המבזה תלמידי חכמים אמנם אמרו כן לפי שאין כל אדם מספיק לדעת מציאות השם אפיקורוס מעצמו כו' כתוב בספר העקרים בפ"י ממאמר א'.

ואני אומר שאין כן דעת רז"ל מדקא חשיב בפ"ק דר"ה מיאנין ואפיקורסין וכן בספרי בפרשת אלה הדברים אמרו איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם מלמד שהיו אפיקורסים הקדים משה לצאת כו' אלמא דאפיקורסין לאו מינין ניהו והרמב"ם בפירושו המשניות פירש אפיקורוס מלה ארמית היא ובחבורו בפ"ג דהלכות תשובה כתב שלשה הן הנקראין אפיקורסים האומר שאין שם נבואה כלל כו' והשמיט לגמרי מה שמפרש הגמרא לקמן מאי אפיקורוס וצ"ע ונ"ל לפרש מלת אפיקורוס לפי דעת הגמרא שהוא ענין אפיקורוס וכן אמרו אפיקורוס זה המבזה ת"ח כענין שאמרו חז בר נש איפקר

לרבי יהודה ב"ר חנינא כו' וכמו שאמרו בריש ארבעה נדרים ששכיחי אפיקורי דמצערי רבנו.

כן נ"ל אף הקורא בספרים חיצונים והלוחש כו'. לקמן בגמרא אפרש באריכות אי"ה מה שיש לדקדק בזה ע"ש: ההוגה את השם באותיותיו.

לקמן בגמרא ובפ"ב דע"א פרש"י שדורשו במ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ אבל התוספות וכל המפרשים פירשו שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד פאותיות של שאר התיבות וזה אין לעשות כדאמרין בפסחים סוף פרק אלו עוברין לא פשאני נכתב אני נקרא אני נכתב בי"ה ונקרא בא"ל דל"ת: שלשה מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב כו'.

בפ"ק דחגיגה מוכח שזכר אלה לגודל מעלתם בחכמה לאשמועין שלא הועיל להם זכות התורה אע"פ שלמדו הרבה מאד כיון שלא היתה אמונתם שלמה ואע"ג דבלעם מאומות העולם היה נאמן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב תנן.

תירצו המפרשים משום דקי"ל חסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב אשמועין דבלעם לאו מחסידי א"ה הוא אלא מרשעי א"ה ואין לו חלק לעוה"ב ולי נראה לתרץ דבא לאשמועין שלא נתקיימה ברכתו לעצמו שאמר ותהי אחריתי כמוהו: וכל כף למה כו'.

איכא למידק אמאי פריה טפי וכל כף למה אהא דאמר אין תחנית המתים מן התורה מעל כל אינה דקחשיב במשנה. ושם י"ל דבכולהו טעמא רבה איכא מפני שהוא מבזה להקב"ה דכתיב כי דבר ה' בזה ודרשו לקמן בגמרא זה האומר אין תורה מן השמים ואפיקורוס וכן אינה פולהו הני בזיון להקב"ה וכדי בזיון וקצף להקב"ה שלא יהיה לו חלק לעוה"ב לאפוקי הכופר בתחנית המתים אינו מבזה להקב"ה רק להמתים כי אינו תולה מבלתי יכולת ה' שהרי אינו יכול להכחיש שאליהו ואלישע ויחזקאל החיו המתים שאפילו הצדוקים מודו בכך כדאמר לקמן שהשיבו לרבן גמליאל ודילמא מתים שהחיה יחזקאל אם כן כל שכן הקב"ה רק שתולה שהמתים אינם ראויים לכך.

כן נראה לי: ע"ב קללת חכם אפילו על חנם היא באה כו'. בפ"ב דמכות יליף לה מאחיתוףל שבשעה שפרה דוד שיתין קפא תהומות כו' וטעמא לא ידענא אמאי קללת חכם אפילו על חנם היא באה וכי עביד קב"ה דינא בלא דינא.

וכ"ת שזה המקולל היה ראוי לקללה זו מחמת עבירה אחרת אפתי קשה הלא אין מגלגלין חובה ע"י זכאי וצל"ע. ומיהו קללת אלישע לא על חנם היתה וה"ק ודילמא קללת אלישע גרמה ליה שהרי אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו על חנם היא באה וכל שכן שקללת חכם אם לא היתה על חנם שהיא באה כמו קללת אלישע שלא על חנם היתה.

כן נ"ל: מה אהרן חבר אף בניו חברים כו'. בקצת ספרים מסיים מכאן אמרו שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ וכן הוא בספרי: מנין שאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ כו' לאו דוקא תרומה אלא ה"ה שאר מתנות פהונה כדמוכח מקרא דמיייתי לתת מנת לפהנים וגו' וכן מבואר בהדיא בפרק הירוע מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה שצאמר ויאמר לעם ליושבי ירושלים וגו' וכן מוכח בספרי בפרשת קרח שהבאתי לעיל דקאמר ונתתם ממנו

את תרומת ה' לאהרן הפהו מה אהרן חבר אף פהגים חבירים מפאן אמרו אין נותנים מתנות אלא לחבר אלמא דלאו דוקא תרומה אלא ה"ה שאר מתנות פהונה ומיהו לא דמי לגמרי שאר מתנות פהונה לתרומה דאלו תרומה אין נותנין לכהן ע"ה בשום פנים אפילו אי ליפא פהו חבר אלא ע"ה חייב להמתין עד שינדמן לו פהו חבר משא"כ בשאר מתנות פהונה כמו שפיתבו התוספות בפרק הגרוע ונ"ל מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה כו' היינו דוקא פשיש פהו חבר אבל אי ליפא פהו חבר אלא ע"ה יתנו לו ואל ימתין עד שינדמן לו חבר פדתנו במסכת חלה אלו נותנין לכל פהו שירצה החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והגרוע והלקיים והקובה וראשית הגז כו'.

ואין לפרש לכל פהו בין לאנשי משמר בין לשאר פהגים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהו נותנין לכל פהו ויש מהו נותנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל פהו דקאמר היינו בין פהו חבר בין פהו ע"ה והיינו היכא דליפא חבר או איפא ואין רוצה לקבל כדפירשתי בריש פ' כל הבשר אבל אין לתרץ דרבי שמואל בר נחמני דהכא פרבי יהודה דגרסינן בירושלמי ר' יהודה אומר אין נותנים אותה אלא לחבר דהתם אבכורים קאי פדאמר התם לעיל מינה רבי אדא אוסר בבכורים עכ"ל התוספות ואינו מוכרח מה שפירש ודא דתנו אלו נותנין לכל פהו שירצו היינו בין פהו חבר בין פהו ע"ה מפני שאפשר לפרש אלו נותנין לכל פהו שירצו היינו בין פהו חבר שאוכל חולין בטרה בין פהו חבר שאינו אוכל חולין בטרה כהיא דר"מ בשלהי פרק הנזקין כמו שפירש ר"ש שם בפירוש המשנה וכן מה שפירשו התוספות בריש פרק כל הבשר דא דתנו חלת חוצה לארץ נותנת לכל פהו שירצה מיירי דוקא בדליפא פהו חבר אינו מוכרח פדמוכח בירושלמי דוק ותשפח: לכם לא נאמר אלא להם מפאן לתחית המתים כו'.

תמה רבתי בעיני שגרי באמת הבטיח הקב"ה לאבותינו אברהם יצחק ויעקב שיתן להם א"י פדכתיב בפרשת לה לה פי את כל הארץ אשר אתה רואה לה אתננה ולנרעה וגו' וכתוב והקמתי את בריתי ביני ובינה וגו' ונתתי לה ולנרעה אחריה את ארץ מגריה את כל ארץ כנען וגו' וכהנה רבות וכן בכל ההבטחות הנאמרות ליצחק וליעקב כתיב לה ולנרעה א"כ מאי קושיא לכם לא נאמר אלא להם הלא שפיר כתיב להם וכ"ש לפי מה שדרשו רבותינו בפסוק הנה לקמן בפרקין שפא הקב"ה לומר לו למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין שגרי הקמותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים וכן יצחק ערערו עליו על הבאות אשר חפר וכן יעקב ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו ולא הרגרו אחר מדותי ואתה אמרת למה הרעות וכו' א"כ מוכרח הפסוק לומר להם מאחר שכל עצמו לא יצא אלא בעבור זה לומר לו למשה הבטחתים אל אברהם יצחק ויעקב לתת להם א"י ולא קיימתי ולא הרגרו אחר מדותי ואתה מהרהר על מדותי ואם איתא שלא הבטיחו להם לעצמם א"י אלא דוקא לנרעם מה הנה להם להרהר: אמרו ליה ודילמא וקם העם הנה ונה.

פרש"י והיינו אחד משלשה מקראות שאין להם הכרע אין ספק שט"ס הוא ויש להגיה מחמשה מקראות כו' דהכי תניא בהדיא ביומא פרק הוציאו לו חמש מקראות בתורה אין

להם הכרע שאת משוקדים מחר ארוך וקם: וכרבי יוחנן דא"ר יוחנן משום רשב"י כל מי כו'.

לא שהצדוקים אמרו פה וכרבי יוחנן כו' שהרי רבי יוחנן עדיין לא היה אז בעולם אלא הגמרא אמר פה: ויודע מה שעתיד להיות שנאמר הנה שוכב וגו'. מה שיש לדקדק בזה עיני ברמב"ם בפ"ו מהלכות תשובה: עונה בזה לאו לעולם הבא.

פירוש וכשם שיש עונש לעוה"ב פה יש נמי שחר לעולם הבא דהיינו תחית המתים: אמר לו רבי ישמעאל ונהלא פבר נאמר ונכרתה כו'. לאו לרבי עקיבא פריה ונהלא פבר נאמר ונכרתה דהא ר"ע במברך את השם מוקים ליה אלא טעמיה דנפשיה קאמר ונהלא פבר נאמר ונכרתה נאנא ס"ל דבע"א פתיבא וכי שלשה עולמות יש כו' פה פרש"י והתוספות בפ"ד' מיתות וגם פאן פרש"י דרבי ישמעאל ס"ל מגדף היינו עובד ע"א.

וקשה בעיני טובא חדא שהרי בהדיא אמר גמרא ערוף בריש פ"ק דכריתות דרבי ישמעאל סבר ליה כר"ע במגדף ועוד דא"כ אינו נופל לשון אמר לו רבי ישמעאל פיון דלאו לר"ע פריה לכן נ"ל דר"ע נמי ס"ל פריה ישמעאל דדריש לקמן בפרקין פי דבר ה' בזה זה העובד ע"א אע"פ דס"ל דמגדף במברך את השם קמייירי ולא בע"א אין בכך פלוג משום דהוי פאלו אמר את ה' הוא מגדף ונכרתה וגו' וכי דבר ה' בזה וגו' ותדע שהרי בהדיא אשפחן בפרק פלל גדול דדריש ר"ע הנקשה כל התורה פולה לע"א כו' והשתא שפיר פריה רבי ישמעאל לר"ע ונהלא פבר נאמר ונכרתה כו' וגם אין אנו צריכין לדחוק גדול שפירשו התוספות בפרק פלל גדול דלישנא דנקט הנקשה כל התורה פולה לע"א כו' אליבא דרבנן דר"ע נקט פן אכל לר"ע גופיה אית לן למימר דהנקשה כל התורה פולה למברך את השם כו' כמו שפירשתי באנרף בפרק ב' דהוריות.

פן נראה לי: צדיקים שנקברו בלבושיהן כו'. משמע שעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן שנקברו דהיינו תכריכין אכל בירושלמי דהנושא אמר רבי לבניו מעטו בתכריכין שעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם משמע מעטו בתכריכין שעתידין צדיקים לא יעמדו בתכריכין אלא בלבושיהן מחיים פה כתבו התוספות בפרק שני דייני גזירות ואני יגעתי ולא מצאתי לשון זה בירושלמי דהנושא ובפרק בתרא דכלאים.

ולי נראה לפרש פשט הלשון שלפני דלהכי צוה לבניו מעטו תכריכין משום שמרבה עליו הרמה פההיא דשנינו באכל רבתי כל המרבה פלים על המת מרבה עליו הרמה. והא דנקט ר"מ צדיקים ולא נקט מתים פדאמרה קליאופטרך מלפתא היינו משום דאמרינו במדרש רבה גבורת גשמים לצדיקים ולרשעים תחית המתים לצדיקים בלבד.

פן נראה לי: צדיקים שנקברו בלבושיהן עאכ"ו כו'. באכל רבתי ובירושלמי מפיק ליה מקרא ונ"ל רבי נתן אומר פסות היורדת עם המת לשאול היא באה עמו לעתיד לבא שנאמר תתהפך כחומר חותם יתניצבו כמו לבוש וכתב הר"ן בפרק אלו מגלחין על זה וכל העושה תכריכין נאים למת וחסובים מפירין בו שהוא מודה לתחית המתים ותבא עליו ברכה: דף צא שהיום אין בו אלא חלזון אחת כו'.

פרש"י חלזון תולעת שיוצא מן היים אחד לשבעים שנה וצובעין בדמו תכלת כו'. קשה בעיני טובא חדא היא אמר עלה להר וראה שהיום כו' מי אמר לו דמתרמי לו שגייע

אותו יום אחד לשבעים שנה שיוצא מן הימים להר בשעה זו שיעלה להר ועוד אם כל ההר נתמלא כולו חלזונות אמאי דמיו יקרים.

לכן נ"ל עיקר כדפירוש הערוך שחלזון זה אינו החלזון שצובעין בדמו תכלת אלא מין ארבה הוא תרגום ירושלמי יירש הצלצל חלזונא וכדאמרין בעלמא חלזון הזה כל זמן שהוא גדל נרתקו גדל עמו ובעל הערוך גורס עלה להר וראה שהיום אין שם חלזון אפילו אחת למחר כו': כשפאו בני אפריקא לדון עם ישראל כו'.

תימה שהרי בב"ר פ' ל"ז איתא בני יפת גמר ומגוג א"ר שמואל בר אמי זו אפריקא כו' והכי נמי אשכחן בתרגום ירושלמי א"כ היאך יכלו לומר וכנען אבוהון דהנהו אינשי הנה ובב"ר פרשה ס"ב מייתי הך עובדא ולא נזכר כלל בני אפריקא רק בני כנען ואולי ט"ס הוא ומיהו איפא למידק הלא כתיב בפירוש לה לה והפנעני אז בארץ ופרש"י הנה הולך וכובש את א"י מזרעו של שם שפחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו שנאמר ומלפי צדק מלך שלם לפיכך ויאמר אל אברהם לזרעה אתן את הארץ הזאת עתיד אני להחזירה לבניה שהם מזרעו של שם א"כ היאך פאו הפנענים לדון לומר ארץ כנען שכלנו היא הלא אדרבה הם גזלוה מישראל ומיהו בהא איפא למימר כמ"ש מורי רמ"י בבבאיורו על רש"י דבנדאי בחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו אבל זה ידוע שנח לא חלק רק הארץ ר"ל שדות וכרמים ומדבריות ולא עיירות או כרפים בנויות שמי בנאן ואחר שחלק נח את הארץ לבניו הלא כנען בצווי אביו חם וכבש ארצו של שם בעודו מדבריות ובלתי בנוי כי גם חם עצמו היה חי בימי אברהם כמו שמהיה חי והיה זקן ממנו וכנען בנו הלא וכבש ארצות של בני שם בלתי בנויים אבל לא כבש אותם לעצמו רק היה שליח ושר הצבא לאביו וכבשם לאביו וזהו פירוש של והפנעני אז בארץ שפכשם להם אביו ואחר שפכשם בנה חם צנען למצרים בנו וחרון וכל הארץ נתן לכנען בנו ובנה לו עיירות וכרפים ע"כ.

ובנה נתנישב הא דאמרין בשלהי פתובות ומייתי לה בפרק אלו נאמרין ונהבאו רש"י בפירוש שלח לה גבי וחרון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים אפשר שפנה חם את חרון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה צען למצרים בנו הגדול ואצ"ל אגדות חלוקות הן אבל אפתי איפא למידק היאך פאו הפנענים לדון לפני אלכסנדרוס מוקדון והא אלכסנדרוס מוקדון בעצמו כבש כל המלכויות בדינא דמלכותא דכל דאלים גבר ועוד היום כובשין המלכים זה את זה בדינא דמלכותא כל דאלים גבר וי"ל שפאו בטענה חזקה מאחר שאנחנו אומרים שיש לנו תורת אמת אלהית אין לנו ללקטות מהם בדינא דמלכותא דכל דאלים גבר שהוא דינא דנימוסות: אמרו להם תורת משה נצחתכם.

פי' אפילו אם אני אנצח לא תתלו הכבוד בי וק"ל כף כתב רש"ל ז"ל וקשה לי פשיטא מהיכא תיתי שיתלו בו הכבוד ולא בתורת משה אם הוא ינצח מפני תורת משה. לכן נ"ל לפרש דה"ק אפילו אם אנצח בטענה בלתי מספקת על פי תורת משה אפ"ה תתלו הכבוד בתורת משה ולא בי וזה לפי שגביהא בעצמו ידע שמה שהשיב לכנענים מן התורה ויאמר ארור פנען עבד עבדים יהיה לאחיו כו' לא הייתה תשובתו נכונה שתעלה בדין כמ"ש ר"א ז"ל כי אין זו טענה מספקת שיחזיקו ישראל בעבד שאינו כולו שלהם שהרי עבד עבדים לאחיו פתיב וא"כ אין לנו לכבוש מהם אלא חציו שהחצי האחד הוא של

יפת ולכן אמר גביהא אם ינצחוני פנראה שהוא בעצמו נסתפק אם ינצח או לא וזה מפני שיזע שלא היתה תשובתו תשובה נצחת ולכן לא אמר גביהא כל מה שקנה עבד קנה רבו כי כבר ידע שלא יתכן לומר פן מפני שאין פנעו פולו קנוי לישראל אלא אמר עבד למי ונכסים למי פאלו יאמר שפנעו יהיה עבד לכל אחיו וכיון שהוא עבד אין לו נכסים ואם הם פאים לתפנע מצד המשפחות האחרות הפאים מיפת שיש גם להם חלק מצד מי הם פאים וזהו שאמר עבד למי פלומר אין לכם טענה על ישראל שמצד מי מהאדונים אתם פאים לתפנע כי מצד עצמם אין להם מקום לתפנע אחרי היותם עבדים אכל הקב"ה סיפל עצת הפנענים לפני אלכסנדרוס מוקדון שלא ידעו להשיב הלא אין פנעו פולו קנוי לכם רק חציו ולכן תקנו לעשות אותו יום יו"ט בשביל שנעשה להם נס שגביהא השתיקם בטענה בלתי מספקת וגם בדין בני מצרים ובני ישמעאל ובני קטורה עם ישראל לא היתה תשובתו של גביהא תשובה נצחת כי בדין בני מצרים היה פתחון פה להם לטעון הלא אתם לא הייתם עבדים אלינו רק למלך בלבד פדכתיב ויפדה מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים אמר מעתה עבדים למלך היו ולא עבדים לעבדים ובדין בני ישמעאל היה ג"כ פתחון פה להם לטעון הלא אברהם אבינו לא שילח פלל ישמעאל עם בני הפילגשים וממילא האי דכתיב ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות לא קאי פלל על ישמעאל: ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות כו'.

הקשה הרב המזרחי היאך עשה זה אברהם והלא קיים כל התורה פולה ואפילו עירובי תבשילין פדאיתא ביומא פפרק אמר להם הממונה וא"כ איך העביר הנחלה מישמעאל ובני קטורה ונתנה ליצחק והא אמרינו פפרק נערה שנתפתתה שינא לא תהוי כי עבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא ותירץ שאני הכא דכתיב כי ביצחק יקרא לה זרע וקשה לי על דבריו התינח ישמעאל שעליו השיב הקב"ה לאברהם פל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לה זרע פלומר והדין עמה במה שאמרה כי לא יירש פן האמה הזאת עם בני עם יצחק אכל שאר בני קטורה מאי אפא למימר שהרי שרה לא אמרה פן אלא על ישמעאל בשביל שראתה אותה מצחק פי' ע"א וג"ע וש"ד פמו שדרשו רז"ל בעדיין לא נולדו שאר בני קטורה.

ולי נראה שהקושיא מעיקרא ליתא מפמה טעמים חדא שהרי משנה שלמה שנינו ביבמות פרק פיצד ובקידושין פרק האומר בנו מן השפחה וכותית אינו בנו לשום דבר לא לירשו ולא לענגן יבום ושאר כל דבר ולזה נתכוננה שרה באמרה כי לא יירש פן האמה הזאת וגו' פלומר מאחר שהוא פן האמה הזאת אינו ראוי לירש פמו שנתבאר ואפילו את"ל ששחררה קודם שנשא לא קשיא מידי שהרי אברהם וישמעאל ושאר בני קטורה גרים היו ונתנא בפ"ק דקידושין ע"א את הגר וגר את הגר אינו יורש לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים כו' ועוד דזיל פתר טעמא למה אין מעבירין את הנחלה אפילו מברא בישא לברא טבא והוא משום דלא ידעת מאי זרעא נפיק מיניה פדאיתא פפרק נערה שנתפתתה אכל אברהם ידע פרוח הקדש שזרעם של ישמעאל ושאר בני קטורה לא יהיו טובים פמו שאמרו בב"ר אמר אברהם אם אני מברך את יצחק עכשיו בני ישמעאל ובני קטורה פכלל ואם אין אני מברך את בני ישמעאל ובני קטורה היאך אני מברך את יצחק כו'.

כִּן נִרְאָה לִי: מֵאֵי מִתְּנוּת. יֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּלִיכָא לְמִימַר כְּסָף וְזָהָב וּמְטַלְטְלִים שְׁהָרֵי כְּבָר כְּתוּב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק וְאִ"כ מְנַיִן הָיוּ לוֹ נְכָסִים וְלֹא נִהְיָרָא שְׁהָרֵי לֹא כְּתִיב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם מִתְּנוּת לְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים דְּהָוָה מִשְׁמַע אַחַר שְׁנָתָן אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק נָתַן ג"כ מִתְּנוּת לְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲלֵא וְלְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנוּת כְּתִיב וְלִשׁוֹן נָתַן מִשְׁמַע שְׁנָתָן כְּבָר קוֹדֵם שְׁנָתָן אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שְׁהָרֵי כְּבָר כְּתִיב וְכָל טוֹב אֲדוֹנָיו בְּיָדוֹ שְׁנָתָן לוֹ שְׁטַר מִתְּנָה עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק כְּדֵי שְׁיִקְפְּצוּ לְשִׁלּוֹחַ לוֹ בְּתָם וְאִ"כ מְנַיִן הָיוּ לוֹ נְכָסִים.

וְגַם זֶה אֵינוֹ נִכּוֹן בְּעֵינֵי שְׁהָרֵי מְדַכְתֵּיב וְכָל טוֹב אֲדוֹנָיו מִשְׁמַע אֲבָל מַה שְּׁלֹא שְׁלֹא הָיָה טוֹב אֲדוֹנָיו נִשְׂאָר בְּיָדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְאִ"כ הָיָה לוֹ לְאַבְרָהָם עֲדִינּוֹ קִצְתָּ נְכָסִים. לְכֹן נִרְאָה לִי לְפָרֵשׁ שְׁהִנְקִשָׁה לְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל מֵאַחַר שְׁיַדַע אַבְרָהָם שְׁבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים כְּנֹלָם הָיוּ עוֹבְדֵי ע"א וְשְׂמוֹתָם מוֹכִיחַ כִּן כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ בַב"ר א"כ הֵיִאָדָּ נָתַן אַבְרָהָם לָהֶם מִתְּנוּת הֵלֵא אֲסוּר לִיתֵן מִתְּנָה לַע"א שְׁנֹאֲמַר לֹא תִתְּנֶם וְרִאֲיָה מִמָּה שִׁפְרַשׁ"י בְּחֻמְשׁ בְּפָסוּק וַיִּקַּח לְחָם וְחֻמַּת מַיִם וְגו' וְלֹא כְּסָף וְזָהָב לְפִי שְׁהָיָה שׁוֹנָאוֹ עַל שְׁיַצָּא לְתַרְבוּת רַעָה.

כִּן נ"ל: שְׁמֹסֵר לָהֶם שֵׁם טְנוֹמָאָה. פִּרְשׁ"י שֵׁם טְנוֹמָאָה כְּשׁוּף וּמַעֲשֵׂה שְׂדִים וְכָתַב רַש"ל וַיִּתְּנָהּ הָא בְּנֵי נַח מְנוֹזְהָרִין עַל הַנִּיחּוּשׁ וְהַפִּיִשׁוּף גַּם בְּפִירוּשׁ הַחֻמְשׁ לֹא הִזְכִּיר רַש"י אֲלֵא שֵׁם טְנוֹמָאָה וְלֹא פִירַשׁ מִיָּדִי וְדוּק עַכ"ל.

וְלִי נִרְאָה דְלֹא קִשְׁיָא מִיָּדִי מִכְּפָה טְעָמִים חֲדָא מַה שְּׁכָתַב הָא בְּנֵי נַח מְנוֹזְהָרִין עַל הַנִּיחּוּשׁ וְעַל הַפִּיִשׁוּף הֵיִינוּ לְמ"ד בְּפִרְקָא ד' מִיתוֹת דְּכֹן נַח מְנוֹזְהָר עַל הַפִּיִשׁוּף אֲבָל לְפִיִּם קוּשְׁטָא לֹא קִי"ל הֵכִי דְהָא סוּגִין דְּעֵלְמָא ז' מְצוֹת שְׁנִצְטוּוּ בְּנֵי נַח וְטָפִי לֹא וְכֹן כְּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"ט דְּהַלְכוֹת מְלָכִים וְאֶפְיָלוֹ לְמ"ד דְּכֹן נַח מְנוֹזְהָר עַל הַפִּיִשׁוּף הָא כְּבָר כְּתַב רַבִּינוּ יְרוּחָם וְהַבִּיאֵוּ בֵּית יוֹסֵף בְּטוֹר י"ד סִימָן קע"ט וַיִּתְּנָה לְאַבְרָהָם שְׁמֹסֵר שְׂמוֹת הַטְּנוֹמָאָה לְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים שַׁע"י הַשְּׁבַעָה מוֹתָר בְּכָל עֲנִין אַע"פ שְׁמִשְׁבִּיעַ בְּשְׂמוֹת הַטְּנוֹמָאָה וְאֵינוֹ בְּכָלֵל כְּשָׁפִים ע"י מַעֲשֵׂה אַחַר או ע"י לַחֵשׁ וְכֹן נִרְאָה עֵינָר וְנִכּוֹן לְהַחְמִיר שְׁהוּא אִיסוּר תוֹרָה ע"כ בְּיָאוּר דְּבָרֵיו שְׁכָתַב שֵׁם קוֹדֵם דְלֹא מִיקָרֵי מַעֲשֵׂה כְּשָׁפִים אֲלֵא כְּשִׁלּוֹקֵחַ דְּבָר וְעַל יָדוֹ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה או ע"י לַחֵשׁ בְּלֹא הַשְּׁבַעָה אֲבָל ע"י הַשְּׁבַעָה לֹא מִיקָרֵי מַעֲשֵׂה כְּשָׁפִים וְאִ"כ מַה שִׁפְרַשׁ"י כְּשׁוּף הֵיִינוּ ע"י הַשְּׁבַעָה וְלֹא זוּלַת וְע"י שְׁלֵמַד אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹתָם כְּשׁוּף וּמַעֲשֵׂה שְׂדִים כְּדֵי שְׁיִוְכְלוּ לְהַצִּיל עֲצָמָם או אַחֲרֵים וְזֶה הֵיִתֵר גְּמוּר כְּמוֹ שְׁכָתַב רַש"ל ז"ל בְּעֲצָמוֹ בְּהַגְהָתוֹ לְטוֹר י"ד וַיִּתְּנָה לְאֵם יְכוֹל אָדָם לְלַמּוֹד מִן הַמְּכַשֵּׁף עֲנִינֵי כְּשׁוּף חֲשֻׁבְתֵי דְמוֹתָר לְלַמּוֹד וְלַעֲשׂוֹת לְהַצִּיל אֶת עֲצָמוֹ או אַחֲרֵים מִתְּשׁוּבַת מוֹהַר"ר מְנַחֵם סִימָן מ"ו עַכ"ל וְכֹן מִשְׁמַע מְפָסְקֵי מַהֲרַא"י סִימָן צ"ו.

וְכָבָר מְצִאתִי כְּתוּב שֵׁם טְנוֹמָאָה פִּי אֶפְיָלוֹ בְּטוֹמָאָת הַגּוֹף יְכוֹלִין לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם וְלֹא יִזְיֵק לָהֶם לְפִי שְׁיַדַע שְׁבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים לֹא הָיוּ נִזְהָרִים לְהַזְכִּיר שֵׁם בְּטְהָרָה וִי"א חֹס וְשְׁלוֹם שְׁלֵמַד צְדִיק כְּאַבְרָהָם שׁוּם שֵׁם קְדוֹשׁ לְרַשְׁעִים אֲלֵא מְסַר לָהֶם שֵׁם לְהַשְׁבִּיעַ הַשְּׂדִים בְּאֲדוֹנֵים הַמְּמוֹנֵים עֲלֵיהֶם שְׁיַעֲשׂוּ לָהֶם כָּל מַה שְׁיִרְצוּ וְקָרִי לִיָּה שֵׁם טְנוֹמָאָה כְּמוֹ שְׁשִׁנִּינוּ הֵלֵן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת כְּדֵי שְׁתִּשְׁרָה עֲלֵיו רִיחַ הַטְּנוֹמָאָה כו'.

וְאִ"ת מַה לוֹ לְצַרָּה זֹו לְמֹסוֹר לָהֶם וְתִירָץ הַרִי"ח ז"ל שְׁאָמַר אַבְרָהָם הוּאֵיל שְׁאֲנֵי שׁוֹלְחָם מַעַל יִצְחָק בְּנֵי לְאַרְץ קָדָם שְׁמָא יִרְאוּ לְבְנֵי קָדָם אֲלִילִים וּמַגִּידִים לָהֶם עֲתִידוֹת וְגַם הֵם

יעשו כן כדי לידע עתידות וגם יהיו סבורים שיש ממשות באלילים לכן לימדם כדי שידעו שאין ממש באלילים ועוד מצאתי פתוב לכך מסר להם שם טוןמאה לפי שראה אברהם שלא היו ראויים לידבק בשם ולא להיות אצל יצחק לפי שנטו אחר הטוןמאה לצד שמאל ולכן לא הזכיר שמל אותם לשמונה לפי שראה שאין בהם ממש שחזרו לגלגלי אפם: אף הקב"ה מביא נשמה נזרקה בגוף ודן אותם כאחד כו'.

ענין בשער הגמול שחיבר הרמב"ן ז"ל ובספר עקרים פרק ל"ג במאמר רביעי: שנאמר וצבא השמים לה משתחווים. תימה הלא אפתי קשה מפני מה שוקעת במערב אמאי אינה שוקעת במזרח ותתן שלמא לקונה למזרח כעבד שנוטל פרס מרבו וחסר לאחוריו ומשתחנה וכה"ג ממש פריה הגמרא בפרק לא יחפור והעלה בקושיא ועוד קושיא אחרת יש להקשות פאן מה שהקשו התוספות שם שהרי בלילה נמי במזרח משתחווים וצריף עיון: אפשר לחתיכה של בשר עומדת שלשה ימים בלא מלח כו' קשה בעיני וכי עדיין לא ידע רבי שטיפה מסרחת אחר שלשה ימים ושוב אינה מולדת שהרי מקרא מלא הוא והיו נכונים לשלשת ימים וכדתנן בפרק רבי עקיבא ובפרק שמיני דמקנאות: ומקרא מסייעו לפתח חטאת רובץ.

וא"ת הלא אמרו בב"ר ויתרוצצו הבנים בקרבה א"ר ברכיה בשם רבי לוי שלא תאמר משיצא ממעי אמו נזננג לו אלא עד שהוא במעי אמו זירתי מתוחה לקבליה הה"ד זורו רשעים מרחם כשהיתה עוברת על בתי מדרשות יעקב מפרנס לצאת הה"ד בטרום אצרה בבטן ידעתיה ובשעה שהיא עוברת על בתי ע"א עשו רץ ומפרנס לצאת הה"ד זורו רשעים מרחם.

וי"ל שיש יצר הרע בתרי גונוי יצר הרע המושבייניצר המעשיי כמ"ש בפרק המפלת דרש רבי שמלאי למה הנלד דומה במעי אמו כו' עד ומלמדין אותו כל התורה כולה כו' עד וכשיצא לאויר העולם בא מלאך וסטרן על פיו ומשכח ממנו כל התורה כולה שנאמר לפתח חטאת רובץ הרי שבעודנו בבטן לומד כל התורה כולה וכינון שייכול ללמדה ודאי יש לו שכל ג"כ לבחור בטוב ולמאנס ברע ע"י היצ"ט שבו המושביי וממילא ג"כ איפכא והכי נמי יעקב ועשו כשלמדו התורה בבטן אמם בחר יעקב בתורה ולכך כשעברה בבתי מדרשות הנה יעקב רץ ומפרנס לצאת לקיים מחשבתו ובחירתו וכן עשו לפני בתי ע"א והפל במחשבתם ובכח יצרם שהיה להם בעודנו בבטן זה טוב וזה רע אלא שאחר כך בשעת הלידה סטר להם המלאך על פיהם ושכחו מחשבתם הראשונה ובא להם היצה"ר המעשיי המסית האדם לעשות המעשים הרעים ועל זה נאמר לפתח חטאת רובץ אבל קודם לכן היה להם היצר המושביי: אין בין העולם הזה לימות המשיח.

אף על גב דהשתא אין ירושלים ואין בית המקדש ואלו לימות המשיח יהיה הפל בנוי צריף לומר דהאי אין בין לאו דוקא הוא כף פתבו התוספות בפרק במה אשה: אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה וחדר מה מחצתי כו'.

בפסחים בפרק אלו דברים גרסין האי תירוץא בברייתא דמייתי בסמוך ורבא משני באופן אחר אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה כמו שאני מחצתי ואני ארפא: אלא מעלה עליו הכתוב כאלו בנה.

קִשָּׁה בְּעֵינַי וּמָה יֹאמֵר בְּפִסּוּק אֲזַי יִקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְרֵאשֹׁנֵי וּגְו' וּבְפִסּוּק יַעֲשֹׂו עֲגָל בְּחוּרֵב כַּמָּה יִמְרוּהוּ בַמְדָּבָר יַעֲצִיבוּהוּ בִישִׁימוֹן וְכָל הַמְזֻמּוֹר כֵּן: דָּף צֵב יַחֲוֵי רֵאוּבֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה כו'. פִּירוּשׁ לֹא יָמוּת קִנְדָם הַשָּׁנִים הַקְּצוּבוֹת אוֹ לֹא יָמוּת אֶחָד מֵהֶן בַּמִּלְחָמָה שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר שְׂיִחְיֶה לְעוֹלָם וְאֵל יָמוּת לְעוֹלָם הַבָּא עַל מַעֲשֵׂה בְלָקָה: דְּאָמַר עֲוֹלָא שְׂתִי הוֹפְעִיּוֹת הַלְלוּ לָמָּה כו'.

בַּמִּסְכָּת בְּרִכּוֹת פָּרָק אֵין עוֹמְדִין מִיִּתֵי הַדָּ הַגְּדָה בְּסִגְנוֹן אַחַר וְגַם רִש"י לֹא פִירֵשׁ שָׁם כַּדְּפִירֵשׁ פֶּאֶן וְאֵין לְהַאַרִיף בְּמִילֵי דְאַגְדָּה: כָּל אָדָם שְׂאֵין בּוֹ דַּעָה. פִּירוּשׁ שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה לִיתֵן לֵב לְהַתְּבוּנָן וְלִידַע: כָּל בֵּית שְׂאֵין דְּבָרֵי תוֹרָה נִשְׁמָעִין בּוֹ בְּלִילָה כו'.

לְהַכִּי נִקְטָ בְּלִילָה לְפִי שֶׁהַקּוֹל נִשְׁמָע לְמַרְחוֹק וְכַה"ג פִּרְש"י בְּפָרָק עוֹשִׁין פִּסִּין גְּבִי כָּל בֵּית שְׁנִשְׁמָעִין בּוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה בְּלִילָה אֵינוֹ נִחָרֵב כו'. וּבְזֶה נִתְּיָשֵׁב הָא דְנִקְטָ נִשְׁמָעִין וְלֹא נִקְטָ לוֹמְדִין אוֹ עוֹסְקִין וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְיִוְתֵר נִכּוֹן בְּעֵינַי לְפָרֵשׁ דְּלְהַכִּי נִקְטָ נִשְׁמָעִין בְּלִילָה לְפִי שְׂאָמְרוּ אֵין דִּינָה שֶׁל תוֹרָה אֵלָא בְּלִילָה שְׁנִאָמַר קוּמִי רוּנִי בְּלִילָה וּבְפָרָק הַדָּר אָמַר רִישׁ לְקִישׁ לֹא אֵיבָרִי לִילִיא אֵלָא לְגִירְסָא: וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַמְּשַׁיֵּר פְּתִיתִים עַל שְׁלִחְנוּ כו'.

תְּמִיָה גְדוֹלָה בְּעֵינַי אִמְאֵי לֹא כְּתוּבוֹהוּ הַפּוֹסְקִים הַמְּכַנְרְסָמִים כְּגוֹן הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"שׁ וְהַטוֹר וְשְׂאָר הַמְּחַבְרִים. שׁוֹב מְצָאֵתִי שֶׁהֵרֵב מְהֵר"י קָאָרוֹ וְ"ל בְּסִפְר בֵּית יוֹסֵף בְּטוֹר י"ד בְּסוּף סִימָן קע"ח תְּמָה ג"כ וְלֹא שָׁת לְבוֹ לִיִּשְׁב.

וְשְׂמָא י"ל מִשׁוּם שֶׁהִיָה קִיָם לְהוֹ דַּעְבוּדָת עַכּו"ם שֶׁל גֵּר אֵינָה בְּנִמְצָא כָּלֵל בְּזִמָן הַזֶּה וְכַה"ג פִּירֵשְׁנוּ בַּמִּסְכָּת תְּמִיד: הָא דְאֵיפָא שְׁלָמָה בַּהֲדִיָה כו'. מִכָּאֵן נִרְאָה שְׂיֵשׁ לְהַסִּיר פֶּת שְׁלָם מִן הַשְּׁלִחָן כְּשֶׁמְבָרְכִין בְּרִפְת הַמְזוּן וְעוֹד דְּאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּדָבָר שְׁלָם דְּהוּי כְּמוֹ דְּבָר שְׁבַמְדָּה שְׂאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה כו' כִּף פֶּתַח מְהֵר"י וְנִיִּיל ו"ל בְּחִידוּשֵׁי דִינִין סִימָן מ' וְקִשָּׁה לִי עַל מָה שֶׁפֶתַח מִכָּאֵן נִרְאָה כו' שֶׁהָרִי אִם הַפֶּתַח שְׁלָם כְּבָר הִיָה מְנוּחָ עַל הַשְּׁלִחָן בְּשַׁעַת אֲכִילָה אֲזַי אֵין שְׂיִיף כָּלֵל לוֹמַר בּוֹ הַעוֹרְכִים לְגַד שְׁלִחָן מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹרֵף כְּלוּם לְאַחַר שְׂאָכַל וְאֵין סִפְק שְׂמִפְנֵי כִּף הַנוֹכַח רִש"י לְפָרֵשׁ הָא דְאֵיפָא שְׁלָמָה בַּהֲדִיָה שְׂמַבִּיא שְׁלָמָה לְאַחַר שְׂאָכַל וְנוֹתֵן עַל הַשְּׁלִחָן עִם הַפְּתִיתִין שְׂשִׁיר דְּמַחְזִי דְלִשָׁם ע"א עֲבִיד הַכִּי כו' מְדַפְרֵשׁ שְׂמַבִּיא שְׁלָמָה לְאַחַר שְׂאָכַל מִשְׁמַע בַּהֲדִיָה שְׂאֵינוֹ אֶסוּר אֵלָא דוֹקָא לְהַבִּיא אֲבָל אִם הִיָתָה כְּבָר מְנוּחָת עַל הַשְּׁלִחָן אֵין צָרִיף אֶאֱהָה לְהַסִּירָה וְגַם הַטַּעַם הַשָּׁנִי שְׁכַתָּב וְעוֹד דְּאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּדָבָר שְׁלָם לֹא נ"ל כָּלֵל דְּלִפִּי דְּבָרֵינוּ לֹא הִיָה רֵאוּי ג"כ לְבָרֵף בְּרִפְת הַמּוֹצִיא עַל פֶּת שְׁלָם כִּיּוֹן דְּאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּדָבָר שְׁלָם וְלָכֵן אֹמַר אֲנִי אֲדַרְבֵּה אֵיפָכָא מְסַתְּבָרָא דְכָשֵׁם שְׂאָנוּ מְבָרְכִין בְּרִפְת הַמּוֹצִיא עַל פֶּת שְׁלָם דְּקִי"ל כְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׂאָמַר שְׁלָמָה מְצוּה מִן הַמּוֹבָחָר כִּף הוּא מְצוּה מִן הַמּוֹבָחָר לְשִׁיר פֶּת שְׁלָם מִתְּחִלָּה עַל דַּעַת זֶה עַל הַשְּׁלִחָן כְּשֶׁמְבָרְכִין בְּרִפְת הַמְזוּן לְבָרֵף עֲלֵיו בְּרִפְת הַמְזוּן דְזִיל בְּתַר טַעְמָא לָמָה הַצָּרִיף הַכְּתוּב אֲכוֹל וְהוֹתֵר הֲלֹא הוּא מִשׁוּם כְּדִי שְׂיִתֵן שְׁבַח וְהוֹדָאָה בְּבְרִפְת הַמְזוּן לְהַשִּׁי"ת שְׁלֹא בְּלַבַּד שְׂאָכְלָנוּ כְּדִי שְׂבַעְנוּ אֵלָא גַם הוֹתֵרֵנוּ הַרְבֵּה א"כ כָּל כַּמָּה שֶׁהוּא שְׁלָם הוּא יוֹתֵר שְׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשִּׁי"ת כִּף כְּתַבְתִּי בִימֵי חָרְפִי וְעַכְשִׁין שְׂזַכִּיתִי לְלַמּוֹד בְּזוֹהַר פְּרִשְׁת תְּרוּמָה מְצָאֵתִי כְּדְבָרֵי וְלָכֵן נ"ל שְׂיֵשׁ לְמַחּוֹת בְּיַד אוֹתָן שְׁנִהְגוּ כְּדְבָרֵי מְהֵרִי"ו בְּזֶה: בֵּית אֶפֶל אֵין פּוֹתְחִין לוֹ חֲלוּנוֹת כו'.

משנה היא בפרק שני דנגעים ומייתי לה בפרק קמא דחולין ונליף לה מקרא בתורת כהנים כדפירש רש"י פאן: תנא דבי אליהו צדיקים שעתידי כו'. אל תטעה לחשוב שנהו אליהו הוא אליהו הנביא התשבי אלא הוא התנא הרשום בהקדמת זרעים להרמב"ם ז"ל אצל חוני המעגל סוף פרק ז' ובפרק מי שקה תמצא תנא דבי אליהו רבי נתן אומר כל הישוב תחת פוכב אקד וכו': דף צג גדולים צדיקים כמלאכי השרת שנאמר כו'.

נ"ל לפרש שמלאכי השרת נשרפים כדאיתא במדרש חדשים לבקרים כו' ואלו צדיקים לא נשרפים ולא כדפרש"י וראיה דברוב ספרים לא מייתי כלל סיום הפסוק ורונה די רביעאה דמה לבר אליהו וכן משמע בירושלמי דשבת דקאמר ורונה דקדמאה אין פתיב פאן אלא ורונה די רביעאה הם היו מכבין לפניו את האור: ע"ב פיון דחזויהו דלא מרח ודאין קטלוהו.

אבל באיכה רבתי בפסוק בלע ה' ולא חמל אמרו שנהרג על ידי אומות העולם: אפילו פריבדא דכוסילתא לא הנהו בהו. נ"ל לפרש שלא היה בהו רנשם כלל אפילו פריבדא דכוסילתא ולא צריכא אנא לדחוק פרש"י ועוד דלפירושו הנה ליה למימר ריבדא וק"ל כף פתיב רש"ל ז"ל ונאני אומר אחר המחילה דלא דק בלשון המקרא שעליו פירש פן דלשון מום הכריחו לפרש פן ובדברי רש"י לא נזכר פריבדא אלא ריבדא וכן גורס הערוף וכן פירש רבינו סעדיה גאון בדניאל אין בהם כל מום אפילו סירטא של הקזת דם: מאי סריסים.

לא ידענא מאי קושיא אמאי לא פירשו סריסים שרים כדמתרגם יונתן וכן פירש רד"ק בספר שרשים וכי תימא א"כ מאי פורענות היה הנביא מתנבא לחזקיה י"ל דמיהא פורענות איכא שיהיו גולים מארצם ויוליכם בהיכל המלך בכל וכה"ג פרש"י בסמוך גבי שנסתרסה עבודת כו"ם בימיהם: מאי וחקל לא אתי בהון, פרש"י ומהאי קרא דלעיל ילדים אשר אין בהם כל מום לא מצוי פריף דאיכא למימר בשעה שבאו לנבוכדנצר תמימים היו וסרסן כו'.

בזה נסתלקה קושית ר"א בן עזרא מה שהקשה בדניאל אם איתא דהנהו סריס היאך פתיב ילדים אשר אין בהם כל מום ואין מום קשה מן הסריס. ועוד הקשה אם יסורס הנער תחסר דעתו והוא מבקש להיותם העומדין לפניו יודעי כל חכמה וגם זה אינו פלום דמשום שסורס לא תחסר דעתו אטו ז' הסריסים וכן לפוטיפר סריס פרעה כולם חסרי דעת היו: דף צד ואיהו לאו נביא.

לאו למימרא שלא היה נביא כלל אלא שלא היה נביא חשוב כל כף כמו חגי זכריה ומלאכי וכן נראה מדברי רש"י בפ"ק דמגילה שפירש אינהו נביאי שחרי נתנבאו לישראל בשליחות של הקב"ה והוא לא נשתלח לישראל לשם נביאות.

והא דתניא בפ"ק דמגילה מ"ה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל כו' לאו דניאל בכלל מדקאמר שנתנבאו לישראל דהיינו בשליחות הקב"ה והוא לא נשתלח לישראל לשם נביאות: אי נמי ליקרי קריאת שמע עיין לקמן גבי והלוחש על המכה: ביקש הקב"ה, לעשות חזקיהו משיח כו' אבל במדרש אמרו טעם אחר דלהכי היא סתומה ומצינו בעזרא מ"ם פתוחה בסוף תיבה בחזמות ירושלים אשר הם פרוצים וגו' שפא

הַרְמֵז כְּאֲשֶׁר יִסְתַּמוּ חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהֵם עִתָּה פְתוּחִים וּפְרוּצִים בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת אֲזַי תִּפְתָּח הַמְּשָׁרָה שֶׁהִיא סְתוּמָה: הֵינֵנו דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי גֵיּוֹרָא עַד עֲשָׂרָה דְרֵי לֹא תִבְזֵי כו'.

פרש"י הכי הוא משל בני אדם ומיהו יתרו לאו עשירי הנה מפאן מוכיח אני שטעו המפרשים דברי רש"י בהנמש בפסוק ויחד יתרו היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי כו' שר"ל שיתרו הנה דור עשירי למצרים בנו של חם כדפירש הבח"י שהרי בכאן רש"י גופיה פירש דיתרו לאו עשירי הנה והנכון כדפירש החזקוני דאסמכיה אינשי אקרא גם דור עשירי וגו' משמע שהדרה לומר דור עשירי שנשתפח שם המשפחה: תחת כבודו ולא כבודו ממש כו'.

ומדרש אגדה כאן פרע לבני שם הכבוד שעשה שם לאביו כשפסה ערות נח אביו שנאמר ויקח שם ויפת וגו' כה פרש"י בישעיה ויאני חפשתי לדעת איה מקומו של המדרש אגדה זו מפני שראיתי בבח"י בפרשת שמיי שכתב שהחיל הזה של סנחריב הנה מבני יפת שהנה להם זכות הבגדים בשכר יפת אביהם שפסה ערות נח אביו שנאמר ויקח שם ויפת וגו' ויגעתי ומצאתיו בתנחומא פרשת נח וז"ל אבל יפת שכבד אביו מה פרע לו כשיבא גוג ומגוג על ישראל ומפילן שנאמר והנה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר ולשם מה פרע לו כשנכנסו בני אהרן להקריב ותצא אש מלפני ה' ולא היו בגדיהם שרופים אלא שרופי הנשמה ולא הגוף כו' הרי הצדיקים כשעלים שפלה סנחריב מירושלים וסילותיו נשרף גופם ולא בגדיהם למה על שהיו מבני בניו של שם שנאמר בני שם עילם ואשור וארפכשד וגו': אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים.

נ"ל דמפיק ליה מדכתיב פיקוד אש כלומר פיקוד אש של בני אהרן ומיהו אין שריפת נשמה של בני אהרן דמאי לשריפת נשמה של חיל סנחריב חלילה דאלו שריפת נשמה של בני אהרן אין פירושו שנשרפה נשמתם ממש חלילה שהרי קרובי קראם הקב"ה שנאמר בקרובי אקדש ואמרו רז"ל אמר משה לאהרן יודע הייתי שיתקדש הבית במינדעיו של הקב"ה והייתי סבור או בי או בה עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממה כו' אלא פירושו שנפרדה נפשם מגופם וכן אמרו בהדיא בת"כ ומייתי לה בפ' ד' מיתות פמין שני חוטי אש נכנסו לתוך שני נקבי חוטמיהו ויצאה נשמתן כו' לאפוקי שריפת נשמה של חיל סנחריב פירושו כפשוטו שנשרפה נשמתם ממש: ע"ב אמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא כו'.

הא דאשפחן לרב יוסף דעסיק ומיירי בתרגום טובא בכל דוקתא משום דהנה סגיא נהור ולא הנה יכול ללמוד דברים שבכתב על פה ולפיכך הנה קורא הפסוקים בתרגום שהוא דבר שבעל פה כה כתב הריטב"א בפרק קמא דמגילה: פיון שנפל בידי א"ה מיד טיהר.

מפאן נ"ל להביא ראיה למה שפסק המרדכי בפרק הכונס עפ"ם שאנס מטלטלין מישאל ובא ישראל אחר וקנאם מהעפ"ם אנס שיכול לעכבן ולומר זכיתי בהן ולא דוקא אם קנאם אלא ה"ה אם גזלן מהעפ"ם אנס ומיהו דוקא במטלטלין אבל לא בקרקע דלא גרע מסקריקון: דאמר רב פפא עמון ומואב כו'.

בגישתו פרק השולח ובפרק אלו טרפות וברוב ספרים לא גרסינן הכא דאמר רב פפא כו' וכן נראה לי עיקר: דף צה גולמי הרג טינא מינה כו'. פירוש הערוך גלם חותם שבטבעת

הרג הוא סיד של חומה מינה מן החומה פלומר אלו לא תהיו עושים אלא כל אחד מכם יביא לי מסיד החומה כמלא טבעתו תהא החומה נהרסת: ל ידה נהרג נוב עיר הפהנים כו'.

מפאן פסקתי על מעשה שהיה יהודי אחד שלח את חבירו בשליחות בשכירות חוץ לעיר ובלכתו בדרך נהרג השליח וראוי ונכון שהמשלח יקבל עליו תשובה מאחר שעל ידו נהרג: הנה קא חניף רישיה מפאן הביא המרדכי בפרק ב"מ ראיה שמצוה לחוף את הראש בע"ש וכן מפרק ב"מ בעובדא שנים שהמרו זה עם זה כו' אותו יום ע"ש היה והלל חופף את ראשו כו': אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורין.

פרש"י שאין דעתו מכוננת לומר השם כו'. וקשה לי על פירושו שהרי בפ"ק דברכות גמי אמר לשון זה בעיניה גבי רבי יוחנן חלש עאל לגביה רבי חנינא כו' ולוקים רבי יוחנן אנפשיה אמרי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין והתם אי אפשר לפרש שאין דעתו מכוננת כי למה צריך שיהא דעתו מכוננת לכן נ"ל לפרש הטעם משום דאיתרע מזלי ומדת הדין מתוחה פנגדו: ע"ב אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי פרש"י אברהם ויצחק אברהם דכתיב ויעתק משם וגו' יצחק אין מקרא בידי.

משמע מדבריו שבית אל זו היא בית אל הסמוכה לעי ומפאן יצא לו להחזקוני מה שפירש בפרשת ויצא וז"ל מה שפרש"י אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי כו' לא על הר המוריה אמר פן שהרי בהר המוריה התפלל כמה פעמים כמו שאמרו רבותינו אין אדם יודע לשער כמה נסוכים נסו יעקב אבינו בהר המוריה אלא על בית אל אמר פן שהרי אברהם התפלל שם ובנה בו מזבח פדכתיב בפרשת לך לך ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ומה שנקרא שם המקום בית אל על העתיד נקרא פן שהרי לוי שם העיר לראשונה ויצחק כמו כן התפלל על אותו מזבח שבנה שם אברהם אבינו ואע"פ שאין בידינו כתב וראיה על זה אבל יעקב לא היה שם ולא התפלל שם מקודם לכן כו'.

אבל מהרש"ל ז"ל מחק זה שכתב בדברי רש"י אברהם דכתיב ויעתק משם וגו' יצחק אין מקרא בידי וטעמא וראיה לא הגיד למה מחק. ונ"ל שטעמו משום שרש"י גופיה פירש בהדיא בפרק גיד הנשה על מאמר זה אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי דהאי בית אל לא הסמוכה לעי היא אלא ירושלים ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב לשוח בשדה והביא ראיה חזקה לדבריו שאין להשיב עליה מהא דאמרינו בסוטה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב מ"ש יעקב אלא לא פאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא פיצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא פיעקב שקראו בית: דף צה ע"ב פינו שהרהר בדעתיה למהדר קפצה ליה ארעא מיד.

פשטא דלישנא משמע שפיון שעלה בלבו בהיותו בחרן לחזור מיד קפצה לו הארץ ופגע במקום שהתפללו בו אבותיו בהיותו בחרן לא שחזר לבית אל ולא שקפץ הר המוריה ובא לשם פה כתב הרמב"ן בפרשת ויצא אבל רש"י פירש בחומש שחזר לבית אל וכשבא יעקב שם מצא הר המוריה שבא כבר שם לקראתו שבאותה העת עצמה שהרהר בלבו לחזור להתפלל בהר המוריה כשהיה עומד בחרן מיד קפצה ליה ארעא שנעקר הר

המוריה ממקומו ובא לקראתו רק שלא בא לקראתו רק עד לזו שהיא בית אל וקפיצת אליעזר ואבישי נמי דומיא דקפיצת יעקב היו שאליעזר נעקרה חרן ובאה לקראתו באותו יום שיצא ואבישי נעקרה ארץ פלשתים ובאה לקראתו כמו שנעקר הר המוריה ליעקב ובא לקראתו דהכי משמע מלישנא דקפצה להם הארץ ולא שהם קפצו הארץ: וכן באו על אברהם.

פרש"י פשגלחם בד' מלכים אבל בתרגום יונתן בישעיה פתוב וכן באו על אברהם כף רמו יתיה לגו נורא יקידתא: בעי אבני חסר חד רבוא או חסר חד אלפא כו'. תימה מאי קמביעיא ליה דמאי נפקא מינה מאי דהנה ונה וכה"ג פריף הגמרא בפ"ק דיומא פיצד הלבישן פיצד הלבישן מאי דהנה הנה אלא פיצד מלבישן לעתיד לבא לעתיד לבא נמי לכשיבאו אהרן ובניו משה יהיה עמהם אלא פיצד הלבישן למיסבר קראי אלמא דדוקא למיסבר קראי דרשינן אע"פ שפבר עבר אבל לקפנע בעיא בגמרא בדבר שאין בו צורך לא אשכחן וצ"ע: דף צו טבא דנפחא מדבר נפחא כו'.

בפרק האשה שנתארמלה אשכחן נמי שאמר ריש לקיש לר"א שמעת מיילי דבר נפחא כו' וכן בשאר דוכתי טובא וקשה לי אמאי לא קרי ליה בלשון פבוד רבי שהרי רבו מןבקה הנה: אע"ג דשלח רבי רבי יהודה בן בתירא מנציבין הנהרו כו'.

זה לא הנה ולא נברא שהרי רבי יהודה בן בתירא הנה זמן רב קודם רבי יהודה סתם הנזכר במשנה ריש פרק השוחט שאמר עד שישחוט את הנורידין שהוא רבי יהודה ברבי אלעאי שהרי ר"י בן בתירא הנה בחבורת שמאי והלל כו' קודם החורבן בית שני ואלו ר"י הנה בחבורת ר"מ ורבי יוסי כו' שהיא חבורה השלישית אחר החורבן פנזכר בהקדמה להרמב"ם מסדר זרעים בפ"ד.

ואל תשגיח בהא דקחשיב לעיל בפרק אהד דיני ממונות צדק צדק תרדוף כו' הלך אחר ר"י בן בתירא לנציבין כמעט לבסוף פי לא שמר בזכרון שמונתם סדר זמניהם דוק ותשפח וא"כ היאך יאמר ר"י בן בתירא הנהרו בנורידין כו' יהודה ואי אפשר לומר דר"י בן בתירא משמיה דנפשיה שלא הנהרו בנורידין רק שרבי זירא הוסיף לומר פרבי יהודה דא"כ קשה למה לא נזכר דין זה עד שישחוט את הנורידין בשם ר"י בן בתירא בריש פרק השוחט לא במשנה ולא בתוספתא ולא בשום מקום ועוד שהרי התוספות והרא"ש והרשב"א והמרדכי והר"ן בריש פרק השוחט לא נסתיענו דהלכה פרבי יהודה רק מדאמר ריב"ל בפ"ק דברכות הנהרו בנורידין כו"י ואם איתא אי אפשר דלא הנה משתמיט חד מנייהו מלהזכיר גם הא דשלח ר"י בן בתירא מנציבין הנהרו בנורידין.

לכן נ"ל שטעות הוא וצריף להיות אע"ג דשלח ריב"ל הנהרו כו' כמפורש בפ"ק דברכות ואע"פ שלא נזכר שם דשלח וגם לא נזכר שם הנהרו בבני עמי הארץ כו' אין בכך פלוג כפי אולי רבי זירא שמע אע"פ ששלח ריב"ל על ג' דברים אלו.

הך פן נ"ל: והנהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה. פרש"י הנהרו בבני עמי הארץ שנעשו ת"ח לעשות להם כבוד שמהם תצא תורה לישאל שהרי יצאו שמעיה ואבטליון מבני סנהריב כו' וקשה לי טובא על פירושו חזא מהיכא תיתי שלא לעשות להם כבוד לבני עמי הארץ שנעשו ת"ח הלא הא דמכבדין לת"ח לא משום אביהם אלא משום תורה

שָׁבָהּ כדפרש"י גופייה אח"כ וביותר קָשָׁה הָּ קוּשִׁיאַ עַל מַה שִׁפְּיֵרֵשׁ פִּי הָּ מִלְּתָא דְלִקְמֵן מוֹדְעִינָן לְהוּ פִּי הִיכִי דְחִזִּינָן לְקִמָּן דְּלֵא זָכָה נְבוּכַדְנֶצַּר לְאוּתוּ פְּבוּד אֲלֵא מִפְּנֵי זְכוּת ד' פְּסִיעוֹת הִכִּי נְמִי אֲמַרִּינָן לְבָנֵי ע"ה דְּלֵא זָכוּ לְאוּתוּ פְּבוּד אֲלֵא מִחֲמַת זְכוּת מְעַט שְׁהִיָּה בְּאַבְיָהֶם הִיאָף תּוֹלָה פְּבוּד הַתּוֹרָה שְׁלֵהֶם בְּזְכוּת מְעַט שְׁהִיָּה בְּאַבְיָהֶם.

וְעוֹד קָשָׁה הֵלֵא אֵינן הַגְּדוֹן דּוּמָה לְרֵאָיָה כְּלָל שְׁהִרֵי נְבוּכַדְנֶצַּר לֹא זָכָה לְאוּתוּ פְּבוּד מִחֲמַת זְכוּת מְעַט שְׁהִיָּה בְּאַבְיָו רַק מִחֲמַת זְכוּת ד' פְּסִיעוֹת שְׁעֵשָׂה הוּא בְּעֶצְמוֹ וְאֲדַרְבָּה מִמֶּנּוּ יֵשׁ לְהִבְיָא רֵאָיָה עַל הַזְכוּת וְהַפְּבוּד גְּדוֹל שְׁיֵשׁ לְבָנֵי ע"ה שֶׁנֶּעֱשׂוּ ת"ח בְּזְכוּת הַתּוֹרָה שְׁלֵהֶם שְׁרָצוּ לְפָנֵי הַקַּב"ה פְּסוּסִים עֵאכ"ו וְכֵן מַה שִׁפְּיֵרֵשׁ וְאִית דְּאֲמַרִּי דְּרַבִּי זִירָא קָאֵי אֲדַלְעִיל אֲבָנֵי סְנַחְרִיב כּו' קָשָׁה בְּעֵינֵי טוּבָא חָדָא אִטּוּ עַד הַשְּׁתָּא לֹא יָדְעוּ בְּנֵי ע"ה שֶׁנֶּעֱשׂוּ ת"ח דְּהָא דְמוֹקְרִינָן לְהוּ לֹא מִשּׁוּם אֲבִיָּהֶם אֲלֵא מִשּׁוּם עוֹרָה שְׁבָהֶם וְעוֹד הֵלֵא אֵינן הַגְּדוֹן דּוּמָה לְרֵאָיָה כְּלָל לְכֵן נ"ל לְפָרֵשׁ וְהִזְהִירוּ בְּבָנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ הִיָּינוּ לְהַשְׁתַּדֵּל לְלַמְדָּם תּוֹרָה לְפִי שְׁמַהֲנָן תַּצָּא תּוֹרָה פְּלוּמֵר שְׁעַל הָרוּב בְּנֵי ע"ה הֵם ת"ח פְּדָאֲמָרוּ בְּפָרְק בְּתָרָא דְנַדְרִים מִפְּנֵי מַה אֵינן ת"ח יוֹצְאִים מִבְּנֵי ת"ח אֲמַר רַב יוֹסֵף אֲלֵא יֹאמְרוּ תּוֹרָה יְרֻנְשָׁה הִיא לְהוּ א"נ כְּדֵי שְׁלֵא יִתְגַּדְרוּ עַל הַצְּבוּר כּו' וְהוּי דְּוִמְיָא לְהָא דְאֲמָרוּ שֶׁם הִזְהִירוּ בְּבָנֵי עַנְיִים שְׁמַהֲנָם תַּצָּא תּוֹרָה כּו' וּפְרַש"י הִזְהִירוּ בְּבָנֵי עַנְיִים לְהַשְׁתַּדֵּל לְלַמְדָּם תּוֹרָה כּו' וְא"ר זִירָא אַע"ג דְּשַׁלַּח רַבִּי יְהוּדָה לּוֹמֵר שְׁמַהֲנָן תַּצָּא תּוֹרָה אַפ"ה אֵינן לְסַמְנָה עַל זֶה בְּלַחוּד שְׁלֵא לְזַרְזוּ אוֹתָם יוֹתֵר עַל עֶסֶק הַלִּמּוּד אֲלֵא פִּי הָּ הָּ מִלְּתָא דְלִקְמֵן מוֹדְעִינָן לְהוּ דְּהִיָּינוּ אַף אַתָּה וּמַה בְּשִׁכְרָא אַרְבַּע פְּסִיעוֹת שְׁשַׁלְמָתִי לְאוּתוּ רְשַׁע שְׁרָץ אַחַר פְּבוּדֵי אַתָּה תְּמִיָּה כְּשִׁאֲנֵי מְשַׁלֵּם שְׁכָר לְאַבְרָהָם כּו' וּמִתּוֹךְ כֶּף יִתֵּן אֵל לְבוֹ לְלַמּוֹד תּוֹרָה כְּעַנְיָן שְׁאֲמַר רַבָּא בְּפָרְק שְׁתֵּי הַלְחָם מִצּוּה לְאַמְרָה בְּבָנֵי עַם הָאָרֶץ מַה שְׁאֲמַר רַבִּי אֲפִילוּ לֹא קָרָא אֲדָם אֲלֵא ק"ש שְׁחַרְרִית וְעַרְבִית קִיָּים מִצּוֹת לֹא יְמוּשׁ וּפְרַש"י דְּסַבֵּר מִשּׁוּם ק"ש נוּטֵל גְּדוֹל כְּזֶה פִּי אֲזוּ תַּצְלִיחַ אֶת דְּרַכֵּיךְ וְאֲזוּ תַּשְׁכִּיל אִם הִיָּה עוֹסֵק כָּל הַיּוֹם כ"ש שְׁשַׁכְרוּ גְּדוֹל וּמְרַגִּיל אֶת בְּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה.

וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּעַנְיָן אַחַר הִזְהִירוּ בְּבָנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ הִיָּינוּ בְּבָנִים שְׁהֵם עַמֵּי הָאָרֶץ לְכַבְּדָם אַע"פ שְׁהֵם עַמֵּי הָאָרֶץ לְפִי שְׁמַהֲנָם תַּצָּא תּוֹרָה פְּלוּמֵר שְׁהֵם עוֹשִׂין מְלֻאכְתָּן שְׁל ת"ח שְׁאִינָם צְרִיכִים לְעֶסֶק בְּצוּרָה פְּרִנְסַתָּם רַק לְלַמּוֹד תּוֹרָה כְּעַנְיָן שְׁאֲמָרוּ בְּפָרְק גִּיד הַנְּשָׂה שְׁלַחוּ מִתָּם לִיבְעֵי רַחֲמֵי אַתְּכֻלְיָא עַל עֲלִיָּא דְאֲלֵמְלָא עֲלִיָּא לֹא מִתְקַיִימִין אַתְּכֻלְיָא וְאֲמַר רַבִּי זִירָא דְאַפ"ה פִּי הָּ הָּ מִלְּתָא דְלִקְמֵן מוֹדְעִינָן לְהוּ דְּהִיָּינוּ אַף אַתָּה וּמַה בְּשִׁכְרָא ד' פְּסִיעוֹת שְׁשַׁלְמָתִי לְאוּתוּ רְשַׁע שְׁרָץ אַחַר פְּבוּדֵי כּו' וּמִתּוֹךְ כֶּף יִתֵּן אֵל לְבוֹ לְהַחְזִיק יְדֵי לּוֹמְדֵי תּוֹרָה בְּיוֹתֵר וְעוֹד אֲפִשֵׁר לְפָרֵשׁ פִּי הָּ הָּ מִלְּתָא מוֹדְעִינָן לְהוּ אֲדַלְעִיל קָאֵי אַהָּא דֵּא"ר יוֹחָנָן פִּינּוּן שְׁבָא אוֹתוּ צְדִיק עַד דֵּן תִּשְׁשׁ פַּחוּ רֵאָה בְּנֵי בְּנָיו כּו' פְּלוּמֵר פִּי הִיכִי דְחִזִּינָן שְׁתִּשְׁשׁ פַּחוּ שְׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּשִׁבִיל בְּנֵי בְּנָיו שְׁעֵתִידִין לְעַבְדוּ ע"א בְּדוֹן כֶּף יֵשׁ לְבָנֵי ע"ה לְחוּשׁ שְׁלֵא יַעֲשׂוּ עֲבִירוֹת כְּדֵי שְׁלֵא יִכְשַׁל אֲבִיָּהֶם עַל יְדוֹן וּמִתּוֹךְ כֶּף יִשְׁיִמוּ אֵל לְבָם יִרְאֵת שְׁמוֹ וְלֹא יַעֲשׂוּ עֲבִירוֹת: ע"ב ת"ר נַעֲמָן גַּר תּוֹשֵׁב הִיָּה.

פְּרַש"י שְׁלֵא קָבַל עָלָיו שְׁאָר מִצּוֹת וּקָבַל עָלָיו שְׁלֵא לְעַבְדוּ ע"א מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פִּירוּשׁוֹ שְׁגַר תּוֹשֵׁב אֵינּוּ צְרִיךְ לְקָבַל עָלָיו שׁוּם מִצּוֹת רַק שְׁלֵא לְעַבְדוּ ע"א בְּלִבְד וּקָשָׁה לִי שְׁהִרֵי תַּנְיָא בַּע"א פָּרְק הַשּׁוֹכֵר אֵינְהוּ גַּר תּוֹשֵׁב כָּל שְׁקָבַל עָלָיו שְׁלֵא לְעַבְדוּ ע"א דְּבָרֵי ר"מ

ונחכמים אומרים כל שקבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח אחרים אומרים כו' ונדוע דהלקה פתחמים וכן פסק בהקדא הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות איסור ביאה וז"ל אינהו גר תושב זה ע"א שקבל עליו שלא לעבוד ע"א עם שאר המצות שנצטוו בני נח כו' (ולמה נקרא תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בא"י כמפורש בערכין פ"ק המקדיש) וכן כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות מאכלות אסורות ובפ"ח מהל' מלכים ונגררו אחריו הפוסקים א"כ היאך שבק רש"י תכמים ופירש כר"מ.

ושמא י"ל דרש"י סבר דדוקא לענין להחיותו הצריכו תכמים שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח כדגרסינו עלה דהיהא פרייתא שהבאתי כי תניא היהא להחיותו פלומר לענין להחיותו בעיניו גר תושב גמור אבל לענין שאר דינים שבכל התורה כולה סגי בשקבל עליו שלא לעבוד ע"א בלבד.

כ"ה נ"ל: דף צז מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת. עיין מה שפירשנו בסוף מסכת תמיד: ע"ב דריה דקמיה קב"ה תמני סרי אלפי פרסה הוא כו' התוספות בפ"ק לולב וערבה מוחקין מלת פרסה וטעמם ונמוקם מפורש שם: וכן אמר רבא ייתי ולא אחמיניה כו'.

רבה גרסינו שפן מוכח בהקדא מדברי התוספות ביבמות בפ"ק הע"ר גבי רבה ואב"י מדבית עלי קאתי כו' דקאמר התם רבה דעסק בתורה חזיה מ' שנין אב"י דעסק בתורה ובגמילות חסדים חזיה שיתין שנין והקשו התוספות התם שהרי הכא בשמעתינ אמר אב"י לרבה ומר הא תורה והא ג"ח אלמא דבג"ח נמי עסיק ותירצו דלא עסיק כל כ"ה בג"ח שישנצל מגזרת בית עלי אבל כ"ה שישנצל מחבלו של משיח חזיה בידו שגם שאר זכויות עומדות לו: אמר רב נחמן אי מן חזיה הוא כגון אנא כו'.

פלומר אם יש דנגמתו בחיים היינו כגון אנא שאני מושל שיש לי שבט לרדות שהוא חתניה דריש גלותא. כן נראה לי: הקים לא נאמר אלא אקים.

קשה בעיני טובא הלא שתי תשובות בדבר אמאי לא נאמר הקים אלא אקים חזיה על שם ביום שהוא אקים את סופת דוד הנופלת דהיינו מלכות דוד ועוד שהרי צריך שיקימונו מעפרו בעת תחית המתים.

ועוד קשה שהרי מקרא מלא כתוב במיכה והקימונו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם ורבותינו אמרו בפ"ק החליל מאן גינהו ז' רועים דוד באמצע כו' והא ודאי דהיינו דוד המלך הנקרא רועה פדכתיב ביחזקאל ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם א"כ כשם שנאמר והקימונו בלשון עתיד על דוד המלך כ"ה נאמר ואת דויד מלכם אשר אקים בלשון עתיד על דוד המלך וכי תימא הא דכתיב ביחזקאל ועבדי דוד מלך עליהם וגו' לא מייירי בדוד המלך אלא בדוד החזק א"כ מאי פריה רב פפא לאב"י והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם הלא הקושיא מעיקרא ליתא כי י"ל דלא מייירי בדוד המלך אלא בדוד החזק ואין להקשות דא"כ למה קראו נשיא ולעיל מזה קראו מלך די"ל דנשיא היינו מלך כמו אשר נשיא יחטא וגו' דהיינו מלך כדתנן בפ"ק בתרא דהוריות וכן תרגם יונתן בהקדא ודוד עבדא מלכא כו'.

ועוד י"ל דכשם שקראו רועה קראו נמי נשיא ליתן לו כל שמות של גדולה וכבוד מלה רועה נשיא וטפי קשה על הא דמשני כגון קיסר ופלגי קיסר ופרש"י פה דוד החדש מלה פדכתיב ודוד מלכם אשר אקים ודוד המלה שני לו פדכתיב נשיא להם ולא פתיב מלה שהרי בנדאי דוד החדש היינו מלה משיחנו ולפי שהוא מזרעו של דוד המלה נקרא דוד וכדאמרנו בדוכתי טובא בן דוד כו' ונלא בפרק הקליל שהבאתי גבי ז' רועים כו' משמע בהדיא שדוד המלה יהיה חשוב יותר מן משיח דוק ותשפח וצ"ע.

שוב עיינתי בערוף בערוף קיסר ומצאתי שפירש להפך שדוד בן ישי מלה ודוד אחר שני לו: דף צט זה המגלה פנים בתורה. בירושלמי דפרקין ובפ"ק דמסכת פאה מפרש זה שהוא עובר על דברי תורה בפרהסיא כגון יהויקים בן יאשיהו מלה יהודה ונחביריו: מפאן אמר רבי אלעזר המודעי המחלל את הקדשים כו'.

פרש"י מפאן מן הפסוק הזה שפתיב פי דבר ה' בזה א"ר אלעזר וכו' דמחלל קדשים ומבזה מועדות ומגלה פנים בתורה דהיינו דבר ה' בזה דבזיון הוא. וקשה לי מאי משמע כדפריה הגמרא בסמוך גבי רבי ישמעאל אומר זה העובד ע"א מאי משמע כלומר שהרי גם כל שאר מצות האמורות בתורה הם דבר ה' ומי שמחלל או מבזה מצוה אחת מכל מצות האמורות בתורה הרי דבר ה' בזה ומשני דתנא דבי רבי ישמעאל פי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר כו'.

פירוש הדבור הראשון שהוא אנכי ולא יהיה לך הוא הראוי שיקרא דבר ה' מפני ששמעו אותו ישראל מפיו אבל שאר כל המצות אע"פ שהם דבר ה' לא שמעו אלא מפיו משה. ועוד קשה אמאי לא קבע רבינו הקדוש דברי ר"א המודעי במשנתנו פדקבע דבריו באבות הלא פאן במשנתנו היה מקומו: והמבזה את המועדות.

פרש"י מועדות חולו של מועד ונ"ל שהוכרח לפרש בן מדנקט המבזה ולא נקט המחלל אלמא שאינו מדבר ביום טוב עצמו אלא בחולו של מועד דהואיל ואינם חמורים ביום טוב אינו חושש לשמרם בעשיית מלאכה או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה ניותר נכון בעיני לומר דרש"י לטעמיה אגיל דס"ל דמלאכה בחול המועד אסור מן התורה כדפירש בריש פ"ב דחגיגה גבי אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא כו'.

ולכן פירש נמי אהא דאמר רב ששת בפרק אלו הן הלוקין כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"א דכתיב אלהי מסכה לא תעשה לך וסמיה ליה את חג המצות תשמור ופרש"י את המועדות חולו של מועד את חג המצות תשמור מפרש בחגיגה אם בראשון ושביעי הרי כבר אמור הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה וכן פירש רשב"ם בפרק ערבי פסחים וכבר חולקים עליו התוספות בפרק אין דורשין וכתבו דהא ליתא דאיסור מלאכה בחול המועד מדרבנן הוי ולפי דבריהם הא דאמר רב ששת כל המבזה את המועדות היינו יו"ט עצמו וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט מדקבע הך מימרא בדיני הכיבוד והעונג של יו"ט עצמו ואפשר לומר דלפי דבריהם הא דא"ר אלעזר המודעי והמבזה את המועדות איירי נמי דוקא ביו"ט עצמו אבל בחול המועד אינו ראוי לעונש חמור כזה שלא יהיה לו חלק לעוה"ב מאחר שאין בו איסור מלאכה אלא מדרבנן ולא אשפחן בשום איסור מדרבנן עונש חמור כזה אבל לדעת רש"י

דאיסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא הוי הלכה חמיר עונשיה כל כף כמו ביו"ט עצמו ולפיכך פירש והמבנה את המועדות חולו של מועד.

כן נראה לי: והמלבין פני חבירו ברבים. בספרי פרשת שלח לה וכן ברי"ף ובאשיר"י ליתיה.

שוב עיניתי בפרש"י דמסכת אבות ומצאתי שכתב ונ"ל המלבין פני חבירו ברבים לא כתיב התם במילתיה דר"א המודעי בחלק ולא ידענא היכי מפיק ליה מקרא עכ"ל. ולי נראה ליישב דשפיר מפיק ליה מקרא כי דבר ה' בזה דכשם שצונה הקב"ה על קדושים ומועדות כף צנה ג"כ שלא להלבין פני חבירו ברבים פדכתיב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא ותנא בת"כ ומייתי לה בפרק יש בערכין הוכח תוכיח יכול את מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא ואם הקפידה התורה שלא לבייש אדם במקום תוכחה ק"ו שלא במקום תוכחה ועוד שהרי כתיב שופך דם האדם באדם וגו' ואמרינו בפרק הזהב כל המלבין פני חבירו ברבים פאלו שופך דמים דאזיל סומקא ואתי חנינא הלכה שפיר קרינו עליו פי דבר ה' בזה.

ובר מן דין ומן דין יש לומר דבכלל אפיקורוס הוא דאית ביה אפקירותא בעלמא למ"ד לקמן אפיקורוס היינו המבנה את חבירו בפני ת"ח שהרי לא עדיף ת"ח מן רבים שאינם ת"ח ובפרט שעל הרוב יש ת"ח אחד לכל הפחות ברבים ונ"ל שפ"ח כל הני טעמים שפירשתי הנה פשוט לדוד לומר אבל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב כדאייתא לקמן ובפ' הזהב והא דנקט בכל דוכתא המלבין ולא המאדים פני חבירו ברבים אע"ג שמתחלה פניו מאדימות ואח"כ מתלבנות היינו משום שלא הוקש המלבין פני חבירו לשופך דמים אלא בשביל שפניו מתלבנות שהוא עיקר הרגשת הצער ולא בשפניו מאדימות האדם שמת שבצאת נפשו תיכף פניו מתלבנות לפי שהאדם שבפני האדם הוא מהנפש כי הדם הוא הנפש ובצאת נפשו פניו מתלבנות.

כן נראה לי: ע"ב ולא קבליה. והטעם משום שנוקדה בממזרות כמו שאמרו בבבא שית רבה בפרשת וישלח כן נ"ל: בימי קציר חטים.

פרש"י לאחר שקצרו השדה שהפל רשאיין ליכנס לתוך שדה חבריהן. לפי דעתי לא יצאו דברים אלו מפה קדוש רש"י אלא איזה תלמיד טועה פירש כן פי הלשון בימי קציר חטים משמע שעת הקציר הנה וזהו שאמר מפאן לצדיקים שאין פושטין ידיהן בגזל כו' פלומר אע"פ שהלך בימי קציר חטים לא פשט ידו בגזל להביא חטים אלא דודאים דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו וכן הוא מבואר באר היטב בב"ר ונ"ל שהלך בשעת הקציר בשעת בכור כל מיני פירות ולא הביא אלא דבר שהוא מן המופקר להודיעו שהיו שמורים מגזל כו' וכן פרש"י גופיה בחומש: (הגה"ה דף ק מעולם לא שרו לך עורבא ולא אסרו לך יונה אמר המחבר אלו אני הייתי שומע כף הייתי משיב להם תשובה נצחת שהרי שרו לך חזיר ואסרו לך יונה וזהו פתרונו השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה יונה אסור באכילה מאי טעמא בהמה בהמה תאכלו ולא עוף בהמה כדאייתא בפרק בהמה המקשה ובירושלמי בפרק בתרא דמסכת תרומה וכן כתב הר"י בתשובה והביאו רבינו ירוחם בספר אדם וסנה בחלק ה' נתיב ט"ו אות ט' וכן אשפחן עוד ענין

אחר במסכת ע"א פָּרַק אין מעמידין אָמַר אַבְיֵי הַאי חֲמָרָא דִּימָא שְׂרִי תוֹרָא דִּימָא אָסִיר וְסִימְנִיָּה טָמְא טְהוֹר טְהוֹר טָמְא ע"כ הגה"ה): אָמַר לִיה אַבְיֵי וְכִי אָפְשֵׁר לוֹמַר כֵּן.

פרש"י היאך אָדָם יְכוּל לְקַבֵּל מְלָא עֲנוּמְסוֹ שְׁל הַקַּב"ה וְנִהְרִי אֵין לוֹ מְקוּם לִיתָן כּו'. תְּמִיָּה אֲנִי פֶה קְדוּשׁ יֵאמַר דְּבַר זֶה שְׁעָלָה עַל דַּעַת אַבְיֵי מִחֻשְׁבָּה זָרָה זֹו שְׂאִין לוֹ מְקוּם לִיתָן כּו' הִיד ה' תִּקְצַר.

לְכֵן נ"ל לְפָרֵשׁ שְׂאֲבֵי לֹא תִלָּה הַחֲסָרוֹן מִבְּלַתִּי יְכוּלָת ה' בַּהֲקַב"ה חֲלִילָה רַק בְּאָדָם וְנִהְיֵי קְאָמַר וְכִי אָפְשֵׁר לוֹמַר כֵּן שְׂיִהֵא הַקַּב"ה נוֹתֵן לְאָדָם מְלָא חֲפְנֵי וְנִהֲלֵא אֵינוֹ יְכוּל לְסַבֵּל כָּל כֶּף וְנִהְשִׁיב לוֹ רַב דִּימֵי מ"ט לֹא שְׂכִיחַת בְּאֲגָדְתָא עֲתִיד הַקַּב"ה לִיתָן לְכָל צְדִיק וְצְדִיק שְׂ"י עוֹלָמוֹת כְּלוֹמַר א"כ בַּעַל פְּרָחָה צְרִיף אַתָּה לוֹמַר שֶׁהַקַּב"ה נוֹתֵן פַּח בְּצְדִיקִים לְקַבֵּל טוֹבָתָן וְכִינּוֹן דְּכָל הָעוֹלָם כְּלוֹל אֵינוֹ אֵלָא כְּמִזְרַת וְעַד אֲגוּדָל מִמִּילָא לְפִי עֲרַף זֶה שְׂ"י עוֹלָמוֹת הֵנִי מְלָא חֲפְנֵי שְׁל הַקַּב"ה.

כֵּן נ"ל: דְּכַתִּיב בְּסַאסְאָה בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה. אַע"ג דְּפִשְׁטִיָּה דִּקְרָא מִיְיָרִיבְמַדְתָּ פְּנִירְעוֹנוֹת וּבִהְכִי מִיִּיתִי הַגְּמָרָא בַּפ"ק דְּסוּטָה מְכָל מְקוּם יִלְיָף מִיְיָנִיָּה גַם כֵּן בְּמַדְתָּ טוֹבָה: ע"ב תְּנָא בְּסָפְרֵי מִיְיָנִין כּו'.

בִּירוּשְׁלַמִי אֵיתָא ר"ע אֹמַר אַף הַקּוֹרָא בְּסָפְרִים הַחִיצוֹנִים כְּגוֹן סָפְרֵי בֵּן סִירָא וְסָפְרֵי בֵּן לַעֲנָה אֲבָל סָפְרֵי הַמְיָרוֹס וְכָל סָפְרֵים שְׂנוֹכְתָבוּ מִכָּאן וְאֵילָף הַקּוֹרָא בְּהֵן כְּקוֹרָא בְּאַגְרָת מֵאֵי טַעְמָא וְיִוְתַר מִהֵמָּה בְּנֵי הַזֵּהָרָה וְגו' לְהַגְיֹון נִיתְנוּ לִיגִיעָה לֹא נִיתְנוּ ע"כ.

מִשְׁמַע שְׂסָפְרֵי בֵּן סִירָא וּבֵן לַעֲנָה אֲסוּרִים אֲפִילוּ לְהַגְיֹון בְּעֵלְמָא אֲבָל מִכָּן סִירָא וּבֵן לַעֲנָה וְאֵילָף הַנּוֹתָרוֹ לְהַגְיֹון וְלֹא לִיגִיעָה וְקָשָׁה בְּעֵינֵי טוֹבָא חֲדָא הֲלֵא חֲכָמֵי הַגְּמָרָא עֲצָמָם הֵן בִּירוּשְׁלַמִי הֵן בְּבַבְלִי הֵבִיאוּ כְּמָה דְּבָרִים שְׁל בֵּן סִירָא כְּגוֹן בַּפ"ב דְּחִגִּיָּה וּבַפ"ו דִּיבְמוֹת וּבַפְּרָק שְׁנֵי דִּינֵי גְזִירוֹת וּבַפְּרָק הַמּוֹכֵר פִּירוֹת וּבַפְּרָק מִי שְׂמַת וְכַהֲנָה רַבּוֹת עַד כִּי רַש"י בַּהֵיָא דְּעִירוּבִין פְּרָק הַדָּר בְּצַר אֵל יוֹרָה כְּתַב וְנ"ל בְּדַקְתִּי אַחַר מְקָרָא זֶה בְּכָל הַפְּתוּבִים וְשְׂמָא בְּסָפְרֵי בֵּן סִירָא הוּא וְכֵן כְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּפְרָק הַחוּבָל עַל הַהֵיא דְּכָל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁפּוֹן וּבֵן אָדָם לְדוּמָה לוֹ וְכֵן תְּמַצָּא בִירוּשְׁלַמִי דְּנִזִּיר פְּרָק בֵּית שְׂמָאֵי וּבְבִרְכוֹת פְּרָק ג' שְׂאָכְלוּ וְכַהֲנָה רַבּוֹת שְׂהִבֵּא דְּבָרֵי בֵּן סִירָא א"כ בְּהַכְרַח לְמַדּוּם הֵימְנוּ וְעוֹד קָשָׁה הֵיאָךְ מִיָּקַל יוֹתַר בְּסָפְרֵי מִירוֹס מִבְּסָפְרֵי בֵּן סִירָא הֲלֵא אֲדַרְבָּה אֵיפְכָא מְסַתְּבָרָא כִּי סָפְרֵי מִירוֹס הֵם סָפְרֵי מִיְיָנִים כְּדַתְּנָן בְּהַדְיָא בְּפְרָק בְּתָרָא דְּמַסְכַּת יָדִים וְאֵלוּ סָפְרֵי בֵּן סִירָא אֵין בּוֹ דְּבָרֵי מִיְיָנוֹת אֵלָא דְּבָרֵי הַבָּאֵי וְכָא עֲלִיהֶם לִיְדֵי בִיטוּל כְּדַמוּכַח בְּהַדְיָא בְּשִׁמְעֵתִין וְכֵן פִּרְש"י וְהָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּהַדְיָא וְנ"ל אַף בְּסָפְרֵי בֵּן סִירָא שְׂיֵשׁ בּוֹ דְּבָרֵי הַבָּאֵי שְׂאִין בְּהֵן צְוֹרָף כּו'.

וְנ"ל דְּמַהֲאֵי טַעְמָא אֹמַר רַב יוֹסֵף בְּשִׁמְעֵתִין מִיָּלֵי מְעַלְיוֹתָא דְּאֵית בֵּיהּ בְּסָפְרֵי בֵּן סִירָא דְּרַשְׁיָנָן לְהוּ וְאֵתָא לְאַפּוּקֵי סָפְרֵי מִיְיָנִים אֲפִילוּ מִיָּלֵי מְעַלְיוֹתָא דְּאֵית בְּהוּ אָסוּר לְקְרוֹתָן כְּמוֹ שְׂפִתְבוּ בְּהַדְיָא הָרִי"ף וְהָרָא"ש וְטַעְמָא וְרָאָיָה לֹא הִגִּידוּ לְדַבְרֵיהֶם וְנ"ל שְׁלַמְדוּ כֵּן מְדָלָא הַתִּיר רַב יוֹסֵף לְדָרוּשׁ מִיָּלֵי מְעַלְיוֹתָא רַק בְּסָפְרֵי בֵּן סִירָא אֵלְמָא דְּבְּסָפְרֵי מִיְיָנִים אֲפִילוּ מִיָּלֵי מְעַלְיוֹתָא אָסוּר לְקְרוֹתָן וְטַעְמָא מְשוּם דְּכַתִּיב הִרְחַק מְעַלְיָה דְּרַכְּפָה וְדָרְשׁוּ בַּפ"ק דַּע"א זֹו מִיְיָנוֹת דִּילְמָא מְמַשֵּׁיף אַחַר דְּבָרֵי מִיְיָנוֹת.

לכן נ"ל שמוחלפת השיטה בירושלמי וגרסינו איפכא אף הקורא בספרים החיצונים כגון ספרי המירוס וספרי בן לענה אבל ספרי בן סירא וכל ספרים כו' והרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם כמו שפיתבו בהדיא התוספות בפרק מצות חליצה בדבור המתחיל מר סבר חליצה פתחלת דין דמאי לכה פסולה כו' וכן אשכחן בהדיא במדרש קהלת ויותר מהמה בני הזהר וגו' שכל המכניס בתוך ביתו יותר מכ"ד ספרים מהומה הוא מכניס בביתו כגון ספר בן סירא וספר בן תגליא ולהג הרבה יגיעת בשור להגות ניתנו ולא ליגיעת בשור ניתנו וכן מצאתי פתוב בשם הריטב"א ז"ל בפרק המוכר פירות ונ"ל פתוב בספר בן סירא כו' ואע"פ שקראוהו בסנהדרין ספרים החיצונים שמעינו מיניה שלא אסרו שם אלא שלא לעשות ממנו קבע אבל מ"מ ראוי להגות בו בעתו ללמוד ממנו חכמה ומוסר משא"כ בספרי מינין ממש עכ"ל הריטב"א ותמיה אני טובא על הרי"ף והרא"ש אמאי לא הביאו בהלכותיהם הא דאמר רב יוסף מילי מעלייתא דאית ביה בספר בן סירא דרשינו להו אלא סתמו וכתבו לאסור.

ושמא י"ל דכיון שפיתבו הטעם שאסור לקרות בספר בן סירא אינו אלא משום שיש בו דברי הבל שאין בהם צורך כגון עבדקן כו' ממילא משמע דמילי מעלייתא דאית ביה דרשינו כן נ"ל.

ומיהו אפתי איכא למידק כיון דמוכח משמעתי דבספרי מינין אפילו מילי מעלייתא דאית בהו אסור לקרותן וכמו שפסקו בהדיא הרי"ף והרא"ש והריטב"א שהבאתי לעיל א"כ קשה על פמה גאוני עולם קמאי דקמאי ובתראי ז"ל ובראשם הרמב"ם ז"ל היאך מצאו ידיהם ורגליהם בבית המדרש שלמדו בספרי מינים גמורים כגון אריסטוטלוס ואפלטון ואבן רשד וסייעתם ואין ללמוד זכות עליהם מהא דתניא לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות משום שזה לא נאמר אלא במילי אחרנייתא כמו נטיעת קשואין לעיל בסוף פרק ארבע מיתות וכגון דמות צורת לבנה דר"ג כדפרש"י בפ"ק דע"א גבי להתלמד עבד כו' אי נמי כגון ההוגה את השם באותיותיו בצנעה להתלמד לפי הגירסא שלפנינו שם בפ"ק דע"א אבל לא גבי ספרי מינים ולכן סתמו וכתבו הרי"ף והרא"ש והריטב"א לאסור ולא פתבו שמוחל לקרותן להבין ולהורות.

וגם אין ללמד זכות עליהם מהא דאמרנו בפרק פל כתבי דכמה אמוראי הוו אזלי לבי אבידן ופירש רש"י דבי אבידן ספרים פתבו להם פומרי עפוי"ם ומתנכחים עם ישראל ומקום שמתנכחים שם קרי ליה בי אבידן כו' משום דמוכח שם בהדיא דספרי בי אבידן לאו ספרי מינין ממש הם מדתניא ספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה ואלו גבי ספרי דבי אבידן בעיא דלא איפשטא היא אם מצילין אותם מפני הדליקה או אין מצילין ועוד מדקאמר התם רב לא אזיל לבי אבידן וכ"ש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל ופרש"י לבי נצרפי ע"א וכה שמואל אלמא דבי אבידן לאו ע"א והא דרב לא אזיל היינו מחמת יראה שמואל יהרגוהו פשינצח אותם.

ובזה נתיישב היאך אזיל שמואל ואמוראים אחרים לבי אבידן הלא אמרנו בפ"ק דע"א הרחק מעליה דרפה זו מינות וכן פרשו התוס' שם והא דפרש"י כאן בשמעתי ספרי מינין פומרי עפוי"ם אין ר"ל כומרים שפיתבו להם ספרים להתנכח עם ישראל כדפירש על ספרי דבי אבידן שהבאתי לעיל שהרי כבר נתבאר בהדיא בגמרא בפרק פל כתבי

שְׁהִבְאֵתִי דְסִפְרֵי מִינִין וְסִפְרֵי דְבֵי אֲבִידִין תְּרֵי מִלֵּי נִיגְהוּ אֱלָא ר"ל בְּנִמְרֵי עֲכוּ"ם הָאֲדוּקִים בְּיֹתֵר לַע"א כְּדַפְרֵשׁ"י בְּכָל דְּוֹכְתִי שְׁנַזְפֵּר מִינִין דְּהִינּוּ פּוֹמְרִים הָאֲדוּקִים בְּיֹתֵר לַע"א וְסִפְרֵיהֶם אִינוּ אֱלָא דְבָרֵי מִינּוֹת מִמֶּשׁ וְהָא וְדָאֵי דְלָאוּ דְנֻקָּא בְּנִמְרֵי עֲכוּ"ם קָאֵמֵר רַש"י אֱלָא ה"ה סִפְרֵי אַרְיִסְטוֹטֵלוֹס וְסִינְעֵתוֹ פְּדִפְרֵשׁ בְּהִדְיָא ר"ע מְבַרְטֵנוּרָה וְז"ל וְרִיא"ז בַּפ"ק דַּע"א גְּבִי הֶרְחַק מֵעֲלִיָּה דְרַפְפָּה כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הֶרְמֵב"ם בְּסִפְרוֹ שְׂדֵעַת אַרְיִסְטוֹטֵלוֹס שְׁהַשְׁגַּחַת ה' תְּכֵלֵה וְתַפְסֵק בְּגִלְגַּל הַיָּרֵחַ כו' וְאִין לָהּ מִינּוֹת גְּדוּלָּה מְזוּ וְכֹאֲלָה רַבִּים עִמּוֹ יִשְׁתַּחֲקוּ עֲצֻמוֹתָם.

וְנ"ל שֶׁהֶרְמֵב"ם וְז"ל וְסִינְעֵתוֹ סְמְכוּ עַל הַמְשָׁנָה בַּפ"ב דְּאָבוֹת דְּקַתְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הָוִי שְׂקוּד לְלִמּוּד תּוֹרָה וְדַע מָה שֶׁתְּשִׁיב לְאֶפִיקוֹרוֹס וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה עֹמֵל כ' וּמִיִּיתִי לָהּ לְעֵיל בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְא"ר יוֹחָנָן עָלָה לֹא שָׁנוּ אֱלָא אֶפִיקוֹרוֹס ע"א אֶבְל אֶפִיקוֹרוֹס יִשְׂרָאֵל כ"ש דְּפֶקֶר טְפִי פֶתַב הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה וְז"ל וְאָמְרוּ אַע"פ שֶׁתִּלְמוּד דַּעוֹת הָאֲנוּמוֹת לְדַעַת אִיף תְּשִׁיב עֲלֵיהֶם הַשְּׁמֵר שְׂלֵא יַעֲלֶה בְּלִבָּהּ דְּבָר מִן הַדַּעוֹת הֵהֵם וְדַע שְׁמִי שֶׁתַּעֲבֹד לִפְנֵי יוֹדַע צָפוֹן לִבָּהּ וְהוּא אָמְרוּ וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה עֹמֵל ר"ל שִׁיכּוֹן לְבוֹ בְּאֲמוֹנַת הַשֵּׁי"ת עכ"ל.

הָרִי גִילָה דַּעַתוֹ מְבוֹאֲרַת וּמְבֹנְרַת בְּכּוֹנוֹת הַמְשָׁנָה זֹו שְׂצוּהָ הַתְּבָא שְׂיִלְמוּד דַּעוֹת הָאֶפִיקוֹרְסִין וְיֵהָא שְׂקוּד לְלִמּוּד תּוֹרָה כְּדִי שִׁיַּדַּע מָה יִשְׁיב לָהֶם עַל דַּעוֹתֵיהֶם וּבְזָה נִתְיַיִשְׁב אֶצְלֵי קוֹשְׁיָא אַחֲרַת חֻזְקָה מְאֹד עַל הֶרְמֵב"ם וְהִיא זֹאת אֲמַאי לֹא מְנָה הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים בְּפֶרֶק ג' דְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה בְּהִדְיָא אִינְף שְׁמָנָה שָׁם שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְהוּא מִהַטְעַם שֶׁפִּירְשְׁתִּי שְׁסַמָּה לַעֲנִין הַלְכָה עַל הַמְשָׁנָה דְּאָבוֹת וְלֹא עַל מְשַׁנְתּוֹ דְּקַתְנֵי ר"ע אוֹמֵר אִף הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים כו'.

וְכִי תִימָא מַאי אֲנֻלְמִיָּה דְהָאִי מִהָאִי י"ל דְּטַעְמִיָּה מִשׁוּם כִּינּוּ דְלֹא מְנָה בַּפ"ק דַּר"ה כָּל אֱלָה הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִים וְהַלּוּחַשׁ עַל הַמְפָּה כו' וְהַהוּגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיּוֹתַי בְּהִדְיָא אִינְף שְׁמָנָה שָׁם שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב הַלְכָּה גַם הוּא לֹא מְנָה לָהּ בַּפ"ג דְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה בְּהִדְיָא אִינְף שְׁמָנָה שָׁם שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְעַדְדִין הַדְּבָר צְרִיף לְמוּד שְׁהָרִי מְדַפְרִיף הַגְּמָרָא בַּפ"ב דְּשַׁבּוּעוֹת גְּבִי רִיב"ל אָמֵר לָהּ לְהֵנִי קְרָאִי וְגַנִּי כו' וְהַתְּנִן הַלּוּחַשׁ עַל הַמְפָּה אִין לוֹ חֵלֶק לַעוֹה"ב וְכֵן בַּפ"ק דַּע"א גְּבִי רַבִּי חֲנִינְא בֶּן תְּרַדְיוֹן שְׁהִיָּה הוּגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיּוֹת וְהִיכִי עֲבִיד הָכִי וְהַתְּנִן אֶבָּא שְׂאוּל אוֹמֵר אִף הַהוּגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיּוֹתַי כו' ש"מ דְּהָכִי הַלְכְּתָא א"כ אֲמַאי לֹא מְנָה הֶרְמֵב"ם הַלּוּחַשׁ עַל הַמְפָּה וְהַהוּגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵיּוֹתַי בַּפ"ג דְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה בְּהִדְיָא אִינְף שְׁמָנָה שָׁם שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְהַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל הָא דְלַעֲיֵל קָשָׁה בְּעֵינֵי עַל הֶרְמֵב"ם שֶׁפֶתַב בַּפ"ב דְּהִלְכוֹת ע"א וְז"ל סִפְרֵים רַבִּים חִבְרוּ עוֹבְדֵי ע"א בְּעַבְדוּתָהּ הִיאָ עֵיקֶר עַבְדוּתָהּ וּמָה מַעֲשִׂיָּה וּמִשְׁפָּטֵיָה צְנוּנוּ הַקַּב"ה שְׂלֵא לְקִרוֹת בְּאוֹתָן הַסִּפְרֵים כָּל כו' ע"כ וְאֵלוּ בְּסִפְרֵי הַמּוֹרָה ח"ג פכ"ט עַם הַרְבֵּה פְּרָקִים שְׂאֲחֲרִיו פֶּתַב שְׁעֵינּוּ וְלִמַּד בְּכָל סִפְרֵי ע"א אֲשֶׁר נִתְפָּרְסְמוּ בְּזִמְנֵוּ בְּלִשׁוֹן עָרַב וְהַחֲזִיק בְּזָה טוֹבָה לַעֲצֻמוֹ יַעַן שְׁמָהֶם נִגְלוּ כִּפִּי דַּעַתוֹ תַּעֲלוּמוֹת הַרְבֵּה מִתּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְלֹא נַעֲלַם מִעֵינֵי מָה שְׂאֲפָשֶׁר לְדַחֵק וּלְתַקּוּ דְבָרָיו אֲכֵן אוֹמֵר אֲנִי שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יֶרְחַק מֵהֶם כְּדַכְתִּיב הֶרְחַק מֵעֲלֵי דְרַפְפָּה וְדַרְשׁוּ בַּפ"ק דַּע"א זֹו מִינּוֹת וְשְׂאֵנִי הֶרְמֵב"ם דְּרַב גּוֹבְרִיָּה וְלִמַּד כָּל הַתּוֹרָה כְּוָלָהּ.

כּן נִרְאֶה לִי: בְּאוֹרֵי־תֵא נְמִי כְּתוּב לֹא תִשְׁחִית אֶת עֲצָה. קִצַּת קִשָּׁה שֶׁהִרִי אֲמַרִינוּ בְּפֶרֶק
כָּל כְּתָבֵי בַל תִּשְׁחִית דְּגוּפָא עֲדִיף וְכִי תִימָה דְּעוּרוּ שֶׁל דָּג מֵעַל אֲזִנּוֹ הִיא טוֹבָה וְאִין שִׁינְיָה
לוֹמַר בְּהַ בַּל תִּשְׁחִית דְּגוּפָא א"כ קִשָּׁה עַל בֶּן סִירָא מֵאִי קַמְל"ן מֵהִיכָא תִּיתִי אִטּוּ בְּשׁוֹפְטָנִי
עֲסָקִינָן שִׁיטּוֹל עוּרוּ שֶׁל דָּג בְּחֻנָּם וְהִיא טוֹבָה וְכִי תִימָא שֶׁהוּא בָּא לְאַשְׁמוּעִינָן שֶׁלֹּא יִטּוֹל
עוּרוּ שֶׁל דָּג אֲפִילוּ לְאִיזָה צֻנְרָה שִׁיעֲשֶׂה בְּהַ א"כ קִשָּׁה הִיאָה קְאָמַר דְּלֹא לִיזֵל מִשְׁכִּיָּה
לְחַבְלָא הִלֵּא פְּשִׁיעֲשֶׂה בְּהַ צָרְפוּ לֹא תִיזֵל לְחַבְלָא וְגַם לֹא שִׁינְיָה לוֹמַר לֹא תִשְׁחִית:
בְּנַעֲרוּתָהּ שִׁמָּא תִזְנֶה בְּגֵרָה שִׁמָּא לֹא תִנְשָׂא.

קִשָּׁה לִי אֵיפְכָא הוּ"ל לוֹמַר בְּנַעֲרוּתָהּ שִׁמָּא לֹא תִנְשָׂא בְּגֵרָה שִׁמָּא תִזְנֶה שֶׁהִרִי לְעֵיל בְּפֶרֶק
הַנְּשָׂרְפִין אֲמָרוּ אַל תַּחֲלַל אֶת בִּתְּהָ לְהַזְנוּתָהּ זֶה הַמְּשָׁהּהָ בְּתוֹ בּוֹגְרַת וְהַמְּשִׂיא בְּנִי וּבְנוֹתָיו
סְמוּיָהּ לְפֶרֶקוֹן עָלְיוּ הַכְּתוּב אוֹמַר וַיִּדְעַתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ וְגו' וּפְרַש"י זֶה הַמְּשָׁהּהָ בְּתוֹ
בּוֹגְרַת שִׁמְתָאָנָה לְהַפְקִירָהּ וּמִזְנָה כּו' סְמוּיָהּ לְפֶרֶקוֹן עֲדִינָן קִטְנִים הֵם: וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה
תְּמִיד זֶה אֲכֻזְרִי.

אִין לְהַקְשׁוֹת הִיאָה קוּרָא לְאַכְזֻרִי טוֹב לֵב הִלֵּא אֲדַרְבָּה אִין זֶה טוֹב לֵב כִּי אִם רַע לֵב
דְּשִׁלַּשׁ מִדּוֹת יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים כּו' מִשּׁוּם דְּפִשּׁוּט הוּא דְּהֵאִי טוֹב לֵב לֹא מִיִּירִי כָּלֵל
בְּמִילֵי דְּשִׁמָּא דְּמִי שֶׁהוּא טוֹב לְשִׁמִּים הוּא לוֹמַד תּוֹרָה תְּמִיד וְלֹא מִשְׁתָּה תְּמִיד אֲלֵא טוֹב
לֵב הִינּוּ עֲשִׂיר וְה"ק מִי שֶׁלְּבוֹ טוֹב מִתּוֹךְ עוֹנֶשֶׁר מִשְׁתָּה תְּמִיד: דָּף קֵא מְפָנִי שֶׁהַתּוֹרָה
חוֹגְרַת שִׁק כּו'.

דְּרָהּ מְשַׁל הוּא מַה שֶׁהַתּוֹרָה יְכוּלָה לוֹמַר וּמַה שֵׁיִשׁ לוֹ לְהַקְב"ה לְהַשִּׁיב: בְּשַׁעַה שִׁאוּכְלִין
וְשׁוֹתִין וְשִׁמְחִין בְּמַה יִתְעַסְקוּ. אַע"פ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ אֲמָרָה תּוֹרָה לְפָנֵי הַקְּב"ה רַבִּישׁ"ע
כְּשִׁיפְנוּסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָה זֶה רִצָּן לְכַרְמוֹ וְזֶה רִצָּן לְשִׁדְּהוּ וְאֲנִי מַה תְּהֵא עָלֵי אֲמַר לְהַ יֵשׁ לִי
זוּוג שִׁאֲנִי מִזְנוּג לְהַ וְשִׁכְּתָה שְׁמוֹ שֶׁהֵם בְּטִלִין מִמְּלֵאכְתָּם וִיכּוּלִין לְעַסּוֹק בְּהַ כּו' הִינּוּ לְאַחַר
שִׁכְּבָר פֶּסְקוּ מִלְּאֲכוֹל וְלִשְׁתּוֹת אֲבָל לֹא בְּשַׁעַה שִׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין וְשִׁמְחִים וְלִכְהַ אָנוּ
אוֹמְרִים וְאֲנִי תְּפִלְתִי לְהַ ה' עַת רְצוֹן בְּמִנְחָה בְּשִׁכְּתָה עַל פִּי הַמְּדַרְשׁ יִשְׁיחוּ בִי יוֹשְׁבֵי שַׁעַר
וּנְגִינּוֹת שׁוֹתֵי שִׁכְּר וּכְתִיב בְּתַרְיָה וְאֲנִי תְּפִלְתִי לְהַ ה' עַת רְצוֹן וְגו' אֲמַר דּוּד לְפָנֵי הַקְּב"ה
רַבִּישׁ"ע אִין אֲנִי זֶה כְּשִׁאֲרָא אֲנִי עֲכו"ם כְּשִׁשׁוֹתִין וּמִשְׁתְּפָרִין הוֹלְכִין וּפּוֹחֲזִין וְאָנוּ לֹא
כֶּן אֲלֵא אַע"פ שִׁשְׁתִּינוּ וְאֲנִי תְּפִלְתִי לְהַ: שִׁנְאָמַר וְדָבָר בְּעַתּוֹ מַה טוֹב.

רֵאשׁ הַפְּסוּק הוּא שִׁמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנָה פִּיּוּ וְזֶהוּ פִּירוּשׁוֹ כְּשֶׁהַדְּבָרִים טוֹבִים בְּעֵינֵי הָאָדָם
יֵשׁ לוֹ חֶשֶׁק לְאַמְרָם וּמִתּוֹךְ שִׁרְוָאָה אוֹתָם גְּאוֹתִים אֵינְנוּ מְבַקֵּשׁ עַת רָאוּי שִׁיִּצָּא מִפִּיּוּ כָּל
דְּבָר וְדָבָר דְּבָר עַל אֲפָנֵיּוֹ וְאוֹמַר אוֹתָם לְפַעֲמִים בְּלֹא עֵתָם וְאִין מַעֲלָתָם נִיכְרַת וְהוּא
טְעוֹת אֲלֵא לְבַקֵּשׁ עַת לְכָל דְּבָר וְדָבָר כִּי הַדְּבָר הָאֲמוּר בְּעַתּוֹ כְּמָה הוּא טוֹב מְפָנִי שִׁכְּנִי
אָדָם מְפִירִין וּמְרַגִּישִׁים בְּמַעֲלָתוֹ וְכִמוֹ כֶּן אַע"פ שִׁקְרִיאַת הַפְּסוּקִים טוֹבָה לְכָל הָעוֹלָם בְּכָל
זְמַן כְּשִׁקְוֹרָא כָּל פְּסוּק וּפְסוּק בְּזִמְנוֹ הוּא יוֹתֵר טוֹב מְפָנִי שִׁמוּעִילִין בְּנֵי אָדָם בְּאוֹתָהּ
קְרִיאָה פִּינּוֹן שֶׁהִיא בְּשַׁעַת הַצֻּנְרָה וְנִמְצָא שִׁמְבִיא טוֹבָה לְעוֹלָם כְּהַ כְּתָב רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל
בְּפֶרֶק אִין עוֹמְדִין: א"ר יוֹחָנָן וּבְרוּקָה בְּהַ כּו'.

דְּוָקָא לְעַנְיָן שִׁאִין לוֹ חֶלֶק לְעוֹה"ב אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּבְרוּקָה בְּהַ כּו' אֲבָל אִיסוּרָא אֵיפְכָא
אֲפִילוּ בְּלֹא רְקִיקָה וּבְלֹא הַזְכָּרַת שֵׁם שְׁמִים כְּדִאִיתָא בְּפֶרֶק יְדִיעוֹת הַטְּוִמָאָה רִיב"ל אֲמַר
לְהוּ לְהַנִּי קְרָאֵי וְגַנְי וְהִכִּי עֲבִיד הִכִּי וְהָאֲמַר רִיב"ל אִיסוּר לְהַתְּרָפְאוֹת בְּדַבְרֵי תּוֹרָה לְהַגִּן

שְׂאֵנִי וְאֵלָא כִּי אָמַר אָסוּר דְּאִיכָא מִכָּה אִי דְּאִיכָא מִכָּה אָסוּר וְתוּ לָא וְהִתְנַן הַלּוּחֵשׁ עַל הַמִּכָּה אֵין לּוּ חֵלְק לַעוּה"ב הָא אִיתְמַר עֲלֵהּ א"ר יוֹחֲנָן בְּרוּקָה שְׂנִי לְפִי שְׂאֵין מְזַכֵּירִין שְׁמֵי שְׁמַיִם עַל הַרְקִיקָה וְהָא דְאָמַר בְּשִׁילְהִי פֶּרֶק בְּמָה אֵשְׁה לְאִישְׁתָּא צְמִירְתָּא לִימָא וַיֵּרָא אֵלָיו מִלְאָךְ ה' וְגוּמַר אֵלְמָא מְוֹתַר לְהַתְרַפְּאוּת בְּדַבְרֵי תוֹרָה אִישְׁתָּא צְמִירְתָּא חוּלֵי שְׂיֵשׁ בּוּ סַפְנָה הוּא כְּפֵה פְּתֻבוּ הֵרִי"ף וְהֵרָא"ש וְהַיּוֹצֵא מִפְּלֵל דְּבַרְיָהֶם לַעֲנִין הֵלְכָה כְּפֵה הוּא דְדוֹקָא בְּלוּחֵשׁ עַל הַמִּכָּה אוּ בְּשִׁאָר חוּלֵי דְלָאוּ מִכָּה וּמְזַכֵּיר שְׁמֵי שְׁמַיִם וְרוּקָה הוּא שְׂאֵין לּוּ חֵלְק לַעוּה"ב אֲבָל אִם אֵינּוּ רוּקָה לָא חֲמִיר כְּוָלֵי הָאִי וּמִיָּהּוּ אִיסוּרָא אִיכָּא וְאִפְּלוּ בְּלֵא הַזְכָּרַת שְׁמֵי שְׁמַיִם וְאִם יֵשׁ בּוּ סַפְנָת נְפִשׁוֹת הַפֵּל מְוֹתַר וּמְוֹתַר לְקַרְוֵא פְּסוּקִים לְהַגֵּן כְּגוֹן בְּלִילָה עַל מְטַתּוּ וּלְפִי זֶה הָא דְאָמְרִינָן בִּירוּשְׁלַמִי דְשִׁבְתָּ פֶּרֶק בְּמָה אֵשְׁה תִּינוּק שְׂנַפְגָּע אֵין קוֹרִין עֲלֵיו פְּסוּקִים וְאֵין מְנַיְחִין עֲלֵיו ס"ת מִיְיָרֵי דוֹקָא שְׂאֵין בּוּ חוּלֵי שֶׁל סַפְנָה וּמִכָּאֵן נ"ל לְלַמּוֹד סַעַד וְסִמְךָ לְמָה שְׂנוּהֲגִין הָעוֹלָם לְהַנִּיחַ ס"ת עַל אֵשְׁה הַמְקַשָּׁה לִילָד אוּ לְקַרוֹת עֲלֵיהֶּ פְּסוּקִים מְשׁוּם שְׂיֵשׁ בְּהַ סַפְנָת נְפִשׁוֹת הַרְבֵּה יוֹתַר מִבְּאִישְׁתָּא צְמִירְתָּא שְׁהֵרִי אִפְּלוּ עַל יוֹלְדָת שְׂאֵינָהּ מְקַשָּׁה לִילָד מְחַלְלִין עֲלֵיהֶּ שִׁבְתָּ לְכָל מָה שְׂצָרִיכָה מְשַׁתְּשֵׁב עַל הַמְשַׁבֵּר אוּ מְשַׁעֵה שְׁהֵדָם שׁוֹתָהּ וַיּוֹרֵד אֵיזָה שְׁקוֹנָדָם מְחַלְלִין וּמְדַלִּיקִין לָהּ הַנֵּר אִפְּלוּ הִיא סוּמָא מְשׁוּם אִיתּוּבָא מִיתְבָּא דַעְתָּא סְבָרָה אִי אִיכָּא מִיָּדֵי חַזְיָא חֲבָרְתָּהּ וְעַבְדָּא לִי א"כ כ"ש וק"ו כְּשִׁהִיא מְקַשָּׁה לִילָד שְׁהִיא כְּפִשְׁעָ בִּינָהּ וּבֵין הַמְנוֹת שְׁהַפֵּל מְוֹתַר וְעוֹד שְׁהֵרִי בְּפֶרֶק מִי שְׂמַתּוּ אִמְרִינָן דְּרַבִּי יוֹחֲנָן וְרַב נַחֲמָן כִּי הוּוּ בְּעוּ לְמִיעֵל לְבֵית הַכֶּסֶף לָא הוּוּ יְהִיבֵי תְּפִלִּין לְתַלְמֵידֵיהוּ אִמְרֵי כִּינָן דְּשִׁרְיָנָהּוּ רַבְּנָן גִּינְטְרָן וּפְרַש"י אַכְנִיסִם עִמִּי וַיִּשְׁמְרֵנִי מִן הַמַּזִּיקִין א"כ כ"ש הֵכָא שְׁהוּא מְוֹתַר וְאֵע"ג שְׂיֵשׁ לְחֵלְק דְּהֵתָם לְהַגֵּן וְהֵכָא לְהַתְרַפְּאוּת מ"מ יֵשׁ לְצַדֵּד לְהַקֵּל טְפִי הֵכָא דְּבַרֵי הַזִּיקָא דְּנִפְּלִיל תּוֹרָא חֲדָד סַפִּינָא מִשָּׂא"כ הֵתָם דְּלָא בְּרִי הַזִּיקָא כְּוָלֵי הָאִי.

כֵּן נִרְאֶה לִי: וְלוּחֵשִׁין לְחִישַׁת נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים בְּשִׁבְתָּ כו'. פְּרַש"י בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִזְיקוּ וְאֵין בְּכַף מְשׁוּם צִידָה וְאִנִּי אוֹמַר אַחַר אֵלֶּךְ מְחִילוֹת מְעַצְמוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים לָא כֵּן אָבִי ח"ו פֶּה קְדוּשׁ יֹאמַר דְּבַר זֶה שְׁהֵרִי מְשָׁנָה שְׁלֵמָה שְׂנִינּוּ בְּפֶרֶק שְׂנֵי דְּעַדְיוֹת הַצָּד נְחָשׁ בְּשִׁבְתָּ אִם מְתַעֲסֵק שְׁלֵא יִשְׁכְּנוּ פְּטוּר וְאִם לְרַפּוּאָה חֲזִיב וְכו' וּבְסוּף פֶּרֶק הָאוֹרֵג אָמַר שְׁמוּאֵל דְּהָאִי פְּטוּר וּמְוֹתַר הוּא א"כ אִי אִפְּשֵׁר לֹאמַר שְׁהַבְרִייתָא בָּא לְאִשְׁמוּעֵינָן דְּאֵין בְּכַף מְשׁוּם צִידָה שְׁהֵרִי אִפְּלוּ הַצָּד מִמֶּשׁ שְׁלֵא יִזְיקוּ מְוֹתַר לְכַתְּחֵלָה א"כ מֵאִי וְאֵין בְּכַף מְשׁוּם צִידָה דְּמְשַׁמַּע אֲבָל הַצָּד מִמֶּשׁ שְׁלֵא יִזְיקוּ אָסוּר וּכְבֵר הֵיךְ אִפְּשֵׁר לִי לְפָרֵשׁ שְׁהַבְרִייתָא בָּא לְאִשְׁמוּעֵינָן דְּאֵין בְּכַף מְשׁוּם רַפּוּאָה דּוּמְיָא דְּאֵינָהּ וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַטּוֹר שְׁקַבַּע דִּין זֶה בְּסִימָן ש"ח בְּהֵדִי דְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְתָּ וְאֵין בְּהֵם מְשׁוּם רַפּוּאָה וְלֵא קַבַּע דִּין זֶה בְּסִימָן ש"ו בְּדִינֵי צִידָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי שְׁמֵי הַמְשָׁנָה דְּעַדְיוֹת הַצָּד נְחָשׁ כו' וְהַרְבֵּי הַמְּחַבֵּר שְׁלַחַן עֲרוּף בְּסִימָן ש"ח נִגְרַר אַחַר דְּבַרֵי רַש"י וְחָשַׁב שְׁהַטּוֹר פִּירֵשׁ ג"כ כְּדַפְרֵשׁ"י מְדַהֲעֵתִיק בְּסִפְרָא בֵּית יוֹסֵף עַל דְּבַרֵי הַטּוֹר הַבְּרִייתָא עִם פְּרַש"י וְאִנִּי אוֹמַר אַחַר הַמְּחִילָה מִכְּבוֹד תּוֹרָתוֹ בְּכָאֵן כְּבוֹדוֹ הַגְּדוֹל בְּמִקוּמוֹ מוֹנַח אֲבָל אַגַּב חוֹרְפִיָּה לָא דַּק אֲמַנָּם מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפִי"א מְהֵלְכוֹת ע"א נִרְאֶה שְׁהוּא פִּירֵשׁ הַךְ בְּרִייתָא וְלוּחֵשִׁין לְחִישַׁת נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים בְּשִׁבְתָּ הֵינּוּ מִי שְׂנַשְׁכוּהוּ נְחָשִׁים אוּ עַקְרָבִים שְׁמְוֹתַר לְלַחוּשׁ לּוּ אִפְּלוּ בְּשִׁבְתָּ אֵע"פ שְׂאֵין הַדְּבַר מוֹעִיל כְּלוּם וְאָסוּר לְהַרְבּוֹת בְּשִׁיחָה בְּטִילָה בְּשִׁבְתָּ שְׂנַאֲמַר מִמְּצוּא חֲפָצָה וְדַבְרֵי דְּבַר וְאֵפ"ה לְחַשׁ זֶה שְׂרִי כְּדֵי שְׁלֵא תִטְרַף דַּעְתּוֹ עֲלָיו וְהִילָךְ

לשון הרמב"ם מי שנשכו עקרב או נחש מותר ללחוש על מקום הנשיכה אפילו בשבת כדי ליישב דעתו ולחזק לבו ואע"פ שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסנפן הוא התירו לו כדי שלא תטרף דעתו עליו עכ"ל ושפתים ישק הוא: אין שואלין בדבר שדים בשבת כו' דברי רש"י מטין לדעת הרא"ש לעיל בסוף פרק ד' מיתות שכתב דמפאן אין להביא ראיה דמעשה שדים מותר אלא דוקא לישראל בהו על הגניבה שאינו עושה מעשה אבל לא לעשות על ידו מעשה כעובדא דרבי חנינא ורבי אושעיא כל מעלי שבתא הו עסקי בספרי יצירה ואיברי' להו עיגלא תילתא ואכלי ליה כו' ומשום הכי פרש"י אין שואלין כו' שפן עושין כשואבדין שום דבר שואלין במעשה שדים והם מגידים להם כו'.

ומיהו תימא רבתי בעיני על הרא"ש וסייעתו המתירין לשאול בשדים על הגניבה וכיוצא בו היא שבו פסק ערוף ברור מללו דקאמר רב הונא הלכה כרבי יוסי ונהי דאף רבי יוסי לא אמרה אלא משום ספנה מה בכך הלא חמירא ספנתא מאיסורא כדאימא בהדיא בפ"ק דחולין מי מדמית איסורא לספנתא חמירא ספנתא מאיסורא וכבר כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות רוצח ונ"ל הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם ספנת נפשות וכל העובר עליהם ואמר הריני מספן בעצמי ומה באחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך מפני אותו מכת מרדות כו'.

ואע"ג דבגמרא שפנינו כתוב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יוסי מפל מקום הרי"ף והרא"ש ונהרמב"ן ורוב הפוסקים גורסין אמר רב הונא הלכה כרבי יוסי וצריף עיון: מותרין לשאול בהו אלא מפני שמכזבין.

זהו גירסת רש"י אבל הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים גורסין מותרין לשאול בהו מפני שמכזבין: אמרתי שמא ח"ו קיבל רבי עולמו. קשה בעיני שהרי כמה צדיקים זוכים לשני עולמות כדאמר רבא בפרק בתרא דהוריות אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו וכדאשכחן לרבי ושאר צדיקים שזכו לשתי שלחנות.

ושמא י"ל דאפילו אותם צדיקים הזוכים לשני עולמות עוברים עליהם יסורין לפעמים להפרע מהם בעוה"ז מעט עונות שעשו כדאמרינן בדוכתי טובא כל שעוברין עליו מ' יום בלא יסורין קטנים קיבל עולמו.

כן נראה לי: ע"ב כלום גדול עוני מששים רבוא שעתידין כו'. בכראשית רבה אמרו בלשון אחר אמה טוען עליונים ותחתונים ועוני אי אפשר לטעון: ובגבולין ובלשון עגה.

פרש"י ואסור לפרש שם בן ארבעים ושתים בלשון עגה כו' נראה מדבריו דההוגה את השם באותיותיו ששנינו במשנתנו היינו שם בן ארבעים ושתים והוא הנקרא שם המפורש כדמשמע בהדיא מדבריו לעיל בפ"ד מיתות גבי שם בן ארבע אותיות וזהו כדעת רבינו האי גאון ז"ל הנזכר באשר"י דיומא בפרק יום הכפורים אבל התוספות חולקים על פרש"י בפ"ק דע"א גבי ר' חנינא בן תרדיון שהיה הוגה את השם באותיותיו ופירשו דההוגה את השם באותיותיו היינו שם של ארבע אותיות ורש"י גופיה כתב בפ' עשרה יוחסין שם בן ארבעים ושתים אותיות לא פירשו לנו: הוא נבט הוא מיכה הוא שבע בן בכרי.

הקשה רד"ק הלא שבע בן בכרי משבט בנימין ונבט משבט אפרים. ולי קשה קושיא אחרת יותר חזקה היאך אותו רשע האריך ימים כל כך וצ"ע: שחלץ תפלין בפניו.

פרש"י שהיה לו לפנות לצד אחר מפני אימת מלכות ולחלוץ שלא בפניו וכתב עוד דטעמא מפני שהוא מגלה הראש והוא זלזול לפני המלך כו'. אבל בשימושא רבה משמע שאין הטעם מפני שהוא מגלה הראש כו' מדקאמר שם אמר רבא אסור לתלמיד למיחלץ תפלין קמיה דרבניה דכתיב ויגרם יד במלך וא"ר יוחנן שחלץ תפלין לפניו ומאי תשנתיה לכרוך רביה ברישא כו' ונהדר פרבי תלמידיה מדקאמר ומאי תשנתיה לכרוך רביה ברישא וכו' הרי על כל פנים התלמיד מגלה ראשו בפני רבו ולא קפיד רק שלא יחלוץ תפלין קודם שחלץ רבו תפלו.

ונ"ל שרש"י ושימושא רבה חולקים בפירוש מלת לפניו דקאמר רבי יוחנן רש"י הבין מלת לפניו פירושו פנגד פניו ושימושא רבה הבין מלת לפניו פירושו קודם וכתב מהרי"א ז"ל על שימושא רבה דטעמא מפני שפורק ממנו עול מלכות שמים ואין ראוי לעשות זה בפני רבו עד שיראה רבו עושה כן ועוד שיש בזה כמורה הלכה בפני רבו בשחולץ מודה שהגיע זמן שאינו חייב בהן ואינו ראוי לעשות כן אלא בהוראת רבו ע"כ.

וקשה לי הלא כל אלו טעמים אין להם ענין ושייכות כלל גבי ויגרם יד במלך שחלץ תפלין לפניו שהרי שלמה לא היה רבו של ירבעם ונהי שאמרו שום תשים שתהא אימתו עליה מ"מ לא אשפחן בשום דונקתא שאצריה שתהא אימתו של מלך על אדם בענינים אלה שלא להורות הלכה בפניו וכיוצא בזה וגם הטעם הראשון בעצמו הוא חלוש מאד ויותר מסתבר טעמיה דרש"י דהכי אשפחן בפ"ק דקדושין רבינא הנה יתיב קמיה דרב רמיה מדיפתי חלף ההוא גברא קמיה ולא מיפסי רישיה אמר כמה חציף הו גברא כו'.

ומיהו אפתי קשה טובא על האי טעמא שכתב רש"י חדא שהרי ודאי אימתו של מלך לא חמיר יותר מאימתו של הקב"ה וא"כ למה היה לו לחוש טפי שלא יגלה ראשו בפניו מפני שהוא זלזול לפני המלך ממה שיש לו לחוש שלא יגלה ראשו בפני הקב"ה פשהיה פונה לצד אחר לחלוץ שלא בפניו שהרי שכניה למעלה מראשו של אדם ועוד קשה שהרי מן הדין אין איסור כלל בגילוי הראש כדמשמע בהדיא בפ"ק דקידושין שהבאתי אמר כמה חציף האי גברא א"ל דילמא ממתא מחסיא איהו דגיסי בהו ברבנן וכן משמע מהא דאמרינן שם בפרק הנזכר רבי חניא בר אבא אשכחיה לריב"ל דשרי דיסנא ארישיה כו' א"כ למה היה גילוי הראש זלזול לפני המלך ובפרט גילוי הראש כזה מעט מזער.

ולכן נ"ל לפרש טעם אחר משום דאמרינן בריש אלמנה נזונת כל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו ואם הוא במקום שאין מפירין אותו ואין לו תפלין בראשו וחושש שמא יאמרו עליו שהוא עבד אינו נועל לו מנעל ולא חולצו והא ודאי דלענין זה מלך ורבו שוים ולכן אמרו ויגרם יד במלך שחלץ תפליו בפניו פלומר שבא להראות לו שאינו רוצה להיות נכנע ומשועבד לו כעבד מאחר שאין לו תפלין בראשו ונהו חוצפא גדולה ואע"פ דירבעם במקום שמפירין אותו היה מ"מ הוא נתפנון לבא להתריס פנגדו בחזקה כמה שהיה יכולת בידו.

כּן נִרְאֶה לִי: שְׁחֻלַּץ תּפִּלִּין בְּפָנָיו. תִּמְנֶה רַבְתִּי בְּעֵינַי אֲמַאי לֹא אֲשַׁפְּחֵן בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא לֹא בַגְמָרָא וְלֹא בְרַמְבַּ"ם בַּפ"ב מֵהִלְכוֹת מְלָכִים שְׂיֵאמֵר דִּין זֶה שְׁלֵא יִחְלֹץ אָדָם תּפִּלִּין בְּפָנָיו הַמְּלִיךְ כְּשֵׁם שְׁכֶתֶב הַרְמַבַּ"ם וְכָל הַפּוֹסְקִים דִּין זֶה בְּהִלְכוֹת כְּבוֹד רַבּוֹ הֲלֵא מַה שְׁאַסּוּר לְתַלְמִיד לְחַלּוֹץ תּפִּלִּין בְּפָנָיו רַבּוֹ לֹא יִדְעִינוּ אֲלֵא מִמָּה דְאָמְרִינוּ כָּאֵן וְיָרָם יָד בַּמְּלִיךְ שְׁחֻלַּץ תּפִּלִּין בְּפָנָיו וְצָרִיךְ עֵיוֹן: אָמַר גְּמִירִי אֵין יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה כּו'.

פּרש"י גְּמִירִי הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי וְלֹא מִקְרָא תְּמִינָה אֲנִי פֶּה קְדוֹשׁ יֹאמֵר דְּבַר זֶה הֲלֵא כְּמָה תְּשׁוּבוֹת קְשׁוֹת בְּדְבַר חֻדָּא שְׂאִי אֲפִשֵׁר בְּשׁוּם פְּנִים לוֹמַר כּוֹן דְּהִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי הוּא חֻדָּא מְדַקְאֵמֵר בִּירוּשְׁלַמִי דְסוּטָה בְּסוּף פֶּרֶק אֱלוֹ נְאֻמְרִין לֹא כּוֹן תְּנִי רַבִּי חֲזִיָּא לֹא הֵיטָה יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה אֲלֵא לְמַלְכֵי בֵּית דּוֹד בְּלַבַּד כּו' וְהֵינְנוּ דְקָאֵמֵר בַּגְמָרָא דִּין בְּפֶרֶק אֱלוֹ נְאֻמְרִין וּבפ"ב דִּיוֹמָא וּבִשְׂאָר דְּנוֹכְתֵי טוּבָא וְהָאֵמֵר מֵר אֵין יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה כּו' דְּהֵינְנוּ רַבִּי חֲזִיָּא שְׁנָה כּוֹן בְּתוֹסְפֶתָא שְׁלוֹ וְאֵם אֵיתָא לֹא הֵיטָה תּוֹלָה הַגְמָרָא בְּבַבְלִי וִירוּשְׁלַמִי דִּין זֶה בְּרַבִּי חֲזִיָּא וְעוֹד דָּא"כ לֹא הֵנָּה יְלִיף לִיה מִקְרָא וְיָבֵא הַמְּלִיךְ דּוֹד וְיִשֵּׁב לְפָנָיו ה' שְׁהֲרִי כָּל הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי אֵין לָהּ קְרָא אֲפִילוּ עַל דְּרָף אֲסַמְכְתָּא בְּעֵלְמָא כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ בַּגְמָרָא דִּין בְּדוֹכְתֵי טוּבָא וְהִבְאֵתִים בַּפ"ק דְּכָרִיתוֹת וּבַר מֵן דִּין וּמֵן דִּין שְׁהֲרִי בִירוּשְׁלַמִי בְּפֶרֶק הַנּוֹזֵר חוֹלְקִים אֲמוּרָאִים טוּבָא עַל רַבִּי חֲזִיָּא וְאֵמְרוּ אֲף לְמַלְכֵי בֵּית דּוֹד לֹא הֵיטָה יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה תִּיפְתֵּר שְׁפִמָּה לוֹ בְּכּוֹתֵל וְיִשֵּׁב לוֹ וְהָא כְּתִיב וְיָבֵא הַמְּלִיךְ דּוֹד וְיִשֵּׁב לְפָנָיו ה' א"ר אֵיבּוֹ יִשֵּׁב עֲצָמוֹ בְּתַפְלָה וְאֵם אֵיתָא לֹא הֵיטָה חוֹלְקִים עַל רַבִּי חֲזִיָּא שְׁהֲרִי הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי הוּא וְלַעוֹלָם לֹא תִמְצָא מִחְלֻקָתָה עַל הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי לְכּוֹן נ"ל דְּהָא דְאָמַר יִרְבְּעָם גְּמִירִי הֵינְנוּ פִירוּשׁוֹ שְׁלֵמַד מְרַבּוֹ אֵין יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה וְכו' וְיְלִיף לִיה נְמִי מִקְרָא וְיָבֵא הַמְּלִיךְ דּוֹד וְיִשֵּׁב לְפָנָיו ה' כְּדִתְנִי ר' חֲזִיָּא.

כּוֹן נ"ל: דֵּאֵין יִשְׁבֵּה בְּעֵזְרָה אֲלֵא לְמַלְכֵי בֵּית יְהוּדָה בְּלַבַּד. מַה שְׂיֵשׁ לְדַקְדֵּק בְּזֵה פִירְשֵׁתִי בְּאַרְנוֹפָה בְּתַמִּיד וּבְהוֹרִיּוֹת: דָּף קַב יִצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לְהָן וְכו' פּרש"י כְּשֵׁהמְלִיכּוֹ אֵת יִרְבְּעָם וְקִנְשָׁה בְּעֵינַי הַיָּאֵף אֲפִשֵׁר לוֹמַר כּוֹן הֲלֵא הַקַּב"ה בְּעֲצָמוֹ שְׁלַח אֲחִיָּה הַשְּׁלֹנִי לְיִרְבְּעָם לֹאמַר לוֹ שְׁהוּא יִמְלוֹךְ עַל עֲשָׂרָה שְׁבֻטִים כְּמַפְרָשׁ בְּמַלְכִים א"כ מַה חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּזֵה שְׁהִמְלִיכּוֹ אֵת יִרְבְּעָם וְרַש"י גּוֹפִיָּה פִירֵשׁ אֲגַדָּה זֹו בְּאִנְפֵן אַחַר בְּמִיכָה עַל הָא דְכְּתִיב יַעַן אֲשֶׁר מָאֵס הָעָם הַזֶּה אֵת מִי הַשְּׁיִלְחָם וְגו': מַאי אַחַר א"ר אָבָא כּו'.

לֹא יִדְעֵנָא מַאי הוֹקְשָׁה לָהֶם בְּפִשְׁטִיָּה דְקָרָא שְׁקָאִי עַל מַה שְׁמַפְרָשׁ קוֹדֵם בְּקָרָא שְׁרָאָה אֵת הַמּוֹפֵת שֶׁל הַמְּזֻבָּח שְׁנִקְרַע וְנִשְׁפָּף הַדָּשָׁן וְיָדוּ שְׂיִבְשָׁה כּו' וְכַהֲנָה רַבּוֹת וְאֵף עַל פִּי כּוֹן לֹא שָׁב: ע"ב מֵהִכָּא דְקָרִים בִּישׁוּלָא.

פּרש"י ב' לְשׁוֹנוֹת וְאֵנוּ כְּדִי לְצִאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם נוֹהֲגִים לְבָצוּעַ מְעַט מְצַד הָעֲלִיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַגְּהוֹת מִיְּמוֹנֵי בְּשֵׁם מְהַר"ם ז"ל: מִשְׁתִּין בְּקִיר פּרש"י תְּלַמִּיד חֲכָם מִשִּׁית בְּקִירוֹת לְבוֹ כּו'.

אָבֵל הַרְלַב"ג וְשְׂאָר מְפָרְשֵׁים כְּתָבוּ מִשְׁתִּין בְּקִיר הֵינְנוּ זְכָרִים לְאִפּוֹקֵי נְקֻבוֹת: דָּף קַג ע"ב גְּדוּלָה לְגִימָה שְׁהִרְחִיקָה שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כּו'. מִכָּאֵן קִנְשָׁה לִי עַל הַסְּמ"ג בְּמַצְנָה לֹא יָבֵא עֲמוּנֵי וּמוֹאֲבֵי בְּקִהַל ה' שְׁכֶתֶב דְּהָאֵי קָרָא עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֲתַכְּם בְּלַחֲם וּבְמִים קָאִי עַל עֲמוּן בְּלַבַּד כִּי מִתּוֹךְ הַמְּקָרָא מְשַׁמַּע כִּי מוֹאֲבִים קִדְמוּ כְּמוֹ בְּנֵי עֲשׂוֹ שְׁנֵא' אֲכַל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְגו' כְּאֲשֶׁר עֲשׂוֹ לִי בְּנֵי עֲשׂוֹ הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי וְהַמּוֹאֲבִים הַיּוֹשְׁבִים

בְּעַר כּוֹ' וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי רִשׁ"י בְּחֻמְשׁ שְׁפִירֵשׁ כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֲשׂוֹ לֹא לְעִנְיָן לְעִבְרָה
אֶת אֲרָצָם אֲלֵא לְעִנְיָן מְכַר אֶת כָּל וּמִים כּוֹ' שֶׁהָרִי כָּאֵן מִפְּנֵי־שׁ בְּאֵר הַיֵּטֵב גְּדוּלָה לְגִימָה
שֶׁהִרְחִיקָה שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת וְכוֹ' ש"מ בְּהִדְיָא דְהָאֵי קָרָא עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ וְגוֹ' קָאֵי
גַם עַל מוֹאֵב וְכֵן בִּיבְמוֹת פְּרָק הָעֵרֶל מִשְׁמַע בְּהִדְיָא שְׁבִקְשׁוּ לְפִסְוֹל אֶת דָּוִד שְׂבָא מְרוֹת
הַמוֹאֲבִיָּה עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ וְגוֹ' וְרַא"ם רָצָה לִיִּישֵׁב זֶה וְכַתֵּב וְשָׂמָא יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין
קִדְמוּ לְהַשְׁבִּירוּ שְׁהַמוֹאֲבִים שְׁלֵא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבְמִים מ"מ הַשְׁבִּירוּ לְהֵם אֶכֶל בְּכֶסֶף
וּנְתָנוּ לְהֵם מִים בְּכֶסֶף אֲבָל לֹא קִדְמוּ דְקִדְמוּ בְּלֵא כֶסֶף מִשְׁמַע וַיִּשׁוּב זֶה כְּבָר הַזְכִּירָהוּ
הַחֶכֶם רַאב"ע ז"ל בְּחֻמְשׁ וְלֹא נִהִירָא לִי דָאֵם כֵּן גַּם בְּנֵי עֲשׂוֹ הִיָּה רֵאוּי לְהִיֹּת אֲסוּר לְבֹא
בְּקֶהֱל ה' עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ בְּלֵא כֶסֶף וְגַם מֵה שְׂרָצָה מֵהֲרַא"י ז"ל לִיִּישֵׁב דְּבַרֵי
רִשׁ"י דְלֵא קְאָמַר לְעִנְיָן מְכַר אֶת כָּל וּמִים אֲלֵא גְבִי בְּנֵי עֲשׂוֹ בְּלֵבֵד אֲבָל מוֹאֲבִים דְּכַתִּיב
בְּקָרָא רְמָז דְכָשֶׁם שְׁמִיָּאֲנוּ אֲדוּם לְהַעֲבִירָם בְּאֲרָצוֹ אִף הַמוֹאֲבִים כֵּן כְּדִפְרִישׁ רִשׁ"י ז"ל
בְּשׁוֹפְטִים בְּפִסְוִק וְגַם אֶל מְלֵךְ מוֹאֲב שְׁלַח וְגוֹ' לֹא נִהִירָא לִי כָּלֵל שֶׁהָרִי דְּבַרֵי הַשְּׁלִיחוֹת
אֶל סִיחוֹן הֵם וְאִיךָ יִתְכַן לֹמַר אֲבָל מוֹאֲבִים דְּכַתִּיב בְּקָרָא רְמָז וְכוֹ' וְהַנְּכֹחַן בְּעִינֵי כְּדִפְרִישׁוֹ
הַחֶכֶם הֲרַאב"ע ז"ל וְרַבִּינוּ בְּחִי"י ז"ל כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֲשׂוֹ וְהַמוֹאֲבִים רוֹצָה לֹמַר שֶׁהִנִּיחוּם
לְעִבְרָה וְקָאֵי עַל בְּדִרְךָ וְהִכִּי קְאָמַר כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֲשׂוֹ שְׁנַתְּנוּ לִי דְרָךְ לְעִבְרָה שְׁסַבְּכָנוּ
הַר שְׁעִיר בְּדִרְךָ כְּעִנְיָן שְׁפָתוֹב אֶתְם עוֹבְרִים בְּגָבוּל אֲחִיכֶם בְּנֵי עֲשׂוֹ וְגוֹ' כִּי בְּנֵי עֲשׂוֹ רָצוּ
בְּדִבְרָה הַזֶּה שְׁיַעֲבְרוּ דְרָךְ אֲרָצָם גַּם הַמְּלֵךְ שְׁלֵהֶם מְלֵךְ אֲדוּם הִיָּה רוֹצָה בְּכָךְ אֲבָל לֹא
הִנִּיחֶם לְעִבְרָה דְרָךְ מְדִינָתוֹ שֶׁהוּא הִיָּה דְרָךְ הַקְּרוֹב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַמְּלֵךְ שְׂאָמַר
לֹא תַעֲבֹר בִּי כְּלוֹמַר בְּדִרְךָ מְדִינָתִי אֲבָל אֲרָצָם לֹא הִיָּתָה מְנִיעָה לֹא מַצַּד הַמְּלֵךְ וְלֹא מַצַּד
הָעָם: דָּךְ קִד אֶלְמֵלָא הַלְנוּהוּ יְהוֹנָתָן לְדָוִד וְכוֹ' אֶלְמֵלִי בִּי"ד בְּסוּף גְּרִיסִינָן וְלֹא בְּאֶל"ף
שְׁכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּמַסְכַּת מְגִילָה רִישׁ פְּרָק הַקּוֹרָא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אֶלְמֵלָא מְקָרָא כְּתוֹב
קְשִׁיָּא שְׁיֵשׁ אֶלְמֵלָא שְׁרוֹצָה לֹמַר אֵלּוּ לֹא כְּגוֹן הֵכָא וְכָגוֹן אֶלְמֵלָא אֲגָרוֹת רֵאוּנוֹת וְכֵן
הַרְבֵּה וַיֵּשׁ אֶלְמֵלָא שֶׁר"ל אֵלּוּ הִיָּה כְּגוֹן אֶלְמֵלָא נְגִדוּהָ לְחַנְּנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה וְכֵן אֶלְמֵלָא
לְוִי אֶתָּה וְכוֹ' וּמֵאֵי שְׁנָא וְאָמַר רַבִּינוּ תָּם דְּהִיכָא שְׁיֵשׁ אֶל"ף בְּסוּף אֶלְמֵלָא רוֹצָה לֹמַר
אֵלּוּ לֹא וְהִיכָא דְכַתִּיב אֶלְמֵלִי בִּי"ד ר"ל אֵלּוּ הִיָּה עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת: אֲבָא לֹא מְזַכֵּי
בְּרָא דְכַתִּיב וְכוֹ'.

וְאֵם תֹּאמַר הֵא אֲמַרִּינָן בְּפִרְקָא קַמָּא דְסוּטָה גְבִי הִנֵּי תְמַנְיָא בְּנֵי אֲבִשְׁלוּם וְכוֹ' דְאֶתְיָה
לְעֵלְמָא דְאֶתִּי אֶלְמָא דְאֲבָא מְזַכֵּי בְּרָא כְּבָר תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם קְנוֹשִׁיא זֹו מְשׁוּם
דְאֲבִשְׁלוּם נָטַל אֶת שְׁלוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁנִהְרַג בְּמִיתָה מְשׁוּנָה הוֹעִילָה לוֹ תְּפִלַּת אָבִיו דּוּמְיָא
דִּיהוּ יְקִים דְקָאֲמַר בְּסוּמוֹף הוּאִיל וְנִפְרַע מִמְּנוּ לְאַחַר מִיתָה לֹא מְנוּ אוֹתוֹ וְעוֹד אֲבִשְׁלוּם לֹא
עָבַד ע"א אֵי נְמִי מְצִינּוּ לְמִימַר הֵא דְאָמַר כָּאֵן אֲבָא לֹא מְזַכֵּי בְּרָא הִיָּנוּ מְשׁוּם כְּבוֹד הָאֵב
אִין מוֹנְעִין מִלְּמָנוֹתוֹ עִם רְשָׁעִים בְּלֵא תְּפִלָּה אֲבָל תְּפִלָּה מוֹעֵלַת וְדוֹד הַתְּפִלָּל עַל אֲבִשְׁלוּם:
מִי מְנַאֵן אָמַר רַב אֲשִׁי אֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה.

תִּימָה אֲמַאי פְּרִיךְ טְפִי הֵכָא מִי מְנַאֵן מְבַעֲלָמָא עַל כָּל מְנִינִים הַנְּזַפְרִים בְּמִשְׁנֵיֹת כְּמוֹ אֲבוֹת
מְלָאכּוֹת אֲרַבְעִים חֲסֵר אַחַת וְכוֹ' אֲרַבְעָה אֲבוֹת נְזִיקִין וְכוֹ' אֲרַבְעָה רֵאוּשִׁי שְׁנִים וְכוֹ' וְכִהְנֶה
רְבוֹת עַד אִין מְסַפֵּר וְשָׂמָא יֵשׁ לֹמַר דְשָׂאֲנִי הָאֵי מְנִינָא שֶׁהוּא עִנְיָן שְׂאִין יְכוּלַת בִּינַד
הַחֶכְמִים לֹמַר מִכַּח סְבָרָא וְשִׁיקוּל דְעֵתָם מִי שְׁיֵשׁ לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הֵכָא וּמִי שְׂאִין לוֹ חֶלֶק
לְעוֹלָם הֵכָא כְּדָאֲמַר בְּסוּמוֹף שְׂאִין הַבְּחִירָה תְּלוּי בְּהֵם אֲלֵא בַּהֲקַב"ה וְאִף עַל פִּי שְׁלֵמְדוֹ

בן־לם מקראי שאין להם חלק לעולם הבא אינו אלא אסמכתא בעלמא דאם לא פן לא היו דורשי רשומות דלקמן חולקים עליהם ולפיכך פריה מי מנאן ושני רב אשי אנשי פנסת הגדולה שהם נביאים ונדעו זה בנבואה לפי שאנשי פנסת הגדולה מאה ועשרים זקנים היו זרובבל שריה רעליה מרדכי בלשן שהיו בימי עזרא כשעלו מן הגולה בבית שני ומפללם חגי זכריה ומלאכי ונחמיה בן חכליה ונחביה ויהא דקאמר לעיל במשנתנו אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו לא קאי על אנשי פנסת הגדולה שהרי רבי יהודה לא היה בדורם כלל אלא רוצה לומר החכמים שהיו בדורו של רבי יהודה אמרו לו למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו.

פן נראה לי: וימיתוהו לעולם הבא. אין זה דרשה גמורה אלא אסמכתא בעלמא שהרי וימיתוהו קאי על בני אדם שהפכו את אבשלום ואין הבחירה תלויה בהם פי אם בהקדוש ב"ה להמית אותו לעולם הבא כדאמר לקמן יצתה בת קול ואמרה המעמך ישלמנה כי אתה תבחר ולא אני וגו' וקשה בעיני אמאי לא פריה הגמרא מפני מה לא מנו את אבשלום כדפריה בסמוך מפני מה לא מנו את מיכה: זה דואג האדומי עלי פלישת וכו'.

במדבר רבה בפרשת נשא פרשה י"ד יש תוספת דברים בהגדה זו עיין שם: ע"ב ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו וכו'. בפרקא קמא דברכות ובפ"ק דע"א מייתי הך סוגיא פולה וכתבו שם התוספות ויודע דעת עליון משמע מעצמו ולא בנבואה ולהכי פריה השתא דעת בהמתו וכו': אפילו במינין לא איבעי ליה למימר הכי.

פירוש אף על גב שהמינין מורדין לבור ולא מעלין מ"מ לא היה לו לדחוק בידי שמים ולהעניש מי שאינם רוצים להעניש אע"פ שהוא מותר להרגו בידו כף פתבו התוספות בפרקים הנזכרים לעיל.

וקשה לי על דבריהם שהרי בפ"ק דברכות מפרש הגמרא טעם אחר משום דכתיב ורחמיו על כל מעשיו ולפי טעם זה אין שייך לחלק בין בידי אדם ובין בידי שמים שגם אנהנו צריכין להיות רחמים כדכתיב והלכת בדרכיו.

ועוד קשה לי הלא אנו אומרים בתפלותינו וכל המינים פרגע יאבדו דהיינו בידי שמים ולכך אנו אומרים פרגע שהוא שיעור זעמו של הקב"ה. ומיהו בהא איכא למימר שלא אמר ריב"ל ש"מ לאו אורח ארעא וכו' אלא דוקא להכריח הקב"ה שיהרג המינין על ידי שייכוין שעת זעמו אבל דרף תפלה ובקשה שפיר דמי כיון שאינו מכריח להקב"ה: לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה כו'.

פירשתי יפה בפרק בתרא דהוריות: דף קו ועדיין לא נאסר יין של ע"א כו'. הרמב"ם בספר המצות הביא ראיה מפאן שייך נסך אסור מן התורה והרמב"ן בהשגותיו פתב עליו וז"ל זה נדאי טעות לפי שעל סתם יינם נאמרו הדברים שהיין המנוח אצלם מיינ העמוני סתם יינם היה לא יין שנתנסף ממש לע"א ולפיכך קראוהו יין של ע"א ובתחלה לא היו מפתות בשתייה אלא בדברים המותרים והמורגלים להם שאין בהם שמץ ע"א ואיסור שלא היה שומע לה עד שהיה היין בוער בהם ולוקח לבם לזנות ולפיכך הוצרכו לומר שעדיין לא נאסר ובמדרש רבי תנחומא בארו עוד זה ואמרו אין אתם רוצים לאכול מזבחתינו ומבשולינו הרי לכם עגלים ותרגולים שחטו פמצותיכם ואכלו מיד ומשקהו

מן היין ובווער בו השטן והיה נשטה אחריה ואלו יתפרש ביין נסו ממש יהיה הפך מדברי הרב ותהיה משם ראיה שאין איסורו מן התורה שכל התורה פולה כבר נאמרה למשה בסיני וכמו שאמרו כל התורה פולה נאמרו כלליתיה ופרטיה ודקדוקיה מסיני כו' עד וכו' הזכירו בפרקי רבי אליעזר הגדול שעל המעשה הזה התחילו באיסור סתם יינם מתחלה אמרו ר"א המודעי אומר עמד פנחס והחרים על ישראל בסוד שם המפורש ובכתב הנכתב על הלוחות ובחרם ב"ד העליון ובחרם ב"ד התחתון שלא ישתה אדם מישראל מינינם של ע"א אבל עם כל זה לא פשט איסורו בכל ישראל עד שבא דניאל וגזר ותלמידי שמאי והלל השלימו איסור בשתייה ובהנאה כיין שנתנסו ממש עכ"ל הרמב"ן.

ולי נראה ליישב דברי הרמב"ם שאף הוא סבר שעל סתם יינם נאמרו הדברים פאן ומה שהביא ראיה מפאן שייין נסו אסור מן התורה ר"ל משום דאלמלא שייין נסו אסור מן התורה לא היו אוסרין סתם יינם של ע"א כמו יין נסו ממש.

כן נראה לי: ע"ב בתחלה יושב הקב"ה ודואג שמה וכו'. דרוך משל אמר פן ובמדרש דריש בענין אחר נשתנה שמו דויג אמר לו שאול נתפסת פדג אתה הלשנת על נוב עיר הפהנים אתה הרוג אותם: במגדל הפורח באויר כו'.

בערוך ערוך גונמא פתוב דגונמא הוא: פולהו תנויי בגזיקין כו'. נ"ל ליתן ב' טעמים למה פולהו תנויי בגזיקין דוקא אהד משום דתנו בסוף מסכת בבא בתרא הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לה מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעין הנובע כו' והשני משום דאמרינו בפרק המניח אמר רב יהודה האי מאן דבעי למנהי חסידא לקיים מילי דגזיקין רבא אמר מילי דאבות כו'.

ומסכת אבות מסדר גזיקין והלימוד מביא לידי מעשה הלכה לא הנה עיקר כל הלימוד שלקו אלא בסדר גזיקין: ואנו קא מתנינו בעוקצין טובא כו'. בס"א גרסינו ואנו קא מתנינו בשיתא סדרי: האשה שפוכשת ירק בקזירה כו'.

פרש"י לא אנשפחתיה במס' עוקצין נראה מדבריו שהיה פתוב בספרו וכי הנה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שפוכשת וכו' וכמו שכתוב בספרים שבדינו בפרק מי שמתו ובפרק סדר תעניות אלו נשם בפרק מי שמתו פרש"י האשה שפוכשת ירק בקזירה וכו' משנה היא במסכת עוקצין ואני אומר שטעות הוא כי לא היה ולא נברא הך משנה במסכת עוקצין אלא במסכת טהרות בפרק שני ואידך משנה זיתים שפכשן בטרפיהן היא במסכת עוקצין בפרק שני וכן פרש"י בפרק סדר תעניות אלו אלא שכתוב שם בשבויש וטעות המעתיקים.

ומה שהקשו התוספות בפרק מי שמתו על פרש"י מתישב יפה מתוך פירוש רבינו שמשון בפירוש המשניות הללו דוק ותשפח ואין פאן מקום להאריך: ואחד שפיגור עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

נראה לי הטעם משום דאמרינו בפ"ק דר"ה פושעי ישראל יורדין בגיהנם ונדונין בה י"ב חדש ולאחר י"ב חדש גופו פלה ונשמתו נשרפת ורוח מפורתו ונעשים אפר תחת פפות רגלי הצדיקים ואף ע"ג דהתם מיירי תחת פפות רגלי הצדיקים בגן עדן מ"מ זה

הַרְשַׁע לֹא זָכָה לְכַף לְהַעֲשׂוֹת אֶפְרַח תַּחַת כַּפּוֹת רִגְלֵי הַצַּדִּיקִים בְּגֹן עֵדֶן וְהַמְשַׁפִּיל יָבִין: דָּף
קִז וְנִתְעַלְמָה מִמֶּנּוּ הַלְכָה אַבְרָהָם קָטָן וְכו'.

הַי דְּלֹא אָמַר וְנִתְעַלְמָה מִמֶּנּוּ הַלְכָה אֲסוּר לְשַׁמֵּשׂ מִטְתּוֹ בַּיּוֹם כִּדְאִיתָא בְּפִרְקָא כָּל הַיּוֹם
מִשּׁוּם דְּאָמְרִי שֵׁם בְּבֵית אָפֶל מְוֹתָר וְתַלְמִיד חָכָם מְאָפִיל בְּטַלְיֵתוֹ וְשָׂרִי: אַבְרָהָם קָטָן יֵשׁ
בְּאָדָם מִשְׁבִּיעוֹ רַעֲב.

פִּרְשׁ"י מִשְׁבִּיעוֹ אָבְרוּ בְּתַשְׁמִישׁ רַעֲב מִרְבָּה תַּאֲוָה אַבְל בְּפִרְקָא הַחֲלִיל פִּירֵשׁ רַעֲב וְשִׁבְעַ
בְּעֵנִין אַחַר רַעֲב גּוֹפּוֹ חֶסֶר כַּח וְרַעֲב לַעֲת זְקָנָה שְׁבַע בְּכַח שְׁלָם אַבְל הַתּוֹסְפוֹת חוֹלְקִים
עָלָיו שֵׁם וּפִירֵשׁוּ כַּדִּפְרֵשׁ"י כָּאֵן וְכֵן פִּירֵשׁ הָעֲרוּף: רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד מִשְׁשֵׁת
יְמֵי בְּרֵאשִׁית אָף עַל גַּב דְּבָרֵי שׁוּטָה אֲמָרִינָן אַרְבַּעַיִם יוֹם קוֹדָם יְצִירַת הַנֹּלָד בֵּת קוֹל
יּוֹצֵאת וְאוֹמְרַת בֵּת פְּלוֹנֵי לְפְלוֹנֵי וְכו'.

וְאִם כֵּן הֵיטָה אָמַר הֵכָא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית יְרַצָּה לֹמַר דְּמִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית בְּשַׁעָה
שְׁבָרָא הַקַּב"ה אָדָם הָרֵאשׁוֹן עִם כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַתְּלוּיּוֹת בּוֹ זֶה בְּרֵאשׁוֹ וְכו' כִּדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ
מֵאוֹתָה שְׁעָה גִזְרַת הַקַּב"ה בֵּת פְּלוֹנֵי לְפְלוֹנֵי כִּי בְּלֵי סַפְקָא יֵשׁ לוֹ לְהַקַּב"ה יְדִיעָה מֵה שְׁעֵתִיד
לְהֵיוֹת בֵּת קוֹל מְכַרְזַת וְאוֹמְרַת וְכו' וְיְדִיעַת הַקַּב"ה הִיא גְזֵרָה רַק שְׁהַבַּת קוֹל אֵינָה מְכַרְזַת
זֶה עַד אַרְבַּעַיִם יוֹם קוֹדָם יְצִירַת הַנֹּלָד.

כֵּן נִרְאָה לִי: אֵלָּא שְׁאֲכָלָה פְּגָה. נִרְאָה דְלִית לֵיהָ הָא דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַשְׁבַּ"י בְּפִרְקָא
קַמָּא דַּע"א לֹא הָיָה דוֹד רְאוּיָה לְאוֹתוֹ מִעֲשָׂה דְכַתִּיב וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי אֵלָּא לָמָּה עָשָׂה שְׂאֵם
חֲטָא יַחֲיד אוֹמְרִים לוֹ כְּלָף אֲצֵל יַחֲיד וְכו'.

וּפִירֵשׁ רַשְׁ"י גִּזְרַת מְלָךְ הֵיטָה לְשַׁלּוֹט יֵצֵר הָרַע בְּדוֹד שְׁיַחֲטָא כְּדִי לִיתָן פְּתִחוֹן פֶּה לְשִׁבְיִים
וְכו' אִם כֵּן אֵי אֲפָשֵׁר לֹמַר רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד לִישְׁאָנָה בְּהִיתָר וְאֲפָשֵׁר לֹמַר
דְּטַעֲמִיָּה דְלִית לֵיהָ הָא דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַשְׁבַּ"י לֹא הָיָה דוֹד רְאוּיָה וְכו' מִשּׁוּם
דְּאֲמָרִינָן בְּעֵלְמָא אֵין אוֹמְרִים לְאָדָם חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׁיִזְכָּה חֲבִירָה כֵּן נ"ל: אֵלָּא שְׁאֲכָלָה
פְּגָה.

פִּירֵשׁ רַשְׁ"י שְׁקַפְזָא אֶת הַשְּׁעָה לִיזְקַק עַל יְדֵי עֲבִירָה אִם אֵינּוּ טַעוֹת דְּלוּג סוֹפֵר וְצָרִיף
לְהֵיוֹת שְׁקַפְזָה אֶת הַשְּׁעָה וְכו' נִרְאָה לִי לִישְׁבַּ הָא דְלֹא פִירֵשׁ שְׁקַפְזָה אֶת הַשְּׁעָה וְכו'.
וְכַדִּפְרֵשׁ הָעֲרוּף בְּעֲרֵף פִּגִּי וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שְׁאֲכָלָה פִּגִּי פְלוֹמֵר בָּאָה אֲצֵלוֹ קוֹדָם הַזְּמַן
שְׁנַת־בְּשָׁלָה בְּאִיסוּרָא ע"כ.

מִשְׁמַע בְּהִדְיָא שְׁתוּלָה הָעֵנִין בְּדִידָה מִשּׁוּם דְּלֹא נִיחָא לֵיהָ לְרַשְׁ"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה לְתוֹלָת
הָעֵנִין בְּדִידָה שְׁהֵרִי הִיא בְּאֹנָס גְּלַקְחָה וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְפִי פִירֵשׁ רַשְׁ"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה
הָיָה לֵיהָ לְמִימַר אֵלָּא שְׁאֲכָלָה פְּגָה דִּירַצָּה לֹמַר אֵיִדִּי דְנִקְטָר רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד
שְׁתוּלָה הָעֵנִין בְּדִידָה נִקְטָר נְמִי אֵלָּא שְׁאֲכָלָה פִּגִּי וְיָכוֹל לְהֵיוֹת שֵׁר"ל שְׁאֲכָל אוֹתָה פְּגָה וְכֵן
דִּיִּיק לְשׁוֹן פְּגָה וְלֹא אָמַר פִּגִּי וְאֲפָשֵׁר שְׁמַכָּאן יֵצֵא לֵיהָ לְרַשְׁ"י מֵה שְׁפִירֵשׁ שְׁקַפְזָא אֶת
הַשְּׁעָה כו' שְׁתוּלָה הָעֵנִין בְּדִידָה.

וְכִי תִימָה הִיא גּוֹפָא טַעֲמָא מֵאֵי לָמָּה אָמַר רְאוּיָה הֵיטָה בֵּת שְׁבַע לְדוֹד וְלָמָּה לֹא אָמַר
לְהִיפּוֹף רְאוּיָה הָיָה דוֹד לְבֵת שְׁבַע וְכָף הָיָה יוֹתֵר טוֹב הַלְשׁוֹן כִּדְאִיתָא בְּרִישׁ פ"ק דְּקִדּוּשִׁין
מִפְּנֵי מָה אֲמָרָה תוֹרָה כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְלֹא כְּתִיב כִּי תִלְקַח אִשָּׁה לְאִישׁ מִפְּנֵי שְׁדַרְכוּ שָׁל

איש לחזור על אשה כו' בעל אבדה מחזר על אבדתו יש לומר שנקט בלשון שבת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני כדפירשתי לעיל.

פן נ"ל: אבל המלבין פני חבירו ברבים כו'. פירשתי לעיל: אפילו בשעת חליו של דוד קנים י"ח עונות כו'.

פירוש אע"פ שמן הדין היה פטור עד ששה חדשים כמו שפסק הרמב"ם בפ"ד מהלכות אישות: עתיד שלמה בנה לומר בתקמתו היתה כו'. בפרק משוח מלחמה נקט גם פן ואף שלמה אמר פן בתקמתו הכן בחוץ מלאכתה כו' וקשה לי למה נקט בתקמתו הלא ברוח הקודש אמר ספר משלי והארכתי יותר בפרק משוח מלחמה: לא צבי לקבולי מיניה כו'.

לא משום ושווא מתנות יחיה שהרי אמרינו כל הרוצה ליהנות יהנה פאלישע אלא משום שדמי ע"א היו מעורבין בו: אזל זקף לבינתא והשתנה לה כו'. אע"ג דבדבר תלוש ולא בעלי חיים לא בעינן מעשה בגופו ונעשית ע"א מיד בהשתחואה כדפרש"י בפרק כל הצלמים גבי ישראל שזקף לבינה להשתחנות לה ובא ע"א והשתחנה לה כו'.

א"כ מה הוצרך לזקוף הלבנתא למה לא השתחנה לה בלא זקיפא יש לומר שטעמו היה שיהיה ניכר לבינתא זו שהשתחנה לה כדי שגם אחרים ישתחוו לה כדאמרינו בסמוך במי שהסית והדיח את ישראל ולפיכך זקף הלבנתא פן נ"ל: עד יעקב לא הנה חולשא כו'.

וא"ת היא אמר רשב"י בסוף פ"ק דבבא בתרא מרגלית טובה היתה תלויה בצנארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא כו' הלא פאן משמע דבימי אברהם אפתי לא היה חולה בעולם כבר תירצו שם התוספות דהתם בחולי של מפה איירי ור"ת ור"י מפרשים דעד יעקב לא הנה חולשא היינו חולי של מיתה: בעא רחמי ונהו חולשא כו'.

בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ"ב) מיתייהו אגדה בלשון זה מופת רביעי מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם חולה אלא אם היה בדרה או בשוק היה עוטש והיה נשמתו יוצאת מנחיריו עד שבא יעקב אבינו וביקש על זאת רחמים ואמר לפניו רבון כל העולמים אל תקח את נפשי ממני עד שאצוה את בני ובני ביתי ונעמתי לו שנאמר ויאמר ליوسف הנה אביך חולה וגו' לפיכך חייב אדם לומר בעטישתו חיים שנהפך המנות הנה לאור שנאמר עטישותיו תהל אור ע"כ.

ומפאן יצא המנהג לומר בעטישתו לישועתה קויתי ה'. פן נ"ל: עד אלישע לא הנה אינש חליש דמיתפח ואתא אלישע כו'.

בפרקי דרבי אליעזר קאמר עד חזקיה מלך יהודה לא הנה אינש חליש דמיתפח כו' שנאמר בימים ההם חלה חזקיה למות והיה מתפלל לפני הקב"ה כו' ושם משום שאין מפורש כל כך גבי אלישע דמיתפח רק מכח דיוק אנו למדין מדאמר הפסוק אשר ימות בו מפלל דחלה חולי אחריתי הלכך ניחא ליה טפי לתלות זה בחזקיה כי אצלו מפורש באר היטב.

כַּן נ"ל: דף קח ויאבדו מתוך הקהל בעוה"ב. ויבא לי פי על פן הזכיר לשון הקהל שהיה ראוי לומר ויאבדו מתוך ישראל אבל הוא כלשון הפתוב ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל ואל תתמה ותאמר למה יהיו נענשים ונטרדים מן העוה"ב פיון שנענשו בעונש חמור וקבלו דינם בעולם הזה ונהלא מצינו בעצבן שאמר לו יהושע יעפרה ה' היום הזה ודרשו רז"ל היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב הנה אלו הרשעים העמיקו שחתו יותר ראנו לעונש חמור והוא אבדן הגוף מן העולם הזה גם הנפש מן העולם הבא ואע"פ שלא זכו להיות להם חלק לעוה"ב והוא עולם הנשמות שלאחר המיתה מיד באים הם לתחיית המתים שכן דרשו רז"ל לעתיד לבא חוזרים שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל כף פירש רבינו בחיי ז"ל.

ולפי דבריו הא דקאמר רבי עקיבא ויאבדו מתוך הקהל בעוה"ב לא מיירי בעולם הנשמות שלאחר המיתה מיד דא"כ מאי רבי אליעזר אומר כו' דמשמע דפליג ר"א על ר"ע ונהלא גם ר"א לא קאמר שיזכו לעולם הנשמות שלאחר המיתה מיד אלא לעולם התחיה כדמוכח מקרא דמיתתי ה' ממית ומחיה וגו' וכבר הארכתי בזה לעיל בריש פרקין: מלמד שהרביעו בהמה על חיה כו'.

מהכא משמע שהבהמות וחיות ועופות לא היו נזקקין מעצמם לשאינם מינם כי אם על ידי המזיקין וכן משמע בסמוך מדקאמר אם אדם חטא בהמה מה חטאת כו'. ובזה מיושב למה דגים שבים לא השחיתו דרכם אבל בבראשית רבה משמע שהבהמות וחיות ועופות היו נזקקין מעצמם לשאינם מינם ולא ע"י המזיקין מדקאמר שם הכל קלקלו מעשיהם בדור המבול הכלב היה הולך אצל הזאב והתרנגול אצל הטונס וה"ד כי השחית כל בשור כי השחית כל אדם אין פתיב אלא כי השחית כל בשור כו'.

ובאמת הכי דייק לישנא דקרא כי השחית כל בשור וגו' משמע שהשחית כל בשור בעצמו בבחירתו ואם תיבת שהרביעו דקאמר רבי יוחנן קאי גם על והכל על אדם ואדם על הכל קשה לי אטו אדם לא השחית את דרכו מעצמו: עד שפשוטו ידיהם בגזל כו'.

אע"ג דבקרא פתיב חמס מ"מ נקט רבי יוחנן בגזל אע"פ שהם שני ענינים גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי מפני שזה דבר ברור הוא שלא היו נותנים ממון בעד מה שגזלו פיון שהיו רעים וחסטאים לה' מאד אלא גזלו ממנו והא דנקט הקרא חמס פדי לגלות רוב רשעתם שכל כף היו גזלנים עד שנעשה מן הגזל חמס מפני שכולם היו גזלנים וכל אחד ואחד היה גוזל את חבירו וקיבל מחיר דמי גזלתו שהיתה נגזלת ממנו ועוד י"ל דלהכי נקט הקרא חמס פדי לכלול ע"א וג"ע וש"ד שכולם נקראים חמס פדאיתא ברבתי וא"ת מאי טעמא לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

וכבר ראיתי מי שכתב מפני שהיה מן המצות המושפלות ולא נהירא לי שהרי ש"ד ושאר הרבה עבירות שעשו הם ג"כ מן המצות המושפלות. ונ"ל משום דתנן בפ"ק דאבות על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום והיינו משום דכתיב כי לא לתהו בראיה כי אם לשבת יצרה ואם אין אלה שלשתם הרי בהכרח חוזר העולם לתהו כי איש את רעהו חיים בלעו.

ולכן אמרו חז"ל כל דיין שדן דין אמת לאמיתו פאלו נעשה שנתף להקב"ה במעשה בראשית וכיון שדור המבול היו פולם גזלנים והיתה מריבה ביניהם נמצא שלא היה שום דבר ביניהם מכל אלה שלשתן שהעולם קיים עליהם ובגפילת היסוד יפול הבגנו ארצה.

ועוד י"ל טעם אחר משום שהקב"ה מנותר יותר על העבירות שבינו ית' לבין הבריות מן העבירות שבינו אדם לחבירו כמו שמצינו באנשי סדום דכתיב ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחסאתם פי כבדה מאד ור"ל זעקת סדום ועמורה פי רבה היינו העבירות שבינם לבריות שהבריות זועקים עליהם אל הקב"ה וחסאתם פי כבדה מאד היינו העבירות שבינו ית' לבנים ואח"כ פתיב ארדה נא ואראה הפצעקתה הבאה אלי עשו פלה ר"ל על וחסאתם פי כבדה מאד דהיינו העבירות שעשו בינו לבינה אני רוצה לנותר להם ולא ארד ואראה רק על הפצעקתה הבאה אלי דהיינו על זעקת סדום ועמורה פי רבה פעננו שנאמר פי יצעק אלי ושמעתי פי חנון אני ואין לה צעקה גדולה בכל העבירות שבינו אדם לחבירו כמו מהנגזל הלכה לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

כן נראה לי: ולא דגים שבים. והטעם פשוט מפני שלא השחיתו דרכם וכן דייק לישנא דקרא פי השחית כל בשר את דרכו על הארץ הרי נקט על הארץ לאפוקי בים ולא דוקא נקט דגים שהרי כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אלא נקט דגים מפני שהם נראים ומצויים יותר לבני אדם: אומר רב יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים.

כל ימי הייתי קוהה מאחר שאין לו הכרע אם לגנאי או לשובח נאמר בדורותיו א"כ קשה על רבי יוחנן למה משפן נפשו לדורשו לגנאי ויגעתי ומצאתי תירוץ חשוב ואמיתי והוא משום דרבי יוחנן לטעמיה אזיל שהוא דורש במדרש רבה ויבא נח וגו' מפני מי המבול נח מחוסר אמונה היה אלולי שהגיעו המים עד קרסוליו לא נכנס לתיבה ע"כ.

כן נ"ל: ע"ב בידוע שלא נעבדה בהן עבירה כו'. מפאן מוכח הא דאמרין בפרק בתרא דזבחים פדרב חסדא דאמר רב חסדא העבירו לפני התיבה כל שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה קולטתן בידוע שהוא טמא כו' לאו לענן אכילה קאמר בידוע שהוא טהור וטמא אלא לענן עבירה מדאמר רב חסדא ולא אומר בקצור אומר רב חסדא משמע שרב חסדא לא קבע עיקר דבריו אסוגיא דהתם אלא אסוגיא דהכא וכיון שפאן אומר בפ"י בידוע שלא נעבדה בהן עבירה כו' גם הסוגיא דהתם בזבחים יש לפרש לענן עבירה אבל לענן אכילה לא ידע נח מתוך קליטת התיבה אלא מתוך שלמד תורה כדפרש"י בחומש וכן משמע מדקדוק לשון הפסוק שאמר מפל הבהמה הטהורה תקח לה שבעה וגו' מדאמר תקח משמע שפח בעצמו יקח ויברור מן הבאים מאליהם שבעה שבעה מן הטהורים היותר טובים לקרבן וכדפירש רבינו בחיי ז"ל.

והנה ה' ית' אב הרחמן לא רצה לגזור שיבואו מעצמם לצורך קרבן להיותם נשחטין אבל אמר תקח לה שבעה שישתדל אחריהם ויטרח במצוה אבל באותם שהיו לחיות זרע היו שנים שנים והיה גזור שיבואו מעצמם זהו שכתוב יבאו אליה להחיות עכ"ל.

ובזה נסתלקה קושית הרב המזרחי על רש"י בחומש שהבאתי דוק ותשפח: תנא תחתיים לזבל אמצעיים לבהמה כו'. ברבתי ובילקוט מוחלפת השיטה והעיקר פדגרסינו פאן: תשובה נצחת השיבו עורב לנח כו'.

במדרש רבה משמע שהוציא דרשה זו מדכתיב יצוא ושוב שהיה יוצא ומשיב תשובות
נוצחות אבל ענין תשובה נצחת עצמה רבה שנאני ואתה שנאתני כו' או שמא לאשתי
אתה צריף כו' כל זה לא פתיבא ולא רמיזא כלל ועיקר בקרא ולא ודוקא אמר לו רבה
כו' שהרי אין לו פת הדבור אלא ריש לקיש אמר מה שהיה בדעתו של העורב להשיב
לנח ונח לעורב או דרף משל הוא מה שהעורב יכול להשיב לנח ונח לעורב וכה"ג פירש
רבינו יונה בפרק אין עומדין שהתורה חוגרת שק וכו' דרף משל הוא מה שהתורה יכולה
לומר ומה שיש לו להקב"ה להשיב וכן הסביר נותנת שהרי העורב לאו בר דעת הוא
וקא דקאמר או שמא לאשתי אתה צריף כו' כתב מורי מהר"ם יפה שי' וז"ל מתמיהין
העולם היא שייף לומר לאשתי אתה צריף שהוא דבר שאי אפשר ונ"ל שפך הם
הדברים שהעורב היה חושד את נח ששלוחו מפני שרוצה להרביע על בת זוגו מין אחר
ומתוך החשד ש"מ שהוא היה משמש בתיבה וחסב כמו שהוא היה משמש כף היו כל
המינים משמשים בתיבה והשיב לו נח שהרי אפילו מה שהוא מותר לי להרביע שלא
בזמן המבול כגון מין על מינו אסור לי להרביע עכשיו בתיבה מה שאסור לי להרביע
שלא בזמן המבול כגון מין על שאינו מינו לא כ"ש עכ"ל.

ולי נראה פשוט שאין כן דעת רש"י מדפירש במותר לי אפילו באשתי אני אסור משמע
שהבין הדברים כפשוטן שהיה חושד לנח שהוא בעצמו רוצה לשמש עם בת זוגו ועוד
נ"ל שהתמיהא מעיקרא ליתא דנדאי אפשר ואפשר לאדם להרביע עופות כדאיתא בהדיא
בפרק אין מעמידין איבעיא להו עופות מאי ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום
רבי חנינא אני ראיתי ע"א שלקח אנון מן השוק רבעה חנקה צלעה נאכלה כו'.

וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהדיא בפ"א מהלכות איסורי ביאה דהא דכתיב ובכל בהמה לא
תתן שכבתך שגם עוף בכלל וכן מסקינן נמי בפ' המזבח מקדש לענין קרבות שיש גרבע
בעופות אע"ג דלימנהו ברובע דאין לה עוף רובע אשה מ"מ בגרבע אימנהו וכדפירשנו
בסוף פ"ק דחולין מן התורים למעוטי גרבע וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות איסורי
מזבח וכינון שקודם שלקה העורב היה תשמישו שנה לתורים ושאר עופות א"כ שפיר
היה אפשר לעורב לחשוך לנח על בת זוגו.

כן נ"ל: אמר רבי אלעזר אמרה יונה לפני הקב"ה כו'. מפשט דברי רש"י משמע שלא
נתעורר ר"א על דרש זה אלא על ידי מלת בפיה וכן פירש בהדיא בחומ"ש וז"ל ודרשו
בפיה לשון מאמר אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית כו'.

וקא נדאי שאינו ר"ל שאמרה מאמר מפש יהיו מזונותי מרורין כזית כו' שהרי אין לה
פת הדבור אלא ר"ל רמז רמזה פי אמרה לשון מחשבה הוא וכן אמרו בפירוש בב"ר
אלא רמז רמזה לו כו' אבל לא שיהיה הרמז במלת זית כדפירש הרמב"ם ז"ל בחומ"ש פי
אדרבה הפתוב צריף לפרש שהיה זית משום עיקר השליחות פי מפני שהזית אינו
מאילנות הגבוהים רק מן הנמוכים ובו ידע נח שקלו המים מן הארץ שאם הייתה מביאה
לו עלה מאילן אחר עדיין לא היה יודע אם קלו המים דשמא הוא מאילן גבוה שגבהו
יותר מחמש עשרה אמה ועומד על הר גבוה ולא נחסרו המים מעולם לכך צריף הפתוב
לפרש שהביאה לו עלה מן האילנות הנמוכים ובו ידע נח שקלו המים מן הארץ לכך
אמר רש"י שפא הרמז מן מלת בפיה שהיא מיותרת שהיה לו לומר והנה עלה זית טרף

עמה מה צריך לומר בפניה מה לי אם הביאתו בין רגליה או בין כנפיה או בפניה מקום שהביאתו היה הסימן אלא ודאי פירוש בפניה ר"ל במאמרה ובמחשבתה ומפני שיש להקשות מהיכן ידע נח מחשבתה שמה יאמר המעשה כה היה שטרפה אותו בפניה וכך הביאה אותו לכך פירוש הגמרא מאי משמע דהאי טרף לישנא דמזוני הוא ופירשו שטרף אינו לשון טרפה ונחטיפה אלא לשון מזון ובזה רמזה לנח במה שהביאה מזונותיה עמה לתיבה שלא לצורך שהרי היו לה מזונות הרבה בתיבת נח ומה היתה צריכה להביאה עמה למה לא אפלתה בדרך אלא רמז רמזה לו כו'.

אבל אם לא היה טרף לשון מזונות לא היתה פאן קושיא למה לא אכלתו שמה מפני שאין זה מזונותיה מפני שאין טבעה לאכלה לכך דרשו טרף לשון מזון לומר שגם עלה זו אחד ממזונותיה ע"י הדחק הוא אלא שהיה מרה ואינה מתוקה כה פירש מורי מהר"ם יפה שי' ולאפוקי מרא"ם ז"ל שפכת שאין האגדה של ב"ר מספמת עם האגדה שבכאן פלל דבב"ר אמרו רמזה וכאן אמר אמרה ועוד בב"ר אמרו לנח אמרה זה ולא להקב"ה ואלו פאן אמר שאמרה זה להקב"ה ולא לנח וא"כ גבי נח שייך רמיזא דבלא רמיזא לא ידע מה שבלפה וגבי הקב"ה שייך אמירה שמחשבתה היא אמירתה וקשה לי עליו איך לא השגיח לראות מה שאמר פאן בשמעתי לעיל גבי עורב אמר לו רבך כו' הרי נקט לשון אמר ולא נקט רמז לו אע"ג שנקט אמר פן אלא ע"כ לאו דוקא אמר ממש כדפירשתי לעיל הלא נמי אמרה יונה לפני הקב"ה כו' לאו דוקא אמרה ממש אלא רמז רמזה לנח שהיא מבקשת מלפני הקב"ה והיו מזונותיה מרורין כזית כו'.

פן נראה לי: אמר רבי יוחנן למשפחותיהם ולא הם. לא ידענא פירושו ובבראשית רבה דריש למשפחותיהם פרט לסירוס ורש"י בחומש פירש למשפחותיהם קבלו עליהם על מנת לידיבך במנין וכי תימא הא דקאמר פאן למשפחותיהם ולא הם ר"ל כל משפחה ומשפחה בפני עצמה היתה יוצאה ולא כולם יוצאין בערבוביא קשה טובא חדא מה חידש לנו רבי יוחנן הלא זה פשטיה דקרא ועוד שאין זה במשמעות הלשון ולא הם וצריך לי עיון: דף קט מאי עביד כו'.

בב"ר אמרו ודברים אחרים פירוש סגורים מעשה דור המבול נתפרש מעשה דור הפלגה לא נתפרש כו'. ונ"ל ליתן שני טעמים נכונים למה לא נתפרש מעשה דור הפלגה כמו מעשה דור המבול.

אחד מפני שכל עצמה של התורה לא באה אלא להורות ולתוכחת הדורות הבאים שלא יחטאו עוד כמו שעשו דורות הראשונים וכיון שחטא דור המבול נמצא בכל דור ודור כדאמרינו רובן בגזל ומיעוטן בעריות כו' ולכן הוצרך הכתוב לפרשו אכל חטא דור הפלגה לא היה ולא הנה ולא יהיה מאז ועד עולם פי לא היה יכולת בידם להתחיל בחטא זה לבנות מגדל וראשו בשמים כפי פנונתם הרעה אלא על ידי ויהי כל הארץ שפה אחת אבל אחר שעשה הקב"ה תקנה לזה וחלק כל הארץ לשבעים לשונות כדי שלא יהיה אפשר להם להוציא מן הפח אל הפועל פנונתם הרעה ולא יחזרו כל הארץ לשפה אחת לעולם פי אם לעתיד לעבוד להקב"ה כמו שנאמר פי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' וגו'.

לכן לא היה תועלת לתוכחת הדורות על חטא זה ומפני זה לא פירש הכתוב חטאם. שני כיוון שדור הפלגה פשוטו ידם בעיקר והטיחו דברים קשים כלפי מעלה שלא ניתנו להכתב כי פדי בזיון וקצף לדבר כנגד הקב"ה לאו כל הימנו שיבנר לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה כו' וכ"ש לפי דעת המקובלים שכתבו שקצו בנטיעות כו' ומפני זה לא פירש הכתוב חטאם מפני כבוד אלהים הסתר דבר.

כן נראה לי: פדי שיזובו מימיו. פירוש פדי שלא יעשה לנו כמו שעשה לדור המבול והכי איתא בהדיא במדרש ונ"ל נחש קרדומות ונבקיע השמים וזובו מימיו פדי שלא יעשה לנו כמו שעשה לדור המבול ונעשה חתיכות מן השמים כו' ובפרקי דרבי אליעזר פרק כ"ד אמר בזה הלשון נבנה מגדל גדול ונעלה לשמים שאין פחו של הקב"ה אלא במים כו' א"כ ליבנו אחד בטורא אלא א"ר ירמיה כו'.

אם מלת אלא אינו טעות סופר צריך לפרש שרבי ירמיה בר' אלעזר חולק על דבי רבי שילא ואמר שלא בנו המגדל פדי לעלות לרקיע כלל מפח קושית בני מערבא א"כ ליבנו אחד בטורא והא דקאמר אחת אומרת נעלה ונשב שם אין ר"ל נעלה לרקיע ונשב שם אלא נעלה למגדל ונשב שם.

והא דקאמר ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה אין ר"ל ונעשה מלחמה עם הקב"ה אלא עם בני אדם וס"ל כדעת רוב המפרשים שהיו מבקשים לבטל מה שגזר הקב"ה ומלאו את הארץ שהיא שיתפשוטו האומות בכל העולם ויתישבו בכל המקומות שבארץ לפי שלכך בראה ולשבת יצרה והם היו מבקשים שכל האומות שבעולם יתישבו במקום אחד ולהיותם מחוברים יחד ולכן אמרו נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים פירוש גבוה הרבה כמו ערים גדולות ובצורות בשמים וגו' ונעשה לנו שם מבצר חזק לעולם להיותנו שליטים על כל הבריות ונמלך עליהם פן נפויז ע"י מלחמות שיתגרו בנו הרחוקים כו' כמפורש באריכות במפרשים אבל לפי דעתי מלת אלא ט"ס הוא ורבי ירמיה לא בא לחלוק כי אם להוסיף על דברי דבי רבי שילא שלא נתפנונו פולם לדעת אחת לעלות לרקיע פדי להפנות אותו בקרדומות פדי שיזובו מימיו בלבד אלא נחלקו לשלש פתות אחת אומרת נעלה ונשב שם פירוש נעלה לרקיע ונשב שם כדאיתא במדרש שאמרו לא כל הימנו שיבנר לו העליונים ויתן לנו התחתונים כו' ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה פירוש עם הקב"ה ומצאתי און לי בתנחומא בפרשת נח שאמר ונ"ל ניהי כל הארץ שפה אחת ושפכו פורענות לעולם אמרו לא כל הימנו שיבנר לו העליונים ויתן לנו התחתונים נעלה לרקיע ונכה אותם בקרדומות נחלקו לשלש פתות אחת אומרת נעלה ונשב שם ואחת אומרת נעשה עמו מלחמה ואחת אומרת נעבוד שם ע"א זו שאמרה נעלה ונשב שם משם הפיצם ה' וזו שאמרה נעשה עמו מלחמה נעשו קופין ריחין ושדין כו' הרי אתה רואה מפורש שאמר מאמר זה של ר' ירמיה נחלקו לשלש פתות כו' אחר מאמר נעלה לרקיע ונכה אותם בקרדומות בלא מחלוקת ועוד שאמר בהדיא ואחת אומרת נעשה עמו מלחמה דהיינו על פרחף עם הקב"ה דאל"כ מאי עמו וכיון שכן בע"כ צריך אתה לומר שאמרו נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה לכן מלת אלא טעות סופר הוא.

כן נראה לי: שליש קיים והטעם לאות לבני מרי. כן נראה לי: אור מגדל משכח.

הערוף פירש פיון שמרדו בהקב"ה ובנו אותו להכעיס מי שינן באוירו משכח למודו ורש"י פירש בענין אחר ולכל הפירושים קשה למה לא חשיב הא דפרק בתרא דהוריות בהדי אינה דברים המשפחים את הלמוד דקחשיב התם ושמא י"ל פיון שאין זה דבר מצוי הלכה לא קחשיב ליה ועוד י"ל דהתם לא נחת לחשוב אלא דוקא עניני אכילה ושתיה המשפחים את הלמוד: בבל ובורסיף סימן רע לתורה כו'.

תימה שהרי רב יוסף גופיה קרי אנפשיה ורב תבואות בכת שור משום שהיה בקי טובא במשניות ובריות ומשום הכי נקרא סיני פדאיתא בפרק היו בודקין ובשילהי הוריות אלמא שלא היה שוכח למודו אע"ג שהיה דר בבבל ועוד שהרי בפרק השוכר את הפועלים אמרינן רבי זירא פי סליק לא"י יתיב מאה תעניתא דלשכח למודא בבבלאה מיניה פי היכי דלא נטרדיה ואם איתא שמשפחין הגמרא בבבל מאי היה צריך רבי זירא להתענות מאה תעניתא ועוד שהרי לעיל בפ' ז"ב אר"י מאי בבל בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בגמרא משמע שהיה משכח לבבל בתורה וכדאמר בהדיא בפרק הגזול ומאכיל גבי עובדא דרב פהנא ובשאר דוכתי טובא דילכון אמרי דילהון היא ועוד שהרי כל הגמרא מלא על כל גדותיו איך מעולם מימות עזרא ואילך נתגברה התורה בבבל וכ"ש בימי רב וכן בימי רב אשי דאמרינן מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה יגדולה במקום אחד ובפ"ק דגיטין נמי אמרינן דבבל כא"י לגיטין שא"צ לומר ב"נ וב"נ מפני שהו בקיאים בתורה ואין ראיה מרבי ירמיה שאמר בפרק הוציאו לו את הפה בבלי טפשי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכון משום שרבי ירמיה אזיל לטעמיה דדריש לעיל בפרק זה בורר במחשפים הושיבני כמתי עולם זה גמרא של בבל ואף רבי ירמיה גופיה לא תלה החסרון כלל במה שבבל עומד באויר המגדל ומשכח את הלמוד ושמא י"ל דאע"פ שאמר רב יוסף בבל סתם שהוא סימן רע לתורה לאו בכל מדינת בבל קאמר אלא דוקא עיר אחת או שתים לכל היותר שעומדים באויר המגדל ואולי אותה העיר נקרא בורסיף והני"ו של בורסיף טעות היא וצריך להיות בבבל בורסיף ור"ל עיר של בבל הנקראת בורסיף סימן רע לתורה אי נמי נקט שניהם בבבל בורסיף לפי שנתחלה שם פדאיתא בפרק לולב הגזול ובסוף פרק במה מדליקין אבל לא נתפונן באמרו סימן רע לתורה אלא דוקא על עיר אחת בלבד הנקראת בורסיף או הנקראת בבבל לאחר שנתחלה שמה.

כן נראה לי: לה' זו ברכת ה'. לעיל בפרק ארבע מיתות דריש כה"ג ה' זו ברכת השם וכן הוא אומר ונוקב שם: שפעי מרזבי דצפורי דמא כו'.

פרש"י לאשמועינן שרבי יוסי מצפורי הנה נקט הא וקשה לי אטו עד השתא לא ידעינן שרבי יוסי מצפורי הנה הלא כבר אשמועינן זה לעיל בפרק שני התקין רבי יוסי בצפורי וכן בפרק אחד דיני ממונות צדק צדק תרדון כו' הלא אחר רבי יוסי לצפורי ובפרק במה מדליקין שנינו שעל פי המלכות דר שם שאמרו יוסי ששתק יגלה לצפורי.

לכן נ"ל דנקט הא לאשמועינן שמן השמים הראו לבני צפורי שלא חטא ר' יוסי פלום בזה שדרש הפסוק חתר בחשך בתים וגו' ויפה השיב להם מי הנה ידענא דאתו גנבי ולפיכך שפעי מרזבי דצפורי דמא בשביל רוב צער ואם איתא שחטא לא היה נראה מן השמים צער גדול כזה.

כַּן נ"ל: ע"ב א"ל אָנָא חָדָא דְשִׁקְלִי כו'. נ"ל שְׁזָהוּ עַל דְרָךְ שְׁעָשׂוּ דוֹר הַמְּבוּל כְּדַאִתָּא
בב"ר בְּפִרְשַׁת נח ונ"ל כִּי הָיוּ עוֹשִׂים אֲנָשִׁי דוֹר הַמְּבוּל הָיָה אֶחָד מֵהֶם מוֹצִיא קְנוֹפְתוֹ
מִלְּאָה תְּרַמוּסִים וְהָיָה זֶה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה וְנָה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה
עַד מְקוֹם שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָו מִמֶּנּוּ בְּדִין אָמַר לְהוּ הַקַּב"ה אַתֶּם עֲשִׂיתֶם וְשָׂא לָא כְּשׁוּרָה
כו': רִיפְתָּא לְעִנְיָא בְּחֻצְבָּא.

פִּירוּשׁ כְּדִי שְׂלָא יִרְגִישׁוּ בַּהּ כְּדַאִתָּא בְּבִרְאשִׁית רַבָּה: שְׁנַאֲמַר תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲנֹכָד בְּקִשׁ
עֲבָדָה כו'. פִּרְש"י כִּי אָמַר דָּוִד עַל בְּנֵי קִרְחַת תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲנֹכָד בְּקִשׁ עֲבָדָה הֵם תְּעוּ כְּשֶׁה
אֲנֹכָד וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הִרְבִּים בְּקִשׁ עֲבָדָה כו'.

וְאֲנִי אֹמֵר אַחַר אֶלְפֵי מְחִילוֹת מַעֲצָמוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים לֹא כֵן אָבִי ח"ו פֶּה קְדוּשׁ יֹאמֵר זֶה
שְׁהָרִי הַפְּסוּק זֶה תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲנֹכָד וְגו' לֹא אָמַר דָּוִד עַל קִרְחַת וְעַדְתּוֹ כִּי אִם עַל עֲצָמוֹ וּר"י
בֵּן בְּתִירָה יְלִיף בְּגִזְרָה שְׁנֵה אֲבִינָה מִן אֲבִינָה וְכֵן הוּא מְבִנְיָר בְּאֵר הַיֵּטֵב בַּב"ר וְנ"ל רַבִּי
יְהוֹדָא בֵּן בְּתִירָה שְׁנֵה שְׂיֵשׁ לָהֶם חֶלֶק לַעוֹה"ב שְׁנַאֲמַר וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל בְּדָוִד הוּא
אֹמֵר תְּעִיתִי כְּשֶׁה אֲנֹכָד וְגו' מָה אֲבִינָה שְׁנַאֲמַר בְּדָוִד הִיא עֲתִידָה לְהַתְּבַקֵּשׁ אִף כָּאֵן
אֲבִינָה הַעֲתִידָה לְהַתְּבַקֵּשׁ כו': בְּסוּדָם אֵל תְּבֵא נַפְשֵׁי אֱלֹהֵי מְרַגְלִים.

בב"ר וּבְתַנְחוּמָא בְּפִרְשַׁת קִרְחַת דְרִישׁ נְמִי הָכִי אָבִל בְּפִרְשַׁת וַיְחִי דְרִישׁ לִיה עַל מַעֲשֵׂה
זְמָרִי: דָּף קִי כָּל הַמְּחֻזָּק בְּמַחְלֻקָת עוֹבֵר בְּלָאוּ כו'. רֹב מוֹנֵי הַמְּצוֹת לֹא מְנוּ לָאו זֶה
בְּמִנְיָן הִלְאֵנִין כִּי ס"ל שְׂאֵסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא הִיא: כָּל הַחֻלְק עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׂכִינָה.

פִּרְש"י חוֹלֵק עַל יְשִׁיבְתוֹ עַכ"ל. דְּבָרֵינוּ סְתוּמִים וְחֻתוּמִים שְׂלָא פִּירֵשׁ הִיאָךְ חוֹלֵק עַל
יְשִׁיבְתוֹ וְכָבֵר הָיָה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁר"ל אַע"פ שְׂאִין עֵיקָר מַחְלֻקָת שְׁלוֹ עַל רַבּוֹ גּוֹפִיָה
רַק עַל יְשִׁיבְתוֹ כְּלוֹמַר תְּלַמִּידֵינוּ כְּעֵין מַחְלֻקָת קִרְחַת וְעַדְתּוֹ דְּמִיִּתִּי רִאִיָה מִיָּנִיָה שְׂלָא הָיוּ
חוֹלְקִים עַל נְשִׂאוֹתוֹ שְׁל מַשֶּׁה גּוֹפִיָה שְׁנַתְּמָנָה מִלָּךְ רַק עַל הַפְּהוּנָה שְׁל אֶהְרֹן וְעַל נְשִׂאוֹתוֹ
שְׁל אֱלִיצָפָן בֵּן עִזִּיאֵל.

אֲמַנָם יוֹתֵר נֶכּוֹן בְּעֵינֵי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רִש"י שֶׁר"ל כְּדִפְרִישׁ הִרְמַב"ם בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת תְּלֻמוֹד
תוֹרָה וְנ"ל אִיזְהוּ חוֹלֵק עַל רַבּוֹ זֶהוּ שְׂקוּבָע לֹו מְדַרְשׁ וַיּוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וּמְלַמֵּד שְׂלָא בְּרִשׁוֹת
רַבּוֹ וְרַבּוֹ קֵיִים אַע"פ שְׁרַבּוֹ בְּמִדִּינָה אַחֲרָת כו' עַכ"ל.

אָבִל אִין לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רִש"י שֶׁר"ל שְׁחוֹלֵק עַל רַבּוֹ בְּאִינָה פֶּסֶק אוֹ הוֹרָאָה כִּי כְּבָר פֶּסֶק
מֵהֵרָא"י בְּפֶסְקֵינוּ סִימָן רל"ח שְׁמוֹתָר לְתַלְמִיד לְחֻלּוֹק עַל רַבּוֹ בְּאִינָה פֶּסֶק אוֹ הוֹרָאָה אִם
יֵשׁ לוֹ רִאִיוֹת וְהוֹכְחוֹת לְדְבָרֵינוּ שְׁהָדִין עִמוֹ וְכַתֵּב שְׂכָף הָיְתָה דְרַכָּה שְׁל תוֹרָה מִיִּמי
הַתְּנַאִים.

רַבִּינוּ הַקְּדוּשׁ חֶלֶק בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת עַל אָבִיו וְרַבּוֹ רִש"י ג. בְּאֲמוֹרָאִים רַבָּא חוֹלֵק בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת עַל רַבָּה שְׁהָיָה רַבּוֹ מוֹבָהָק.

בְּגִאוּנִים אֲשִׁיר"י חוֹלֵק בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת עַל מְהָר"ם שְׁהָיָה רַבּוֹ מוֹבָהָק עַכ"ל. וְאִין דְּבָרֵינוּ
צְרִיכִין חֻזְקָא שְׁהָרִי כָּל הַגְּמָרָא מְלָאָה עַל כָּל גְּדוּתִיהָ מְזָה שְׁהַתְּלַמִּיד חוֹלֵק עַל רַבּוֹ בְּכָל
הָאוֹפְנִים בֵּין בְּפָנָיו וּבֵין שְׂלָא בְּפָנָיו בֵּין שְׁהוּא לְבַד חוֹלֵק עַל רַבּוֹ בֵּין שְׂאֲחָרִים חוֹלְקִים
עַם רַבּוֹ בֵּין בְּזַקְנוֹתוֹ בֵּין בְּיַלְדוּתוֹ כְּמוֹ שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהִדְיָא בְּנִדְהָ בְּפָרְק כָּל הִיד גְּבִי
מֵאִי לָאו בְּזַקְנוֹתוֹ וְנ"ל דְּמַצִּינוּ הִרְבָּה תְּלַמִּידִים שְׁחוֹלְקִין עַל רַבּוֹתֵיהֶן בְּיַלְדוּתָם עַכ"ל.

וכן אשפחן להרמב"ם שחלק על אביו ורבו בפ"א מהלכות שחיטה בדין סירכא וכן הטור אכן העזר חלק על אביו ורבו הרא"ש בסי' קמ"א וכן בטור ח"מ בסי' ע"ז ובסי' ר"מ אע"ג שפכת בסי' ק"ז על דברי הרא"ש אע"פ שפראה לחלק איני משיב על דבריו כו' וכן בסי' קע"ו כתב עליו ואלמלא שאין לי להכריע כו' כבר קרא עליו תגר הרב הגדול מהרש"ל ז"ל וכתב עליו וז"ל תימה למה נושא לו פנים הלא רבינו הקדוש לא נושא פנים לעולם לאביו ורבו רש"ב"ג וכל מקום שיזע לחלוק עליו חלק עליו וכו' עכ"ל.

ואני בעניי עדיפא מיניה תימה אני על הטור הלא הרא"ש גופיה פתב בתשובותיו פלל וסימן נ"ה דין ט' וז"ל מי לנו גדול פרש"י ז"ל שהאיר עיני הגולה בפירושו ונחלקו עליו בהרבה מקומות יוצאי ירכו ר"ת ור"י ז"ל וסותרו דבריו כי תורת אמת היא ואין מחניפין לשום אדם עכ"ל.

וכן אשפחן לרבי אלעזר בר' שמעון שאמר רואה אני דברי ר' יוסי מדברי אבא שנה קדוש השם שפל זמן שהצדיקים בעולם ברכה בעולם כו'. וכבר מצינו שאמר מר בר רב אשי על אביו ורבו ה"מ דקטנותא ניהו כו' והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות טוען ונטען חולק על רבותיו בשיעור כפירת הטענה וכתב עליהם שטעו וכן בפ"ה מהלכות אישות פתב וז"ל ופרשו רבותי בהנאת מלנה דברים שאין ראוי לשומען כו' וגדולה מזו מצינו ברבי יוחנן דיהיב עיטא לקריביה וקאמר מילתא דלדעתיה הוי דינא דאריתא וריש לקיש עבד עובדא דלא פותיה ואמר לבעל הדין אי לא ציינת מפיקנא רבי יוחנן מאוניף ורבי יוחנן לא איקפד פלל אדרבה קבל האמת ואמר לקריביה מה אעשה שפנגדי חלוק עלי וקאלה רבים אין מספר.

ובהיות שפן הוא פאשר הוכחנו אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני לפי שקשה לי מהא דתנא בפ"ק דקידושין איזהו מורא לא ישב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו וכל הפוסקים פתבו דין זה נמי גבי תלמיד לרבו ופרש"י אם הנה חולק אביו עם אחר בדבר הלכה לא יאמר נראין דברי פלוני והטור י"ד פתב עליו בשם הרא"ה זה אין צריך דהיינו סותר את דבריו אלא אפילו נראין לו דברי אביו אין לו לומר נראין דברי אבא שפראה כמכריע דברי אביו אלא אם יש לו תשובה להשיב על החולקין ישיב עכ"ל.

וב"י פתב עליו שי"ל דתרי גונוי סותר את דבריו קתני חד שהוא לבדו סותר את דבריו וחד שהוא מכריע בדברי החולק עליו וכו'. הרי משמע בהדגא שאין הבן או התלמיד רשאי לסתור את דברי אביו או רבו בדבר הלכה אף על פי שיש לו להשיב דאי לא שיש לו להשיב תשובה מהיכא תיתי וכמו שכתב בהדגא הטור ח"מ בסי' ק"ז על דברי אביו הרא"ש שהבאתי לעיל אף על פי שפראה לחלק איני משיב על דבריו ולא מסתבר לחלק סותר את דבריו של אביו או של רבו בדבר הלכה בין מחלוקת תלמיד על רבו שמצינו בכל הגמרא שהבאתי לעיל.

ולכאורה הנה נ"ל הא דתנא לא סותר את דבריו וכו' אין רצונו לומר שלא יחלוק על רבו באיזה פסק או הוראה אלא ה"פ שלא יחלוק על רבו באיזה פסק או הוראה בלשון סתירה פגון לא פי וכיוצא בזה אלא צריך לחלוק לו פבוד בדבורו כדאיתא בסנהדרין בפרק הנשרפין מתני ליה רב יחזקאל לרמי בריה הנשרפין בנסקלין רבי שמעון אומר

דינו בסקילה שהשורפה תמורה א"ל רב יהודה אפא לא תיתניא הכי מאי איריא כו' אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא לא תימא ליה לאבוה הכי דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אפא עברת על דברי תורה וכו' אלא אומר לו אפא מקרא פתוב בתורה פך הוא.

ועדיין לבי מהסס. ולוא פיו הקדוש של רש"י וכל הנגדרים אחריו הטור י"ד הלא"ה ובית יוסף שהבאתי לעיל הייתי מפרש הברייתא הנזכרת דקתני ולא סותר את דבריו לא איירי בדבר הלכה פלל ועיקר אלא מייירי דוקא במילי דעלמא וראיה מוכרחת לדברי מהא דאיתא בפ"ק דקידושין מאי דכתיב פי ידברו את אויבים בשער אפילו האב ובנו הרב ומלמידו שעוסקים בתורה בשער אחד נעשו אויבים זה לזה וכו'.

וקא נדאי הא דקאמר אפי' ר"ל אע"ג שהבן חייב לחלוק פבוד לאביו שלא יסתור את דבריו ודכונתיה התלמיד לרבו אפ"ה לדבר הלכה נעשו אויבים זה לזה משום שא"צ לחלוק פבוד שלא יסתור את דבריו בדבר הלכה וטעמא רבה איכא במילתא כמו שכתב הרא"ש ז"ל בתשובה שהבאתי לעיל כי תורת אמת היא ואין מתניפין לשום אדם אבל אי אפשר לפרש הא דקאמר אפילו האב ובנו וכו' אף ע"ג שהבן אוהב לאביו וכן התלמיד לרבו דא"כ מאי רבותי אטו בשביל אהבה יתניף לאביו ולא יחלוק עליו כשהוא יודע שאינו אומר אמת ועוד דא"כ הנה לו לומר סתם אפילו שני אוהבים שעוסקים בתורה וכו'.

כן נראה לי: ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. לא ידעתי מה להם לצדיקים לעתיד לבא בממון ושמא יש לומר דזה מייירי לימות המשיח: קרח מן השרופים ומן הבלועים וכו' כב"ר גותן טעם למה נעשה בו ב' דינין שאלו נשרף ולא נבלע היו הבלועים מתרעמין ואומרים שלא הביא עלינו כל הפורענות הזו אלא קרח נהרי הן נבלעים וקרח ניצול ואלו נבלע ולא נשרף היו השרופין מתרעמין וכו': ע"ב עשרת השבטים אין להם חלק לעוה"ב כו'.

פרש"י אית דמפרשי היינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גליות לפי שספרו בגנות ארץ ישראל פדאמרן לעיל כי מטו שוש כו' ובדבר זה נענשו מרגלים ולפי פירוש זה הא דתנן לעיל מרגלים אין להם חלק לעוה"ב היינו לימות המשיח וקשה לי טובא חדא שהרי ימות המשיח ועולם הבא נזכרים בהדי הדדי לעיל בפרקין ובשאר דוכתי טובא כמו כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה כו' אלמא דימות המשיח אינם נקראים עולם הבא ועוד מדכיל מרגלים בהדי אינה שאין להם חלק לעוה"ב דהיינו עולם הנשמות או עולם התחיה למר פדאית ליה וכו' כמו שפירשתי לעיל אם כן דכונתיה עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא היינו נמי לעולם הבא ממש: קטני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב.

פרש"י רשעי ישראל עצמן פשיטא דאין להם חלק לעוה"ב פדאמרין בפרק בתרא דכתובות רפאים בל יקומו מי שמרפה עצמו מדברי תורה וכו'. תמיה אני פה קדוש יאמר דבר זה דאם כן מאי פל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כו'.

ועוד שְׁהָרִי בַפ"ק דר"ה אֶמְרִינָן בְּהֶדְיָא שְׁאֵפִילוּ הַרְשָׁעִים גְּמוּרִין שְׁעוֹנוֹתֵיהֶן מְרֻבִּים אִם אֵין בְּכֹלל עוֹנוֹתֵיהֶן עוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן דְּהֵיִינוּ שְׁלֵא הִנְיָחוּ תַפְלִין מְעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וּכ"כ הַרְמַב"ם בְּהֶדְיָא בַפ"ג דְּהֵלְכוֹת תְּשׁוּבָה וְעוֹד שְׁהָרִי בְּפֶרֶק בְּתָרָא דְכִתְּוֹבוֹת אֶמְרִינָן עַל הָא דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר רַפָּאִים בַּל יִקּוּמוּ מִי שְׁמַרְפָּה עֲצָמוּ מִדְּבָרֵי תוֹרָה אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לֹא נִיחָא לְמַרְיָהוּ דְאִמְרַתְּ לֵהוּ הִכִּי הָהוּא בְּמַרְפָּה עֲצָמוּ לַע"א הוּא דְכִתְּיב וְאָף עַל גַּב דַּר"א יְלִיף לִיה אַח"כ מִקְרָא אַחְרֵינָא דְכִתְּיב פִּי טַל אוֹרוֹת טַלְף וְאַרְצֵי רַפָּאִים תַּפִּיל וְכו' מ"מ סוּגְיָא דְעֵלְמָא לֹא אֲזִילָא פְּנוּתֵיהּ דַּר"א דַּא"כ קָשָׁה אִמְאִי לֹא חָשִׁיב מִי שְׁמַרְפָּה עֲצָמוּ מִד"ת לֹא בְּהָא פִּירְקָא וְלֹא בַפ"ק דַּר"ה בְּהֵדִי אֵינְךָ דְקַחְשִׁיב שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְאֵין לְהַקְשׁוֹת הָא קִרְא קַא דְרִישׁ ר"א דִּי"ל דְקִרְא וְאַרְצֵי רַפָּאִים תַּפִּיל נְמִי בְּמַרְפָּה עֲצָמוּ לַע"א הוּא דְכִתְּיב.

לְכוּן נ"ל דְהָא דְנִקְטָ קִטְנֵי בְּנֵי רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל דְמִשְׁמַע אֲבָל רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּן פְּשִׁיטָא שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לַעוֹלָם הַבָּא מִיַּרְי בְּרִשְׁעִים גְּמוּרִים שְׁהֶם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן כְּדָמוּכַח מִקְרָא שְׁהִבִּיא מְמַנּוּ רְאִיָּה וְכָל עוֹשֵׂי רִשְׁעָה קָשׁ וְגו' הֵיִינוּ עוֹשֵׂי רִשְׁעָה עוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן דְּוָמִיָּא לָהֶא דְכִתְּיב וְעִסְוֹתֵם רִשְׁעִים פִּי יִהְיוּ אֶפְרַח תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם וְגו' דְמִיַּרְי בְּרִשְׁעִים גְּמוּרִים שְׁהֶם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן כְּדָמִיתָא בְּפֶרֶק קַמָּא דְרֵאשׁ הַשְּׁנָה.

כֵּן נִרְאָה לִי: מִשְׁעָה שְׁנַמּוּל וְכו', וּמִפְּנֵי זֶה תִּינּוּק שְׁמַת קוֹדֵם שְׁיַגִּיעַ לְהִיּוֹת בֶּן ח' מְלִין אוֹתוֹ עַל קִבְרוֹ. כֵּן נִרְאָה לִי: דָּף קִיא לְמִי שְׁמִשְׁיִיר אֶפִּילוּ חֵק אֶחָד וְכו'.

הֵרַב בְּעַל הָעֵקָרִים בְּמֵאמְרֵי ג' פֶּרֶק כ"ט הִבִּיא מִימְרָא זֹו וּפִירְשׁ שְׁרִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי יוֹחָנָן חוֹלְקִים אִם תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה נוֹתְנַת הַשְּׁלִימוֹת בְּכֹלְלָהּ אוּ בְּחִלְקֵיהָ וְשִׁדְעַת רִישׁ לְקִישׁ הִיא שְׁנוֹתְנַת הַשְּׁלִימוֹת בְּכֹלְלָהּ וְלֹא בְּחִלְקֵיהָ וּלְפִיכֹךְ אָמַר שְׁאֵפִילוּ מִי שְׁשָׁמַר כֹּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה וְלֹא שְׁיִיר אֲלֵא חֵק אֶחָד יוֹרֵד לְגִיחָם וְשִׁדְעַת רַבִּי יוֹחָנָן הִיא שְׁנוֹתְנַת הַשְּׁלִימוֹת בְּחִלְקֵיהָ כְּלוּמַר שְׁקִיּוּם מְצוּה אַחַת בְּלִבְד תַּסְפִּיק לְהַקְנוֹת הַשְּׁלִימוֹת וּלְפִיכֹךְ אָמַר שְׁפִירוּשׁ הַפְּסוּק וּפְעָרָה פִּיָּה לְבָלִי חֵק לְמִי שְׁלֹא קִיָּים אֶפִּילוּ חֵק אֶחָד וְהַקְשָׁה שֶׁם הֵרַב הַנְּזָכָר עַל רִישׁ לְקִישׁ א"כ אֵי אֶפְשָׁר לְשׁוּם אָדָם שְׁיִזְכֶּה לַחֲזִי הַעוֹה"ב פִּי אָדָם אֵין צְדִיק בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטֵא וְתִהְיֶה אִם כֵּן הַתּוֹרָה שְׁנִיתְנָה לְיִשְׂרָאֵל דְּרָף חֲסֵד לְהַבִּיאָם כְּלָם לַחֲזִי הַעוֹה"ב הִיא בְּעֲצָמָה הַמוֹנַעַת אוֹתָם מִלְּזַכּוֹת בְּחֲזִי עוֹה"ב וְיִהְיוּ לְפִי זֶה כֹּל יִשְׂרָאֵל יוֹרְדִים לְבָאָר שַׁחַת חֲלִילָה הַפָּדָה מֵהַ שְׁכּוֹנָן מִמֶּנָּה וְהַפָּדָה הַמְקוֹבֵל שְׁהָרִי אֶמְרוּ בְּמִשְׁנָה כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְהַעֲלָה שֶׁם הֵרַב הַנְּזָכָר פִּי מְצוּה אַחַת בְּלִבְד אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם עַל מַתְּכוֹנְתָהּ וְשְׁלִמוֹתָהּ תַּסְפִּיק לְהַקְנוֹת לוֹ חֲזִי הַעוֹה"ב וְהִיא דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן וְיֵמָּה שְׁנַמְצָא בַּתּוֹרָה מְצוֹת רַבּוֹת לֹא הִיָּה זֶה עַל צַד הַהִקְרָח לְהַקְנוֹת חֲזִי הַעוֹה"ב כְּדַעַת רִישׁ לְקִישׁ אֲלֵא עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב כְּדִי שְׁלֹא יִמְלֹט אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִזְכֶּה לַעוֹה"ב עַל יְדֵי אַחַת מֵהֶן וְהִיא כְּוֹנֵנַת רַבִּי חֲנִנְיָא כֵּן עֲקֻשְׁיָא בְּמָה שְׁאָמַר רַצָּה הַקַּב"ה לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכֹךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמְצוֹת וְכִמוֹ שְׁכֹתֵב הַרְמַב"ם בַּפ"י מִשְׁנָה זֹו וְז"ל מִעֲקָרֵי הָאֱמוּנָה בַּתּוֹרָה פִּי כְּשִׁיבִיָּים אָדָם מְצוּה מִתְרִי"ג מְצוֹת פְּרָאוּי וְכוּהֲוֹן וְלֹא יִשְׁתַּרְף עִמָּה כְּוֹנָה מְכַוֵּנַת הָעוֹלָם בְּשׁוּם פְּנִים אֲלֵא שְׁיַעֲשֶׂה אוֹתָהּ לְשִׁמָּה מֵאַהֲבָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרַתִּי לָךְ הִנֵּה זָכָה בְּהַ לַחֲזִי הַעוֹה"ב וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי חֲנִנְיָא פִּי הַמְצוֹת בְּהִיּוֹתָם הִרְבָּה אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם כְּחֲזִי אַחַת מֵהֶם עַל מַתְּכוֹנְתָהּ וְשְׁלִמוֹתָהּ וּבְעֲשׂוֹתוֹ אוֹתָהּ הַמְצוּה תַּחֲזִיהַ נִפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה

וממה שיוּרָה על הַעֵינָן הַזֶּה מֵהַ שְׂאֵל רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן תְּרַדְיוֹן מֵהַ אֲנִי לַחֲזֵי הַעוֹה"ב וְהַשִּׁיבֵנו הַמְּשִׁיב כָּלֹּם בָּא מֵעֵשָׂה לִידָה כְּלוּמַר בְּנִדְמוֹן לָהּ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה כַּהֲנִיגְנוּ הַשִּׁיבֵנו כִּי בְנִדְמוֹנָה לֹו מִצְוֹת צְדָקָה עַל דְּרָף שְׁלִימוֹת כָּכֵל מֵהַ שְׂאֵלֵנוּ וְנִזְכָּה לַחֲזֵי הַעוֹה"ב וּפְרִוּשׁ הַפְּסוּקִים ה' חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ לְצַדֵּק אֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' ע"כ.

עוֹד הָאָרֶיף הַרְבֵּה הַנִּזְכָּר בְּסִתְרֵת הַסְּבָרָא שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ וְכַתֵּב וּגְדוּלָה מִזֹּו נִמְצָא לְרוֹז"ל בְּהַרְבֵּה מִקּוֹמוֹת שְׂאֵפִילוֹ בְּעֵשִׂינִית פְּנֵעַל אֶחָד שְׂאִינוֹ מִצְוָה וְאִינוֹ אֲזַקְרָה אִם יִכְוֹן הַעוֹשֵׂה בְּעֵשִׂינִיתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם יִזְכָּה בָּהּ לַחֲזֵי הַעוֹה"ב כְּלוּמַר לְמַדְרַגָּה מֵהַ מַּמְדְּרָגוֹת הַעוֹה"ב כְּמוֹ שְׂאֵמְרוֹ בְּכַתְּבוֹת פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא עַל הַהוּא כּוֹבֵס דְּסִלִּיק לְאַגְרָא וְנִכְפַּל שְׂיִצְאָה בֵּת קוֹל וְאַמְרָה אִף הַהוּא כּוֹבֵס מְזוּמָן לַחֲזֵי הַעוֹה"ב וְכוּ' בַּפ"ק דַּע"א עַל הַהוּא קְלִיסְטִינְרִי שֶׁל רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן יִצְתָה בֵּת קוֹל וְאַמְרָה שֶׁהוּא מְזוּמָן לַחֲזֵי הַעוֹלָם הַבָּא וְכוּ' בְּמַסְכַּת תַּעֲנִית מְבִיא הַרְבֵּה מֵעֲשִׂים מְאֻנְשִׁים שְׂאֵמַר אֲלֵיהֶוּ עֲלֵיהֶם שְׁהֵם מְזוּמָנִים לַחֲזֵי הַעוֹה"ב וְאֵע"פ שְׂלֵא הֵיוּ עוֹשִׂים מֵעֲשִׂים שְׂיֵהִיו מִצְוָה אוֹ אֲזַקְרָה אֶלָּא פְּעוּלוֹת טוֹבוֹת כּוּ' עַכ"ל הַרְבַּבְעַל הַעֵקְרִים.

וְהַרְבֵּה מְהֵר"י ז"ל תַּמָּה מְאֹד עָלָיו הַיָּאֵף חֲשַׁד לְרִישׁ לְקִישׁ מְרִיזָה דְּגַמְרָא בְּדַעָה נִפְסָדָת כְּזוֹ שְׂאֵפִילוֹ מִי שְׂשֵׁמֶר כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וְלֹא שְׂשִׁיר אֶלָּא חֵק אֶחָד מֵהַתּוֹרָה שְׂלֵא יִשְׁיג הַעוֹה"ב הַפֶּה מֵהַ שְׂאֵמְרוֹ בְּמִשְׁנָה כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְהַפֶּה מֵהַ שְׂאֵמֶר ר' חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא רָצָה הַקַּב"ה לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְאִיף לֹא הִבִּיא רַבִּי יוֹחָנָן אוֹ בַּעַל הַגְּמָרָא מְשֻׁנּוֹת אֵלֶיו לְהַקְשׁוֹת עַל רִישׁ לְקִישׁ וְעוֹד שְׁהֵרִי בַּפ"ק דַּר"ה תַּנְיָא ב"ש אוֹמְרִים ג' פְּתוֹת הֵן לְיוֹם הַדִּין אַחַת שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים וְאַחַת שֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְאַחַת שֶׁל בִּינוּנִים צְדִיקִים גְּמוּרִים וְנִחְתָּמִים לְאַלְתֵּר לַחֲזֵי הַעוֹה"ב רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְנִחְתָּבִים וְנִחְתָּמִים לְאַלְתֵּר לְגִיהֵנָם וְכוּ' בִּינוּנִים ב"ה אוֹמְרִים וְרַב חֲסֵד מְטָה כְּלָפִי חֲסֵד וְכוּ' וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת מְדַקָּא חֲשִׁיב בִּינוּנִים שְׂעוֹנוֹתֵיהֶם וְזַכּוּתֵיהֶם שְׁקוּלִים מִשְׁמַע דְּצְדִיקִים גְּמוּרִים דְּקָאֵמֶר הֵינֵנו מִי שְׂזַכּוּתֵנו מְרַנְבִים וְרְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּקָאֵמֶר הֵינֵנו מִי שְׂעוֹנוֹתֵנו מְרַנְבִים וְא"כ קָשָׁה מְבַרְיָתָא זֹו אַתְרַנְיָהוּ אַרִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי יוֹחָנָן לְפִי מֵהַ שְׂפִירֵשׁ הַרְבֵּה בַּעַל הַעֵקְרִים אֶת דְּבַרְיָהֶם דְּרִישׁ לְקִישׁ אָמַר דְּאֵפִילוֹ מִי שְׂשֵׁמֶר כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וְלֹא שְׂשִׁיר אֶלָּא חֵק אֶחָד יוֹרֵד לְגִיהֵנָם וּבְבַרְיָתָא הַנּוֹכַחַת אָמַר דְּמִי שְׂרַנְבוֹ זְכוּת נִכְתָּב וְנִחְתָּם לְאַלְתֵּר לַחֲזֵי הַעוֹה"ב וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר דָּאֵם קִיִּים רַק חֵק אֶחָד בְּלַבַּד אִינוֹ יוֹרֵד לְגִיהֵנָם וְזֵה הַפֶּה מִמֵּה שְׂשֻׁנוּ בְּבַרְיָתָא הַנּוֹכַחַת רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּהֵינֵנו מִי שְׂרַנְבוֹ עֲבִירוֹת נִכְתָּבִים וְנִחְתָּמִים לְאַלְתֵּר לְגִיהֵנָם וְאִין סַפֵּק כִּי לְדַעַת הַרְבֵּה בַּעַל הַעֵקְרִים בֵּין לְרִישׁ לְקִישׁ בֵּין לְרַבִּי יוֹחָנָן פִּירוּשָׁא דְּפַעְרָה פִּיָּה הֵינֵנו דְּיוֹרֵד לְבָאֵר שַׁחַת וְנִדְוֹן בָּהּ לְדוּרֵי דוֹרוֹת דָּאִי הֵנָּה סֹבֵר דְּרִישׁ לְקִישׁ מְפָרֵשׁ לִיָּה דְּיוֹרֵד לְגִיהֵנָם עַל זְמַן מֵהַ וְאַחַר כֶּף הוּא זֹוֹכָה לַחֲזֵי הַעוֹה"ב לֹא הֵנָּה מְקַשָּׁה מִיָּדֵי עֲלִיָּה מִמִּתְנִי' דְּכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לַעוֹה"ב וְהָא גְּמִי וְדָאִי כִּי דִין ג' פְּתוֹת הַנּוֹכַחַת הוּא בֵּין לְיוֹם הַדִּין הַגְּדוֹל אַחַר תַּחֲסִינִית הַמַּתִּים בֵּין בְּעוֹלָם הַנְּשֻׁמוֹת תִּיכְף אַחַר פְּטִירַת הָאָדָם כְּמוֹ שְׂנִתְבָּאֵר בְּאוּר רַחֵב בְּשַׁעַר הַגְּמוּל לְהַרְמֵב"ן ז"ל וְאִין לוֹמַר כְּשֵׁם דְּפִלְגִי רִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי יוֹחָנָן בְּפִירוּשׁ לְבָלִי חֵק פְּלִיגִי גְּמִי בְּפִירוּשׁ פְּעָרָה פִּיָּה דְּקָאֵמֶר קָרָא רִישׁ לְקִישׁ מְפָרֵשׁ פְּעָרָה פִּיָּה ר"ל דְּיוֹרֵד לְגִיהֵנָם עַל זְמַן מֵהַ וְאַחַר כֶּף הוּא זֹוֹכָה לַחֲזֵי עוֹה"ב וְסֹבֵר רִישׁ לְקִישׁ דְּבַרְיָתָא דְּקַתְנִי בָּהּ דְּרַנְבוֹ זְכוּת וּמִיעוּטוֹ עֲבִירוֹת נִכְתָּבִין וְנִחְתָּמִין לְאַלְתֵּר לַחֲזֵי עוֹה"ב מִיָּרִי בְּמִי שְׂעֵשָׂה מִיעוּט עֲבִירוֹת הֵהֵם זְמַן מֵהַ טְרָם

שְׁקִרְבָּה עַת פְּקוּדָתוֹ וַיִּשְׁקַל לְמִטְרָפְסִיָּה בְּהָאֵי עֲלָמָא וּכְשִׁימוֹת זֹכָה הוּא תְּכַרְף לַחֲזֵי עוֹה"ב וְכִמּוֹ שְׁאָמַר רַבּוּב זְכוּיֹת וּמִיעוּטוֹ עֲבִירוֹת נִפְרָעִים מִמֶּנּוּ עַל עֲבִירוֹת שְׁעֵשָׂה בְּעוֹה"ב בְּשִׁבִיל לִיתֵן לוֹ שְׁכָר מְשַׁלֵּם בְּעוֹה"ב אֲבָל רִישׁ לְקִישׁ אֵיירִי בְּמִי שְׁעֵשָׂה עֲבִירָה אַחַת סְמוּדָּה לְמִיתָתוֹ וְלֹא נִזְכָּר לְהִתְחַרֵּט עָלֶיהָ וְלָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל אִישׁ כְּזֶה דְרִישׁ קָרָא דְפַעְרָה פִּיהָ לְמִי שְׁמַשְׁיִיר אֲפִילוּ חֵק אֶחָד דְּכִינּוּן דְּלֹא נִפְרָעוּ מִמֶּנּוּ מִעֲבִירָה זֹו בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים חֲזִינְתוּ לֹא יִמְלֹט מִלְּיָרֵד לְגִיחָנָם עַל זְמַן מַה וְלִהְיוֹת נִדוּן שָׁם בְּעוֹנָשׁ מִתְּיַחֵס וְנִעְרַף אֶל אֵיכוֹת וּמַהוֹת הָעֲבִירָה אֲשֶׁר עָשָׂה וְאַחַר מִירוּק הָעוֹן הַהוּא כְּפִי אֲשֶׁר תִּשְׁעֲרֵהוּ חֲכָמְתוֹ יִתְבַּרֵּךְ הוּא זֹכָה לַחֲזֵי עוֹה"ב וְרַבֵּי יוֹחָנָן פְּלִיג עָלֶיהָ וְקָאָמַר לֹא נִיחָא לְמַרְיָהוּ דְאִמְרַת עֲלִיָּהוּ הֵכִי דְאִיהוּ סְבַר רַבּוּב זְכוּיֹת וּמִיעוּטוֹ עֲבִירוֹת סְמוּדָּה לְמִיתָתוֹ מוֹחֲלִין לוֹ עַל מִיעוּט עֲבִירוֹת שְׁבִידוֹ וְזֹכָה תְּכַרְף לְגַן עֵדֵן וְלַחֲזֵי הַעוֹה"ב אֲלֵא שְׁמִיעוּט עֲבִירוֹת הָהֵם גּוֹרְעִין לוֹ חֲלָקוֹ מִגַּ"ע וּמַחֲזֵי עוֹה"ב מְאַחַר שְׁלֹא קָבַל עָלֵיהֶם עֲנָשָׁם בְּעוֹה"ב וְלֹא נִצְטַרְף לֹאמַר לְפִי זֶה דְרַבֵּי יוֹחָנָן דְמוּקִי לְהָאֵי קָרָא בְּמִי שְׁלֹא קָיִים אֲפִילוּ חֵק אֶחָד סְבַר דְּדוֹקָא מִי שְׁלֹא קָיִים אֲפִילוּ חֵק אֶחָד הוּא דִּיּוֹרֵד לְגִיחָנָם עַל זְמַן מַה אֲבָל מִי שְׁקָיִים חֵק אֶחָד אַע"פ שְׁעֵבַר עַל כָּל שְׁאָר מַצּוֹת שְׁבִתוֹרָה אֵינּוּ יוֹרֵד לְגִיחָנָם כָּלֵל וְיִקְשָׁה עָלָיו מִבְּרִייתָא דְקַתְנֵי בָּהּ דְרַבּוּב עֲבִירוֹת נִכְתָּב וְנִחְתָּם לְאַלְתֵּר לְגִיחָנָם מִפְּנֵי שְׁיֵשׁ לֹאמַר לְר' יוֹחָנָן מִפְּרִשׁ פְּעֵרָה פִּיהָ דְקָאָמַר קָרָא הֵינּוּ דִּיּוֹרֵד לְבָאָר שַׁחַת וְנִדוּן בָּהּ לְדוּרֵי דוֹרוֹת וּמוּקִי רַבֵּי יוֹחָנָן לְהָאֵי קָרָא לְמִי שְׁלֹא קָיִים אֲפִילוּ חֵק אֶחָד.

וּמַעֲתָה אֵין לְהַקְשׁוֹת עָלָיו מִבְּרִייתָא הַנּוֹפְרַת דְקַתְנֵי בָּהּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְהֵינּוּ מִי שְׁרַבּוּב עֲבִירוֹת נִכְתָּבִים וְנִחְתָּמִים לְאַלְתֵּר לְגִיחָנָם דְאִיהוּ הֵכִי קָאָמַר מִי שְׁלֹא קָיִים אֲפִילוּ חֵק אֶחָד נִדוּן בְּגִיחָנָם לְדוּרֵי דוֹרוֹת אֲבָל מִי שְׁקָיִים חֵק א' אַע"פ שְׁעֵבַר עַל כָּל שְׁאָר הַמַּצּוֹת שְׁבִתוֹרָה אֵינּוּ יוֹרֵד לְגִיחָנָם לְהִיּוֹת נִדוּן בּוֹ לְדוּרֵי דוֹרוֹת אֲבָל נִדוּן הוּא שָׁם י"ב חֲדָשׁ כְּדִקְתְּנֵי בְּבְרִייתָא וְלֹא יִהְיֶה קֶשֶׁה מִיָּדֵי אַרְבֵּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ כִּי כָּל חֵד מִיְנִיָּהוּ מִפְּרִשׁ פְּעֵרָה פִּיהָ דְקָאָמַר קָרָא עַל פִּי דְרַכּוֹ וּבְרִייתָא מְתַרְצָא לְמַר כְּדִאִית לִיהָ וּלְמַר כְּדִאִית לִיהָ כְּמוֹ שְׁפִירְשׁוּנוֹ אֲבָל לֹא יִתְכַּן לֹאמַר כֵּן דְמִלְשׁוֹן הַמִּימְרָא מְשַׁמַּע דְרִישׁ לְקִישׁ וּר' יוֹחָנָן לֹא פְּלִיגֵי אֲלֵא בְּפִירוּשׁ לְבָלִי חֵק וְאִי הוּוּ פְּלִיגֵי נְמִי בְּפִירוּשׁ פְּעֵרָה פִּיהָ לֹא הָוּה שְׁתִּיק הַגְּמָרָא מִלְּבָאָר פִּירוּשׁוֹ דְפַעְרָה פִּיהָ הַמְתַּחֲלָף לְהֵנִי אֲמוּרָאֵי לְכָל חֵד עַל פִּי דְרַכּוֹ בְּפִירוּשׁ לְבָלִי חֵק וּמַה שְׁנִרְאָה בְּעֵינֵי טוֹב וַיִּשָּׁר בְּבִיאֹר דְבְרֵי הֵנִי אֲמוּרָאֵי הוּא דְבִין לְרִישׁ לְקִישׁ בֵּין לְרַבֵּי יוֹחָנָן פִּירוּשָׁא דְפַעְרָה פִּיהָ הוּא דִּיּוֹרֵד לְבָאָר שַׁחַת וְנִדוּן שָׁם לְדוּרֵי דוֹרוֹת וְתַרְנִיָּהוּ דְרִישׁ לְבָלִי חֵק בְּמִי שְׁשָׁמַר כָּל מַצּוֹת שְׁבִתוֹרָה וְלֹא עֵבַר אֲלֵא עַל חֵק אֶחָד וּבָהָא הוּא דְפִלְגֵי רִישׁ לְקִישׁ מוּקִי לִיהָ לְקָרָא בְּמִי שְׁעֵבַר וְלֹא נִזְכָּר מְעוּלָם כָּלֵל בְּחֵק אֶחָד כְּפִי וּמְזוּלָל בְּמַצְנָה הַהִיא תֵּאמַר שְׁעֵבַר וְלֹא נִזְהַר מְעוּלָם בְּלְבִישַׁת שְׁעֵטָנָו אוֹ שְׁאָר מַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְזֶהוּ מַה שְׁאָמַר לְמִי שְׁמַשְׁיִיר אֲפִילוּ חֵק אֶחָד שְׁעֵשָׂה הַחֵק הַהוּא שִׁיּוֹר וּפְאָה וְאַע"ג דְּבְרִייתָא הַנּוֹפְרַת קַתְנֵי הִיּוּ בְּכָלֵל מְחַצָּה עוֹנוֹת שְׁלֵהוּן עוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן כְּגוֹן קְרַקְפָּתָא דְלֹא מִנְחָ תְּפִלִּין יוֹרְדִין לְגִיחָנָם וּמְצַפְצָפִים וְעוֹלִים וְכו' עַד אֲבָל מִי שְׁעוֹנוֹתָיו מְרוּבִים מְזַכְיֹתָיו וּבְכָלֵל אוֹתָן עוֹנוֹת עוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֵן יוֹרְדִין לְגִיחָנָם וְנִיְדוּנִים בּוֹ י"ב חֲדָשׁ לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ גּוֹפֵן כָּלֵל וְנִשְׁמָתָן נִשְׁרַפָּת וְגִיחָנָם פּוֹלְטָתָן וְרוּחַ מְפֹרְתָתָן תַּחַת כְּפּוֹת רַגְלֵי הַצְּדִיקִים וְכו' דְשְׁמַעִינוּ מִיָּנָה דְמִי שְׁזוּלָל וְלֹא נִזְהַר בְּמַצְנָה אַחַת אֲפִילוּ אִם הָיָה מְרוּבָה עוֹנוֹת אֵינּוּ נִדוּן בְּגִיחָנָם כִּי אִם י"ב חֲדָשׁ סְבַר רִישׁ לְקִישׁ דְהֵינּוּ

דוקא בְּמִי שֶׁעָבַר עַל אַחַת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה שְׂוֹלָל בְּהַ בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה כְּגֹן קַרְקַפְתָּא דְּלֵא מִנַּח תְּפִלִּין דְּמַפְרֵשׁ בְּבְרִייתָא וְכַדוּמָה לֵה אֲבָל מִי שֶׁלֹּא נִזְהַר מֵעוֹלָם בְּאַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וּמְזַלְזֵל בְּהַ בְּשֵׁאֵט בְּנַפְשׁ בְּקוּם עֲשֵׂה הָאִישׁ הַזֶּה גְּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְשׂוּאָה וְסִבַּר רִישׁ לְקִישׁ דִּי יוֹרְדַּהּ הוּא לְבָאָר שַׁחַת וְנִגְדוֹן בְּהַ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת וְקֹאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לֹא נִיחָא לְמַרְיָהוּ דְאַמְרַתָּ עֲלֵייהּ הֵכִי דְנָהִי דְעֲוֹן פְּלִילִי הוּא וְנִרְאִי לְעוֹנָשׁ גְּדוֹל בְּלִי סַפֵּק מ"מ אִינוּ נִגְדוֹן עֲלֵיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת אֲלֵא מֵאִי לְבָלִי חֵק לְמִי שֶׁלֹּא קִיָּיִם אֲפִילוּ חֵק א' מִן הַתּוֹרָה פִּירוּשׁ שֶׁלֹּא קִיָּיִם וְקִבֵּל עֲלֵיו אֲפִילוּ חֵק אֶחָד לְמִצְוָה שֶׁהוּא מְכַחֵשׁ וְכוּפֵר בְּחֵק הַהוּא הֵיחֹתוּ מִן הַתּוֹרָה דְּאִישׁ הַזֶּה יִקְרָא כּוֹפֵר בַּתּוֹרָה מִן הַשְּׁמַיִם וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל כָּל הָאוֹמֵר כָּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה מִפִּי הַקַּב"ה חוּץ מִפְּסוּק אֶחָד וְכו' עֲלֵיו הַפְּתוּב אוֹמֵר כִּי דָבַר ה' בְּזֶה וְמִי שֶׁלֹּא קִיָּיִם הוּא מְלִשׁוֹן קִיָּיִמוֹ עֲלֵיהֶם הִיְהוּדִים וְכֵן פִּירֵשׁ הַרְמַב"ם אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם דִּהֵינּוּ אֲשֶׁר לֹא יִקְבֵּל עֲלֵיו שֶׁהוּא חַיִּיב לַעֲשׂוֹת אֶת כְּנֹלָם זֶהוּ מַה שֶׁנִּרְאָה לִי בְּבִיאוֹר וּפִירוּשׁ הַף מִימְרָא וְהַפִּירוּשׁ נִחְמַד וְנִעִים מֵאֵד מֵצַד הָעֲנָן הַמְכַוֵּן בְּעֲצָמוֹ וּמְסַפִּים אֵל הַלְשׁוֹן מְכַל צַד עַכ"ל הַרְבַּ מְהַר"י ו"ל.

וְעַם כָּל הַשְּׁבִיחַ הַזֶּה שֶׁהוּא מְשַׁבַּח פִּירוּשׁוֹ אוֹמֵר אֲנִי אֶחָד אֶלְף מְחִילוֹת מְעַצְמוֹתֵי הַקְּדוּשִׁים לֹא כֵן אֲבִי חַס וְשְׁלוֹם פֶּה קְדוֹשׁ יֹאמֵר דְּבָר זֶה הֲלֵא פִירוּשׁ זֶה אִין לוֹ קִיָּוִם וְהַעֲמָדָה כָּלֵל וְעֵיקַר לֹא מֵצַד הָעֲנָן וְלֹא מֵצַד הַלְשׁוֹן מִכְּמַה סְפִיקוֹת עֲצוּמוֹת וְקוֹשְׁיוֹת חֲזָקוֹת הַרְבֵּה מֵאֵד דְּלִית נֶגֶר וְכֵר נֶגֶר דִּיפְרַקִּינָהוּ לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעַתִּי לֹא מֵצַד הָעֲנָן שֶׁפִּירֵשׁ דְּלַדְעַת רִישׁ לְקִישׁ מִי שֶׁלֹּא נִזְהַר מֵעוֹלָם בְּאַחַת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְעָבַר עֲלֵיהּ בְּזִדוֹן לְכַבּוֹ מִחֲמַת שְׂמֻלְזָל בְּהַ הוּא יוֹרְדַּהּ לְבָאָר שַׁחַת וְנִגְדוֹן בְּהַ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת וְרַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג עֲלֵיהּ וְקֹאֲמַר שֶׁאִינוּ נִגְדוֹן עֲלֵיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת וְזֶה אִי אֶפְשָׁר בְּשׂוּם פְּנִיִם דְּמַמַּה נִפְשָׁה קִשָּׁה אִי מִיָּרִי שֶׁלֹּא נִזְהַר מֵעוֹלָם בְּאַחַת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְעָבַר עֲלֵיהּ בְּזִדוֹן לְכַבּוֹ לְהַכְעִיס וְלֹא לְתִיאָבוֹן א"כ פְּשִׁיטָא דְּלֵא הֵנָּה פְּלִיג רַבִּי יוֹחָנָן בְּזֶה עַל רִישׁ לְקִישׁ שֶׁהָרִי רַבִּי יוֹחָנָן גּוֹפִיָה אָמַר בְּהַדְּיָא דְּמוֹמֵר לְדָבָר א' לְהַכְעִיס נִקְרָא מִיָּן וְלֹא בְּמִקוּם אֶחָד בְּלַבַּד אֲלֵא בְּשֵׁנֵי מְקוּמוֹת אָמַר כֵּן בְּהַדְּיָא הָא' הוּא בְּפִרְק בְּתֵרָא דְּהוֹרִיּוֹת ת"ר אֲכַל חֲלָב זֶהוּ מוֹמֵר וְאִיזְהוּ מוֹמֵר אֲכַל גְּבִלוֹת וְטְרִיפּוֹת וְכו' רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הַלּוֹבֵשׁ כְּלָאִים אָמַר מֵר אֲכַל חֲלָב זֶהוּ מוֹמֵר וְאִיזְהוּ מוֹמֵר אֲכַל גְּבִלוֹת וְטְרִיפּוֹת כּו' מֵאִי קֹאֲמַר אָמַר רַבָּה בב"ח אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵכִי קֹאֲמַר אֲכַל חֲלָב לְתִיאָבוֹן הָרִי זֶה מוֹמֵר לְהַכְעִיס הָרִי זֶה מִיָּן וְאִיזְהוּ מוֹמֵר דְּבַסְתָּמָא מִיָּן הָרִי אוֹמֵר אוֹכַל גְּבִלוֹת וְטְרִיפּוֹת כּו'.

וְהַב' הוּא בַּע"א פִּרְק אִין מְעַמִּידִין תְּנִי רַבִּי אֲבָהוּ קַמִּיָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן הָעַכּוּ"ם וְהָרֹעִים בְּהַמָּה דְּקָה לֹא מְעַלִּין וְלֹא מוֹרִידִין אֲבָל הַמֵּינִין וְהַמְּסוּרוֹת וְהַמוֹמְרִים מוֹרִידִין וְלֹא מְעַלִּין א"ל אֲנִי שׁוֹנָה לְכָל אֲבַדַּת אֲחִיָּה לְרַבּוֹת אֶת הַמוֹמֵר וְאֶת אֲמַרְתָּ מוֹרִידִין סְמִי מְכָאן מוֹמֵר וְלִישְׁנֵי לֵיהּ כָּאן בְּמוֹמֵר אוֹכַל גְּבִלוֹת לְתִיאָבוֹן כָּאן בְּמוֹמֵר אוֹכַל גְּבִלוֹת לְהַכְעִיס מִיָּן הוּא כְּלוּמַר וְהָא תְּנָא לֵיהּ רִישָׁא וְהָא וְדָאִי דְּלֵאוּ דְּנֹקָא אוֹכַל גְּבִלוֹת וְחֲלָב לְהַכְעִיס קֹאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁנִּקְרָא מִיָּן אֲלֵא ה"ה הַלּוֹבֵשׁ כְּלָאִים כְּמִפְּרִישׁ בְּבְרִייתָא הַנִּזְכָּר וְכָל שְׂאָר מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁפִּסֵּק הַרְמַב"ם ו"ל בְּהַדְּיָא בַּפ"ד דְּהַלְכוֹת רוּצַח וְז"ל הַמֵּינִין וְהֵם ע"א אוֹ הַעוֹשֶׂה עֲבִירוֹת לְהַכְעִיס אֲפִילוּ אֲכַל גְּבִילָה אוֹ לְבַשׁ שֶׁעֲטָנוּ לְהַכְעִיס הָרִי זֶה מִיָּן מִצְוָה לְהוֹרְגֵן כּו' ע"כ.

וכן פסק בפ"ג דהלכות תשובה ונ"ל המומר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון ונתפרסם בה והורגל אפילו הייתה מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או להקיף פאה ונמצא פאלו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו הרי זה מומר לאותו דבר והוא שיעשה להכעיס כו' כלומר ואין לו חלק לעוה"ב אלא נידון בגיהנום לדורי דורות לעולם ולעולמי עולמים (הגה"ה צ"ע אמאי פסק הרמב"ם בפ"ד דהלכות רוצח שהבאתי פרבי יוחנן דמומר לדבר אחד להכעיס נקרא מין ובפ"ג דהלכות תשובה שהבאתי פסק בדברי המיקל בפלוגתא דרב אחא ורבינא דאפי' להכעיס נקרא מומר ולא מין ושפא י"ל דלענין שאין לו חלק לעוה"ב לא קפיד לקרותו מין מאחר שמיין ומומר תרנייהו שונים שאין להם חלק לעוה"ב.

ע"כ הגה"ה) אם פן פיון דקסבר רבי יוחנן גופיה דמומר לדבר אחד להכעיס נקרא מין היאך אפשר לומר דפליג הכא על ריש לקיש וס"ל שאינו נידון בגיהנום לדורי דורות הלא בפרייטא דפ"ק דר"ה הנזכר אמר המינין והמומרים יורדין לגיהנום ונידונין בה לדורי דורות וגיהנום פלה והם אינם פלים כו' וגדולה מזו פתבו התוס' בפ"א מ"ג גבי סמי מפאן מומר כו' דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי ר"י מומר מלמתנייה בהדי מינים אבל לדברים אחרים מצינו בכמה מקומות שונה מינים ומומרים יחד בפ"ק דר"ה המינים והמומרים יורדים לגיהנום כו' משמע בהדיא מדבריהם דהא דקתני הברייתא בפ"ק דר"ה והמומרים ע"א יורדים לגיהנום לדורי דורות כו' היינו אפילו מומר לתיאבון ואפילו ר"י מודה בזה שהרי ר"י לא מסמי מומר מלמתנייה בהדי מינים לגבי הורדה לבוא אלא דוקא מומר לתיאבון ואין להקשות על התוספות היאך אפשר להו לומר הכי הלא בפ"ק דחולין מבואר בהדיא דמומר לדבר אחד לתיאבון ישראל מעליא הוא די"ל דהיינו דוקא כשאינו עומד ברשעו ושונה באולתו תמיד דומיא לקרקפתא דלא מנח תפלין מעולם דמפרש בפרייטא הנזכר וכי תימא דפלוגתא דר"י ור"ל מייירי במי שמשירי חק אחד שעבר עליו בזדון לבו לתיאבון ולא להכעיס והא דקתני הברייתא בפ"ק דר"ה מומרי ע"א יורדין לגיהנום לדורי דורות כו' מייירי דוקא במומר להכעיס וכמו שכתב בהדיא הרמב"ם בפ"ג דהלכות תשובה שהבאתי ולא כדמשמע מדברי התוס' דמייירי אפילו במומר לתיאבון כמו שפירשנו א"כ קשה על ר"ל היאך קאמר שנידון בגיהנום לדורי דורות הלא הברייתא בפ"ק דר"ה דקתני מומרי ע"א יורדין לגיהנום לדורי דורות כו' לא מייירי אלא דוקא במומר להכעיס.

ועוד קשה לפי האי פירושא דמשמע דר"י ס"ל שאפי' מי שלא נזהר מעולם ועובר בזדון לבבו על חק א' איזה שיהיה מכל מצות ל"ת שבתורה אינו נידון בגיהנום לדורי דורות מדקאמר הקרא לבלי חק סתם וכן ר"ל אמר חק סתם משמע שר"ל איזה חק שיהיה מכל מצות ל"ת שבתורה וכן כתב הרב הזה בהדיא באחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה וזה א"א שהרי אשפחן הרבה מצות ל"ת שמי שעובר על א' מהם בלבד הוי כמי שכופר בכל התורה כולה ונידון בגיהנום לדורי דורות כמו מומר לע"א והמחלל שבת בפרהסיא כדאימא בריש חולין וכן כל הנהך שאמר ר"א המודעי לעיל בפרקין המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו כו' ולפיכך אומר אני שהפ' הזה אין לו קיום והעמדה כלל ועיקר מצד הענין וגם לא מצד הלשון פי איך יעלה על הדעת

לפרש הא דקאמר ר"ל למי שמשנייר אפי' חק א' קאי דוקא על מצות ל"ת שבתורה ולא על מ"ע והלא מדקאמר קרא וגם ר"ל חק סתם משמע שר"ל כל מצות מתרינג מצות ולא עוד אלא שר"ל הרב הזה בעצמו כתב שר"י מפרש קרא לבלי חק למי שלא קיים אפילו חק א' היינו שלא קבל עליו אפי' חק א' למצוה שהוא מכחש וכופר בחק ההוא היותו מן התורה כו'.

ולפ"ז יהיה פירושא של חק דקאמר קרא וגם ר"י כל מצוה מתרינג מצות ומלשון המימרא משמע דר"ל ור"י לא פליגי רק בפ"י לבלי חק אם פירושו למי שמשנייר אפי' חק אחד או למי שלא קיים אפי' חק א' אבל בפ"י תיבת חק גופיה דקאמר קרא לא פליגי וכן מה שפ"י דר"י אמר אלא מאי לבלי חק למי שלא קיים אפי' חק א' פ"י שלא קיים וקבל עליו למצוה כו' אין לו שחר מפמה טעמים חדא שהרי ברוב ספרים שבידינו גרסינן אלא אפילו לא למד אלא חק א' ובמקצת ספרים גרסינן אלא אפילו לא עשה אלא חק אחד כו' אבל מיהא בכל הספרים גרסינן אלא חק א' ולא כמו שכתב הרב הזה אפילו חק א' ולפי גירסא זו אין שום מקום לפירושו ואפי' לפי גירסתו שהביא הרב הזה אלא למי שלא קיים אפי' חק א' לא יתכן לפרש מלת קיים קיבל עליו למצוה מפני שמלת קיים שבכל הגמרא פירושו שמר ועשה כמו קיים זה מה שכתוב בזה אמרינו לימד לא אמרינו כו' בפ"ק דב"ק וכהנה רבות ואין ראיה מקרא קיימו עליהם היהודים כו' דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ובאמת תמיה אני מאד על הרב הזה היאך לא שת לבו להרגיש שהקושא שהקשה הוא על ר"י לפי מה שפירש הרב בעל העיקרים מהברייתא דפ"ק דר"ה דקתני הרשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לגיהנם נופלת ג"כ על המשנה ר"ח בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל כו' פפי מה שפירש הרמב"ם שהבאתי וכבר היה אפשר לי לומר שהרמב"ם נשמר מזאת הקושא ולפיכך דקדק לומר פי כשקיים אדם מצוה מתרינג מצות פראוי וכהוגן ולא ישתף עמה פונה מכוננת העולם בשום פנים כו' והא דקתני הברייתא בפ"ק דר"ה שדוקא מי שרובו זכיות זוכה לעוה"ב היינו דוקא מי שלא עשה שום מצוה על מתכונתה ושלימותה פראוי וכהוגן אלא כמו מצות אנשים מלומדה ולפיכך צריך רבוי גדול מן המצות כדי שיזכה לחיי עוה"ב אמנם לפי האמת בלאו הכי לא קשיא מידי לדעת הרמב"ם שפיר גילה דעתו מבוארת ומבוררת בפ"ג דהלכות תשובה דהא דקתני הברייתא בפ"ק דר"ה והבינונים כו' דשקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם יש זכות שהוא כנגד כמה עונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות שנה' וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלים אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות ע"כ.

וכבר ראיתי מי שפ"י הך מימרא ע"ד אחר ונ"ל כי שני מצות גדולות הם הנקראים חק המילה היא נקראת חק פדכתיב ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם וכן אמרו בברכת מילה חק בשארו שם ותפלין ג"כ נקראים חק דכתיב בהו ושמר את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ודרשו בס"פ הקומץ מחוקת תפלין ואמרינו נמי בפרק בא סימן ובפרק פיצד מברכין דבני מערבא מברכין בתר דמסלקי תפלייהו לשמור חקיו ועד"ז יהיה מחלוקת ר"ל ור"י והנה דעת ר"ל שהגיהנם הוא פתוח למי שמשנייר אפי' חק א' דהיינו א' מהשתי מצות הנזכרים דאם קיים כה"ת כולה רק שמשנייר מצות תפלין

שלא קיים נופל בגיהנום כדאיתא בפ"ק דר"ה פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנום ונודונוין בו י"ב חדש וכו' ומפרש בגמרא פושעי ישראל בגופן מאי ניהו אמר רב קרקפתא דלא מנח תפלין וכן אם קיים כל התורה כולה ולא קיים מצות מילה נופל בגיהנום כדאיתא במדרש לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק למי פערה למי שאין לו חק שנאמר ויעמידה ליעקב לחק וכו' ור' יוחנן אמר לא ניתא למרייהו דאמרת להו הכי דאפי' קיים כה"ת כולה זולת חק אחד מהשני חקים הנזכרים נופל בגיהנום אלא לא אמר הפתוב אלא למי שלא קיים אפילו חק אחד אבל אם קיים חק אחד מהשני חקים הנזכרים אע"פ שלא קיים חק השני אינה שיהיה אינו נופל בגיהנום כו' עכ"ל.

ואני אומר שהפירוש הזה בנדאי ליתא על דרף הפשט מכמה קושיות חזקות שהקשיתי לעיל על הפירוש הרב מהר"י ז"ל הנזכר ואפילו דרף דרשא בעלמא לא יצדק לומר פן מפני שהוא הפך המשנה כי הוא מפרש דרבי יוחנן אמר אע"ג שלא קיים מצות מילה רק מצות תפלין אינו נופל בגיהנום והא ליתא שהרי במשנה א"ר אלעזר המודעי המפר בריתו של אברהם אבינו אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב על פן נ"ל לפרש הך מימרא ע"ד אחר על פי הגירסא הכתובה ברוב הספרים שבידינו אלא אפי' לא למד אלא חק אחד וקודם כל ראיתי להקשות קושיא אחת חזקה מאד לא ראיתי מי ששט לבו עליה והיא זאת איך אמר ר"ל למי שמשטייר אפילו חק אחד וכה"ג אמר ר' אליעזר לר"ע כלום חסרתי מן התורה כולה לעיל בפרקין שנוראה שאפשר לאיש אחד לקיים מן תרנ"ג מצות ושהוא מתחייב בכולן וזה אינו כי אם נחפש המצות אחת לאחת למצוא חשבון נמצא כמה מצות שאינה על כל איש ואיש אלא על הצבור כבגין בית המקדש ונקמת מלך וזולתן וכמה מצות שהם חובה אם יעשה פעולה פלונית או ימצאהו דבר פלוני ולפעמים איש אחד כל ימיו לא יעשה פעולה ההיא או לא ימצאהו הענין שהוא כמו עבד עברי ועבד פגעני ודין ארבעה שומרים וכמו העשין ולא תעשה דגזיר ומצורע ומצות הפהנים וטמאים וזולתן אלו הרבה מצות שאין האדם בא לידי חיובן וכבר כתב הרמב"ם שאם גסתכל בכל רמ"ח מצות עשה לא נמצא מהם מצות הכרחיות אלא ששים וכן במצות לא תעשה יש כמה אזהרות שאין האדם מחויב בהם אלא אמר שימצאו בו ענינים מחולקים כגזיר וכהן ומלך וכיוצא בזה ודחוק לומר הא דאמר ר"ל למי שמשטייר אפילו חק אחד וכן הא דאמר רבי אליעזר לעיל כלום חסרתי מן התורה כולה לאו למימרא בכל תרנ"ג מצות אלא מן המצות שמתחייב האדם בהם ויכול לקיים פי מלשון התנחומא בפרשת ויצא שאמר רמ"ח מצות עשה הם פנגד אבריו של אדם שכל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה ושס"ה מצות ל"ת הם פנגד ימות החמה שכל יום ויום אומר לו אל תעשה בי עבירה נראה שהוא מתחייב בכולן ולכן כל אבר וכל יום אומר שיעשה בו מה שמגיע לחלקו או שלא יעשה מה שהוא בחלקו ועוד שהרי ארז"ל על פסוק עם לבן גרתי ותרנ"ג מצות שמרתי ואע"פ שהאבות שמרו כל התורה אפ"ה יש הרבה מצות שלא יכלו לקיימה כמו שכתבתי א"כ היאך אמר תרנ"ג מצות שמרתי וכבר הרגיש בקושיא זו הרב ר"מ ז"ל בקרית ספר וכתב פי אפשר לכל אדם לקיים כל תרנ"ג מצות והוא ע"י הקריאה בתורה כל מצוה ומצוה תחשב כמעשה כמ"ש בספרי וזכרתם ועשיתם את כל מצות ה' מכאן שהזכירה כמעשה א"כ עד"ז יוכל כל אדם לקיים כל התרנ"ג מצות שיעשה אותם שאפשר לו לעשותם ויקבל על עצמו לעשות אותם שלא הגיעו עדיין לידו והמצות שא"א

לו לעשותם שאינו מצווה בהם כמצוות פהנים וזולתן בקריאה בהם ובקבלתם אלו נצטווה נחשב לו כאלו עשאם וזה"ד כולל כל המצוות אף בזמן שאין ב"ה קנים וכמ"ש זאת התורה לעולה למנחה וגו' כי בקריאה תורת עולה ומנחה נחשבת כאלו עשאם ואפי' הוא ישראל וכן אותן המצוות שלא היו ולא עתידים להיות כגון עיר הנדחת ובית המגנזע וכיוצא בזה בקריאה בהם נחשב כעשייה ויש שבקריאתה ש"כר יותר מעוסק בתורה אלא כעוסק באותה המצווה עצמה כמ"ש לא ניתנו אלא לדרוש ואם הוא מפני היותו עוסק בתורה בלבד הרי התורה רחבה מני ים ויכול לדרוש בה כל הימים אלא נראה שיש בהן ש"כר כעוסק באותה מצווה וזה ר"ל בדרוש וקבל ש"כר כלו' בדרישה תקבל ש"כר כעשייה וזהו כל אבר ואבר אומר עשה בי מצווה כי לכולם יגיע מנה יפה במה שיעשה בפועל ובמה שיקבל על עצמו בקריאה והשתא שפיר אמר ר"ל למי שמש"יר אפי' חק א' ומיניה דר' יוחנן נשמע לר"ל דמדאמר ר"י אלא אפי' לא למד אלא חק א' אלא דר"ל נמי מייירי בלמד לא לעשות בפועל ור"ל כשלא למד כל תרני"ג מצוות אע"פ שלא שייר מללמוד אלא חק א' נידון בגיהנם תכף אחר פטירתו על זמן מה ואח"כ זוכה הוא לעוה"ב ע"פ התנאים המפורשים בבב"יתא בפ"ק דר"ה ג' פתות הן ליום הדין כו' וכדתנו במשנה פל ישראל יש להם חלק לעוה"ב דבין לר"ל בין לר"י פירושא דפערה פיה הוא דיורד לגיהנם תכף אחר פטירת האדם על זמן מה אבל המשנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכן הבב"יתא בפ"ק דר"ה הנזכר לא מייירי בעולם הנשמות תכף אחר פטירת האדם אלא ביום הדין הגדול אחר תחיית המתים ובהא הוא דפליגי ר"ל מוקי ליה לקרא דפערה פיה במי שמש"יר מללמוד אפילו חק א' מאחר שנצטווה כל איש ואיש לקיים כל תרני"ג מצוות לכל הפחות בקבלה ע"י הקריאה שתחשב לו הקריאה כמעשה כמו שנתבאר וקאמר ליה ר"י לא ניתא למריהו דאמרת עליהו הכי לדונם כ"כ לכך חובה אלא מאי לבלי חק למי שלא למד אפי' חק א' אבל אם למד חק אחד ועשה בפועל הרבה מצוות אינו יורד לגיהנם ומיהו כשלא למד כלל אע"פ שעשה הרבה מצוות לא ינקה מדינה של גיהנם כדאיתא בפ"ק דסנהדרין אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה ובפ' במה מדליקין אמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו קבעת עתים לתורה ותו לא מידי כן נ"ל: ש"אמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך כו'.

כאן משמע בהדיא שלא חטא משה בדבור למה הרעותה אלא במ"ש ומאז באתי אל פרעה וגו' שהרי לא זכר ולא פקד כלל כאן בכל הסוגיא לא בתחלה ולא בסוף דבור למה הרעותה וכן אמרו במדרש אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע באז חטאתי באז אני מקלסך באז חטאתי ומאז באתי אל פרעה באז אני מקלסך אז ישיר משה כו' כי דבור למה הרעותה לא אמר משה דרף הרפור אלא שאלה למה נשתעבדו ישראל לפרעה יותר מעשו וישמעאל כו' כדאיתא בב"ר ומה שנמצא כתוב בקצת מדרשים וכן ברש"י בחומש למה הרעותה לעם הזה אמר הקב"ה למשה חבל על דאבדין כו' אפ"ש לפי שהוא תחלת הדברים למשה הזכירו למה הרעותה אבל אין פונותם שיהיה הוא החטא כן נ"ל: הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי כו'.

המאמר הזה אומר דרשני ע"ד הנסתר מפני שע"ד הפשט קשה טובא חזא שהרי לא אשכחון בקרא שנגלה באל שדי לא על אברהם ולא על יעקב כי אם פעם אחת בלבד לאברהם בפרשת מילה נאמר אני אל שדי התהלך לפני וזהו תמים ליעקב בפרשת

וישלח נאמר אני אל שדי פרה ורבה וגו' א"כ היאך קאמר הרי כמה פעמים ועוד שְהרי על יצחק לא נגלה כלל באל שדי ומ"ש הפסוק נארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי כבר תירץ הצינוני שעל אברהם ועל יעקב מוסב המקרא כטעם אלה אשר יולד לו בפדו ארם ובנימן לא נולד שם ועוד קשה היאך קאמר ולא אמרו לי מה שמך שְהרי הרבה פעמים כתיב בפרשת לך לך ובפרשת ויבא ויקרא בשם ה' וכתוב ויאמר אברהם ה' אלהים מה תתן לי וגו' ש"מ בהקדיא שידע אברהם שם המינוח בלי ששאל להקב"ה מה שמו והיינו ע"כ מטעם כיון שנתניח אליו הדבור בתחלה בשם המינוח פדכתיב ויאמר ה' אל אברהם לך לך וגו' ואח"כ כתיב ויבא ה' אל אברהם ויאמר לזרעך וגו' וכהנה רבות משם ידע אברהם שם המינוח וכן יצחק ויעקב ממה שנגלה הקב"ה עליהם בתחלה בשם המינוח ידעו שם המינוח בלי ששאלו להקב"ה מה שמו א"כ מה היה להם לשאל מה שמו מאחר שהודיעם שפך שמו ממה שנגלה עליהם בתחלה בשם המינוח שְהרי אין דרכו של אדם לישאל מה שהוא יודע ובמה היה להקב"ה לשבח בהם ומה ששאל משה מה שמו היינו משום שלא נגלה עליו הקב"ה בעצמו בתחלה רק מלאך פדכתיב ויבא אליו מלאך ה' וגם אח"כ פשדבר הקב"ה בעצמו עמו אל תקרב הלום וגו' לא נגלה עליו בשם המינוח שְהרי לא כתיב ויבא ה' אל משה וכ"ש לדעת המפרשים שהקב"ה בעצמו לא דבר כלל בתחלה עם משה רק עם המלאך שהוא יאמר למשה אל תקרב הלום וכו' ויאמר אנכי אלהי אביך וגו' ומפני זה הוצרך משה לשאל מה שמו מאחר שלא הודיעו שום שם משמותיו רק אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ועוד שְהרי גם משה לא הנה שאל מה שמו אי לאו שהיה חושש שישאל יאמרו לו מה שמו ואם לא היה יודע להשיב להם מה שמו אז יאמרו ישראל איך אתה אינך יודע שמו של המשלח אותך אלא ודאי אתה בדאי וכי תימא דאע"פ שהקב"ה נגלה על אברהם יצחק ויעקב בתחלה בשם המינוח אפ"ה היה מקום להם לשאל מה שמו א"כ קשה מה תולה התרעומות על משה במה שנגלה כמה פעמים על אברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא שאלו מה שמו הלא אף אם לא היה נגלה עליהם באל שדי כלל ועקר כי אם בשם המינוח עדיין היה לו להקב"ה להשתבח בהם שלא שאלו מה שמו ועוד קשה למה לא הוכיחו הקב"ה למשה תכף כשאמר לו נאמרו לי מה שמו ולמה המתין עד עכשיו שאמר ומאז באתי אל פרעה וגו' והרבה יותר קשה מאד היאך קאמר ולא הרגרו על מדותי אמרתי לאברהם קום התהלך בארץ וגו' ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף כו' שְהרי אחר שנאמר לו קום התהלך בארץ וגו' נאמר לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ת' שנה והיינו משנולד יצחק וכתוב ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה הרי לא הוכטחו אבותינו אברהם יצחק ויעקב אחר גזירת השעבוד שיתן להם א"י אלא אדרבה נגזר עליהם גרות ולכן כתיב אח"כ גבי אברהם ויגר בגרר וגו' ויגר יצחק בגרר וגו' ועל זרעם נגזר עבדות ושלא יזכו בא"י עד אחר ת' שנה משנולד יצחק ולעיל בריש פרקין נמי אמרינו תניא ר' סימאי אומר מנין לתחית המתים מן התורה שנאמר וגם הקימותי אתם לתת להם ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחית המתים מן התורה ובב"ר בפרשת לך לך בפסוק והכנעני והפריזי אז יושב בארץ אמרו שנה השיב הקב"ה לרועי לוט שהיו אומרים

גיתנה הארץ לאברהם ולוט יורשו כו' שלא זכה בה אברהם עדיין עד שיעקרו ז' עממין הימנה א"כ מה היה מקום לאבותינו אברהם יצחק ויעקב להרהר.

ומיהו בקא י"ל ברוח דאע"פ שידעו שנגזר עליהם גרות ושללא יזפו ורעם בארץ ישראל עד אחר ת' שנה מפל מקום היה להם מקום להרהר מפמה פנים שונים תדא שהרי כמה פעמים הבטיח הקב"ה לאברהם על גיתנת הארץ בשם המיוחד בלא תנאי וכו' ליצחק וליעקב אחר גזרת השעבוד אם פן נהי שלא יזפו בכל הארץ מחמת גזרת השעבוד מפל מקום יזפו לכל הפחות מעט מוצר בארץ כפי צרכם ההכרחי ועוד שהרי אמרינו בפרק קמא דברכות פל דבור שיוצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר ריקם אבל פל הקושיות קמיייתי אפתי קשה ובקרא גופיה הנה אנכי בא אל בני ישראל וגו' ואמרו לי מה שמו קשה וכי משה לא ידע פבר שם המיוחד הלא אמרו בשמות רבה בפסוק הלהרגני אתה אומר מלמד שהרגו בשם המפורש א"כ מה הוצרך משה לישראל מה שמו וכבר נתחבטו המפרשים בזה והרמב"ן ז"ל הביא פלם וסלקם ובחר לו דרוך אחרת על דרוך נסתר.

ולי נראה לפרש על דרוך הפשט שנדאי פבר ידע משה גם האבות סוד שם המיוחד אבל לא ידעו רק כמו שאנו קוראים אותו בכינויו באל"ף דל"ת אבל לא ידעו סוד שם המיוחד פכתבו באותיותיו ומה ששאל משה מה שמו היינו סוד שם המיוחד פכתבו באותיותיו וזה גילה הקב"ה למשה כמו שנאמר זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור ודרשו בסוף פ' אלו עוברין שלמדו ב' שמות שם הקריאה ושם הפתיכה אבל לאבנות לא גילה הקב"ה להם סוד שם הפתיכה וכן משמע בהדיא בתנחומא ריש פרשת וארא וז"ל למדנו רבינו מהו שיקרא אדם את השם באותיותיו פה שנו רז"ל ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תחית המתים כו' אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו כו' רשב"י אומר משה לא הזכיר את השם עד שאמר כ"א תיבות האזינו השמים ואדברה ואח"כ פי שם ה' אקרא תדע לה שלא גילה אותו לאבות העולם כו' מדמיייתי הא דאמר רשב"י תדע לה שלא גילה אותו לאבות העולם כו' על הא דתנן אף ההוגה את השם באותיותיו משמע כדפי'.

ועוד שהרי דרשו בפסוק פי שם ה' אקרא הו גזל לאלהינו מפאן שעונין בשכמל"ו אחר ברכה שבמקדש ובמקדש היו אומרים את השם פכתבו באותיותיו פדתנן בפרק אלו נאמרין ובסוף מסכת תמיד וזהו שאמרו בשמות רבה בפרשת וארא במאמר הנה חבל על דאבדין ולא משתכחין כו' ולא הודעתי להם ששמי ה' פשם שאמרתי לה כו' פלומר ולא הודעתי להם ששמי ה' פכתבו באותיותיו פשם שאמרתי לה זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור וגו' שלמדתי ב' שמות שם הקריאה ושם הפתיכה והרמב"ן בפרשת וארא פ' בדרה אחר ודבריו לקוחים מספר הזוהר פי האבות ידעו השם המיוחד אבל לא נודע להם בנבואת פנים אל פנים באספקלריא המאירה רק באספקלריא של אל שדי מתוך גלוי שכינה פטעם במראה אליו אתודע ולכן פשינפיר אברהם השם המיוחד עם אל"ף דל"ת או אל"ף דל"ת לבדו ורבינו בחיי נגרר אחריו ובחר בדרה זה ולפיכך פכתב בפרשת וירא וז"ל וע"ד הקבלה והוא יושב פתח האהל ירמוז לכנסת ישראל שהיה מישוב דעתו ורואה בה פי מפני שהתחיל בה וירא אליו ה' ואנו יודעים פי השם המיוחד

לא נראה לאבות כי אם באל שדי ע"כ הנצרך לומר והוא יושב פתח האהל והבן זה עכ"ל.

ביאור דבריו דאע"פ שפתוב נ"רא אליו ה' שהוא שם המיוחד מ"מ אינו אלא תואר של אל שדי מתוך גילוי שכינה הנקראת פנסת ישראל כי השם המיוחד לא נראה לאבות בנבואה רק מתוך גילוי שכינה שהוא אספקלריא שאינה מאירה ע"כ הנצרך לומר והוא יושב פתח האהל פלומר יושב פתח האהל אבל לא יושב באהל עצמו לפנים לאפוקי משה רבינו ראה באספקלריא המאירה כטעם אשר ידעו ה' פנים אל פנים ועל זה הדרך הלה בעל המאמר הזה באמרו הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי כו' ואל תתמה שהרי המקרא מלא על כל גדותיו דכתיב ה' שם המיוחד ור"ל מלאך שהשליח נקרא בשם שולחו כטעם כי שמי בקרב ה"נ י"ל שבכל המקומות שפתוב ה' שם המיוחד גבי האבות אברהם יצחק ויעקב ר"ל תואר אל שדי ותו לא מידי פן נ"ל.

(הגה"ה וכאשר תתבונן היטב בשטח המאמר זה ובפירושי תמצא הרבה קושיות חזקות על פרש"י בחומש בריש פרשת וארא שהביא מאמר זה ושם הארכת עד כאן הגה"ה): ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים אין זה סותר מאמר יען לא האמנתם בי להקדישני לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ דמשמע שלילי אותו החטא היו מביאים את ישראל אל הארץ כי יתכן שהיו מביאים אותם אל הארץ אבל לא היה זוכה לראות העשוי למלכי ז' האומות שהיה מת קודם מלחמתן וכ"כ רש"י גבי יען לא האמנתם בי גלה הפתוב שאלולי חטא זה היו נכנסים בארץ כדי שלא יאמרו כו' אבל לא שהיה רואה העשוי למלכי ז' אומות.

ומה שכתב רש"י גבי שלח נא ביד תשלח ביד אחר שתראה לשלח שאני אין סופי להכניסם לארץ אע"פ שעדיין לא נגזרה עליו לא הגזרה הזאת ולא גזרת מי מריבה. י"ל שידע זאת בנבואתו שרמז לו הקב"ה על זה קודם שליחותו לפרעה כדאיתא באלה שמות רבה ומה שכתב בפרשת בהעלותך גבי נוסעים אנחנו ומפני מה שתף משה עצמו עמם שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהי' נכנס דמשמע שעד שנגזרה עליו גזרה מי מריבה אע"פ שפבר נגזרה עליו גזרת עתה תראה עדיין היה סבור שיכנס ולא שידע בנבואתו שלא יכנס י"ל שלא הודיעוהו בנבואתו רק שלא יכנס כמו מנהיג כדמשמע מלשון אני אין סופי להכניסם והיה סבור שלפחות יכנס שם כאחד משאר העם ולפיכך שתף עצמו עמם ואמר נוסעים אנחנו והיא דש"ר דקאמר גבי עתה תראה מכאן אתה למד שנטל משה את הדין שלא יכנס לארץ צ"ל דמיירי בכפוש הארץ כאלו אמר שלא ליכנס עמם בכפוש הארץ דהיינו מלחמת ל"א מלכים דקאמר ברישא אף קשה שאע"פ שנגזרה עליו הגזרה של מי מריבה למה לא היה סבור שיכנס כשאר העם והלא הגזרה לא היתה רק שלא יביאו את הקהל כדכתיב לכן לא תביאו את הקהל הזה דמשמע שלא יכניסוהו כמו מנהיגים אבל יכנסו כשאר העם י"ל מדהנצרך הפתוב להודיע חטאם לומר שאלו לא חטאו חטא זה היו נכנסים לארץ כדי שלא יאמרו עליהם בעון שאר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ כו' היה עון משה ואהרן מיד הבין משה שהגזרה היתה שלא יכנס לארץ אפי' כאחד משאר העם אלא שהפתוב חלק להם כבוד לומר שלא יביאו הקהל לארץ כמו מנהיגים לפי כבודם והיא דתבאמו ותטעמו שנתנבא שלא יכנס לארץ

ואפילו קונדם הגזרה הוא פגבא ולא ידע מה נבא פה כתב הרב המזרחי: רבונו של עולם ארף אפים לצדיקים.

פירוש משה הרגיש מדקאמר ארף אפים ולא אמר ארף אף שר"ל ארף אפים לצדיקים ולרשעים ולפי' אמר משה רבש"ע ארף אפים לצדיקים כלומר ולמה לא תכתוב ארף אף וכן כתוב בפירושו בדוכתי טובא: ע"ב נאנה קדש ה' לארף ימים וסמיה ליה תפלה למשה כו'.

יגעתי ולא מצאתי חבר להך דרשא של סמיכות שהרי מפסיק ביניהם ד' מזמורים שלמים ועוד דלפי הך דרשא הל"ל בתחלה נאנה קדש ה' לארף ימים ואח"כ תפלה למשה שוב מצאתי במדרש תהלים דמייתי הא דרבי חגא באופן אחר לגמרי וז"ל א"ר חגא יורד הייתי לדפליסט בטבריא ושמעית קלהון דטלייא בגו פנישתא דכולהון מברכים ואומרים עדותיה נאמנו מאד וגו' יכול פשם שמאריה רוחו עם הרשעים פה מאריה עם הצדיקים ת"ל אל נקמות ה': יכול לפל.

פרש"י למי שעושיין צביונו אע"פ שמתגאה וקשה לי הלא בפ"ק דסוטה א"ר יוחנן משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח פועבד ע"א פתיב הקא תועבת ה' כל גבה לב כו' ור' יוחנן דידיה אמר פאלו פופר בעיקר ר' חמא בר' חנינא אמר פאלו פא על העריות פולן א"כ מהיכא תיתי ועוד היאך קורא למי שמתגאה עושה רצונו לכן נ"ל לפרש בענין אחר יכול לכל פלומר מנא לי לפ' לעטרת צבי וגו' לעושים רצונו ומצפים לישועתו דילמא לכל ישראל קאמר ומכ' וחנותי את אשר אחון ומשגי ת"ל לשאר עמו למי שמשים עצמו פשירים הרי הפסוק עצמו מפרש ואזיל דלא לכל קאמר: זה הדין דין אמת לאמתו.

בפ"ק דשבת כתבו התוספות דין אמת לאמתו לאפוקי דין מרובה עכ"ל. ונראה דבתיבת אמת הנה סגי להאי ומאי לאמתו וי"ל דאע"פ שידון הדיין דין אמת אם מצטרף לזה אהבת הדיין לזכאי או שנאתו לחייב לא הני לאמתו פה כתב בית יוסף בריש טור ח"מ.

לכאורה נראה דאשתמיטתיה מה שכתבו התוספות בפ"ק דמגילה דמייתי שם הך אגדה וז"ל זה הדין דין אמת לאמתו נראה דמשום הכי נקט אמת לאשמועינן דבדין מרובה צריף לחקור העדים בטוב עד שיתברר האמת ואז ידונו אותו לאמתו עכ"ל.

אכן לפי האמת עם כל זה עדיין לא תקנו תיבת לאמתו והדין עם בית יוסף דבתיבת אמת הנה סגי להאי ומאי לאמתו ומיהו גם על פירוש בית יוסף קשה לי שהרי בפרק בתרא דכתובות אמר רבא לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובתא וילדסני ליה לא חזי ליה זכותא ופי' הרא"ש פי ענין הזכות והחובה מבצבצא באדם בלא פנון רשע לפיכך באהבה מועטת לבו נוטה לזכות ובשנאה מועטת הלב נוטה לחובה ע"כ א"כ היאך נקרא דין אמת אם מצטרף לזה אהבת הדיין לזכאי או שנאתו לחייב הלא פסול לדונו מתמת דקים לן שנוטה לצד.

וי"ל דה"ק אע"פ שקיים לן שידון הדיין דין אמת ולא נטה לצד אם הוא רוצה וחספן שאירע הדין לזכות לראובן שהוא אוהבו ושמח הוא במה שיצא דין האמת בזכותו של ראובן לא ינתן לדיין הזה שקר דן דין אמת אפילו שהוא אמת לפי שהוא לא דן אותו לתכלית האמת עצמו כי אם לאהבת ראובן והני פאלו אמר דין אמת לשמו.

ולי נראה לפרש דמשום הכי נקט לאמתו דאע"פ שיידון הדיין דין אמת ע"פ הטענות מ"מ אם הם מכחישות האמת לא הוי לאמתו מפני שעל הדיין מוטל לדון על פי האמת שנתאמת אצלו ולא על פי הטענות אם הם מכחישות האמת כמו שכתב מהרי"ק בשורש ק"ח.

כן נראה לי: שנאמר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך כו'. פרש"י יצאו אנשים בני בליעל מקרבך שאין להם חלק לעוה"ב כו' מסופקני מאיזה תיבה מפי' רש"י ה' דרשא אי מתיבת ובליעל שהיא מלה מורכבת בליעל כלומר בעם שאינם עולים בתחית המתים ונדחין כמדחין אי מתיבת יצאו כלומר יצאו ממחיצת הקב"ה פענן שאמרו רז"ל גבי נבות צא ממחיצתי ונדחין כמדחין ואיך שיהיה קשה לי דא"כ לא ה"ל לאתווי רק יצאו אנשים בני בליעל מקרבך ותו לא וידיחו את יושבי עירם למה לי לכן נ"ל לפרש שהתנא דמתני' מפי' ה' דרשא מתיבת וידיחו כלומר שידחו ממחיצתו של הקב"ה ונעקרים ממקום שרשם ומטעתם ולפיכך אין להם חלק לעוה"ב.

כן נ"ל: ואין נהרגין. פירוש בסיף פדין אנשי עיר הנדחת פדתנו לעיל בפרק הנשרפין ואלו הנהרגין הרוצח ואנשי עיר הנדחת וכו': ועד שיודח רובה.

פרש"י בלשון שני דכתיב מקרבך קרי ביה מרובה וקשה לי שהרי בפרק הזהב גבי הקדש כתיב ונסף חמישית אע"ג דכי שקלת לוי"ו דניסוף ושידית ליה אחמישית בין יו"ד לתיו"ו כו' משמע דבאמצע תיבה אין גורעין ואין מוסיפין וכבר כתבתי מזה בפ"ק דהוריות: הרי אלו מצילין אותה.

פרש"י וגורמין נמי לעשות אותה עיר הנדחת אם משלימין לעיר הנדחת לעשותם רוב אלא הא פסיקא טפי וכו' ויותר נכון בעיני לתרץ דתנא אנכותא קא מהדר ודרף זה כבושה וסלולה בגמרא: תנו רבנן יצאו הן ולא שלוחין וכו'.

תימה אדילפינו בפרק ב' דקדושין מקראי דשלוחו של אדם כמותו אדרבה גילף מהכא דאין שלוחו כמותו וי"ל דיש כמה פתובים הפאים פאחד דגבי עגלה צרופה נמי דרשינו ומצאו הן ולא שלוחן ובמנחות בפרק שתי מדות דרשינו וסמך ידו ולא שלוחו ובגדרים ממעט שלים מהפרת נדרים לרבי יאשיהו וא"ת למה לי קראי בקדושין גילף מהנה קראי דמדאיצטריף לאשמועין מפלל דבעלמא הני כמותו וי"ל דאי לאו קראי דהתם הנה דרשינו כל הני קראי לדרשה אחריתי: איתיהיב רבי יוחנן לריש לקיש עד שיהו מדיחיה וכו'.

ה"ה דהנה מצי לאותובי' מהא דתנא בספרי פרשת שופטים ומייתי לה לעיל בפ"ק מנין שפמנין שופטים לכל עיר ועיר ת"ל שופטים בכל שעריה ומנין שפמנין שופטים לכל שבת ושבת ת"ל שופטים לשבטיה וכו' ובהכרח צריף אתה לפרש הא דקאמר שופטים לכל שבת ושבת וכו' היינו אם יש בעיר אחת משני שבטים עושין שני סנהדראות אלא דאלימא ליה לאותוביה ממתני': אי הכי לפרוש פרושי קשיא.

מפאן קשה לי על רשב"ם שפי' בפרק חזקת הבתים דלא שניא תיובתא ול"ש קושיא כו' אלא לגבי תיובתא ממשנה או מברייתא שייף לומר תיובתא ומפיקא דאמוראי שייף למימר קשיא שהרי פאן פריף מקרא וקעלה בקשיא ודברי רש"י מטין לפירוש ר"ח

שְׁהִיבֵי רֶשֶׁב"ם שֵׁם בְּפֶרֶק חֲזָקַת הַבְּתִימִים דּוּק וְתִשְׁכַּח דָּף קִיב אָמַר רַב יְהוּדָה דְּגִינִי וְחֻבְשִׁין וכו'.

תִּימָה לָמָּה לֹא קָאָמַר חֻבְשִׁין וְחֻבְשִׁין וְאִין דְּגִינִים אוֹתָם כָּלֵל עַד לְבִסּוּף שְׂרֹאִים אִם נַעֲשִׂים רַבָּה גְדָחִים אוּ מְעוּטָה כְּדִי שְׁיִגְמֹר הַדִּין כְּנֹלָם בְּשָׁנָה וְכֵן קָשָׁה עַל עוֹלָא שְׁהָרִי הַשְׂתָּא לֹא קָשָׁה נִמְצָא אַתָּה מְעַנָּה אֶת דִּינוֹ שֶׁל אֱלוֹ מֵאַחַר שְׁעֲדִינִין לֹא נִתְקַבַּל עֲדוּתָן וְלֹא נִגְמַר דִּינָן: וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר מְרַבִּין לְהֵן בְּתִי דִינִין.

נ"ל דר"ל פליג על רבי יוחנן משום שתי תשובות בדבר חדא דא"כ לא תמצא לעולה פשידח רובה שידונו רובם ככולם בשנה בדין עיר הנדחת דהיינו להריגה בסיני ובקרא משמע שידונו רובם ככולם בשנה להריגה בסיני ולא לחלק אותם על חציין בסקילה ומחציין ואילך בסיני מדכתיב הבה תפה את יושבי העיר ההיא לפי חרב וגו' ועוד דא"כ נמצא שיהיו דגים שנים בשתי מיתות ביום א' דהיינו בסקילה על חציין ובסיני מחציין ואילך ומיהו בהא אפא למימר דסבר רבי יוחנן דמחציין ואילך אינו נהרגין על ידי אותו בית דין עצמו שדנו אותם עד חציין לסקילה אלא דוקא על ידי ב"ד הגדול בדין עיר הנדחת כדאמר רבי חמא בר יוסי א"ר הושעיא והוצאת את האיש ההוא וכו' דמייתי בסמוך לכן אמר ריש לקיש שיש תקנה אחרת למצוא שידח רובא וידונו רובם ככולם בשנה בדין עיר הנדחת דהיינו להריגה בסיני כפשיטה דקרא ולא יהא קשה נמצא אתה מענה את דינו כו' על ידי שמרבין להן בתי דינין וקס"ד דהא דקאמר ריש לקיש מרבין להן בתי דינין למגמרא דינייהו לאלתר קאמר ולכן מקשה איני והא אמר רבי חמא בר יוסי וכו' וה"ה דהנה מצי לאותוביה ממשנתנו דריש מכלתין דקתני בהדיא אין עושין עיר הנדחת אלא על פי ב"ד של ע"א אלא משום דרבי חמא בר יוסי כו' פא למילף טעמא דמשנתנו הנזכר מקרא הלכך ניחא ליה טפי לאותוביה מר' חמא בר יוסי וכו' אי נמי משום דהנה מצי לדחוקנלומר דהמשנה לא מיירי לענין לדונו במיתתם אלא לענין שאר דברים כגון לעשותה תל עולם ולאבד ממונם ומשני דריש לקיש לא קאמר דגמרינן לדנייהו לאלתר אלא ה"ק דמעניין בדיניהו אם הוי מרבין אז מעלים אותם לב"ד הגדול ויגמור הדין כולם בשנה ביום אחד ותו לא מידי.

פן נ"ל: אמר רב חסדא ובנקבצים לתוכה. פרש"י נכסי רשעים הקרובים לעיר שיכולים לקבצה לתוך העיר באותה העיר שפונסין שלל העיר לרחוב לשרפן הן אבודין כלומר אף על פי שנשארו חוץ לעיר מ"מ פיון שהם קרובים לעיר שיכול לקבצה לתוך העיר חשביון להו פאלו הנה מקובצין לתוך העיר וקרינו להו ואת כל שללה תקבון ומאבדין אותם שם חוץ לעיר אבל מפשט דברי הרמב"ם בפ"ד דהלכות ע"א משמע שהוא מפרש הא דאמר רב חסדא ובנקבצים לתוכה ר"ל שלא נשארו חוץ לעיר אלא נקבצין עכשיו לתוך העיר אז נשרפין עם השלל אבל אם לא נקבצו לתוכה אלא נשארו חוץ לעיר אין מאבדים אותם בכל מקום שהם אפילו אם הם קרובים לעיר אלא ינתנו לירשיהם ואני אומר דלשון ובנקבצים לתוכה דייק פהרמב"ם ולשון נכסי רשעים שחוצה לה דייק פרש"י דוק ותשפח: אמר רב חסדא בהמה חציה של עיר הנדחת כו'.

לאו דוקא בהמה אלא הוא הדין חיה ועוף: אלא אמר רבא בפאה נכרית וכו'. מה שיש לדקדק בזה פירשתי באנרף בחדושי בניזיר בפירק מי שאמר גבי ות"ק אמר לך אפשר בפאה נכרית כו': ע"ב ואמאי ימותו ירעו עד שיסתאבו כו'.

הא דלא פריה עדיפא מינה ואמאי ימותו פינן דאיקטול הוי' להו כפרה ותו לא הוי זבח ושעים תועבה ולקסקו לגבוה משום דכבר פריה זה ומשני שפיר לעיל בפירק נגמר הדין: חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא וכו'.

פירשתי באנרף בפירק קמא דהוריות: אמר רבינא לעולם בבעלי מומין וכו'. פירוש ות"ק תני קדשי מזבח ימותו לא שניא תמימים לא שניא בעלי מומין והבין ר"ש בת"ק דהיינו באותן שאינו נאכלין במומין אבל בכור ומעשר שהם נאכלין במומין שכלה ניהו ובכלל בהמה הוה אתא ר"ש לחלוק למימר דכור ומעשר בעלי מומין אמעטו מבהמה דדרשינו לקרא הכי בהמה מי שניאכל בתורת בהמה כו' ופליגא הא דרשא דרבינא לדרשא דשמואל דרבינא מבהמה דריש אליבא דר"ש דבעלי מומין דכור ומעשר של שמים הו' ושמואל דריש דבכלל בהמה ניהו דאמר שמואל כל שהו קרוב לגבוה כשהוא תם וכו' עד מבהמה נפקא פלומר דכיון דהשתא נאכל לבעלים בהמה קרינו בהו עיין בח"ש: תנן התם עיסה של מעשר שני כו'.

אע"פ דלאו משנה הוא אלא ברייתא ומייתי לה בפירק כל שעה ובפירק לולב הגזול מ"מ נקט תנן הואיל ועיקר הדין נשמע מן המשנה וזה הדרף כבושה וסלולה בגמרא כמו שפירשתי בהוריות: אמר רב חסדא מחלוקת במעשר שני בירושלם וכו'.

דברי תורה עניינם במקומם ועשירים במקום אחר דבפירק כל שעה ובפירק לולב הגזול עיקר מקומה של ברייתא זו לא נזכר כלל דברי רב חסדא האלה וכהנה רבות בגמרא: דף קיג פרבי יהודה דאמר יקבר.

בספרי מסיק טעמא משום דכתיב הפסך הפסך ראשון ולא כסף שני וא"ת דברייתא פירקין אמרינו כסף ראשון נאפילו כסף שני וי"ל דה"מ כסף על כסף אבל לחלל ב' פעמים פירות על כסף לא וא"ת דבפירק שלישי דמעשר שני תנן אמרו ליה לרבי יהודה ומה מעשר שנטמא נפדה לקוח לא כל שפן אמר להם לא אם אמרתם במעשר שנטמא טהור ברחוק מקום תאמרו בלוקח שאינו נפדה וכו' אם פן טעמא אחרנינא אית ליה ולמה לי קרא בספרי וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא אי נמי טרח וכתב לה קרא כף פתבו התוספות בפירק הזהב: פגון דנפול מחיצות וכו'.

פירוש רוב מחיצות דאי נפל מקצתה אע"ג דאסור לטלטל בשבת מ"מ מיקרי מחיצה לענין אכילת מעשר וקדשים קלים כדאמרינו בריש פ' אלו דברים דהיא שמעתתא דהל"ל צריף להעמיד אחר שנטמא בה פירות לכן לא היו יכולין להוליך ספיניהם בשבת לעזרה לשחוט פסחיהם דקודם שנטמא היו מותרים לטלטל כדאמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיהם נעולות בליקה חייבין עליה משום ר"ה ואעפ"כ בליקה היו אוכלין פסחיהם כף פתבו התוספות בפירק הזהב: וכי גזרו רבנן כי איתגהו למחיצה כו'.

וא"ת הלא בפירק הזהב מסיק הגמ' להקפך דלא פלוג רבנן בין איתגהו למחיצות ובין ליטגהו למחיצות כפר תירצו התוספות שם דלא קשה מידי דהכא קאי אמאי דקאמר

אֵלָא דְעִיר הַנְּדַחַת וְאַסְקִיָּה לִירוּשָׁלַיִם וְהָיָה שָׁם בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין לִיתְאַכִּיל דְּהָא קְלָטוּהָ מִמְחִיצוֹת וְהָיָה לִיה שְׁלַל יְרוּשָׁלַם בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין כְּוָלוֹ וּמְסִיק לְעוֹלָם בְּטָהוּר וְאַסְקִיָּה לִירוּשָׁלַיִם וְנִגְמַר הַדִּין דְּעִיר הַנְּדַחַת וְדִקְא קִשְׂיָא לָךְ לִיתְאַכִּיל כְּגוֹן דְּנִפּוּל מְחִיצוֹת אַחַר גְּמַר דִּין וְכַדְרָבָא דְאִמַר מְחִיצָה לְקַלּוּט דְרַבְּנָן שְׁלֵא לְפָדוּת אֶפְיֵלוּ נָפַל מְחִיצָה דְלֵא פְלוּג רַבְּנָן כְּדִקְאִמַר בְּשִׁמְעֵתִין וְכִינּוּן דְלִקְלוּט לֵא הָוֵי אֵלָא מְדַרְבְּנָן מִן הַתּוֹרָה חָל עָלֵיו גְּמַר דִּין אֶפְיֵלוּ לֵא נָפַל עָלֵיו מְחִיצָה כָּלָל כִּינּוּן שְׂיָכוּל לְאַנְכְלוּ אִם יִרְצָה וְלֵא מְקַרִי נְמִי שְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם כִּינּוּן שְׂיָכוּל לְהוֹצִיאֻ וְלְפָדוּתוֹ אֵלָא דְרַבְּנָן אִמּוּר מְחִיצָה לְקַלּוּט אֶפְיֵלוּ לְקָרוֹת שְׁלַל יְרוּשָׁלַם וְלֵאכְוֹל דְּהַעֲמִידוּ דְבַרְיָהֶם עַל דְּבַרִי תוֹרָה אֵהָא מְסִיָּים כִּי גְזָרוּ רַבְּנָן הֵיכָא דְאִיתְנָהוּ לְמְחִיצוֹת פִּירוּשׁ לֵא הַעֲמִידוּ דְבַרְיָהֶם עַל דִּין תּוֹרָה לְמְקַרִי שְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם וְלֵאכְוֹל אֵלָא כִּי אִיתְנָהוּ לְמְחִיצוֹת וְלֵא נְפּוּל כָּלָל אֶבֶל נְפּוּל מְחִיצוֹת אַחַר גְּמַר דִּין לֵא גְזוּר רַבְּנָן לְהַעֲמִיד דְבַרְיָהֶם עַל דִּין תּוֹרָה לְקָרוֹת שְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם וְלֵאכְוֹל אַע"ג דְּבִשְׁעַת גְּמַר דִּין קְלָטוּהָ מְחִיצוֹת כִּינּוּן דְּנִפּוּל מְחִיצוֹת אַחַר גְּמַר דִּין אֶבֶל אִי נְפּוּל מְחִיצוֹת קוֹדֵם גְּמַר דִּין אַע"ג דְּלֵא הָוֵי שְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם מ"מ לֵא חָל עָלֵיו גְּמַר דִּין דַּה"ל כְּגַבּוּלִים וְה"ל שְׁלַל שְׁמִים כִּינּוּן שְׂאִינוּ רְאוּי לְאַכְוֹל וְלֵא לְפָדוּת כְּדִקְאִמַרִי בְּשִׁמְעֵתִין דְלֵא פְלוּג רַבְּנָן וְיַעֲלוּהוּ כְּשִׁיעֲשׂוּ מְחִיצוֹת אִי נְמִי דְנִקָּא מִיְיָרִי בְּנִפּוּל מְחִיצוֹת קוֹדֵם גְּמַר דִּין וְלֵא הָוֵי כְּמוֹ כְּגַבּוּלִי דְכִינּוּן שְׁהֵיָה רְאוּי לְאַכְוֹל שְׁעָה אַחַת ה"ל מְמוֹן הַדְּיוּט וְשְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם לֵא הָוֵי כִּינּוּן דְּנִפּוּל מְחִיצוֹת בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין אֶבֶל נְפּוּל מְחִיצוֹת אַחַר גְּמַר דִּין כִּינּוּן דְּהָוֵי שְׁלַל יְרוּשָׁלַם בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין תּוֹ לֵא פִקַּע וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר טְפִי בְּכַשְׁיטוֹת כִּי אִיתְנָהוּ מְחִיצוֹת בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין גְזוּר לְמַהוּי שְׁלַל יְרוּשָׁלַיִם כִּי לִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין לֵא גְזוּר וַא"ת דְּמִשְׁמַע דִּיגְזוּזוּ מִשׁוּם דְּחָל עַלְיָהוּ גְמַר דִּין אֶבֶל הֵיכָא דְלֵא חָל עַלְיָהוּ גְמַר דִּין יֵאכְלוּ אִם תִּבְנֶה הַחוּמָה וְהָא אִמַר בְּפָרֶק קְדָשִׁי הַקְּדָשִׁים כְּשִׁהֵיָה מְזַבַּח שְׁלַם וְנִפְגַּם וְנִבְנָה אִין חוֹזְרִין וְנִרְאִין וַי"ל דְּדוֹנָקָא זְבָחִים שְׁעוֹשִׁין מֵהֶם עֲבוֹדוֹת אֶבֶל מַעֲשֵׂר אוֹ בֶּשֶׂר זֶבַח לְאַחַר הַעֲבוּדָה אוֹ שְׂרִי מְנַחָה חוֹזְרִין וְנִרְאִין: כָּל עִיר שְׂיֵשׁ בָּהּ אֶפְיֵלוּ מְזוּזָה אַחַת כו'.

לְעִיל בְּפָרֶק בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה פִּרְש"י אֶפְיֵלוּ מְזוּזָה אַחַת וּכ"ש אַחַד מִן הַחֻמְשִׁים אוֹ סֶפֶר מִכְּל הַנְּבִיאִים שְׂאִזְכָּרַת הַשֵּׁם כְּתוּבָה שָׁם ע"כ. אִם אִין טְעוֹת דְלוּג סוֹפֵר בְּדְבָרֵיו וְצָרִיף לְהוֹת שְׁהַרְבָּה אִזְכָּרוֹת הַשֵּׁם כְּתוּבָה שָׁם צָרִיף לוֹמַר עַל כְּרַחֲמֵי שְׁנָה הֵיטָה כְּוֹנְתוֹ וְקָצַר כְּמוֹכֵן.

וְלִי נִרְאָה לְפָרֵשׁ אֶפְיֵלוּ מְזוּזָה אַחַת וּכ"ש הַרְבֵּה מְזוּזוֹת וְנִקַּט מְזוּזָה מִשׁוּם דְּמִסְתָּמָא כִּינּוּן שְׁהוֹדְחוּ וְעוֹבְדִים ע"א אִין לָהֶם עוֹד תְּפִלִּין וְסֶפֶרִים לְאַפּוֹקִי מְזוּזָה מְנִיחִין בְּבִתְיָהֶם מִשׁוּם שְׁמִירָה: לֵא דכ"ע אֵית לֵהוּ דְרַבִּי אַבִּין וכו'.

מִכָּאֵן אֲנִי מְבִיא רְאִיָּה לְפִירוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת בַּפ"ק דַּמ"ק גְּבִי לִימָא בְּדַרְבֵּי אַבִּין א"ר אִילְעָאִי קְמִיפְלָגִי דְאִמַר כָּל מְקוֹם שְׂנֵאִמַר כָּלָל בְּעֲשֵׂה וּפְרָט בְּלֵא תַעֲשֵׂה כו': מִבֵּי טְבַחָא דְאַחָאָב כו'. אִין לְלַמּוֹד מִכָּאֵן יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר לַע"א מוֹתֵר לְאַכְוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ דְכָבֵר נִדְחָה דְעָה זֹו בְּפָרֶק קַמָּא דְחוֹלִין וְאִמַר עַל פִּי הַדְּבוּר שְׂאִנִּי וּפִרְש"י שְׁהַקְב"ה הִתִּירוּ לְפִי שְׁעָה וּמִיָּהוּ קִשָּׂה לִי הִשְׁתָּא בְּהַמְתָּן שְׁל צְדִיקִים אִין הַקְב"ה מְבִיא תְּקֵלָה עַל יְדוֹ צְדִיקִים עֲצָמָן לֵא כָּל שְׁכּוֹן: שְׁלַשׁ מִפְתָּחוֹת לֵא נִמְסְרוּ לְשִׁלִּים כו'.

בפרק קמא דתענית פרש"י שלא נמסרו לשליח אחד ביחד ונ"ל שטעמיה שפירש ביחד משום שהוקשה לו וקלא מצינו שנמסר מפתח של גשמים ושל תחנית המתים לאלהיה וכו' לאלישע אבל קשה לי שהריכאן משמע שאפילו שנים מהם לא נמסרו ביחד שליח ביחד מדקאמר יאמרו שנים ביחד תלמיד כו' ושם י"ל בדונח דהכי קאמר שלש מפתחות הן ביחד הקב"ה שאפילו שנים מהם לא נמסרו ביחד שליח ביחד שכן מצינו באלהיה אכן לישנא דגמרא שם בתענית משמע שאף אחד מהם אינו נמסר ביחד שליח.

ויש מתרצים מה שהוקשה לרש"י בדרף אחר שלא נמסר לאלהיה מפתח של גשמים ושל תחנית המתים כלל אלא שע"י תפלה של אלהיה עצר הקב"ה את המטה והחיה את המת והתוס' בריש פ"ק דתענית תירצו בענין אחר דהא דקאמר שלא נמסרו לשליח ר"ל שלא נמסרו לשליח להיות לעולם ממונה עליהם כלומר שלא מונה עליהן שר לעולם כגון יורקמי שר הברד וגבריאל שר של אש ומיכאל שר של מים ורבים כאלה.

ולי נראה לתרץ דהא דקאמר שלא נמסרו לשליח ר"ל שלא נמסרו לשליח להיות השליח עושה מה שהוא חפץ בלי רשות הקב"ה ותדע שהרי מצינו אפילו הנהו שלש מפתחות שנמסרו למלאכים כמו אף ברי שר המטר ולילה על ההריון ואע"ג שחילקו התוספות בין הריון ללידה בפרק כל היד אינו מוכרח אלא על פרחו כיון שאינם עושים כלום אלא ברשות הקב"ה אינם נמסרים ממש בידם וכן אלהיה ואלישע לא עשו כלום אלא ברשות הקב"ה שהרי אלהיה התפלל כדאמר ה"א בעא רחמי וקבו ליה אקלידי דמטרא כו' אכן הו' אגדה שבכאן מתנגדת לכל הני תירוץ רש"י שהבאתי לעיל דוק ותשכח.

ועוד יש תימא גדול במאמר הזה לא ראיתי מי ששת לבו אליו והוא אמאי לא קחשיב עוד מפתח אחד שלא נמסר לשליח והוא הסליחה כדכתיב פי עמך הסליחה ודרשו רז"ל לא מסרה אותה למלאך וי"ל דהיינו דוקא למלאך מן הנפרדים החוטאים שפתיב בהם ובמלאכיו ישים תהלה ותהלה היתה ממה שתלו הכח בעצמה בענין סדום כשאמרו כי משחיתים אנחנו אבל אם המלאך הוא מן הנטיעות דהיינו מן הכת שאינן חוטאין והוא מטטרון שר הפנים יש לו כח לשאת הפשעים והסליחה מסורה בידו כמו שכתבו חכמי האמת בפסוק כי לא ישא לפשעכם: ע"ב מאן רשעים אמר רב יוסף גנבי.

קשה בעיני טובא חדא מאי פריה מאן רשעים וכי עדיין אין אנו יודעים מאן רשעים הלא תינוקות של בית רבן יודעין שכל מי שעובר עבירה נקרא רשע ועוד למה אמר רב יוסף דוקא גנבי טפי משאר עוברי עבירה.

ונ"ל שהוקשה לרב יוסף הא דקתני המשנה שכל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם כו' דה"ל למימר שכל זמן שע"א בעולם חרון אף בעולם כדאימא בספרי וז"ל ולא ידבק בידה מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפיו כל זמן שע"א בעולם חרון אף בעולם כו' והיינו דקאמר מאן רשעים כלומר מאן רשעים האלה הנזכרים במשנה שיפול עליהם לומר ולא ידבק בידה מאומה מן החרם דהיינו מן שכל העיר שכל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם שהרי על שכל העיר אינו נופל לומר רשעים.

וְדוֹחַק לְפָרֵשׁ הָא דְקָאָמַר וְלֹא יְדַבֵּק בְּיַדָּהּ מְאוּמָה מִן הַחֶרֶם שְׁכָל זְמַן שְׂרִשְׁעִים בְּעוֹלָם
רוֹצֵה לֹאמַר שְׁכָל זְמַן שְׁנִזְכָּר שֵׁם רְשָׁעִים הֵינּוּ אֲנָשֵׁי עִיר הַנְּדַחַת אֲפִילוּ עַל מָמוֹן שְׁלֵהֶם
לֹאמַר חֶפֶץ זֶה שֶׁל פְּלוֹנֵי מְעִיר הַנְּדַחַת הֵיטָה חֶרוֹן אֶף בְּעוֹלָם כִּי לֹא מְצִינּוּ זֶה אֱלֹא דְוָקָא
גַּבֵּי עֲמֶלְק דְּכַתִּיב תִּמְחָה אֶת זָכַר עֲמֶלְק וְגו' וּמְתַרְץ רַב יוֹסֵף גַּבֵּי פְּלוֹמַר רְשָׁעִים הָאֵלֶּה
הַנְּזָכָרִים בְּמִשְׁנֵה הֵם גַּבֵּי הַחוּמְדִים לִיקַח מִן שְׁלַל הָעִיר וְגוֹרְמִין שְׂיִשְׂאָר בְּעוֹלָם שְׁלַל
הָעִיר עוֹבְדֵי ע"א וּמְבִיאִין חֶרוֹן אֶף בְּעוֹלָם שְׁכָל זְמַן שְׂיִישׁ ע"א בְּעוֹלָם חֶרוֹן אֶף בְּעוֹלָם.

כֵּן נ"ל: סְלִיק פְּרָק חֲלָק